

СТРАТЕГИИ, ПОЛИТИКИ И РЕШЕНИЯ В ПОЛЗА НА ДЕЦАТА НА БЪЛГАРИЯ

I. Създаване на ДАЗД – международни документи и национално законодателство.

На 20 ноември 1959 г. на Общото събрание на ООН е приета Декларация за правата на детето, в която основният принцип е: „Човечеството е задължено да даде на детето най-доброто от себе си!“.

Световните лидери на страните-членки на Организацията на Обединените нации се обединиха в името на символа и надеждата на човешкото бъдеще – децата, и оповестиха Конвенцията за правата на детето. Влизането в сила на Конвенцията на 2 септември 1990 г. е кулминацията на почти 70-годишните усилия международната общност да бъде насочена към това, да признае особените потребности и уязвимост на децата.

Конвенцията за правата на детето е най-широко ратифицираният документ в историята на човешките права. 54-те члена на Конвенцията са израз на категоричната воля на страните във всички свои действия да се водят от висшите интереси на детето, като осигуряват все по-добри условия за развитието му и гарантират спазването на детските права. Правата се основават на индивидуалните качества на всяко дете, независимо от неговата раса, цвят на кожата, пол, религия, език, който говори, собственото му мнение, потекло, заможност, статут и способности.

Затова и Конвенцията промени начина, по който се гледа на децата - като на човешки същества с обособени права, а не пасивни обекти, нуждаещи се само от грижа и благотворителност. Конвенцията издигна признанието на човешкото достойнство на децата и постави въпроса за осигуряване на тяхното благосъстояние и развитие като спешна необходимост.

Така светът даде важно обещание на децата: че ще направи всичко по силите си, за да защити и утвърди техните права – да живеят и да растат, да учат, да бъдат чути и да достигнат пълния си потенциал на развитие.

Конвенцията се превърна в жив инструмент и вдъхнови всички, които работят с деца и за деца, да възприемат нейното изпълнение не като формален подход, а като енергия и вълнуващ процес на работа за по-добър живот на децата, защото Конвенцията не е просто юридически инструмент, гарантиращ правата на децата, а е набор от принципи и идеи за подкрепа и развитие на детето и семейството, който надхвърля правните норми.

Република България **ратифицира Конвенцията с решение на Великото народно събрание от 11 април 1991 г.**, а от месец юни на същата година тя става част от вътрешното ни право.

С подписването на международния документ България поема правната и моралната отговорност да спазва Конвенцията, специалният ангажимент да зачита и осигурява правото на всяко дете, да анализира напредъка по пътя към реализирането на тези права и да извърши реформи в законодателната, административната и обществената сфера, с което да гарантира необратимост и неотменимост на промените.

В изпълнение на заключителните препоръки на Комитета за правата на детето от 1997 г. са предприети мерки за синхронизиране на вътрешното законодателство с принципите и нормите на Конвенцията, като в редица закони и подзакони нормативни

актове се регулират гражданските, политически, икономически, социални и културни права на децата.

Внесените в 38-то народно събрание законопроекти за детето постепенно налагат политиките за децата и институционализацията на грижата за тях като приоритет на българското правителство и общество. **На 31 май 2000 г. с консенсус е приет Закон за закрила на детето (ЗЗДет.)**. През декември същата година е приета първата Стратегия за закрила правата на децата в Република България, която обхваща периода 2000 г.-2003 г. година. Последва Национална стратегия за закрила на детето за периода 2004 г.-2006 г. Основните им цели са подобряване условията на живот на децата в България, независимо от техния етнически произход, осигуряване защитата на техните права; синхронизиране на правната рамка за закрила на детето с изискванията на Европейския съюз и разработване на единна държавна политика в областта на грижите и услугите за децата.

Приетият Закон за закрила на детето урежда правата, принципите и мерките за закрила на детето, органите на държавата и общините, тяхното взаимодействие при осъществяване на дейностите по закрила на детето, участието на юридически и физически лица.

С постановление на Министерски съвет №226 от 30.10.2000 г. и на основание Закона за закрила на детето, е създадена Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), която започна дейността на 01.01.2001 г.

Приемането на Закона за закрила на детето и създаването на специален държавен орган е специално отразено в Националния доклад, представен от президента Петър Стоянов на Специалната сесия на ООН по въпросите на децата през септември 2001 г. в Ню Йорк.

През 2003 г. правомощията на Председателя са разширени в посока въвеждане на национално програмиране за деца чрез ежегодно приемане на Национална програма за закрила на детето; лицензиране на доставчиците на социални услуги за деца; организиране на проверки за спазване правата на децата; наблюдение и контрол на специализираните институции за отглеждане на деца относно спазването на правата на детето и др.

Преди промените в Закона за закрила на детето и приемането на подзаконовата нормативна уредба по неговото прилагане е направен цялостен преглед на Конвенцията с оглед постигане на пълна съгласуваност с нея. Направен е и подробен анализ на мерките, подходящи за практическото ѝ прилагане. По отделните разпоредби периодично се подготвят и тематични прегледи на българското законодателство, вкл. на установените национални практики, с оглед тяхната съгласуваност с международния акт.

През периода след първоначалния доклад, Република България ратифицира:

- двата факултативни протокола към КПД относно участието на деца във въоръжен конфликт и относно търговията с деца, детска проституция и детска порнография през ноември 2001 г.;
- Конвенция №182 на МОТ относно забраната и незабавни действия за ликвидиране на най-тежките форми на детския труд през м. юли 2000 г.;
- Конвенцията от 29 май 1993 г. за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване през м. януари 2002 г.
- Хагската конвенция за гражданските аспекти на международното отвлечане на деца през м. март 2003 г.

Основно предизвикателство пред системата за закрила беше и продължава да бъде наследената от миналото институционална форма на грижи за децата, модел, който нямаше друга алтернатива. Високият брой на децата, настанени за отглеждане в институции (*12 609 деца в 165 институции през 2001 г.*) е основен проблем, пред който се изправи държавата

ни в усилията си да модернизира и синхронизира системата за грижи в съответствие с европейските стандарти. Поставянето във фокуса на грижите на правото на детето да расте в семейна среда, определи деинституционализацията като водещ приоритет в политиката на българската държава.

Осъзнавайки сериозността и предизвикателството на процеса на деинституционализация, още през 2001 г. българското правителство стартира първия голям проект с подкрепата на Световната банка „**Реформа за повишаване благосъстоянието на децата в България**“, в периода 2002 г. - 2005 г. са създадени първите *Комплекси за социални услуги* в десет български града. Те имат за цел да изградят модела на социалните услуги за деца и семейства и да подкрепят отглеждането на децата в семейната им среда.

В периода 2003 г.-2005 г. правителството на България приема План за намаляване броя на децата, отглеждани в специализираните институции и за ускоряване развитието на приемната грижа, адекватно на най-добрите стандарти за това.

През м. септември 2004 г. е пусната в експлоатация специализираната Интернет страница на ДАЗД по темата „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел” – www.stopech.sacp.government.bg.

През 2005 г. в изпълнение на международните ангажименти на Р България в областта на трафика и сексуалната експлоатация на деца са предприети редица мерки за подобряване закрилата на жертвите. Българските институции обединяват усилията си и създават Координационен механизъм, който да улеснява комплексното, бързо и ефективно проследяване на всеки конкретен случай, свързан с трафик на деца в страната и чужбина.

Председатели на ДАЗД:

2018 г. до сега	2001 г.-2002 г. 2013г -2016 г.	2002 г.-2009 г.	2009 г.-2012 г.	2012 г.-2013 г.	2016 г.-2018 г.
д-р Елеонора Лилова	Ева Жечева	Ширин Местан	Надя Шабани	Калин Каменов	Офелия Кънева

Приемането на Закона за закрила на детето и създаването на специален държавен орган е специално отразено в Националния доклад, представен от президента Петър Стоянов на Специалната сесия на ООН по въпросите на децата през септември 2001 г. в Ню Йорк.

Първият председател на Държавната агенция за закрила на детето е г-жа Ева Жечева от 2001 до 2002 г.

При създаването си специализираната администрация на ДАЗД е разделена в две дирекции: Дирекция „Държавна политика за закрила на детето“ и Дирекция „Международно сътрудничество и програми“. Общата численост на ДАЗД е 59 щатни бройки.

Осъзнавайки сериозността и предизвикателството на процеса на деинституционализация, още през 2001 г. българското правителство стартира първия голям проект с подкрепата на Световната банка „Реформа за повишаване благосъстоянието на децата в България“, в периода 2002 г.-2005 г. Създадени са първите Комплекси за социални услуги в десет български града. Те имат за цел да изградят модела на социалните услуги за деца и семейства и да подкрепят отглеждането на децата в семейната им среда

Националният съвет за закрила на детето (НСЗД) се създава към Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) на основание чл. 18, ал. 1 от Закона за закрила на детето. В него участват заместник-министрите на труда и социалната политика, правосъдието, образованието и науката, здравеопазването, вътрешните работи, външните работи, финансите, културата и младежта и спорта. В работата на НСЗД чрез свои представители участват и Агенцията за социално подпомагане, Националният статистически институт, Централната комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, Националното сдружение на общините в Република България, Националният осигурителен институт, Националната комисия за борба с трафика на хора, Националният център за обществено здраве и анализи, както и юридически лица с нестопанска цел, които имат за предмет на дейност закрилата на децата. Първото заседание на НСЗД е на 9 април 2001 г.

Първата Стратегия за закрила правата на децата в Република България обхваща периода 2000 г.-2003 г. Следващата Национална стратегия за закрила на детето за периода 2004 г.-2006 г. цели подобряване на условията за живот на децата в България и осигуряване на защита на техните права чрез разработване на единна държавна политика в областта на грижите и услугите за децата.

Вторият председател на ДАЗД е г-жа Ширин Местан от 2002 г. до 2009 г.

През посочения период специализираната администрация на ДАЗД е разделена в три дирекции: Главна дирекция „Контрол по правата на детето“, дирекция „Стандарти и анализи“ и дирекция „Програми и международно сътрудничество“. Общата численост на ДАЗД е 113 щатни бройки, като в края на мандата на г-жа Местан бройките достигат 86, а Дирекция „Програми и международно сътрудничество“ се преименува на Дирекция „Програми, европейска интеграция и международно сътрудничество“.

През 2003 г. правомощията на Председателя са разширени в посока въвеждане на национално програмиране за деца чрез ежегодно приемане на Национална програма за закрила на детето; лицензиране на доставчиците на социални услуги за деца; организиране на проверки за спазване правата на децата; наблюдение и контрол на специализираните институции за отглеждане на деца относно спазването на правата на детето и др.

Една от основните функции на ДАЗД от 2003 г. до 2020 г. е лицензиране на доставчици, които предоставят социални услуги за деца в общността

В периода 2003 г.-2005 г. правителството на България приема План за намаляване броя на децата, отглеждани в специализираните институции и за ускоряване развитието на приемната грижа, адекватно на най-добрите стандарти за това.

На 1 юни 2003 г. е сформиран Съветът на децата (СД), като единствен консултативен орган на национално ниво към председателя на Държавната агенция за закрила на детето. Той е в унисон с политиката на ДАЗД да работи активно за решаване проблемите на децата със самите деца, като създава условия за осигуряване правото на изразяване на децата по всички въпроси, които ги вълнуват. Съветът на децата е консултативен орган към председателя на ДАЗД, който работи в изпълнение на основните принципи на Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето. Основната му цел е да насърчи детското участие в процеса на изработване на политики за децата и вземане на решения.

От 2004 г. до 2020 г. Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ (ГДКПД) извърши 4346 проверки, от които 1976 са по сигнал на граждани и юридически лица, 330 са последващи проверки за проследяване изпълнението на дадено задължително предписание и 2040 са тематичните, в рамките на 44 предварително планирани проверки.

Контролните правомощия на дирекцията се осъществяват от 28 служителя в над 24 000 обекта - всички държавни, общински и частни училища, детски градини и ясли, центрове за подкрепа за личностно развитие, лечебни заведения, дирекции „Социално подпомагане“, доставчици на социални услуги за деца и на юридически лица с нестопанска цел, работещи в сферата на закрила на детето .

Едно от най-значимите събития през 2007 г. е организираната от ДАЗД и УНИЦЕФ консултация за Югоизточна Европа „Реформа на системата за грижи за деца – оценка на състоянието и ускоряване на дейностите“, което даде възможност за споделяне на основните изводи от реформата и очертаване на новите предизвикателства в процеса на реформа и изграждане на система за закрила на децата в България.

Като резултат е създаден *Национален интегриран план за прилагане на Конвенцията за правата на детето в България за периода 2006 г.-2009 г.* Подходът, използван при изготвянето на Плана, бе основан на програмирането въз основа на конкретни, реално измерими и постижими резултати за деца, чиято обща цел е осигуряване качество на живот за деца.

В същия период държавата предприема мерки, в съответствие с чл. 39 на КПД, за физическото и психическото възстановяване и социална интеграция на всички деца, жертви на пренебрежение, насилие, злоупотреба или експлоатация. Израз на това са мерките, заложи в Националния план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел 2003 г.-2005 г. Планът изрично предвижда право на детето да бъде защитено срещу всички форми на насилие и експлоатация, включително от страна на родителите. Основната цел на Националния план е предприемането на ефективни действия за предотвратяване на сексуалната експлоатация и елиминиране на явлението във всичките му форми – детска порнография, проституция, сексуално робство, сексуален туризъм и трафик и търговия с деца

Първият реален *План за намаляване броя на децата, отглеждани в специализираните институции в България (2003 г.-2005 г.)* е инициран и разработен от ДАЗД през 2003 г.

През м. септември 2004 г. е пусната в експлоатация специализираната Интернет страница на ДАЗД по темата „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел” – www.stopech.sacp.government.bg.

През 2005 г. в изпълнение на международните ангажименти на Р България в областта на трафика и сексуалната експлоатация на деца са предприети редица мерки за подобряване

закрилата на жертвите. Българските институции обединяват усилията си и създават Координационен механизъм, който да улеснява комплексното, бързо и ефективно проследяване на всеки конкретен случай, свързан с трафик на деца в страната и чужбина

През 2009 г. с промяна в Закона за закрила на детето съставът на Националния съвет за закрила на детето се разширява. Съгласно изменението на чл. 6, т. 3 от Закона за закрила на детето, към органите за закрила се включва и министърът на външните работи. Промените в чл. 18, ал. 1 от Закона за закрила на детето предполагат разширяване на състава на НСЗД с включването на представители на Министерството на външните работи на ниво заместник-министър, на Агенцията за социално подпомагане, Националната комисия за борба с трафика на хора, Националния съвет по наркотичните вещества, Националния статистически институт и Националния осигурителен институт. Освен чрез увеличаването на броя на членовете на Съвета чрез включването на представители на нови институции в неговия състав, промените в ЗЗД – чл. 18, ал. 2, разширяват правомощията на Националния съвет, като регламентират условието проектите на нормативни актове, съдържащи разпоредби, свързани с правата на децата, да се внасят в Министерския съвет след предварително становище от Националния съвет за закрила на детето. Това изменение е предложено от ДАЗД. По този начин НСЗД продължава още по-успешно да създава пространство и възможности за диалог между държавните институции и неправителствения сектор при формулирането на политиките за закрила на детето и мерките за тяхното изпълнение, като осигурява среда за по-широко професионално обсъждане и така да гарантира в по-голяма степен прозрачност на взетите решения и тяхната обществена подкрепа. С промени в Правилника за структурата, организацията и дейността на НСЗД се предвижда председателят на ДАЗД да кани за участие в заседанията и представители не само на Съвета на децата, създаден към председателя на ДАЗД, но и на други детски организации.

В съответствие с принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето и чл. 1, ал. 3 от Закона за закрила на детето, на 31.01.2008 г. Народното събрание приема *Национална стратегия за детето от 2008 г.-2018 г.* Реализирането ѝ се осъществява чрез разработване, приемане и отчитане на ежегодна Национална програма за закрила на детето. Националната стратегия за детето има за основна цел да осигури условия за ефективно упражняване на правата и подобряване качеството на живот на децата, като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие.

Третият председател на ДАЗД е г-жа Надя Шабани от 2009 до 2012 г.

През посочения период специализираната администрация на ДАЗД е разделена в две дирекции: Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ и Дирекция „Държавна политика за детето“. Общата численост на ДАЗД е 73 щатни бройки.

Изпълнението на държавната политика за закрила на детето се осъществява и чрез създадената Национална телефонна линия за деца 116 111, която е европейски ангажимент поет от Р България през 2009 г., а ДАЗД е единствената държавна институция, оправомощена да я управлява и мониторира. Националната телефонна линия за деца (НТЛД) е с хармонизиран телефонен номер 116 111, регламентиран на основание чл. 17а, ал. 1, т. 17 от Закона за закрила на детето. ДАЗД е националният орган, който отговаря за обслужване на сигналите за деца в риск, чрез информирание, консултиране и сигнализиране. Обслужването на линията е поверено на неправителствена организация, която наема психолози за консултиране. Функционира денонощно, седем дни в седмицата, чрез поддържането на Център за обаждания, позициониран в ДАЗД.

През 2010 г. Министерският съвет приема *Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България” и Плана за действие за изпълнението ѝ*. Така беше очертан политическият ангажимент и волята на правителството за качествена промяна в системата на грижа за децата и семействата им. С тези документи стартира реформата за създаване на среда, в която държавните институции, гражданските организации, обществото и семействата зачитат правата на децата, осъществяват политики, насочени към развитие, социално включване и участие на всички деца.

В рамките на 15 години процесът на деинституционализация планира да предотврати настаняванията на деца извън техните семейства и създаването на нови услуги, в т. ч. и замяната на системата от класически тип институции от интернатен тип с мрежа от услуги в общността. Това включва равномерното осигуряване на услуги на територията на цялата страна, които ще направят възможно връщането на децата в биологичните им семейства, отглеждането им в приемни семейства или при осиновители, както и изграждането на малки групови домове за онези деца, които не могат да се върнат в собствения си дом или да намерят ново семейство. Предвижда се и разкриване на услуги, които ще подкрепят биологичните родители, за да се предотврати настаняването на деца в специализирани институции.

Стартира проект „Детство за всички“ (2010 г.-2015 г.). Проектът стартира на 02.06.2010 г., в партньорство с Министерство на здравеопазването и Агенцията за социално подпомагане. Неговата цел е промяна на философията за грижа за деца с увреждания, като най-уязвима група от децата в институции. Той беше първият стартирал проект от заложените в Плана за действие към Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р България“.

В този период започва проект „ПОСОКА: семейство“ (2011 г.-2015 г.). Проектът се изпълнява от Министерството на здравеопазването в рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007-2013“ в партньорство на Държавната агенция за закрила на детето и Агенцията за социално подпомагане. Проектът получава и подкрепа от „Надежда и домове за децата“ и УНИЦЕФ. Общата цел на проекта е подготовка за реструктуриране на Домовете за медико-социални грижи за деца (ДМСГД) от 0 до 3-годишна възраст чрез извършване на целенасочена подготвителна дейност в 8 пилотни области: Габрово, Монтана, Пазарджик, Перник, Пловдив, София, Русе, Търговище, и е изпълнена, като в резултат от 01.10.2015 г. институциите са закрити. Всички деца от целевата група от 0 до 3 години, настанени в изброените пилотни ДМСГД, са изведени в семейна или близка до семейната среда. Друга част от целевата група по проекта – техните семейства, както и деца от общността на възраст от 0 до 3 години в риск от изоставяне и родителите им, са подкрепени от новите услуги за ранна превенция на изоставянето и правилно развитие на детето в естествената му среда.

Започва проект „Подкрепа“ (2012 г.-2015 г.). След старта на петте проекта от Плана за действие, постепенно стана ясно, че е необходима по-голяма свързаност, допълняемост и взаимна обусловеност между тях за постигане на по-ефективни резултати в името на най-добрия интерес на детето. Така през 2012 г. започва своята дейност и проект „Подкрепа“ с бенефициент Държавната агенция за закрила на детето и финансиране по ОП „Техническа помощ“. Основна цел на проекта е да се подобри и повиши административния и управленски капацитет на ДАЗД, в партньорство с АСП и МЗ, които управляват и изпълняват проекти по Плана за действие по изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р България“ за усвояване на средства от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС. Тази цел е в полза на цялостния интерес по деинституционализация.

През 2011 г. с Постановление №192 от 07.07.2011 г. Министерски съвет изменя и допълва Правилника за структурата, организацията и дейността на Националния съвет за закрила на детето. Промените включват нов механизъм за избор на юридически лица с нестопанска цел за участие в работата на Съвета. Предложеният механизъм дава демократичен подход и ясна легитимност на избраните представители на гражданските организации. За целта Държавната агенция за закрила на детето провежда публични обсъждания и обобщава предложенията, като подготви механизъм, според който само организации в обществена полза, осъществяващи дейности за закрила на детето, могат да се включат в работата на Съвета.

През 2010 г. българските институции създадоха *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*. С него се предвиди задължително да се създават и функционират междуведомствени мултидисциплинарни екипи на местно ниво, с център Дирекция „Социално подпомагане”/Отдел „Закрила на детето и с представители на изпълнителната власт, които работят заедно до приключване на случая.

Четвъртият председател на ДАЗД е г-н Калин Каменов от 2012 до 2013 г.

През 2013 г. ДАЗД участва активно в подготовката на първоначалния доклад на България по Конвенцията за правата на хората с увреждания, като предостави необходимата за подготовката на доклада информация за деца. Експерти на агенцията участват в редица междуведомствени групи, които целят транспонирането в националното законодателство на конвенцията, както и координация на Плана за действие, съдържащ мерки за привеждане от Република България на нормативната уредба и политики в областта на хората с увреждания, в съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания 2013 г.-2014 г.

Подготвена е информация за Омбудсмана на Р България, с която се пояснява как са адресирани препоръките в областта на правата на детето, дадени по механизма за Универсален периодичен преглед. Тази информация послужи за междинния мониторинг за напредъка на България.

Председател на ДАЗД от 2013 до 2016 г. отново е г-жа Ева Жечева.

Оценка на децата и младежите, преместени от институции в услуги в общността (2015-2016 г.).

В началото на 2016 г., въз основа на сключено в края на 2015 г. споразумение между Държавната агенция за закрила на детето, Агенцията за социално подпомагане, Националното сдружение на общините и Фондация „Лумос“ – един от водещите експерти в деинституционализацията в световен мащаб, беше извършената оценка на 1 291 деца и младежи с увреждания, настанени в центрове за настаняване от семеен тип, създадени по проект „Детство за всички“, реализиран от Държавната агенция за закрила на детето в периода 2010 г.-2015 г.

Целта на изследването е да се сравни развитието на всяко от децата с предишната оценка, изготвена по времето, когато са живеели в институциите и да се направят изводи и препоръки по отношение на качеството им на живот в новите услуги. Изследването даде национално представителни данни за постигнатите резултати от процеса на промяна на грижата за децата пет години след старта на изпълнението на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р България“.

Резултатите показват, че децата и младежите с увреждания, изведени от специализираните институции за деца и настанени в новите резидентни услуги, стават все

по-самостоятелни, подобрява се здравословното им състояние и тяхното физическо развитие.

Председател на ДАЗД от 2016 до януари 2018 г. е г-жа Офелия Кънева.

През посочения период общата численост на ДАЗД е 66 щатни бройки.

През 2016 година ДАЗД разширява дейността си по отношение на участие и взаимодействие с различни международни институции и организации. Ключовата ролята на агенцията е свързана с организиране и провеждане на важни и значими международни събития проведени по повод приемане на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2016-2021.

ДАЗД, съвместно с представители на Съвета на Европа, организира и проведе в гр. София международна конференция на високо ниво „Достигаме висини за детските права“, на която беше представена Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2016-2021. Конференцията е организирана в рамките на българското Председателство на Комитета на министрите. На конференцията присъстват над 300 участници, включително българският президент и президентът на Малта, 17 европейски министри и заместник-министри, както и други представители на високо ниво от международни организации като г-жа Габриела Батаини-Драгони, заместник генерален секретар на Съвета на Европа, г-н Беням Мезмур, Председател на Комитета по правата на детето на ООН, г-н Нийлс Мюжиикс, комисар по правата на човека на Съвета на Европа и други.

Международна конференция за алтернативни грижи за деца. Събитието е проведено на 3-5 октомври, 2016 г., в Женева, Конфедерация Швейцария. Конференцията е организирана от Международния институт по правата на децата, а във форума участват около 400 делегата, специалисти от различни среди, включително изследователи, учени, представители на академичната общност, от всички региони на света, както и деца в алтернативна грижа

Председателят на ДАЗД участва в Четвъртото заседание на Националния координационен механизъм по правата на човека, състояло се на 31 октомври 2016 г. В резултат на взетите решения в рамките на заседанието, ДАЗД инициира създаването на междуведомствена експертна работна група и изготвянето на анализ относно готовността на България за подписване на Факултативния протокол към Конвенцията на ООН за правата на детето за процедурата по комуникация, т. нар. Трети факултативен протокол.

Председателят на ДАЗД, заедно със заместник-министъра на труда и социалната политика и управителя на Националния осигурителен институт, участва във форума на високо ниво IV Глобална конференция за устойчиво изкореняване на детския труд, Буенос Айрес, Аржентина, организиран от Международна организация по труда, в периода 14-16 ноември 2017 г. В Буенос Айрес е представена информация за доброто законодателство, добрите механизми на взаимодействие, както и добрите практики за защита на правата на децата във въличането им в неправомерна експлоатация на детски труд

На 7-8 ноември 2017 г. в София, България, се провежда 17-ти неформален семинар по човешките права на Азиатско-европейският форум (АСЕМ) по темата: „Правата на човека и деца“. Над 80 избрани участници участват в семинара, включително експерти от гражданското общество, академични среди, неправителствени организации, международни организации, представители на частния сектор и висши правителствени служители от Азия и Европа, за да се справят с правата на децата в рамките на срещата Азия-Европа. Целта на семинара е да се разработят препоръки за различните заинтересовани страни, работещи в тази област, и да се засили насърчаването и защитата на правата на децата на равнище АСЕМ.

ДАЗД осъществява съвместен проект със Съвета на Европа. България, съвместно с Италия и Латвия се включи във втория кръг държави, които през 2017 г. пилотно изпълниха проекти с финансовата подкрепа на Съвета на Европа за оценка на детското участие съгласно Инструмента за оценка на Съвета на Европа.

След приключването на проекта, в периода 05-06 юли 2018 г. в София се проведе заключителен семинар за оценка на детското участие, на който ДАЗД беше домакин. Събитието беше организирано съвместно със Съвета на Европа, като темата за дискусия, поставена пред участниците беше „Защо мнението на децата има значение? Изграждане на солидна държавна политика, стимулираща детското участие“.

От февруари 2018 г. председател на ДАЗД е д-р Елеонора Лилова.

Числеността на ДАЗД е 66, а през 2020 г. числеността е намалена на 54 шатни бройки, поради отпадане на функции от ДАЗД като лицензирането на доставчици на социални услуги и спирането на наблюдението на качеството в тях с излизането на новия Закон за социалните услуги и създаването на Агенция за качеството на социалните услуги към МТСП.

През 2018 г. към председателя на Държавната агенция за закрила на детето е създаден Консултативен съвет по въпросите на децата. Той е сформиран на 17 април 2018 г. съгласно заповед на председателя на ДАЗД на основание чл. 47, ал. 8 от Закона за администрацията и след съгласуване със заместник министър-председателя по икономическата и демографската политика. Съветът се ръководи от председателя на ДАЗД, като в него са включени външни експерти с консултативни функции с различна тематична експертиза, които в годините са доказали своя авторитет и пряката им работа е свързана с политиките за деца. Консултативният съветът е създаден, за да подобри и подпомага дейността на Агенцията и отговори на динамиката на очакванията на обществото по теми, свързани със защита на детските права. Неговата роля е да подпомага председателя при изготвяне на стратегии и програми в областта на закрилата на децата, да дава становища и предложения по теми, свързани със закрилата на правата на децата. Дейността на Съвета се осъществява въз основа на утвърден Правилник за организацията и дейността му.

В този период се организират редица инициативи в подкрепа на политики за децата у нас:

- На 1 юни 2018 г. се организира иновативното събитие „Д@!ЗДр“ с участието на най-известните влогъри и ютюбъри в България, подкрепено лично от еврокомисаря по цифровата икономика и редица значими личности у нас. Провежда се и футболен турнир с участието на деца от уязвими групи и известни футболисти;
- На 1 юни 2018 г. стартира Национална информационна кампания за популяризиране на правата на детето. Изготвени са редица информационни материали и презентации с децата от Съвета на децата;
- През 2018 г. се организира конкурс за деца и младежи на тема „Безопасност на децата в дигитална среда“. Изработено е първото мобилно приложение от ученик, предназначено за всички деца у нас;
- За първи път се организира кампания за връчване на *отличителен знак* „*Аз гарантирам щастливо детство*“ 2018 г., насочена в подкрепа и благодарност към хора и организации, които работят с децата и за интересите на децата; Провежда Национален художествен конкурс за плакат на тема „Сигурността на децата в реална и виртуална среда“;
- Стартира *Национална кампания „Живот без насилие за всички деца*“ стартира от началото на учебната 2018/2019 г. Тя е насочена към всички деца в България и е подкрепена от МОН, синдикатите и работодателските организации в страната. Идеята е

децата да са проактивни и да им се предостави възможността да организират своя безопасен, сигурен, приятен и позитивен живот в групата/паралелката. Те, с помощта на менторите (педагози, психолози, социални работници), определят правилата за взаимоотношения помежду си, за да създадат среда на общуване и комуникация, изключваща всички форми на насилие;

- През 2019 г. се провежда Национален конкурс за плакат на тема „Пази семейството си на пътя“, съвместно с Държавната агенция за безопасност на движението; Съвместно с МОН се провежда Национален конкурс за плакат на тема „Здрав съм, не само когато не съм болен“;

- На 1 юни 2019 г. ДАЗД провежда концерт-спектакъл за децата, втори футболен турнир и изложба на Националния конкурс за плакат на тема „Щастливи заедно“.

- На 18.11.2019 г. ДАЗД валидира първата по рода си тематична пощенска марка по повод 30 години от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето.

- На 20.11.2019 г. ДАЗД за втори път връчва отличителен знак „Аз гарантирам щастливо детство“. По този начин ДАЗД изразява своята подкрепа към общини, юридически лица, детски градини, училища, центрове за специална образователна подкрепа и др., за ефективността и качеството на дейностите и услугите им за деца.

- На 21.11.2019 г., в зала 1 на Националния дворец на културата, съвместно с деца, родители и професионалисти от цялата страна се провежда „Празник на доброто“ – Концерт-спектакъл с връчване на приз „Посланик на доброто“ на 10 личности. Представени са наградните истории на добри хора със заразителни примери на човечност и оказана от тях помощ на деца и/или на семейства с деца. Инициативата е по повод 30-годишнината от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето и е подкрепена от Българската православна църква и уважена от Председателя на Народното събрание, вицепрезидента на Р България, министри и др.

- На 22.11.2019 г. е поставена Капсула на доброто в Европейския кът в сградата на Народното събрание по повод 30 години от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето. В капсулата се съхраняват ценни послания до идните поколения от Председателя на ДАЗД, Председателя на Съвета на децата, Председателя на 44-то Народно събрание, българския еврокомисар г-жа Мария Габриел, омбудсмана на Р България, министри, народни представители, кметове на общини и др. органи по закрила у нас. Тя ще бъде отворена на тържествена церемония през 2030 година. Инициативата на Председателя на ДАЗД е подкрепена от Председателя на НС и Председателя на Комисията за детето, младежта и спорта в 44-то НС.

- На 1 юни 2020 г. със стрийминг от три града се провежда онлайн концерт за децата от цялата страна с инициативата „Най-голямото детско „Благодаря“ – излъчени са изпълнения на деца от цяла България и видеа на деца от цялата страна, които благодарят на хора, които ги подкрепят и обичат.

- През 2020 г. се продължава за втора година инициативата за номиниране на 25 личности и организации „Посланици на доброто“ и за трета поредна година отличаване на заслужилите знака „Аз гарантирам щастливо детство“ в четири категории.

- ДАЗД издава електронни книги за деца „Вашите силни страни“ и помагалото „Правила, за да си в безопасност в мрежата“ – 2020 г.

- На 1 юни 2021 г. ДАЗД организира празник за децата под мотото: „Нека всеки ден да бъде първи юни!“ . Празникът се организира в девет града в страната от екипа на ДАЗД заедно с членове на Съвета на децата и подкрепата на общините по места. Освен забавления, организаторите влязоха и в ролята на кореспонденти, които проучват мнението на децата на въпроса: „Как ще продължите изречението: Искам всеки ден да бъде 1-ви юни, защото...?“.

Децата от страната имаха възможност да изразят своето мнение, какво ги прави щастливи на 1-ви юни и какво искат да им се случва всеки ден, за да се чувстват щастливи като на 1-ви юни. Така заедно с културно-развлекателната програма в градовете се даде възможност да се чуе детския глас. Участниците от всички градове се свързваха помежду си със стрийминг от София, Бургас, Благоевград, Варна, Враца, Добрич, Димитровград, Пловдив и Русе.

- Като израз на обич към децата и резултат от дейността, която Държавна агенция за закрила на детето извършва за тях, през 2021 г. председателят на ДАЗД д-р Елеонора Лилова инициира създаването на първата в България „Бяла книга за детето“. Изданието е повод за размисъл, дискусия и обединение по въпросите, които в най-голяма степен засягат живота на децата. В „Бялата книга за детето“ са структурирани и представени материали, предоставени от министерства, агенции и организации, които отразяват разработени и внедрени политики за развитие и закрилата на детето у нас. Това е бял, фактически документ, който представя постиженията в общите политики за детето през последните 10 години в България, както и редица предизвикателствата пред българските институции и организации по най-важните теми за децата – за тяхното благосъстояние, здраве, образование, спорт, култура, сигурност и защита в ежедневието им, включително и в интернет.

Извършената методическа подкрепа на специалистите, работещи с деца в периода е следната:

През 2018 г. са разработени *Методически насоки за подготовка на дете за осиновяване*. Насоките са разработени на база на съществуващата практика до момента, идентифицираните трудности и предизвикателства в процеса на подготовката на децата за осиновяване и имат за цел да подобрят и уеднаквят работата на ангажираните с процеса участници. Насоките са предназначени за специалистите, работещи с децата, вписани или за които предстои вписване в регистрите за осиновяване, служителите от отделите „Закрила на детето“ към дирекциите „Социално подпомагане“ в страната, служителите от специализираните институции или от социалните услуги от резидентен тип, за приемните семейства, предоставящи услугата приемна грижа и за представителите на акредитираните организации за посредничество при международно осиновяване. Документът е подкрепен от Министерство на правосъдието, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на здравеопазването, Агенция за социално подпомагане, Българска асоциация „Осиновени и осиновители“, НСОРБ.

През 2019 г. са актуализирани *Практически насоки за действия, които работещите в образователните институции в сферата на средното образование трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други критични ситуации и протокол за докладване и последваща реакция*. От съществено значение в подкрепа на работата на служителите в образователните институции с деца, въввлечени в родителски конфликти, са разработените *Практически насоки за работещите в образователната система (детски градини и училища) за подкрепа на детето в ситуации на раздяла и конфликт между родителите*, съгласувано от МОН.

За защита на децата в интернет пространството през 2019 г. са съставени и предоставени на образователните институции: *Правила за безопасност на децата и учениците в компютърната мрежа в детската градина, училището и в Интернет*. Правилата са разработени от ДАЗД в партньорство с Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, Национален център за безопасен Интернет, МОН, РУО – София-град, ръководители на образователни институции от Съюза на работодателите в системата на образованието и Сдружението на директорите в средното образование в

Република България. През 2020 г. е изработен *Наръчник за безопасност в интернет за деца* в електронен и хартиен вариант.

През 2020 г. ДАЗД разработи проект на *Наръчник за отговорностите и задълженията на родителите*, чиято цел е да запознае родителите с основните права и задължения, които са предвидени в българското законодателство и да ги подготви за изпълнението на отговорностите им към детето. В ръководството на достъпен език са разяснени основни текстове от Конвенцията на ООН за правата на детето, Конституцията на Република България, Семейния кодекс, Закона за закрила на детето и други закони, засягащи правата на бъдещите родители, здравните грижи и редът, по който могат да се възползват от тях. Разяснени са правата на детето и родителската отговорност, правни действия от името на детето, които могат и е необходимо да извършват родителите. Вписана е информацията относно: осиновяване на дете; религия; защита на личността на детето и разпространението на информация за детето в медиите; ред за участие на дете в съдебни процедури; социални помощи и социални услуги. Посочени са действията, които се предприемат в случай на възникнал сериозен риск за детето, които държавата предприема чрез своите административни органи, с цел защита на живота и правата на детето.

През 2020 г. за първи път ДАЗД става собственик на *цялостното технологично решение на Националната телефонна линия за деца 116 111* – телефонна централа, сървър, телефонен софтуер, компютърни конфигурации, професионални слушалки и другите необходими средства, с които операторите работят на линията. Досега те са осигурявани чрез дарения и са били собственост на неправителствената организация, която 10 години обслужва линията. Новата телефонна система издържа на по-голямо натоварване, с възможност за обслужване от повече оператори, включително и дистанционно. Така 116 111 отговаря напълно на изискванията на Закона за киберсигурността у нас. Клиентите на линията могат да бъдат спокойни за конфиденциалността на личната информация, която споделят, както и за липсата на манипулация или злоупотреба с данните им. Обновен е сайта на НТЛД с напълно нова визия – 116 111.bg. Разпространен е електронен банер под мотото „Не си сам“ на органите по закрила, министерства, кметове, регионални управления по образованието, синдикати, детски градини и училища.

Подписан е нов Протокол за сътрудничество между ДАЗД и Националната система 112 на МВР за обслужване на случаи, които касаят живота и здравето на децата и семействата с възможност за анализи и справки от двете страни. Изградена е бърза връзка със Районните управления на МВР, Отделите за закрила на детето, както и Регионалните управления по образованието на МОН.

Много важна промяна е подбора на кадрите, които работят с децата и гражданите. Те преминават през няколко кръга на предварителен подбор, като едно от изискванията е да са специалисти от практиката, които имат достатъчно опит в здравния, образователния или социалния сектор. За осигуряването на специалистите-консултанти се грижи лицензирано предприятие за заетост към Агенцията по заетостта на МТСП. По този начин се избягва риска от конфликт на интереси при обслужването на линията от лицензиран доставчик на социални услуги за деца. Така се гарантира и че няма да се насочват специални случаи с деца към определени доставчици на социални услуги. Операторите обслужват линията напълно анонимно и подписват декларация за конфиденциалност на информацията, като работят по утвърдени стандарти за работа от ДАЗД.

От 2019 г. в Съвета на децата към председателя на ДАЗД са включени освен представители от 28-те административни области в страната и 4 квоти за деца от уязвими групи и 1 квота за представител на децата, получили международна закрила в България.

На 09.07.2020 г. във връзка с пандемичната обстановка в света и у нас беше проведено първото в историята онлайн заседание на Съвета на децата. Членовете на Съвета се включват активно във всички инициативи на ДАЗД и изразяват становище до министъра на образованието за провеждане на учебната година по време на пандемията с COVID-19.

По инициатива на председателя д-р Елеонора Лилова е създаден *Алумни клуб към Съвета на децата* през месец юли 2021 г. Целта му е да си сътрудничат настоящи и бивши членове на Съвета и да се разшири подкрепата на детското участие с нови инициативи и проекти.

ДАЗД предприе действия, свързани с COVID-19 във връзка с обявяването в страната ни на извънредно положение, поради настъпила епидемиологична криза, за подкрепа на децата и техните семейства:

- На сайта на ДАЗД е създадена специална рубрика „Питай тук COVID-19“. Това е мястото за поставяне на въпроси от децата и техните родители или лицата полагащи грижи за тях, за пандемията и мястото от което те получат компетентни отговори от специалисти. Рубриката е активна и работи от 18.03.2020 г.

- ДАЗД инициира създаването на рубриката „Дете“ на Единния информационен портал COVID-19 на Министерския съвет, която съдържа полезни информационни материали за деца и родители.

- Национална телефонна линия за деца 116 111 заработи със засилена ежедневна подкрепа, за да може линията да е непрекъснато на разположение на всички деца и техните семейства, които имат нужда да бъдат консултирани. Работещите специалисти непрекъснато изслушват, подкрепят, насочват обаждащите се по всички въпроси, които ги вълнуват.

- За да гарантира правата и интересите на всяко едно дете в риск в ситуация на пандемия, ДАЗД създаде нови, адекватни на ситуацията правила за извършване на проверки (дистанционни/неприсъствени) за спазване на правата на детето. За първи път в историята на ДАЗД се провеждаха дистанционни проверки с кодиране и защита на информацията от разстояние в обектите за проверка.

- Във връзка с пандемията, ДАЗД информира кметовете на всичките общини на територията на страната, в които към тях бе отправен апел за повишена бдителност на психическото и физическо здраве на децата, с акцент върху ръководителите на резидентните услуги. Препоръката към тях е за засилване на мерките чрез социална дистанция, висока лична хигиена и дезинфекция. Писмото съдържа послание за готовността на ДАЗД да окаже помощ и подкрепа, във всеки един момент, както и молба да споделят трудностите, предизвикателствата, добрите практики, и да предоставят обратна информация относно достъпа на децата до дистанционното обучение.

- ДАЗД се обърна и към регионалните управления на образованието и директорите на ВУИ и СПИ за подкрепа на децата, за споделяне на трудностите и предизвикателствата при условията на обявеното извънредно положение.

- В подкрепа на всички деца, във Фейсбук страницата на ДАЗД е поместено послание от дете-член на Съвета на децата, с което се цели да се вдъхне вяра и кураж на децата и техните родители, да се мотивират да спазват стриктно правилата за ограничаване разпространението на вируса.

- ДАЗД изготви обръщение към родители, при които е настъпила раздяла и е наличен спор за родителски права или са в конфликт, в контекста на регламентираните контакти дете-родител. Обръщението е поместено на официалния сайт на агенцията и призовава родителите да проявят търпение и ги насърчава да използват активно за

комуникация с децата си всички алтернативни на личния контакт възможности: скайп, телефон, вайбър, месинджър и др.

- Осъществен бе контакт с кризисните щабове към общините, в които са ситуирани офисите на ДАЗД по места (Русе, Враца, Варна, Бургас и Пловдив), с уверение за готовност на служителите за включване, в дейности, които да подпомогнат и подкрепят децата, родителите им, гражданите на конкретната община;

- Във връзка с пандемията, бяха предприети действия и по разработване на методическо и практическо ръководство с указания за действия при кризисна ситуация, насочено към институциите от Координационния механизъм при насилие в подкрепа на децата и семействата.

- С оглед на трудностите, предизвикани от социалната изолация и дистанция, свързани с намиране на адекватни решения за съхраняване връзката на децата и младежите с техните родители, роднини, близки приятели и съученици, както и за гарантиране на достъп до дистанционно обучение, ДАЗД разработи анкета, която изпрати до общо 316 социални услуги за деца от резидентен тип и специализирани институции. Целта е да се изследва функционирането и предприемането на конкретни мерки от социалните услуги за деца от резидентен тип и специализираните институции в условията на извънредно положение. Изготвеният анализ който ясно очертава трудностите и предизвикателствата, както на потребителите, така и на персонала. В тази връзка, от страна на ДАЗД бяха направени предложения до министъра на труда и социалната политика, министъра на здравеопазването, кметове, изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане и началници на регионални управления на образованието.

- ДАЗД преведе и изпрати публичният призив на Комитета на ООН за правата на детето във връзка с пандемията на вниманието на Националния оперативен щаб, на МТСП, МЗ, МОН, МВнР, МВР, МП, МК, ММС, АСП И НСОРБ.

- Актуализираха се и се популяризираха на сайта на агенцията и чрез МОН до системата по образование Правилата за безопасен интернет на децата, които засилено общуват и учат онлайн по време на пандемията. Издаде се специален вариант само за децата на хартиен и електронен носител.

- Във връзка със случаи на принудително изселване на лица от определени населени места, от страна на ДАЗД е изпратено писмо до всички кметове на общини с указания по отношение на действията, които да се предприемат с оглед спазване правата на децата, с конкретно позоваване и на Насоките на ООН при евакуация.

В контекста на гореизложеното, председателя на ДАЗД инициира и проведе работна среща с Главния държавен здравен инспектор доц. Ангел Кунчев за нуждата от указания и препоръки в училище за предпазване на децата в условията на епидемиологична криза. Обсъдена бе идеята за извършване на разяснителна кампания сред образователната общност.

Поддържане и надграждане на Национална информационна система (НИС).

Стартиран бе процес на проучване на възможностите за надграждане и актуализиране на Националната информационна система на ДАЗД, създаването на информационна свързаност/интегрираност чрез софтуерен продукт (информационна система/база данни), който да генерира данни и информация от други системи на органи за закрила/институции/източници за постигане на достоверна и всеобхватна информация за съществуващите дейности на местно и национално равнище по отношение на грижата (рисковете) за детето. Подготвеният идеен проект, съдържа детайлно описание на различните видове рискове за детето и данните, които трябва да бъдат поддържани. Генерираните данни и информация ще послужат за извършване на мониторинг и анализ на

съществуващата грижа и ще позволят създаване на адекватни политики за детето и семейството, отговарящи на съвременните им потребности. През 2021 г. е подаден проектен фиш за нова НИС към Държавната агенция за електронно управление. Целта е да се създаде нов тип система, която да достъпва данни от вече съществуващи други системи и да се анализират всички данни за децата, за да се планират адекватни политики за тях.

На основание чл. 17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето председателят на ДАЗД създава и поддържа НИС. В изпълнение на този ангажимент, от началото на 2020 г. бяха актуализирани 7 броя информационни карти и електронни таблици по показатели, с които се събира и обобщава информация от специализираните институции за деца (Домовете за деца, лишени от родителска грижа и Домовете за медико-социални грижи за деца), от лицензираните доставчици на социални услуги за деца (резидентни и дневни/почасови), от Социално-педагогическите интернати (СПИ) и Възпитателните училища-интернати (ВУИ), от екипите, работещи по прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, както и от Специалните училища и Центровете за специална образователна подкрепа към Министерството на образованието и науката (МОН), както и до окръжни съдилища.

За трета поредна година информационните карти бяха попълнени електронно чрез използването на Google forms, което позволява по-бързото и ефективно подаване на данни от страната на отчитащите се. На електронната страница на ДАЗД <https://sacr.government.bg/>, чрез бутон „Инфокарти“ е осигурен директен достъп до указания за попълване и онлайн нанасяне на данните в информационните карти, както и синхронизирането им с базата данни за отчитане на дейността на доставчиците. За отчетния период, броят на постъпилите по електронен път информационни карти е 441 бр. Обобщени и обработени са данните, получени от окръжните съдилища, отнасящи се до осиновяванията на деца в страната и в чужбина. Информацията е подадена от всички 28 окръжни съдилища намиращи се на територията на страната ни.

През отчетния период ДАЗД стартира процес на събиране и обобщаване на данни за децата с изявени дарби, получили закрила съгласно Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби (НУРОЗДИД). Извършен бе преглед на нормативната уредба. Във връзка със задължението на председателя на ДАЗД за събиране и обобщаване на данни за деца с изявени дарби, регламентирано в чл. 17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето беше изпратено писмо с молба за предоставяне на актуална информация за съществуващите регистри и видовете данни за деца с изявени дарби до АСП, МОН, ММС, МК и всички областни администрации в страната за 2018 и за 2019 г. както и за извършените дейности от тяхна страна. За тази цел беше разработена електронна таблица с конкретни индикатори за събиране на информация, конкретно свързана с тези деца, съгласно НУРОЗДИД.

Държавната агенция за закрила на детето координира събирането и обобщаването на данни за деца с изявени дарби, като конкретизира ролята на всички отговорни институции, в това число и кметовете на общините в страната, съгласно задълженията, регламентираните в законодателството (Закона за закрила на детето и Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби).

Разработена бе и електронна таблица с индикатори, която беше изпратена на всички лицензирани доставчици на социални услуги за деца, които са управлявали услуги през 2018, 2019 и 2020 г. Чрез електронните таблици беше събрана и обобщена информация от 274 доставчици от цялата страна. Обобщената информация съдържа данни по години за

работата на доставчиците по проекти и програми, които не са финансирани от националния бюджет.

По повод въведеното в страната извънредно положение на 13.03.2020 г., заради Covid-19 и с оглед качествено изпълнение на контролните правомощия на ДАЗД за гарантиране на правата и интересите на децата, се извърши актуализация на Методическите указания за контрол по спазването на правата на детето от всички държавни, общински и частни училища, детски градини и ясли, центрове за подкрепа за личностно развитие, лечебни заведения, дирекции „Социално подпомагане“, доставчици на социални услуги за деца и на юридически лица с нестопанска цел, работещи в сферата на закрила на детето, като се регламентира нов вид проверки – дистанционни /неприсъствени/ проверки, в хода на които се изследва мнението на децата и на специалистите чрез видеоконферентни връзки и телефонни контакти. Актуализираните указания са утвърдени със заповед на председателя на ДАЗД от 02.04.2020 г.

Изготвен е Наръчник за отговорностите и задълженията на родителите, имащ за цел да запознае родителите с основните права и задължения, които са предвидени в българското законодателство и да ги подготви за изпълнението на отговорностите им към детето.

Предвидена е изрична възможност за провеждане на дистанционни (неприсъствени) кризисни интервенции за подкрепа при настъпили критични ситуации от екип от външни специалисти към ДАЗД, като за целта са актуализирани Вътрешните правила за координирането и подпомагането на взаимодействието на органите по закрила на детето по процедура при кризисна интервенция. Актуализиран е съставът на екипа за кризисна интервенция от външни специалисти, както и този от експерти на ДАЗД, който организира работата на мобилните групи за кризисна интервенция.

1. Консултативни органи, подпомагащи дейността на Агенцията.

Национален съвет за закрила на детето (НСЗД).

Първото заседание на НСЗД е на 9 април 2001 г. Националният съвет за закрила на детето (НСЗД) се създава към Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) на основание чл.18, ал.1 от Закона за закрила на детето. В него участват заместник-министрите на труда и социалната политика, правосъдието, образованието и науката, здравеопазването, вътрешните работи, външните работи, финансите, културата и младежта и спорта. В работата на НСЗД чрез свои представители участват и Агенцията за социално подпомагане, Националният статистически институт, Централната комисия за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните, Националното сдружение на общините в Република България, Националният осигурителен институт, Националната комисия за борба с трафика на хора, Националният център за обществено здраве и анализи, както и юридически лица с нестопанска цел, които имат за предмет на дейност закрилата на децата.

През 2021 г. това са Национална асоциация на ресурсните учители, Институт по социални дейности и практики, Фондация „Асис“, Фондация „За нашите деца“, Национална мрежа за децата, СНЦ „Асоциация Родители“, СНЦ „Еквилибриум“, Фондация „Карин дом“, Фондация „Заедно в час“, Фондация „Конкордия“, Фондация „Асоциация Анимус“ и Фондация „Промяната“.

Председател на НСЗД е председателят на ДАЗД, който организира, ръководи дейността му, координира изпълнението на решенията му и го представлява. Броят на членовете на Съвета не може да бъде по-малък от 23 и не повече от 29 лица, включително председателя. Неправителствените организации, които членуват в НСЗД са 12. Техният

мандат е 2 години, след което се провежда процедура за избор на нови юридически членове с нестопанска цел. За участие в заседанията на Съвета председателят може да кани представители на медиите, лица с висок обществен авторитет и представители на НПО, които имат предмет на дейност закрилата на децата и не са включени в състава на Съвета, както и представители на детски организации. Изключително ползотворно е сътрудничеството в рамките на Съвета с организациите с нестопанска цел, работещи в сферата на правата на децата. По традиция в някои заседания на НСЗД взимат участие и представители на Съвета на децата, който е консултативен орган към председателя на ДАЗД. По този начин се установява практиката голяма част от дейностите на НСЗД да се осъществяват съвместно и съгласувано с децата.

НСЗД има консултативни и координационни функции. Проектите на нормативни актове, които съдържат разпоредби, свързани с правата на децата, се внасят в Министерския съвет след предварително становище от Националния съвет за закрила на детето. Той съдейства при разработване на правителствената стратегия и план за действие за закрила на детето, определяне на приоритетните области в работата на агенцията, синхронизирането на законодателството в областта на закрилата на детето, изпълнението на програми и проекти в областта на закрилата на детето и др. По този начин Съветът представлява още един гарант за напредъка на България по изграждането на система за мониторинг върху спазването на правата на детето.

Основните функции на НСЗД са да консултира председателя на ДАЗД по програмната политика на Агенцията и синхронизирането на нормативната уредба в областта на закрилата на детето, да предлага, обсъжда и координира стратегическите приоритети в държавната политика за закрила на детето и да съгласува финансовото им обезпечаване, да подпомага сътрудничеството с юридическите лица с нестопанска цел за формиране и провеждане на държавната политика по закрила на детето, да осъществява наблюдение на изпълнението на национални и международни програми по закрилата на детето.

През 2009 г. с промяна в Закона за закрила на детето съставът на Националния съвет за закрила на детето се разширява. Съгласно изменението на чл.6, т.3 от Закона за закрила на детето, към органите за закрила се включва и министърът на външните работи. Промените в чл.18, ал.1 от Закона за закрила на детето предполагат разширяване на състава на НСЗД с включването на представители на Министерството на външните работи на ниво заместник-министър, на Агенцията за социално подпомагане, Националната комисия за борба с трафика на хора, Националния съвет по наркотичните вещества, Националния статистически институт и Националния осигурителен институт. Освен чрез увеличаването на броя на членовете на Съвета чрез включването на представители на нови институции в неговия състав, промените в ЗЗД – чл. 18, ал. 2, разширяват правомощията на Националния съвет, като регламентират условието проектите на нормативни актове, съдържащи разпоредби, свързани с правата на децата, да се внасят в Министерския съвет след предварително становище от Националния съвет за закрила на детето. Това изменение е предложено от ДАЗД. По този начин НСЗД продължава още по-успешно да създава пространство и възможности за диалог между държавните институции и неправителствения сектор при формулирането на политиките за закрила на детето и мерките за тяхното изпълнение, като осигурява среда за по-широко професионално обсъждане и така да гарантира в по-голяма степен прозрачност на взетите решения и тяхната обществена подкрепа. С промени в Правилника за структурата, организацията и дейността на НСЗД се предвижда председателят на ДАЗД да кани за участие в заседанията и представители не само на Съвета на децата, създаден към председателя на ДАЗД, но и на други детски организации.

През 2011 г. с Постановление №192 от 07.07.2011 г. Министерски съвет изменя и допълва Правилника за структурата, организацията и дейността на Националния съвет за закрила на детето. Промените включват нов механизъм за избор на юридически лица с нестопанска цел за участие в работата на Съвета. Предложеният механизъм дава демократичен подход и ясна легитимност на избраните представители на гражданските организации. За целта Държавната агенция за закрила на детето провежда публични обсъждания и обобщава предложенията, като подготви механизъм, според който само организации в обществена полза, осъществяващи дейности за закрила на детето, могат да се включат в работата на Съвета.

Според предложения механизъм юридическите лица с нестопанска цел, бъдещи членове на Съвета, се избират чрез гласуване. Право да гласуват имат организациите, които са заявили интерес за участие в работата на Съвета и отговорят на законовите изисквания за представителство в него. Гласуването се извършва чрез изборна листа, изпратена до председателя на Държавната агенция за закрила на детето по електронен път или по пощата. Преброяването на гласовете и класирането на участниците се извършва от комисия, упълномощена от председателя на ДАЗД.

Голяма част от дейността на НСЗД се осъществява чрез работните групи към него.

През 2001 г. са създадени и първите 6 тематични работни групи, които да работят по приетите на първото заседание приоритети:

- Институционално изграждане на системата за закрила на детето, предвидена от Закона за закрила на детето (ДАЗД и ОЗД);
- Актуализация и синхронизация на подзаконовите нормативни актове;
- Национален план за обучение и квалификация на кадрите, работещи за закрила на детето;
- Превенция на изоставянето: развитие на алтернативните форми на грижа, деинституционализация и повишаване качеството на институционалната грижа;
- Превенция на насилието;
- Изграждане на Национална информационна система.

През годините са създавани и са функционирали различни работни групи с конкретни работни задачи и мандат. Последно създадените работни групи към НСЗД и отразяващи приоритетите на Съвета са: Работна група за изработване на новата Национална стратегия за детето, Работна група за децата-чужденци, търсещи или получили закрила на територията на Република България, Междуведомствена работна група за създаване на междуинституционален механизъм за изпълнение на препоръките на Комитета по правата на детето на ООН, Работна група „Превенция на насилието и злоупотребата с деца” и Работна група „Координация на дейностите и политиките”. Работните групи се ръководят от експерт на ДАЗД и включват представители на ведомствата и организациите, членуващи в Съвета, както и на други организации. Те са основата за реално взаимодействие и партньорство на експертно ниво между всички, ангажирани с грижите за деца.

Един от основните акценти в работата на НСЗД е процесът на деинституционализация и свързаните с него съпътстващи процеси за създаване на услуги за работа със семействата и създаването на услуги за превенция, ранна подкрепа и интервенция за семейства в риск, с оглед повишаване на ресурсите и капацитета им за грижа и възпитание за детето в семейна среда. НСЗД формира и съгласува единна позиция относно необходимите действия за ускоряване на реформата в грижите за деца.

В рамките на приоритета за превенция на изоставянето НСЗД одобри и прие две съществени задачи: разработване на Национална стратегия за закрила и социална интеграция на деца с увреждания и разработване на Национална стратегия за закрила на

децата на улицата. През 2003 г. проектите за двете стратегии са одобрени от членовете на Съвета, след което официално се приемат от Министерски съвет.

По отношение на превенцията на насилието е изработен Етичен кодекс на професионалните групи, работещи с деца, който бе приет от НСЗД. Проект на Национален план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел е дискутиран и доразвит от участниците в работна група към Съвета, след което планът официално е приет от Министерски съвет през 2003 г. Експертна група към НСЗД изготвя и Национален план за превенция на насилието.

НСЗД подкрепя международното сътрудничество в областта на закрилата на децата чрез приемането на „Национален интегриран план за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето в България“. Основната цел, заложена в Плана, е да обедини националните политики и стратегии за закрила на децата и да представи в по-дългосрочен план ролите и задълженията на всички институции, които отговарят за спазване правата и осигуряване благосъстоянието на децата в България. В изпълнение на тази цел към Националния съвет за закрила на детето са създадени и функционират четири междуведомствени работни групи, с фокус на дейност в следните области: работна група „Обща координация“, работна група „Образование“, работна група „Здраве и развитие на децата и семействата“, работна група „Закрила на детето“. Работните групи съдействат и за разработването на комуникационна стратегия за Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията за правата на детето. Организирант се различни обучения и семинари с цел повишаване капацитета на членовете на работните групи относно прилагането на този важен международен документ. В работните групи към НСЗД се извършва анализ на препоръките на Комитета по правата на детето на ООН към България и се обсъждат възможностите за предприемане на мерки за тяхното изпълнение с цел повишаване благосъстоянието на децата в Република България и подобряване на условията за спазване на правата на всяко дете.

По отношение на своя приоритет за осигуряване на равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование на всички деца, НСЗД разработи модел за взаимодействие на местно ниво при идентифицирането и работата с децата, необхванати от образователната система, който е предоставен на ръководството и на експертите от Министерството на образованието и науката.

По отношение на своя приоритет за подобряване здравето на децата, НСЗД разгледа и обсъди проект за „Устройството и дейността на здравните кабинети и здравните изисквания към тях“, който предвижда разкриването на здравните кабинети да става чрез мотивирано писмо до Общинския съвет. В работната група към Съвета е обсъдена и приета представената от Министерство на здравеопазването Наредба №37 за здравословно хранене на учениците.

В изпълнение на функцията на НСЗД да разработва държавни политики за закрила на детето, Съветът приема решение за разработване на „Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция“. Така в една от най-важните области по закрила на детето е въведен междуведомствения подход и работата на мултидисциплинарни екипи на местно ниво.

Националният съвет за закрила на детето предлага на държавните институции и неправителствените организации, които реализират грижите за деца, пространство за диалог и контакт, възможност за създаване на мрежа от партньори, които с координирани усилия да работят за повишаване на благосъстоянието на децата в България.

От 2001 г. до края на 2020 г. са проведени 44 заседания на Националния съвет за закрила на детето.

Съгласно Правилника за структурата, организацията и дейността на НСЗД, членовете на Съвета участват лично в заседанията, за да може да се зачита техния вот по разглежданите теми в рамките на заседанията. Съгласно Правилника, заседанията на Съвета са минимум 2 заседания в календарна година. За всяко заседание на Националния съвет за закрила на детето се съставя протокол.

Съвет на децата – Консултативен орган към председателя на Държавната агенция за закрила на детето.

От създаването си Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) реализира голяма част от дейностите си съвместно и съгласувано с децата.

На 1 юни 2003 г. е сформиран Съветът на децата (СД), като единствен консултативен орган на национално ниво към председателя на Държавната агенция за закрила на детето. Той е в унисон с политиката на ДАЗД да работи активно за решаване проблемите на децата със самите деца, като създава условия за осигуряване правото на изразяване на децата по всички въпроси, които ги вълнуват.

От началото на създаването на Съвета на децата до 2021 г. в работата му са участвали повече от 250 деца от цялата страна. Основната мисия на Съвета е да представя детската гледна точка по въпроси, които засягат правото на защита, развитието и участието в процеса на изработване на политики вземане на решения. Съветът на децата предоставя възможност на децата да обменят знания, идеи, да взаимодействат с държавни и неправителствени организации на национално и регионално ниво.

Управление и членство в Съвета на децата.

В СД членуват деца на възраст от 13 г. до 18 г. – представители от всички административни области в Р България, осигурена е възможност за 4 квоти за деца от уязвими групи и 1 квота за представител на децата, получили международна закрила в нашата страна.

Прилагането на Процедурата за избор на членове на Съвета е разделена на 3 нива: общинско, регионално и национално. Тя цели подобряване на механизма за детско участие на национално ниво, чрез гарантиране на широка представителност на децата и ангажиране на органите на местното самоуправление, гражданското общество, медиите и бизнеса в популяризирането и подбора на кандидатите. При избор на членове на Съвета на децата се спазват принципите на публичност, прозрачност, демократичност, равенство, недискриминация и представителност.

Детският консултативен орган към председателя на ДАЗД:

- прави предложения пред държавните органи и местната администрация за развитие на образованието, детското здравеопазване, културните интереси и свободното време на децата и по всички други въпроси от интерес за децата;
- оказва морална и логистична помощ на деца при накърняване на личното им достойнство и нарушаване на правата им;
- подпомага деца в реализирането на идеи и проекти, насочени към повишаване благосъстоянието на децата;
- дава мнения при създаването и реализирането на стратегии, политики и програми за закрилата и развитието на децата;

- предприема и съдейства за провеждането на инициативи за популяризиране на правата на децата;
- координира участието и взаимодействието с други ученически, детски и младежки организации в България и чужбина.

Младите хора в Съвета комуникират редовно в социалните мрежи онлайн, а до 4 пъти в годината провеждат заседания. На 09.07.2020 г. се провежда първото в историята онлайн заседание на Съвета на децата към председателя на ДАЗД.

Съветът на децата към председателя на ДАЗД се управлява от Председателски съвет, който включва – председател, заместник-председател, секретар и летописец. Всяко дете в Република България, независимо дали е член на Съвета, има право да внесе предложение и да поиска становище или позиция по определен въпрос чрез Детския консултативен орган към председателя на ДАЗД, както и да изрази подкрепа за инициативи в защита правата на децата.

За подпомагане и координация на работата през 2017 г. е създава Секретариат на Съвета на децата, който включва експерти от Държавната агенция за закрила на детето. Той осъществява редовна, бърза и навременна комуникация с всички членове при необходимост от получаване на позиции на Съвета по всички въпроси, отнасящи се до децата, както и при организирането на заседанията.

Председателят на ДАЗД запознава периодично Националния съвет за закрила на детето с изразените от СД мнения и позиции, имащи отношение към политиките за децата и тяхното реализиране.

Консултативен съвет по въпросите на децата към ДАЗД.

През 2018 г. към председателя на Държавната агенция за закрила на детето е създаден Консултативен съвет по въпросите на децата. Той е сформиран на 17 април 2018 г. съгласно заповед на председателя на ДАЗД на основание чл. 47, ал. 8 от Закона за администрацията и след съгласуване със заместник министър-председателя по икономическата и демографската политика. Съветът се ръководи от председателя на ДАЗД, като в него са включени външни експерти с консултативни функции с различна тематична експертиза, които в годините са доказали своя авторитет и пряката им работа е свързана с политиките за деца. Консултативният съветът е създаден, за да подобри и подпомага дейността на Агенцията и отговори на динамиката на очакванията на обществото по теми, свързани със защита на детските права. Неговата роля е да подпомага председателя при изготвяне на стратегии и програми в областта на закрилата на децата, да дава становища и предложения по теми, свързани със закрилата на правата на децата. Дейността на Съвета се осъществява въз основа на утвърден Правилник за организацията и дейността му.

През 2018 година ДАЗД организира и проведе 4 (четири) редовни заседания на Консултативния съвет, по време на които членовете разгледаха и дебатираха изключително важни теми. Обсъдена беше Националната програма за закрила на детето за 2018 г., проект на Националната стратегия за детето 2019 г.-2030 г. Темата за създаване и обезпечаване на Националната информационна система на ДАЗД породила изключителен интерес, тъй като разработването ѝ ще позволи интегрирането на данни от всички сфери, касаещи подкрепата и закрилата на децата, както и ще даде възможност за планиране на мерки и политики в областта на правата на децата. По време на едно от заседанията на Консултативния съвет на 18 септември 2018 г., което се проведе в разширен състав (Освен членовете на Съвета, бяха поканени и участваха представители на държавните институции-членове на Националния съвет за закрила на детето), бяха представени и предварителните резултати от последващата оценка на въздействието на Националната стратегия за детето 2008 г.-2018 г.

През 2019 г. Консултативният съвет по въпросите на децата към председателя на Държавната агенция за закрила на детето изпълни основната си функция, свързана с консултиране и подпомагане на дейността на агенцията. На 21-ви февруари 2019 г. бе проведено първото заседание, на което беше представен Отчет на дейността на Консултативния съвет по въпросите на децата за 2018 г., направени бяха предложения за промени в Правилника за организацията и дейността на този съвет, както и е представена информация за процеса на създаване на Националната стратегия за детето 2019 г.-2030 г.

Второто заседание беше проведено през месец юли 2019 г., на което беше представена актуална информация за състоянието на Националната информационна система, беше проведена широка дискусия по препоръките от доклад, изготвен от УНИЦЕФ по поръчка на МТСП за системата за закрила на детето, беше дискутирана Националната телефонна линия за деца 116 111, както и обсъдени предложения за отбелязването на 30-годишнината на Конвенцията на ООН за правата на детето. Със своите предложения и насоки, чрез своята експертиза, членовете на Консултативния съвет проявяват изключителна активност и професионализъм към проблематиката, свързана с гарантиране и спазване на детските права.

III. Стратегически документи, изработени от Агенцията.

От своето създаване през 2001 г. Държавната агенция за закрила на детето чрез законодателни инициативи, разработени стратегически и програмни документи, работи за прилагане на принципите и нормите на Конвенцията за правата на детето.

Първата Стратегия за закрила правата на децата в Република България обхваща периода 2000 г.-2003 г. Следващата Национална стратегия за закрила на детето за периода 2004 г.-2006 г. цели подобряване на условията за живот на децата в България и осигуряване на защита на техните права чрез разработване на единна държавна политика в областта на грижите и услугите за децата.

През 2003 г. за първи път в България се въвежда принципът на национално програмиране в областта на закрилата на децата, чрез измененията в Закона за закрила на детето. През 2004 г. Държавната агенция за закрила на детето изработва, а Министерският съвет приема първата **Национална програма за закрила на детето**. От тогава оперативните мерки и дейности по закрила на детето се планират в ежегодните национални програми и изпълнението им се отчита пред Министерски съвет.

В съответствие с принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето и чл.1, ал.3 от Закона за закрила на детето, на 31.01.2008 г. Народното събрание приема **Национална стратегия за детето от 2008 г.-2018 г.** Реализирането ѝ се осъществява чрез разработване, приемане и отчитане на ежегодна Национална програма за закрила на детето. Националната стратегия за детето има за основна цел да осигури условия за ефективно упражняване на правата и подобряване качеството на живот на децата, като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие.

Стратегията си поставя редица оперативни цели за осигуряване на условия за ефективно упражняване на правата и подобряване качеството на живот на децата като условие за свободното и пълноценното им личностно развитие: намаляване на детската бедност и създаване на условия за социално включване на децата; осигуряване на равен достъп до качествена предучилищна подготовка и училищно образование на всички деца; подобряване здравето на децата; насърчаване участието на децата при формиране и изпълнение на политики, свързани с техните права и отговорности.

Очакваните резултати по отношение на целите са: намаляване равнището на бедност за групата 0-15 години, намаляване равнището на бедност сред домакинствата с деца; развиване мрежа от услуги за семействата с деца – консултиране, обучение на родители, медиация, намаляване относителния дял на децата, отглеждани в специализирани институции; броят на децата, настанени в семеен тип среда, да се равнява поне на 50% от броя на децата, настанени извън техните биологични семейства; гарантиран достъп до медицински услуги за всички деца; снижаване на показателите за детска смъртност и доближаването им до добрите примери от страните на ЕС.

Въз основа на изготвен от ДАЗД анализ на изпълнението на Стратегията, на проведеното през месец ноември 2015 г. заседание на НСЗД е взето решение за разработване на проект за актуализация на Националната стратегия за детето. Анализът показва, въпреки постигнатото и въпреки всички предприети мерки, за съжаление, само частично се допринася за качествена промяна в живота на децата. В последните години от Стратегията, изпълнението ѝ беше повлияно от редица външни фактори, като финансовата криза и засиления бежански поток. Има и вътрешни фактори, като: липса на достатъчно съгласуваност между отделните секторни политики и по-конкретно, липса на достатъчно съвместни действия между органите по закрила. Диагностицирани са групи от деца, които се нуждаят от помощ и подкрепа, но не попадат в категорията „деца в риск“ по смисъла на ЗЗДет. Анализът акцентира и върху реактивността на Стратегията и необходимостта от промяна, от система, която закриля детето, към система, която поставя във фокуса детето и неговото семейство. Закрила, насочена от реакция към превенция.

През 2000 г. е разработена правителствена Стратегия и план за действие за закрила правата на децата за 2000 г.-2003 г., въпреки че се говори за план за действие, в действителност такъв не е разработен. Първият реален **План за намаляване броя на децата, отглеждани в специализираните институции в България (2003 г.-2005 г.)** е инициран и разработен от ДАЗД през 2003 г.

Анализът на данните, които ДАЗД прави още през 2002 г. в годишния си доклад до министър-председателя и до министъра на труда и социалната политика, се превръща в база и обосновка за разработването от Агенцията на идеен проект за План за деинституционализация. Идеята е одобрена и с Решение на Министерски съвет №217 от 4.04.2003 г. е създадена междуведомствена работна група за изработване на План за намаляване броя на децата в специализираните институции в България под Председателството на г-жа Лидия Шулева (заместник министър-Председател и министър на труда и социалната политика) и с участието на всички министри, имащи отношение към грижите за децата в България. В работата на групата активни участници са експертите на ДАЗД, МТСП и Агенцията за социално подпомагане.

В проекта на Плана, предложен от ДАЗД и допълнен от междуведомствената работна група с конкретни дейности, срокове, ангажименти на съответните институции и източници на финансиране, акцентът се поставя на няколко основни момента, работата по които би довела до започване на реален процес на деинституционализация.

През 2004 г. започва процес на анализ за приложението на **Конвенцията за правата на детето** в страната, който е подкрепен от на регионалния офис на УНИЦЕФ в Женева, а през 2005 г. от представителството на УНИЦЕФ в страната. Държавната агенция за закрила на детето предприема действия по преглед на съответствието на националното законодателство с принципите на КПД. Преведени и разпространени сред държавните институции и НПО сектора в страната са т. нар. „матрици на съответствието”, като за целта участващите в процеса преминават през специално обучение, осигурено от консултанти на УНИЦЕФ. Като резултат е създаден **Национален интегриран план за прилагане на**

Конвенцията за правата на детето в България за периода 2006 г.-2009 г. Подходът, използван при изготвянето на Плана, бе основан на програмирането въз основа на конкретни, реално измерими и постижими резултати за деца, чиято обща цел е осигуряване качество на живот за деца.

В същия период държавата предприема мерки, в съответствие с чл.39 на КПД, за физическото и психическото възстановяване и социална интеграция на всички деца, жертви на пренебрежение, насилие, злоупотреба или експлоатация. Израз на това са мерките, заложи в **Националния план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел 2003 г.-2005 г.** Планът изрично предвижда право на детето да бъде защитено срещу всички форми на насилие и експлоатация, включително от страна на родителите. Основната цел на Националния план е предприемането на ефективни действия за предотвратяване на сексуалната експлоатация и елиминиране на явлението във всичките му форми – детска порнография, проституция, сексуално робство, сексуален туризъм и трафик и търговия с деца

IV. Макрополитики по отношение на повишаване благосъстоянието на децата и спазване техните права, разработени и реализирани от ДАЗД.

1. Политика, насочена към деинституционализация на грижите за децата.

Политиката за деинституционализация на грижите за децата е една от основните макрополитики реализирани от Агенцията. Тя е разработена на базата на правителствена стратегия и започва да се реализира на базата на изпълнението на **План за намаляване броя на децата, отглеждани в специализираните институции в България (2003 г.-2005 г.)** е инициран и разработен от ДАЗД през 2003 г.

В проекта на Плана, предложен от ДАЗД и допълнен от междуведомствената работна група с конкретни дейности, срокове, ангажименти на съответните институции и източници на финансиране, акцентът се поставя на няколко основни момента, работата по които би довела до започване на реален процес на деинституционализация, а именно:

- развитие на алтернативни форми на грижа и социални услуги, базирани в общността, без които е немислимо да се говори за деинституционализация, превенция на изоставянето на децата;
- предлагане на различни социални услуги на входа на институциите;
- повишаване качеството на институционалната грижа;
- регулиране на изхода на институциите и намаляване на броя на децата, които преминават от една институция в друга.

Планът съдържа и поредица от спешни мерки, които трябва да бъдат предприети още до края на 2003 г. Те са свързани основно с развитие на капацитета на Отделите за закрила на детето, на които се възлагат редица отговорности, пряко свързани с намаляване броя на децата в институциите, като: работа по превенция на изоставянето и реинтеграция на децата в биологичните им семейства, предоставяне на услугата приемна грижа и др. Започва процес на оценяване състоянието на всички институции, с оглед тяхното закриване или реструктуриране за предоставяне на алтернативни услуги. ДАЗД разработва критериите, по които се извършва тази оценка.

Планът е приет с Решение №602 на МС от 2.09.2003 г. След неговото приемане ДАЗД изпълнява своите ангажименти, залегнали в Неотложните мерки, а именно: разработена е карта за оценка на специализираните институции, която е съгласувана със съответните министерства. Чрез нея се получава информация за състоянието на институциите по отношение на материална база, персонал и качество на грижите за децата, както и за

наличието на готовност и изградена концепция на персонала за реформиране и отваряне на институцията за предоставяне на алтернативни услуги.

От изключителна важност за промяна на подхода за осъществяване на реална деинституционализация е **Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция**. Експертите на ДАЗД имат водещо място при разработването на тази Наредба, след проучване на практиките, създадени по проекти на НПО, като „Заведи ме у дома 1 и 2” на фонд „Спасете децата“ – Обединено кралство, където експерти на Агенцията участват в наблюдението и оценката на проектите. Основни цели на тези проекти са предотвратяване изоставянето на деца в ДМСГД – Русе чрез предоставяне на нови социални услуги, помощ и подкрепа на рискови семейства и реинтеграция на вече настанени в дома деца. Проектът има за цел и да демонстрира начините, по които е възможно пренасочването на дейността на ДМСГД от трайно институционализиране на децата към предоставяне на услуги в рамките на общността. Активното участие на експертите от ДАЗД дава възможност при разработването на горепосочената Наредба да залегнат вече доказалите своята приложимост процедури и стандарти за превенция и реинтеграция.

Експертите на ДАЗД са водещи и при разработването на **Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца**. За целта са проучени стандартите за социални услуги за деца в Австрия, Англия, Австралия, Чехия, Румъния, страните от ИЕЦА, Канада и САЩ. Проучени са и създадените по проекти практики на неправителствени организации. Всичко това е база за създаване на проект на Наредба, която съдържа стандарти за социални услуги за деца, предоставяни в семейна или близка до семейната среда, стандарти за предоставяне на социалната услуга приемна грижа и стандарти за социални услуги за деца, предоставяни в специализирани институции. С Постановление №256 от 07.11.2003 г. Наредбата е приета от МС.

За създаване на проекта на **Наредбата за условията и реда за кандидатстване, подбор и утвърждаване на приемни семейства и настаняване на деца в тях**, експертите от ДАЗД ползват опита по пилотните проекти на британската организация „Всяко дете” в Пловдив и Хасково, както и опита на страни като Германия и Австрия. Проведени са редица работни срещи с екипите, осъществили проектите. При създаване на Наредбата са ползвани българските практики и са адаптирани някои основни елементи на услугата, предоставяна в страните от ЕС. След приемането на Наредбата, експерти на ДАЗД, МТСП и АСП разработват рамката на обучителни програми за приемни родители и за социални работници, които ще прилагат на практика Наредбата.

През 2004 г. се извършва оценка на специализираните институции за деца от междуведомствени комисии на областно ниво. В периода от май до октомври 2004 г. са извършени оценки на 129 специализирани институции, като за всяка една от тях са направени конкретни препоръки, отнасящи се до бъдещото им развитие и повишаване на качеството на грижите за децата. Развиването на мрежа от социални услуги за деца в общността е изведено като един от основните фактори, които в най-голяма степен допринасят за намаляване на броя на децата, настанени в специализирани институции.

В процеса на формиране на първоначална представа за достижимостта на стандартите и в резултат на изпълнение на Плана за намаляване броя на децата, отглеждани в специализирани институции в Р България, при извършване на оценките на специализираните институции за деца, експертите от междуведомствените комисии установяват незадоволителното състояние по отношение на финансовата обезпеченост на качеството на грижа за деца.

Подобряването на качеството на грижа е свързано с допълнителна квалификация на персонала, съответно и по-добро заплащане; увеличаване на щатното разписание или намаляване капацитета на дома; назначаване на специалисти; извеждане на навършилите пълнолетие в защитени жилища, при което ще се увеличи жилищното пространство за останалите деца; увеличение на бюджета по отношение средствата за храна, облекло и медикаменти.

Поради това ръководството на ДАЗД решава, че извършването на проверки относно съответствието на предлаганите социални услуги с Наредбата за критерии и стандарти, е нецелесъобразно, поради липсата на финансово гарантиране на заложените минималните стандарти за качеството на грижа. Поради тази причина изготвянето на графици за извършване на планови проверки е отложено до влизането в сила на финансов механизъм, гарантиращ изпълнението на критериите за качеството на грижа, заложен в Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца. За това решение се информира Министерство на труда и социалната политика.

През 2006 г. е извършена втората оценка на специализираните институции за деца на база въведени критерии с **Механизъм за реформиране, реструктуриране или закриване на специализираните институции за деца.**

В края на 2005 г., със Заповед на Министъра на труда и социалната политика се създава междуведомствена работна група, която създава проект на Механизъм за закриване, реформиране и реструктуриране на специализираните институции за отглеждане на деца. В проекта се акцентира върху действията и основните критерии, по които ще се оценява всяка институция. Изхождайки от основния принцип за спазване правата на децата, при оценката на институциите като основни критерии се предлагат:

- местоположение и достъпност;
- материална база;
- качество на грижата.

Предложени са и количествени показатели към съответните критерии, като за минимален брой се приемат 40 точки. За институциите, които не са събрали определения минимум, комисията следва да направи предложение за закриване в краткосрочен период и да разработи план за закриване.

За институциите, оценени с бал над минималния, следва да се разработи план за развитие, като се вземат предвид и допълнителни критерии:

- брой деца, отглеждани в институцията;
- приблизителен брой деца, за които институцията в дългосрочен план (5-7 г.) е най-вероятната форма на грижа;
- квалификация, структура и брой на персонала;
- необходимост от институционална грижа за местната общност;
- наличие на други социални услуги за деца и семейства в общността;
- предлагане на алтернативни услуги от самата институция.

През месец януари 2006 г. заложените в Проекта на Механизъм за реформиране, реструктуриране или закриване на специализираните институции за деца критерии се апробират в няколко специализирани институции за деца. Изборът на конкретните институции е във връзка с анализа на резултатите от извършената през 2004 г. оценка за институциите в най-тежко състояние, както и с осъществяването на мониторинг от европейски експерти в институциите за хора с увреждания, в т.ч. и на деца.

В периода 16-19 януари 2006 г. критериите са апробирани в шест дома за деца и младежи с умствена изостаналост. В Държавната агенция за закрила на детето са получени протоколите от комисиите, според които 4 от оценените институции са получили под

минималния брой – 40 точки. Оценката провокира голяма заинтересованост у местните власти и желание да подкрепят и активно да съдействат за подобряване качеството на грижата за децата в тях.

Проектът на механизма за реформиране, реструктуриране или закриване на специализираните институции за деца е съгласуван и одобрен от министъра на труда и социалната политика, министъра на образованието и науката и министъра на здравеопазването, председателя на Държавната агенция за закрила на детето и изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане в края на м. април 2006 г.

След актуализация на бюджета, през месец август, експертите на ДАЗД започват подготовка на оценката, която премина през няколко основни етапа:

- Определяне на 28 експерти от ДАЗД като председатели на междуведомствените комисии;
- Изпращане на писма до министъра на образованието и науката, министъра на здравеопазването и изпълнителния директор на АСП и кметовете на общините, за определяне на представители в комисиите и уведомяване на регионалните им структури за предстоящата дейност;
- Издаване на Заповеди от председателя на ДАЗД за състава на комисиите;
- Съставяне на план-график за осъществяване на оценката;
- Провеждане на предварителни методически срещи и обучения с членовете на комисиите за инструментариума и същността на оценката;
- Изработване на примерна рамка за доклад от оценката.

Оценката стартира едновременно във всички региони на страната на 18.09.2006 г. и приключва в края на месец октомври. Общият брой на оценените институции е 144, от които: 86 Домове за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителски грижи (ДОВДЛРГ), като в оценката не са включени 15 институции, които са в процедура на закриване след влязла в сила Заповед на министъра на образованието и науката; 32 са Домовете за медико-социални грижи (ДМСГД) и 26 са Домовете за деца и младежи с умствена изостаналост (ДДМУИ).

Основен инструмент, използван при оценяването, е специално създадена структурирана карта за оценка, която следва критериите. Освен качествено, оценката има и количествено измерение чрез разработена и приложена точкова система. Първото направление от критерии – местоположение и достъпност, носи максимален брой точки – 30; второто направление – материална база – 25 точки, и третото направление – качество на грижата за децата носи максимален брой точки – 45. За закриване се предлагат специализирани институции, които са оценени с общ брой по-малко от 40 точки.

Оценката приключва през месец октомври с доклад за всяка институция, в който е отразено становището на оценяващата комисия относно бъдещото развитие.

За закриване са предложени 6 институции – 5 ДОВДЛРГ и 1 ДДМУИ.

Основни аргументи: населеното място е със затихващи функции и намаляващо население, качеството на грижи е незадоволително – съществува проблем за задоволяване потребностите на децата от здравни и образователни услуги, липсват квалифицирани специалисти за работа с деца.

За реформиране са предложени 118 институции – 65 ДОВДЛРГ; 22 ДДМУИ; 31 ДМСГД. Основните насоки за реформиране са свързани с повишаване качеството на грижа, създаване на условия, близки до семейната среда, отваряне на институциите за предоставяне на алтернативни услуги за деца, разкриване на групи за седмична грижа, разкриване на дневни форми на социални услуги и др.

За преструктуриране са предложени 20 институции – 16 ДОВДЛРГ; 3 ДДМУИ; 1 ДМСГД. Аргументите са: дублиране на домове от един и същи тип в региона, потребността на общността от различни социални услуги за деца и семейства, незначителният брой на настанените деца от региона; институцията е развила капацитет и предоставя и други услуги. Бъдещи проекти: комплекси за социални услуги, дневни центрове за социални услуги, защитени жилища, центрове за кризисно настаняване, център за обществена подкрепа и др.

През месец октомври експертите на ДАЗД изготвят и обобщени аналитични доклади от оценката на трите типа институции. Докладите са представени на проведената в периода 30-31.10.2006 г. конференция по проблемите на благосъстоянието на децата в България, организирана съвместно от МТСП и УНИЦЕФ България.

Обобщените доклади са предоставени на вниманието на президента, премиера и съответните ресорни министри. Докладите от оценките на институциите са изпратени освен на министрите, на кметовете на общини и на специализираните институции.

През 2010 г. Министерският съвет прие **Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България” и Плана за действие за изпълнението ѝ**. Така беше очертан политическият ангажимент и волята на правителството за качествена промяна в системата на грижа за децата и семействата им. С тези документи стартира реформата за създаване на среда, в която държавните институции, гражданските организации, обществото и семействата зачитат правата на децата, осъществяват политики, насочени към развитие, социално включване и участие на всички деца.

В рамките на 15 години процесът на деинституционализация планира да предотврати настаняванията на деца извън техните семейства и създаването на нови услуги, в т. ч. и замяната на системата от класически тип институции от интернатен тип с мрежа от услуги в общността. Това включва равномерното осигуряване на услуги на територията на цялата страна, които ще направят възможно връщането на децата в биологичните им семейства, отглеждането им в приемни семейства или при осиновители, както и изграждането на малки групови домове за онези деца, които не могат да се върнат в собствения си дом или да намерят ново семейство. Предвижда се и разкриване на услуги, които ще подкрепят биологичните родители, за да се предотврати настаняването на деца в специализирани институции.

Националната стратегия и Планът за действие към нея дават приоритет на биологичното семейство. Стартира процес на закриване на специализираните институции за деца. Основните алтернативи, успоредно със социалните услуги в общността са: реинтеграция в семейството, осиновяване, настаняване в семейство на роднини и близки, настаняване в приемно семейство.

Съществуването на институциите за деца е тежко наследство от миналото, което обществото ни трябва преодолее – преди всичко да се раздели с предразсъдъците и да приеме тези деца като свои и равни, със същите нужди и права, каквито имат останалите им връстници.

Визията и Планът за действие, който предвижда изпълнението на 5 проекта, финансирани от структурните фондове, дават реален шанс на България да реализира успешен модел на извеждане на децата от институциите и да се постигне онова равнище на модерни грижи и сигурност на семействата и децата, каквито имат развитите европейски държави.

Реформата започна с подготовката и извеждането от институциите на децата с увреждания, защото те са в най-уязвимо положение и се нуждаят от спешни мерки за промяна на живота им.

Ето защо първият проект от Плана за действие „Детство за всички“ беше насочен към близо 1800 деца над 3-годишна възраст и младежи с увреждания, настанени в 24 дома за деца с умствена изостаналост (ДДУИ) и 31 дома за медико-социални грижи за деца (ДМСГД).

Проект „Детство за всички“ (2010 г.-2015 г.)

Проект „Детство за всички“, изпълняван от Държавната агенция за закрила на детето, стартира на 02.06.2010 г., в партньорство с Министерство на здравеопазването и Агенцията за социално подпомагане. Неговата цел е промяна на философията за грижа за деца с увреждания, като най-уязвима група от децата в институции. Той беше първият стартирал проект от заложените в Плана за действие към Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р България“.

Основната цел на проекта е да се планират и приложат конкретни и ефективни мерки за реална деинституционализация на децата с увреждания, настанени в специализирани институции. Проектът цели да подготви процеса на деинституционализация за децата с увреждания, настанени в институции, чрез индивидуален подход към нуждите на всяко дете. Да се идентифицират подходящите социални услуги в общността и съответните целеви територии, в които те да бъдат разкрити. Да се създадат условия за активно включване на заинтересованите страни, привличане на местните общности и повишаване на гражданското участие в процесите на подкрепа и социално включване на децата от специализираните институции. Да се популяризира новата философия за грижа за децата с увреждания с акцент върху превенция на рисковете от изоставяне, ранна интервенция и подкрепа на семействата. Да се подкрепят кандидат-осиноводители на деца с увреждания. Да се създадат предпоставки за повишаване на мотивацията и професионалните умения на персонала, ангажиран с предоставянето на социални услуги за целевата група. Да се подпомогне и ускори процеса на закриване на специализираните институции за деца с увреждания.

Целевите групи по проекта бяха деца и младежи с увреждания, настанени в специализирани институции за деца с умствена изостаналост (ДДУИ) и за деца с физически увреждания (ДДФУ), както и деца с увреждания над 3 г., настанени в домове за медико-социална грижа за деца (ДМСГД); деца с увреждания в общността; семейства на деца с увреждания; персонал, ангажиран в социалните услуги за деца.

Реализирането на проекта целеше да осигури възможност за достъп на децата до пакет от необходимите услуги, съобразно техните индивидуални потребности и възможност на децата да живеят в среда, близка до семейната, където ще се прилага нов подход в грижата за тях.

В резултат на извършената оценка е разработена карта, включваща изграждането на 149 центъра за настаняване от семеен тип (ЦНСТ), 36 защитени жилища, 37 дневни центрове и 34 центрове за социална рехабилитация и интеграция.

В рамките на проекта са оценени потребностите на 1 797 деца и младежи от общо 55 специализирани институции: 890 деца и 400 младежи (общо 1 290), настанени в 24 ДДУИ/ДДФУ и 507 деца над 3-годишна възраст, настанени в 31 ДМСГД.

За изготвяне на оценките са ангажирани 111 социални работника от ОЗД/ДСП; 28 лекаря от РЦЗ; 55 представителя на специализираните институции; 17 специалиста от услуги за деца с увреждания в общността; 24 местни координатора по проекта; 3 национални консултанта.

Акцент в оценката на потребностите е съобразяването с нуждата на всяко конкретно дете от резидентна услуга (къде ще живее) и от съпътстващи услуги (свързани с обучение, терапия, близост до близки и важни за детето хора).

В рамките на проекта е планирано изграждането на 149 центъра за настаняване от семеен тип (ЦНСТ) и 36 защитени жилища (ЗЖ) в 62 населени места от градските агломерации и 18 населени места от селските райони.

Идентифицирана е и нуждата от изграждането на 37 дневни центъра за деца с увреждания (ДЦ) 34 центъра за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ).

Във всеки център за настаняване от семеен тип е планирано настаняването на 12 деца, като е предвидена и възможност за допълнително настаняване на 2 деца от общността по спешност. Защитените жилища са предвидени за 8 младежа с увреждания. Планираният капацитет на резидентните услуги е бил 2 076 места.

В рамките на проекта са идентифицирани 288 деца и младежи (112 от ДМСГД и 153 от ДДУИ) в особено тежко здравословно състояние, а именно хипотрофични деца със затруднения при приемането на храна и течности; деца, които се нуждаят от актуализиране/изясняване на здравословното състояние; деца и младежи с тежко деструктивно поведение.

В тази връзка е направена необходимата организация за създаване на екипи от лекари от областните болници и РЦЗ и са извършени 55 медицински интервенции и 37 хоспитализации. Актуализирани са диагнозите на 91 деца и младежи.

В периода февруари – юни 2011 г., съвместно с Фондация „Лумос“ са организирани обучения за въвеждане на метода за интензивно общуване и наблюдавано хранене за над 80 души представители на специализирани институции, лекари на децата, представители на РЦЗ и ОЗД/ДСП. Проведени са сесии по интензивно общуване с 308 деца и младежи с увреждания и са изработени са индивидуални препоръки за храненето на 186 деца и младежи.

В периода април 2011 г. – април 2012 г. са проучени нагласите на 1 388 родители и роднини на 1252 деца и младежи, които са показали, че 47 % от родителите желаят да поддържат контакти с децата си, 38 % категорично заявяват, че не желаят да поддържат контакти с децата си, а 14 % изразяват колебание. Изследването е установило, че над 70 % от родителите на децата с увреждания в институции трайно са прекъснали връзката си с тях.

В рамките на проекта за персонала на специализираните институции са организирани 40 обучения, структурирани в две теми:

- „Планиране и реализиране на грижа“ (подкрепа за подготовката на децата и младежите за извеждането им от институцията)
- „Преместване“ (повишаване на професионалните умения и придобиване на практически познания за предаване на грижата за децата и младежите).

С децата и младежите по подготовката им за преместване индивидуално са работили, наети по проекта специални педагози и психолози.

През месец януари 2012 г. са проведени седем семинара в страната с цел повишаване на информираността, на които са обсъждани въпроси, свързани с концептуалната рамка на проекта; държавната политика по деинституционализация; ефекта от деинституционализацията; ролята на социалните услуги в процеса на деинституционализация и мястото на родителите в него; същността на планираните социални услуги.

В дейностите по проекта е предвидено и организирането и провеждането на базови обучения и месечни супервизии на персонала, нает в новите услуги с цел гарантиране на качествен старт на услугите.

Обучен е персоналетът на новите услуги в 73 общини с общ брой 1615 служители.

В периода декември 2014 г. – май 2015 г. са проведени са шест регионални срещи за обмяна на опит между общини доставчици на нови услуги в общността, на които екипите,

управляващи новите услуги са споделили добри практики и проблеми, с които се сблъскват в работата си.

Постигнатите резултати в рамките на проекта са:

- Осиновени деца – 279;
- Реинтегрирани деца – 61;
- Настанени в приемни семейства деца – 56;
- Напуснали ДДУИ след навършване на пълнолетие младежи – 2;
- Преместени в СУПЦ младежи – 6;
- Преместени в ДДЛРГ деца – 38;
- Преместени в ЦНСТ извън проекта деца – 51;
- Преместени в ЗЖ извън проекта младежи – 22;
- Преместени в ПЖ извън проекта деца – 6;
- В новосъздадените услуги са настанени общо 1172 деца и младежи с увреждания;
- в ЦНСТ са настанени 977 деца и младежи с увреждания от ДДУИ и ДМСГД;
- в ЦНСТ са настанени 51 деца с увреждания от ДДЛРГ;
- в ЦНСТ са настанени 28 деца в риск от общността;
- 116 младежи с увреждания от ДДУИ живеят в ЗЖ;
- Новите услуги функционират на територията на 72 общини:
- 121 ЦНСТ за деца и младежи с увреждания;
- 16 ЗЖ за младежи с увреждания;
- 26 ЦНСТ и 1 ПЖ за деца без увреждания.

С изпълнението на проект „Детство за всички“ се промени животът на близо 1800 деца и младежи с увреждания, които напуснаха институциите. В края на проекта (юни 2015 г.) 1172 деца и младежи получаваха грижи съобразно нуждите и потребностите си в 121 центъра за настаняване от семеен тип и 16 защитени жилища в 72 общини.

61 деца и младежи откриха отново своите семейства и се върнаха вкъщи, други възстановиха връзките с родителите си, прекъснати с десетилетия.

279 деца бяха осиновени в страната и чужбина, а 56 - настанени в приемни семейства. В края на 2015 г. са закрити всички 24 дома за деца с увреждания в страната.

Оценка на децата и младежите, преместени от институции в услуги в общността (2015-2016 г.).

В началото на 2016 г., въз основа на сключено в края на 2015 г. споразумение между Държавната агенция за закрила на детето, Агенцията за социално подпомагане, Националното сдружение на общините и Фондация „Лумос“ – един от водещите експерти в деинституционализацията в световен мащаб, беше извършената оценка на 1 291 деца и младежи с увреждания, настанени в центрове за настаняване от семеен тип, създадени по проект „Детство за всички“, реализиран от Държавната агенция за закрила на детето в периода 2010 г.-2015 г.

Целта на изследването бе да се сравни развитието на всяко от децата с предишната оценка, изготвена по времето, когато са живеели в институциите и да се направят изводи и препоръки по отношение на качеството им на живот в новите услуги. Изследването даде национално представителни данни за постигнатите резултати от процеса на промяна на грижата за децата пет години след старта на изпълнението на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р България“.

Резултатите показват, че децата и младежите с увреждания, изведени от специализираните институции за деца и настанени в новите резидентни услуги, стават все

по-самостоятелни, подобрява се здравословното им състояние и тяхното физическо развитие.

Все повече деца и младежи с увреждания, преместени от специализираните институции, се чувстват по-сигурни и спокойни в услугите от семеен тип. Новите къщички им предоставят възможността да бъдат себе си, да бъдат част от общност и да развиват потенциала си.

Преместването на момчетата и момичетата от институциите не е финал на процеса, а начало на подобряване на живота им, на пълното включване в общността и зачитане на техните права.

Проект „Подкрепа“ (2012 г.-2015 г.).

След старта на петте проекта от Плана за действие, постепенно стана ясно, че е необходима по-голяма свързаност, допълняемост и взаимна обусловеност между тях за постигане на по-ефективни резултати в името на най-добрия интерес на детето.

Така през 2012 г. започва своята дейност и проект „Подкрепа“ с бенефициент Държавната агенция за закрила на детето и финансиране по ОП „Техническа помощ“.

Основна цел на проекта е да се подобри и повиши административния и управленски капацитет на ДАЗД, в партньорство с АСП и МЗ, които управляват и изпълняват проекти по Плана за действие по изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Р България“ за усвояване на средства от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС. Тази цел е в полза на цялостния интерес по деинституционализация.

Проектът е насочен към постигане на свързаност, допълняемост и взаимна обусловеност на секторните политики в тази сфера. Начинът за осъществяване на свързаността, допълняемостта и взаимната обусловеност на секторните политики е чрез координация, комуникация и ресурсно подпомагане на петте проекта по Плана за действие към Визията. Те се изпълняват от ДАЗД, АСП и МЗ в различни области на деинституционализацията – разкриване на нови социални услуги, регионалното им планиране, развитие на услугата „Приемна грижа“, обучение на социални работници, създаване и развиване на нови услуги в общността за деца с увреждания.

Сред специфичните цели на проекта изпъква изграждането на ясен механизъм за комуникация и координация между всички заинтересовани страни в процеса на деинституционализация. Прозрачността и ефективността на дейностите и подобряването на обратната връзка са други специфични цели на проекта. За тяхното постигане са заложили редица дейности, които са в логическа обвързаност и последователност. Формиран е ръководен екип, който работи в синхрон с шестима координатори и един стратегически експерт. Те са част от дейността „Координация и комуникация“, като съставят отделно звено за координация и са ситуирани към отделните проекти от Плана. С тяхната активна работа се създават условия за подобряване на управленския и оперативен капацитет на проектите и се повишава ефективната координация и комуникация между конкретните бенефициенти. Координацията на местно ниво, осигуряването на връзка между „хоризонтала“ и „вертикала“ на процеса е поверена на Регионалните екипи по деинституционализация на проект „Подкрепа“ – РЕД. В рамките на проекта те са проводник на информация за добри и не толкова добри практики от случващото се на ниво област/община. Регионалните екипи са част от системите на образованието, социалната работа и здравеопазването във всяка от 28-те области на страната. С тях са провеждани редица тематични и оперативни и работни срещи. РЕД са работили на терен с трудните случаи при преместването на децата. Оказвали

са необходимата подкрепа на персонала в новите услуги, както и на общините, за които това е нов опит като управители на тези услуги.

В хода на проекта, като част от дейността по координация, е изпълнявана и още една дейност, а именно създадени са условия за провеждане на серия от обучителни срещи за екипите, които управляват Центровете за настаняване от семеен тип и Защитените жилища. Обучителните срещи са проведени от Фондация „Сийдър“, която е с богат опит в управлението на подобна услуга в гр. Кюстендил. Инициативата е показала изключителна полезност, както и, че в добро партньорство може да бъдат постигнати добри резултати. Липсата на чувствителност в обществото по темата за децата без семейство и техният начин на живот, неразбирането и съпротивата на местните общности срещу включването на тези деца в общия живот налагат изработката на различни рекламни материали, провеждане на кръгли маси на регионално равнище, участия в телевизионни и радио предавания, публикации в медиите, провеждане на масирана кампания в най-гледаните телевизии и др.

Изключително важна е дейността по експертната подкрепа, която осигурява проекта. Екип от висококвалифицирани лекари – тесни специалисти в различни области (ендокринология, генетика, физиотерапия, детска и възрастова психиатрия, неврология) правят експертизи на голяма група деца и младежи с увреждания в страната, които се извеждат от съществуващите към момента институции и се настаняват в нов тип грижа. Тази дейност се оказва изключително навременна и полезна в процеса на преместване на тези деца и младежи.

За времето на своето съществуване РЕД успяха да проведат адекватни политики на местно ниво и да създадат добри практики, които да бъдат мултиплицирани и в други области. Такъв пример е РЕД Враца и тяхната реализирана инициатива за откриване на специална паралелка в основно училище „Васил Левски“ в града.

Добра практика са и проведените в партньорство с Областните информационни центрове в общо 12 града, срещи-дискусии с основни теми: приемната грижа, образование и обучение на децата с увреждания от специализираните институции, сътрудничество и взаимодействие на всички заинтересовани страни в процеса на деинституционализация, осъществени съвместно с екипите на проект „И аз имам семейство“ и проект „ПОСОКА: семейство“.

Във връзка с комуникацията между РЕД, общините, областните управи, екипите на петте проекта на местно и на централно ниво, експерти от различни сфери, НПО, е дейността за организиране на серия от работни срещи и семинари. Центърът на дискусиите е детето като личност с индивидуални потребности и през погледа на приемната грижа, регионалното планиране, допълнителни ресурси, нови услуги, създаване и утвърждаване на ЦНСТ, община, обучение и практическа подготовка на работещите с деца с увреждания, образование и обучение, роля на НПО, взаимодействие на институциите, добри практики, конкретни казуси.

На тези форуми, по процеса на деинституционализация, са обменяли информация всички основни „играчи“, както и всички заинтересовани страни. Въз основа на многото дискусии са изведени най-горещите проблеми и най-големите въпросителни, които екипът на проекта, в обобщен и анализиран вид, представя на централно ниво, с цел вземане на конкретни решения за бъдещето на децата.

Постигнати резултати при реализацията на проекта:

- Сформиран екип за управление и организация на проекта;
- Назначени 6 координатора и 1 експерт стратегическо планиране;
- Сформирани 28 Регионални екипи по деинституционализация- РЕД, с по един представител на ключови администрации на местно ниво – РДСП, РИО, РЗИ. РЕД

осигуряват координацията и комуникацията на процеса по „хоризонтала“ и по „вертикала“ на системата;

- Осигурена необходима допълнителна експертиза – изготвяне на оценки от лекари специалисти за общо 288 деца и младежи в периода 01.01.2014 г. - 31.10.2014 г.;
- Назначени 3 ПР специалиста и изготвени от тях 19 писмени становища и консултации. Изготвени концепции за популяризиране на процеса по деинституционализация и за анализ на комуникационните канали;
- Проведени 9 тръжни процедури, предстои да бъдат проведени още 4 процедури по ЗОП – публични покани и открити процедури;
- Разработени и разпространени информационни материали – общо над 7000 броя различни артикули;
- Проведени три регионални кръгли маси с участие на широк кръг експерти и различни заинтересовани страни;
- Организираны 12 работни срещи/семинари за обмяна на опит и информация с близо 1000 участници общо. Акцент върху подкрепата за персонала на новите резидентни услуги и представяне на модели за работа с деца и младежи с тежки увреждания;
- Проведени 5 регионални обучителни срещи за екипите на новите услуги- ЦНСТ и 3, съвместно с НПО и ОИЦ;
- Организираны и проведени 1 обучение и 9 оперативни срещи с представители на РЕД в София;
- Проведени 51 оперативни срещи с РЕД, общини и областни администрации на място;
- Събиране на информация и обобщаване на данни за хода на всеки един от проектите от Плана за действие – изготвя се всеки месец;
- Посетени 21 новоизградени услуги в различни общини за идентифициране на място на ключови предизвикателства и набелязване на мерки за подкрепа и преодоляването им;
- Участие на ръководителя и координатор в изготвянето на Четвъртия мониторингов доклад за изпълнението на Плана за действие към Визията за деинституционализация на децата в България.

Проект „ПОСОКА: семейство“ (2011 г.-2015 г.).

Проект „ПОСОКА: семейство“ се изпълнява от Министерството на здравеопазването в рамките на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси 2007-2013“ в партньорство на Държавната агенция за закрила на детето и Агенцията за социално подпомагане. Проектът получава и подкрепа от „Надежда и домове за децата“ и УНИЦЕФ.

Общата цел на проекта е подготовка за реструктуриране на Домовете за медико-социални грижи за деца (ДМСГД) от 0 до 3-годишна възраст чрез извършване на целенасочена подготвителна дейност в 8 пилотни области: Габрово, Монтана, Пазарджик, Перник, Пловдив, София, Русе, Търговище, и е изпълнена, като в резултат от 01.10.2015 г. институциите са закрити.

Всички деца от целевата група от 0 до 3 години, настанени в изброените пилотни ДМСГД, са изведени в семейна или близка до семейната среда. Друга част от целевата група по проекта – техните семейства, както и деца от общността на възраст от 0 до 3 години в риск от изоставяне и родителите им, са подкрепени от новите услуги за ранна превенция на изоставянето и правилно развитие на детето в естествената му среда.

Тези услуги са изградени и оборудвани в горесцитираните ДМСГД по проект „Преструктуриране на ДМСГД“, които също се изпълнява от МЗ и е финансиран по Оперативна програма „Регионално развитие“.

В целева група по проект „ПОСОКА: семейство” е включен и специализираният персонал, ангажиран с грижите за децата в пилотните ДМСГД, който активно е участвал в процеса по подготовка на децата за извеждане. Част от персонала на ДМСГД се включва и в новите услуги.

Персоналът, нает за предоставяне на тези услуги, и който също е целева група по проекта, е обучен в основни базисни умения и компетентности, необходими за работа в новите услуги.

Активната работа на екипите на национално и местно ниво, създадената добра координация между институциите и работата в мрежа по превенция на изоставянето или настаняването на деца в институция за периода на действие на проект „ПОСОКА: семейство”, доведе до извеждане на всички деца от 8-те пилотни ДМСГД. При стартирането на проекта те са били 342, като 248 от тях са целевата група до 3 г. С ограничаването на входа и деинституционализацията на децата, към 30.09.2015 г. са останали само 51, като 27 от тях до 3 г. От 01.10.2015 г. тези деца са били настанени в новата услуга ЦНСТ за деца/младежи с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи.

От 01.01.2012 г. до 30.09.2015 г., входът е ограничен с 85 % – от 190 приети деца през 2012 г. до 26 – през 2015 г. На 473 от изведените 589 деца е осигурена семейна среда. При децата до 3 г. този процент е по-висок – 90 % или това са 401 деца, които вече живеят в своите семейства.

Процесът на деинституционализация на пилотните ДМСГД приключи успешно и от 01.10.2015 г. те са закрити. На тяхно място са изградени, оборудвани и започнаха да функционират:

- 8 Дневни центрове за деца с увреждания;
- 5 Центрове за ранна интервенция;
- 7 Семейно консултативни центрове;
- 8 Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи, в които се отглеждат деца/младежи с потребност от постоянни медицински грижи;
- 3 звена „Майка и бебе“;
- 3 Центъра за приемна грижа и осиновяване;
- 8 Центрове за майчино и детско здраве;
- 3 Центъра за психично здраве, които подкрепят семействата на изведените деца, както и децата в общността.

Чрез успешното изпълнение на проект „ПОСОКА: семейство” постепенно се постига основната цел на Националната стратегия „Визия за деинституционализация”, а именно осигуряване на правото на децата на семейна среда и достъп до качествена грижа и услуги според индивидуалните им потребности.

Функциониране на Постоянната експертна работна група и Междуведомствената работна група на високо ниво.

В изпълнение на политиката в областта на деинституционализацията на грижата за деца, реализирана чрез Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България”, в Плана за действие към нея е заложено създаването на междуведомствена работна група (МРГ), която да управлява и координира този процес. Основните ангажименти на групата са свързани с управлението на цялостното прилагане на Плана, наблюдението, оценката и координацията на конкретните дейности и политики.

Работната група се ръководи от заместник министър-председателя Томислав Дончев, като в състава ѝ са включени министрите на регионалното развитие и благоустройството, на образованието и науката, на здравеопазването, на земеделието, храните и горите, на финансите, на труда и социалната политика и представител на Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ).

Председателят на Държавната агенция за закрила на детето е секретар на МРГ. Организационно-техническото обслужване на МРГ е възложено на ДАЗД.

Постоянната експертна работна група (ПЕРГ) има мандат да осъществява наблюдение на изпълнението на конкретните дейности по Плана за действие и да прави мониторинг и оценка на прилагането му.

Постоянната експертна работна група е междуведомствен колективен орган, осигуряващ координацията по изпълнение на Актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България”.

Основен ангажимент на групата е осигуряването на координацията между държавните институции, други организации и всички проекти, свързани с деинституционализацията на грижата за децата. При необходимост се извършва актуализация на поименния състав на ПЕРГ и МРГ с оглед правилното им функциониране.

В състава ѝ са включени представители на всички отговорни институции, ангажирани в процеса на деинституционализация – МТСП, МЗ, МРРБ, МЗХ, МОН, ДАЗД, АСП, както и представители на НСОБ, УНИЦЕФ, ръководителите на всички проекти по Плана за действие. С цел ефективна координация с представителите на неправителствения сектор, работещи в областта на деинституционализацията на грижата за децата, като членове на групата с право на глас са включени и представителите на 5 неправителствени организации, номинирани по специално разработена процедура за подбор.

Постоянната експертна работна група има следните функции и задачи:

- Изготвяне на предложения за актуализиране и изменение на Актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Р България”;
- Оценка и анализ на законодателната и регулаторната рамка, свързана с процеса на деинституционализация на грижата за деца;
- Наблюдение на изпълнението на дейностите по проектите, включени в Актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Р България”;
- Подпомагане на държавните институции и други ангажирани участници в процеса на деинституционализация;
- Разработване на предложения до Междуведомствената работна група за управление и координация на процеса на деинституционализация на грижата за деца, за разрешаване на идентифицирани проблеми в процеса на деинституционализация;
- Разработване на ежегодните мониторингови доклади за изпълнение на Актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Р България”;
- Осигурява координацията между държавните институции и с други институции, ангажирани с дейности по Актуализирания план за действие за изпълнение на Националната стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България”.

Постоянната експертна работна група отчита работата си пред председателя на Междуведомствената работна група за управление и координация на процеса на деинституционализация на грижата за деца.

Предвид обявената епидемиологична обстановка в страната през 2020 г. всички дейности по изготвянето и приемането на Мониторинговия доклад за периода 01.01-31.12.2019 г. са извършени онлайн, Извършено е неприсъствено гласуване на документа, като същият е приет с пълно единодушие.

Основни постижения.

Анализът на данните през 2019 г. показва намаляване броя на децата, настанени в съществуващите 21 броя специализирани институции на територията на страната. Общият брой на децата и младежите, които се отглеждат в институционална грижа е 510 като 426 от тях са настанени в ДМСГД (Дом за медико-социални грижи) и 84 в ДДЛРГ (Дом за деца лишени от родителска грижа).

През 2019 г. са закрити 5 Домове за деца лишени от родителска грижа в общините Исперих, Гоце Делчев, Варна, Пловдив (2 ДДЛРГ). Децата и младежите са изведени от институциите след проведена индивидуална оценка на потребностите и насочване в подходяща грижа. Съществуващите ДДЛРГ от I до XII клас към разглеждания период са 8 броя като децата и младежите в тях са 84. През 2019 година бяха изведени децата от ДМСГД – Видин, който е закрит от 01.01.2020 г. ДМСГД – Ямбол е закрит от 01.02.2019г.

В изпълнение на мерките, заложи в актуализирания План за действие към Националната стратегия „Визия за деинституционализация на децата в Република България“ през месец май 2018 г. със Заповед №РД01-0918/09.05.2018 г. на Изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане е спряно настаняването на деца до 3 години без увреждания в Домове за медико-социални грижи. Независимо от този факт през 2019 г. в ДМСГД са настанени 46 здрави деца, 4 от които са над 3 г.

При извеждането на деца/младежи от специализирани институции се прилагат комплексни интегрирани мерки и дейности, които са съобразени с индивидуалните потребности. Социалните услуги за деца/младежи предоставяни в общността са стратегически подход в процеса на подкрепа, с оглед създаване на възможности за социално включване и социална кохезия. Социалните услуги от резидентен тип предоставят грижа за деца и младежи в среда, близка до семейната, в случаите, когато са изчерпани възможностите за прилагане на други мерки за закрила на детето, съгласно законодателството.

Общият брой на Центровете за настаняване от семеен тип за деца/младежи към 2019 г. са 268 броя с общ капацитет 3 338 места и заетост 2 876 настанени деца/младежи.

- 146 Центъра за настаняване от семеен тип за деца без увреждания, с капацитет – 1 744 места и заетост 1 461 настанени деца;
- 107 Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания, с капацитет 1 437 места и заетост 1 277 настанени деца/младежи;
- 7 Центъра за настаняване от семеен тип за деца с увреждания с капацитет 93 места и заетост 80 настанени деца;
- 8 Центъра за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания с потребност от постоянни медицински грижи, с капацитет 64 места и заетост 58 настанени деца.

Към социалните услуги от резидентен тип за деца/младежи се включват преходните жилища и кризисните центрове. В преходните жилища за деца се придобиват умения за самостоятелен начин на живот, с подкрепата на професионалисти. Дейностите в услугата инкорпорират подходи за самостоятелен начин на живот в подходяща преходна среда, с цел

постигане на социално включване. Към 2019 г. общия брой на функциониращите преходни жилища на територията на страната са 16 като капацитета е 126 места и заетост – 103. Към 2019 г. на територията на страната функционират 19 кризисни центъра за деца, с капацитет 196 места и заетост 116.

Системата за социални услуги в нашата страна се разширява значително през последните години благодарение на реформите, насочени към подобряване на планирането, деинституционализацията и предоставянето на повече услуги, базирани в общността и в семейна среда. Целенасочените действия за изграждане на мрежа от социални услуги в общността е съществен елемент от цялостния процес на подкрепа и защита правата и интересите на лицата и децата. Общият брой на социалните услуги за деца и семейства, предоставяни в общността на територията на страната, делегирана от държавата дейност към 31.12.2019 г. е 630 броя, с капацитет – 14 459 места:

- 87 Дневни центрове за деца и/или младежи с увреждания; деца и младежи с тежки множествени увреждания, с капацитет 2 463 места и заетост – 2 529;
- 4 Дневни центрове за деца с увреждания; деца с тежки множествени увреждания, с капацитет 112 места и заетост – 118;
- 6 Дневни центрове за деца и младежи с увреждания със седмична грижа, с капацитет 133 места и заетост – 145;
- 1 Дневен център за деца и пълнолетни лица с увреждания, с капацитет 50 места и заетост 53;
- 53 Центрове за социална рехабилитация и интеграция за деца, с капацитет 1 827 места и заетост 2 030;
- Център за социална рехабилитация и интеграция за деца и младежи, с капацитет 25 места и заетост 25;
- 13 Звена „Майка и бебе“, с капацитет 81 места и заетост 34;
- 141 Центъра за обществена подкрепа, с капацитет 5 699 места и заетост 6 967;
- 21 Центъра за работа с деца на улицата, с капацитет 409 места и заетост 428.

През 2019 г. откритите нови социални услуги за деца са 18, включително 5 социални услуги от резидентен тип, с общ капацитет 353 места:

- 6 Центъра за обществена подкрепа, с капацитет 145 места;
- 4 Дневни центрове за деца и/или младежи с увреждания, с капацитет 90 места;
- 2 Центъра за социална рехабилитация и интеграция за деца, с капацитет 40 места;
- 1 Центъра за работа с деца на улицата, с капацитет 20 места;
- 1 Кризисен център, с капацитет 10 места;
- 1 Преходно жилище, с капацитет 8 места;
- 3 Центъра за настаняване от семеен тип за деца без увреждания, с капацитет 40 места;
- Увеличен е капацитетът на 18 социални услуги за деца (ЦОП, ЦСРИ, ДЦДУ и ЦРДУ) – общо с 216 места.

В периода от януари до декември 2019 г. общият брой на НЖ на територията на страната е бил 18 с капацитет 88 места.

Общият брой случаи по превенция на изоставянето, по които се е работило към края на месец декември 2019 г., е 3 471. Броят на успешно приключилите случаи по превенция на изоставянето за 2019 г. е 1 749. Новите случаи, по които е открита работа от началото на календарната година до 31.12.2019 г., са общо 2 854.

Процесът на деинституционализация бе подкрепян и развиван от редица неправителствени организации. Те активно съдействаха на държавните институции, местните власти и на екипите за управление на проектите от Плана за действие. По този начин бе осигурена подкрепа за справяне с възникналите предизвикателства в работата на новите услуги и в общностите и осигурено подобряване качеството на живот на децата и младежите.

Основни изводи.

Социалните услуги са ключов елемент за подкрепа на децата и семействата и важен ресурс при осъществяване на процеса на деинституционализация на грижата за деца. Приетият през 2019 г. Закон за социалните услуги определя нормативната рамка за провеждане на реформата в областта на социалните услуги, като урежда всички ключови въпроси от значение за сектора на социалните услуги, свързани с механизмите за планиране, предоставяне, финансиране, контрол и мониторинг на социалните услуги, като целта е да се повиши тяхното качество, ефективност и устойчивост.

Реформата на грижата за деца е свързана не само с извеждане и предотвратяване на настаняването на деца в специализирани институции, а и с подкрепа на семействата за превенция на рисковете и създаване на условия, които в най-голяма степен ще отговорят на индивидуалните потребности на децата и ще гарантират техните права и интереси. Сред най-значимите мерки, подкрепящи процеса на деинституционализация, са мерките за превенция на изоставянето и за реинтеграция. За подобряване на мерките за превенция на изоставянето и реинтеграция с Постановление на Министерския съвет №104 от 02.05.2019 г. са направени изменения и допълнения в Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция.

Препоръки по отношение на процеса на деинституционализация

За пръв път през ноември 2019 г. ООН прие Резолюция за правата на децата, с фокус децата, лишени от родителска грижа. Тя подчертава нуждата държавите да се фокусират над проблемите на децата, лишени от родителската грижа и причините на разделяне на семействата, водейки се от основните принципи от „Насоките за алтернативни грижи за деца“. Тъй като процесът на деинституционализация в страната поставя фокус и върху децата, лишени от родителски грижи, биха могли да се изведат следните препоръки, които ще доведат до по-пълното реализиране на техните права, в съответствие с международните документи:

- Подобряване на услугите за подкрепа на семействата за предотвратяване на раздялата – Консултативните услуги – Центровете за обществена подкрепа следва да бъдат по-близо до семействата в риск и по-ефективни в превенцията на раздялата;
- Предоставяне и инвестиране в качествена приемна грижа – предоставянето на услугата Приемна грижа зависи от решенията за развитието ѝ след приключване на проект „Приеми ме 2015“ в края на 2020 г. В този смисъл е необходим финансов стандарт за приемната грижа, включително и с разработване на необходимите промени в подзаконовите нормативни актове, регламентиращи предоставянето на приемна грижа. Предложение за финансов стандарт се разработва в рамките на проекта;
- Подобряване и обезпечаване на качествена резидентна грижа – Досегашният опит на доставчиците на социални услуги в предоставяне на резидентна грижа показва, че намаляването на капацитета на услугите ЦНСТ (например, от 15 на 10 деца) би довело до по-добро качество на грижата и по-голяма удовлетвореност и

мотивираност на екипите. Тази промяна следва да е тясно обвързана с нов начин на финансиране на услугите, съгласно принципите, залегнали в новия Закон за социалните услуги. Препоръчва се да бъдат приведени в действие препоръките от Анализа на ПЕРГ за ролята на резидентната грижа в системата от мерки за закрила на детето от 2018 г., в това число увеличаване на финансовия ресурс за резидентните услуги. Това би позволило да бъде осигурен достатъчно персонал, който да е квалифициран, добре платен и обучен, за да отговори на специфичните нужди на децата и младежите в резидентни услуги;

- Подкрепа на младежите, напускащи всички форми на формална грижа (приемна и резидентна грижа) – нужно е да се подобри подкрепата за всеки младеж, напускащ алтернативна грижа;
- Влизане в сила на Закона за социалните услуги и разработване на всички необходими подзаконови актове и регулации;
- Засилване работата на отделите „Закрила на детето“, в сътрудничество с доставчиците на социални услуги, за активна работа по превенция на рисковете, които биха довели до раздяла на семействата и/или поставят децата в рискови ситуации; разгръщане на потенциала на услугите за подкрепа на биологичното семейство, както и постоянен мониторинг на ефективността на мерките по превенция на раздялата, като за тези от тях, за които това е невъзможно, да се осигури семейно-базирана грижа като приемна грижа;
- Повишаване на финансовия стандарт за държавно делегираните дейности – Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи без или с увреждания с цел повишаване на качеството на предоставяните услуги;
- Подобряване на условията на труд и увеличаване на възнагражденията на заетите в структурите на АСП и в социалните услуги, които носят пряка отговорност за благосъстоянието на децата и младежите в процеса на деинституционализация. Гарантиране на обучения, супервизия и подкрепа за работещите в сферата, както и стандартизиране на професията социален работник.

2. Политика за участие на децата във вземане на решения.

Детското участие е един от принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето. То е основа за активно упражняване на всички други права от детето и е свързано с правото на децата да изразяват своето мнение и да се включват в процесите на взимане на решения относно техния живот и развитие.

Като държава-страна по Конвенцията на ООН за правата на детето, България е потвърдила своя ангажимент за подкрепа на детското участие и е предприела мерки за гарантиране на ефективно и активно участие на децата на местно и национално ниво. Насърчаването на детското участие е основен принцип, който е залегнал в Националната стратегия за детето 2008 г.-2018 г., както и в Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2012 г.-2015 г.

Детското участие изисква комуникация между деца и възрастни в дух на уважение и сътрудничество, затова възрастните трябва да осигуряват време, пространство и възможности на децата да изразяват своето мнение. От създаването си Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) реализира политиката по отношение на детското участие чрез голяма част от дейностите си съвместно и съгласувано с децата. дейността на **Съветът на децата (СД)**.

Становища и предложение на Съвета на децата.

Чрез Съвета на децата, Р България осигурява възможност предложенията и становищата, изготвени от децата да бъдат представени на институциите и организациите на национално равнище.

Мнението на младите хора се взема задължително предвид при:

- създаването и реализирането на стратегии, политики и програми за закрилата и развитието на децата;
- обсъждането на предложения до държавните институции и местните власти за развитие на образованието, детското здравеопазване, културните интереси и свободното време на децата и по всички други въпроси от интерес за децата;
- осъществяването на идеи и проекти, насочени към повишаване благосъстоянието на децата;
- популяризиране на правата на децата.

За своята 17-та годишнина от създаването си, Съветът на децата дава своите предложения, мнения и становища по редица ключови национални и международни документи, свързани с правата, развитието и бъдещето на децата.

П

- черновата през 2016 г. на държавния доклад за Комитета по правата на детето, като мнението на Съвета на децата е включено и в самия доклад;
- проектозакона за предучилищното и училищното образование, като становището на децата е предоставено в Народното събрание;
- проекта на Стратегията за децата на Съвета на Европа;
- Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата; Закона за закрила на детето; Закона за социално подпомагане; рисковете в Интернет среда и дигиталната грамотност на младите хора;
- изпълнение на Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013-2020);
- радикализацията сред младите хора;
- споразумение за сътрудничество между Висшия адвокатски съвет и ДАЗД, което включва развитие на образователна и популяризаторска дейност по отношение на закрилата и гарантирането на правата на децата, както и сътрудничество по теми, които касаят детското участие и изслушването на децата. Съвета на децата прави препоръка към адвокатите, които работят по бракоразводни дела, както и по дела, касаещи родителски конфликти, да се специализират в защитата на правата на децата и следване на техните интереси, като се обучават допълнително. Обсъждано е и създаване на неформални групи от връстници, които да подкрепят учениците, жертви на агресия;
- През 2019 г. Съветът на децата представи пред Министерството на образованието и науката своето становище относно съвместната работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
- По покана на български евродепутати през 2019 г. представители на Съвета на децата към председателя на ДАЗД посещават Европейския парламент в Брюксел. В рамките на посещението децата провеждат срещи с част от българските евродепутати. Българските европолитици, нагледно запознават детската делегация, как протича техният работен ден в Европейския парламент, като им

осигуряват възможност да проследят дискусиите около дебатите по Брекзит и пакет „Мобилност“;

- През 2020 г. членове на Съвета заедно с председателя на ДАЗД се срещат с министъра на образованието и науката и внасят становище, в което изразяват позицията си относно провеждането на учебната 2020/2021 г. в условията на обявената в страната извънредна епидемична обстановка, свързана с разпространението на Covid-19. Съветът на децата предложи мерки и препоръки за осигуряване на една по-безопасна и здравословна среда за всички участници в учебния процес.

Председателят на ДАЗД да информира отговорните институции и местни власти за изразените от Съвета на децата становища и позиции.

Инициативи и кампании, провеждани от Съвета на децата:

През всичките години от своето създаване Съветът на децата, с подкрепата на председателя на Държавната агенция за закрила на детето участва, организира и провежда редица кампании, дейности и инициативи, посветени на правата на децата и осигуряването на щастливо детство за всички деца.

Сред водещите инициативи на ДАЗД в подкрепа на детското участие, осъществени през последните години, са:

- Въвеждане на нова процедура за избор на членове на Съвета на децата, която позволява кандидатстването и участието на деца бежанци. По този начин е предоставена възможност на децата-мигранти да изразят своето мнение, чрез участие в Националния консултативен орган;
- Сключване на споразумения за сътрудничество с 6 висши училища, в резултат на което се променя съставът на учебното съдържание за академична година 2017/2018 г. в 11 хуманитарни специалности. Сред целите на тези споразумения е и по-активното включване на академично съдържание, което касае правата на децата и детското участие, правото на изразяване на мнение и изслушването на деца. Инициативи за информиране по темата детско участие и изслушване на деца на педиатри, общопрактикуващи лекари и други медицински специалисти, които имат чест контакт с пациенти деца;
- Изготвяне и популяризиране на адаптирана версия на Конвенцията за правата на детето;
- През 2008 г. в рамките на инициативата на Съвета на Европа „Да изградим Европа заедно с децата и за децата“ СД се срещна с г-жа Мод де Бур-Букикио – генерален секретар на Съвета на Европа. Госпожа Букикио очерта пътя за сътрудничество с Детския съвет в две направления: първо, като комуникационен канал, който да предава посланията от деца към деца и на второ място – като източник на идеи и препоръки към работните групи на Съвета на Европа в Страсбург;
- През 2009 г. представител на Съвета на децата към ДАЗД участва в 64-та сесия на ООН, посветена на младежкото участие;
- Здравословно и безопасно лято – кампания, която се провежда ежегодно от Съвета на децата, с подкрепата на ДАЗД и има за цел да популяризира здравословния начин на живот;
- Седмица на толерантността;
- Седмица на правата на детето;

- Безопасен Интернет – СД активно се включва при отбелязването всяка година на Международния ден за безопасен Интернет;
- Най-голямото детско „Благодаря“ - целта е да покажем, че децата в България ценят хората до тях – семейството си, тези, които се грижат за тях, които им помагат, които ги обичат и които ги правят щастливи;
- Участие на Съвета на децата в изготвянето през 2021 г. на „Бяла книга за детето“;
- Капсула на хилядолетието, в която членовете от Съвета на децата са написали своето послание, което през 2030 г. ще бъде прочетено от бъдещите поколения.

Опитът на нашата страна в развитието на детското участие се представя пред академичните среди, професионалистите, които са най-близо в ежедневието на децата, пред бизнеса и неправителствените организации. Затова напредъкът в спазването на правата на децата и осигуряването на участието им във всички процеси, засягащи техния живот, вече е ясно видим и се отчита от национални и международни институции.

Във връзка с предизвикателствата пред бъдещите поколения, членовете на Съвета на децата са посочили, че:

- „Децата трябва да бъдат обгрижвани и обичани, но родителите им трябва да ги запознават и с различните сфери на живота“;
- „На първо място децата имат потребност от общуване. Тази потребност не се удовлетворява, тъй като повечето родители смятат, че работят много, уморени са и разговорите се свеждат до ежедневните неща като например: „Как мина днес в училище“;
- „Предизвикателство пред децата са фалшивите новини. Децата трябва да имат критична грамотност и да успяват да различават фалшивите и верните новини“;
- „Децата на 21-ви век общуват глобално. Разполагат с комуникационен инструментариум, който е разбираем за по-широк възрастов обхват в различни географски и езикови територии, което е едно предизвикателство пред тях да устоят на всички възможности на Интернет. Технологиите преобразуват начина, по който се възприема света и това може да доведе до агресия и насилие между младежите“;
- „По принцип хората мислят, че когато си дете, е най-лесно. Че всичко ти се дава наготово, не трябва да работиш, да плащаш сметки и да се грижиш за семейство. Това е така, но в днешно време децата са поставени пред множество предизвикателства, с които трябва да се справят“.

През изминалите 17 години от съществуването си Съветът на децата е доказал своя безспорен принос за подобряване на политиките за децата и е създал много бъдещи лидери. Затова ще продължим не само да подкрепяме, но и да гарантираме участието на всички деца и да вземаме мнението им по въпроси, които касаят тяхното развитие, настояще и бъдеще.

Държавната агенция за закрила на детето продължава да работи за създаване на подходящо пространство за развитие на потенциала на децата, за изслушване на тяхното мнение, за създаване на условия за ефективна и ползотворна комуникация.

3. Политика по отношение преодоляване трафика на деца и решаване на случаите имащи международен характер.

Непридружени български деца, жертви на трафик.

Ангажиментите на Р България в областта на трафика на деца произтичат от редица международни документи, приети в рамките на ООН, Съвета на Европа и Европейския съюз.

През 1991 г. Р България ратифицира Конвенцията на ООН за правата на детето, а в края на 2001 г. ратифицира със закон Факултативния протокол относно участието на деца

във въоръжени конфликти и Факултативния протокол относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография. След ратифицирането на Конвенцията и двата Факултативни протокола, България предприема целенасочена политика към синхронизирането на вътрешното си законодателство с тези фундаментални международни документи.

Държавната агенция за закрила на детето още от началото на своята дейност на 01.01.2001 г. е ангажирана с проблема трафик на деца, който представлява един от основните приоритети на работа. Той е включен в ежегодните Национални програми за закрила на детето, които се изработват в съответствие с чл.1, ал.3 от ЗЗД и се приемат от МС на Р България. Дейностите, които ДАЗД осъществява в посока противодействие трафика на деца са свързани, от една страна, с участие в изготвянето на законодателни изменения и разработване на програми по превенция на явлението, а от друга – с конкретна практическа работа за подпомагане репатрирането и реинтеграцията на децата - жертви.

След ратифицирането на Факултативния протокол към КПД относно търговията с деца, детска проституция и детска порнография, ДАЗД инициира промени в НК (2002 г.), с които бяха приети нови състави и бяха увеличени санкциите към лицата, въввлечени в сексуална експлоатация на деца и упражнили сексуално насилие над деца – раздел “Разврат”.

През 2002 г. в Наказателния кодекс на Република България е приет нов раздел „Трафик на хора”, като ДАЗД участва активно и допринася при разработването и доразвиването на нормативната уредба по отношение трафика на хора чрез участие на експерти в работни групи (Приемане на **Закон за борба с трафика на хора** (2003 г.) с конкретни разпоредби за деца – жертви на трафик (чл.21 и чл 1, ал.1, т.3.), предложени от ДАЗД; приемане на подзаконови нормативни актове към Закона за борба с трафика на хора в т.ч.: **Правилник за приютите за временно настаняване и центровете за закрила и помощ на жертвите на трафика на хора и Правилник за организацията и дейността на Националната комисия за борба с трафика на хора** (2004 г.). Съгласно първия правилник, доставчиците на социални услуги за деца - жертви се лицензират от Председателя на ДАЗД по реда на Закона за закрила на детето; приемане на **нова разпоредба (чл. 76а, ал. 1) в Закона за българските документи за самоличност**, с цел ефективна закрила на децата, пребиваващи в чужбина без придружител и жертви на експлоатация (2005 г.); Разработена съвместна **Инструкция за прилагане на мерките по чл. 76а, ал. 1 от Закона за българските документи за самоличност от МВР, МВнР и ДАЗД** (2006 г.).

Проблемът трафик на деца има сложна структура и комплексен характер, което налага мултидисциплинарен подход за неговото преодоляване.

През последните няколко години ДАЗД работи активно в сътрудничество с компетентните български и международни институции за рефериране и обгрижване на конкретни случаи на деца – български граждани, които пребивават в чужбина без придружител на територията на Гърция, Австрия, Чехия, Испания, Италия, Франция, Германия, Холандия, Швеция, Белгия и Словакия. Феноменът „деца, пребиваващи в чужбина без придружител” стана актуален за българската действителност след премахването на визовите ограничения за пътуване в чужбина и активизиране на миграционните процеси. Неблагоприятен аспект на това явление е въввлечането на малолетните и непълнолетните в различни форми на експлоатация, просия и извършване на джебчийски кражби по време на престоя им в чужбина.

В тази връзка ДАЗД със съдействието на Международната организация по миграция инициира изработването на **Координационен механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца – жертви на трафик, завръщащи се от**

чужбина (ноември 2005 г.). Чрез него, за първи път в България се създаде практическо ръководство за работа по конкретни хипотези. Оттогава Координационният механизъм се ползва ефективно от всички отговорни институции – Държавната агенция за закрила на детето, Министерство на вътрешните работи, Министерство на външните работи, Агенцията за социално подпомагане и Националната комисия за борба с трафика на хора. Чрез него отговорните български институции се обединиха в своите усилия за унифициране на практиките и стандартите за работа по случаите на непридружените деца, както и за сътрудничество чрез ясно разграничаване на отговорностите и своевременно сигнализиране за предприемане на мерки за закрила на децата в техен най-добър интерес.

С цел предприемането на ефективни мерки срещу повторен трафик на деца, в последните промени в Закона за българските документи за самоличност (ЗБДС) (в сила от 31.10.2005 г.) са предвидени административни мерки за забрана за напускане на страната, неиздаване на паспорти и заместващи ги документи и отнемане на издадените на ненавършили пълнолетие лица, за които са постъпили данни от български или чужд компетентен орган, че по време на пребиваването си в чужбина са били въввлечени или използвани за дейности по чл. 11 от Закона за закрила на детето. От влизането в сила на Инструкцията (7 март 2006 г.) до сега председателят на ДАЗД е изготвил 165 мотивирани предложения за налагане на принудителни административни мерки съгласно чл.76а от ЗБДС.

През 2007 г., ДАЗД разработи и Първоначалния доклад на Р България до ООН относно предприетите мерки и постигнатия напредък за изпълнение на разпоредбите на Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография.

През 2008 г. председателят на ДАЗД е предлага на министъра на вътрешните работи налагането на 51 мерки по чл. 76а от Закона за българските документи за самоличност.

За всички деца, жертва на трафик с цел трудова и сексуална експлоатация, след завръщането им в България се предприемат спешни мерки за закрила. За подкрепа на децата-жертви на трафик в страната са открити и функционират деветнадесет Кризисни центъра в областите Благоевград, 2 в област Бургас, 1 в област Велико Търново, Видин, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, 2 в област Пловдив, 2 в област Силистра, 1 в Софийска област, 3 в област София-град и 1 в област Шумен.

Основните услуги, които се предоставят в кризисните центрове, са предоставяне на подслон и храна, задоволяване на здравни потребности, осигуряване на психологическа подкрепа, овладяване на жизнени и социални умения, осигуряване участието на детето в училищна форма на обучение, подготовка за реинтеграция в семейството или ако това е невъзможно, спрямо детето се предприема адекватна мярка за закрила. Всеки кризисен център работи целогодишно при денонощен режим, като има възможност за прием на десет деца. Настаняването на децата в Центъра се извършва от ОЗД, съгласно разпоредбите на нормативната уредба, в срок до шест месеца, в зависимост от индивидуалните потребности на детето. Междуведомствена работна група разработи Правилник за дейността на кризисен център за деца – жертви на трафик и деца, пострадали от насилие. Според данни на служителите на Кризисните центрове за периода 2007 – м. юли 2008 г. през тях са преминали приблизително 100 деца. От 01. 01. 2007 г. кризисните центрове са делегирана от държавата дейност, т.е. финансират се от държавния бюджет чрез бюджетите на общините. Към 31.12.2008 г. на територията на страната функционират 6 Кризисни центъра с общ капацитет 59 деца.

В случай, че дете-жертва на трафик е чужд гражданин на територията на Р България, се прилага същият Координационен механизъм, като в него се включва представител на Държавна агенция за бежанците.

Координационният механизъм доказва ефективността си и получи много висока оценка не само на национално, но и на международно ниво, като се сочи като добра практика както от Международната организация по миграция, така и от експертите от Комитета по правата на детето на ООН.

През 2009 г. е актуализиран Координационният механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца в чужбина и деца-жертви на трафик, което е ангажимент на Държавната агенция за закрила на детето, произтичащ от Националната програма за закрила на детето 2009 г.

Пред държавата стоят следните предизвикателства: да се обърне внимание на предприемането на допълнителни мерки за реинтеграцията на децата – жертви на трафик; да се обединят усилията за намиране на алтернативи за настаняването в Р България на тези деца, за които е невъзможно връщането им в биологичното семейство, да се осигури финансов механизъм за завръщането и на децата, както и да се разработят програми за превенция на явлението.

Координационният механизъм регламентира конкретните задължения за взаимодействие на ангажираните субекти, а ефективното му прилагане, което представлява добра практика за междуинституционален и интердисциплинарен подход, доведе до първоначално рязко увеличение на реферираните случаи.

Данни за броя на случаите на непридружени български деца в чужбина и деца жертви на трафик, по които е работила ДАЗД са както следва по години:

Информация през годините за деца жертви на трафик.	2003 г.	2004 г.	2005 г.	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.
Брой случаи	12	30	18	170	102	71	73
Брой репатрирани	4	17	9	28		25	25
Брой предложения за налагане на административна мярка по чл. 76а от ЗБДС /от март 2006 г./				111	39	51	45

Превенцията на насилието и всички форми на експлоатация и злоупотреба с деца, както и оказването на защита, подкрепа и реинтеграция на жертвите, е сред водещите приоритети в държавната политика за закрила на детето. Законът за закрила на детето осигурява специална закрила от страна на държавата по отношение на всяко дете в риск /чл.5/ и регламентира правото на всяко дете на закрила срещу въвличане в дейности, неблагоприятни за неговото физическо, психическо, нравствено и образователно развитие. Всяко дете има право на закрила срещу използване за просия, проституция, разпространяване на порнографски материали и получаване на неправомерни материални доходи, както и срещу сексуално насилие.

На 6 юни 2008 г. Комитетът по правата на детето към ООН отправя към Р България няколко препоръки. Комитетът препоръчва на България да въведе адекватна система за младежко правосъдие в цялата страна, вкл. съдилищата за непълнолетни със специализирани по въпросите на децата съдии.

Правителството на Р България счита, че Препоръките на Комитета по правата на детето към ООН имат препоръчителен характер за държавите – страни по Конвенцията на ООН за правата на детето. Р България е избрала подхода да осигурява специализирано обучение на съдии и прокурори, които работят с деца.

Децата, жертви на трафик, които са извършили някакви престъпления, се третират като жертви и спрямо тях се предприемат мерки за закрила съгласно Координационния механизъм.

Законът за закрила на детето създаде и възможната среда за прилагане на практика на новата философия и подходи към детето – изгради се система за закрила на детето - Държавната агенция за закрила на детето, като специализиран орган на Министерския съвет на централно ниво за координиране и контрол при осъществяване на държавната политика за закрила на детето и Отделите за закрила на детето – за практическото прилагане на ЗЗД на общинско ниво.

Само за шест години от своето създаване, системата за закрила на детето успя да промени подходите и модела на грижа за децата в риск в съответствие с европейските стандарти. Като водещ принцип в работата се изведе „най-добрият интерес на детето“ и разбирането, че най-добрата среда за развитие на детето е семейната среда. Целта на ДАЗД е да подкрепя и насърчава родителите да развиват своя капацитет, за да се справят с предизвикателствата на родителството, а не да се изземва тяхната отговорност чрез намесата на държавата.

Ангажиментите на Р България в областта на трафика на деца произтичат от редица международни документи, приети в рамките на ООН, Съвета на Европа и Европейския съюз. Проблемът трафик на деца има сложна структура и комплексен характер, което налага мултидисциплинарен подход за неговото преодоляване.

Оттогава до днес Координационния механизъм се ползва ефективно от всички отговорни институции – Държавната агенция за закрила на детето, Министерство на вътрешните работи, Министерство на външните работи, Агенцията за социално подпомагане и Националната комисия за борба с трафика на хора. Чрез него отговорните български институции се обединиха в своите усилия за унифициране на практиките и стандартите за работа по случаите на непридружените деца, както и за сътрудничество чрез ясно разграничаване на отговорностите и своевременно сигнализиране за предприемане на мерки за закрила на децата в техен най-добър интерес.

Миграционните процеси, поставят децата в риск за тяхната сигурност и развитие. Тези деца не посещават училищни занимания, а техните родители обикалят от държава в държава в рамките на ЕС, без сигурна работа, доходи и нормални условия на живот. Този процес натовазва социалните системи на всички европейски държави, както и разходите за обгрижването на тези деца, както и разбира се ангажира много институции и организации в страните-членки на ЕС за работа с тези деца.

Статистика за случаите на деца-жертви на трудова и сексуална експлоатация, по които е работила Държавната агенция за закрила на детето в периода 2009-2020 г.:

Година	Бр. деца	Държави на дестинация:
2010	48 деца: 34 момичета и 14 момчета	Гърция – 13, Франция 10, Германия 6, Австрия – 6, Италия – 4, Полша – 2, Босна и Херцеговина -2, Финландия – 1, Португалия 1, Словакия – 1.
2011	47 деца: 36 момичета и 11 момчета	Испания-10, Австрия -7, Гърция- 7, Германия-7, Англия- 5, Швеция -3, Чехия 2, Холандия 2, България - 4.

2012	66 деца 48 момичета и 18 момчета	Гърция 15, Германия 12, Испания 9, Швеция 5, Финландия - 5, Австрия 4, България- 3, Чехия 3, Полша- 2, Италия 2, Англия 2, Холандия 2, Франция 1, Дания 1, Унгария 1, Словения 1.
2013	135 деца 73 момичета 62 момчета	Франция 62, Гърция 25, Англия 9, Австрия 6, Италия 6, Испания 6, Полша 4, Швеция 4, Дания 3, Белгия 2, Швейцария 1, Чехия 1, Словакия 1, Кипър 1.
2014	36 деца 24 момичета 12 момчета	Великобритания-2, Гърция - 4, Германия - 2, Холандия - 1, Испания - 1, България 1; Швеция - 6, Австрия 3 Германия - 2; Франция - 2, Италия - 2, Австрия - 2 Словения 3; България 7.
2015	34 деца 27 момичета 7 момчета	Швеция, Австрия, Великобритания, Германия, Словакия, Чехия и Сърбия.
2016	26 деца 18 момичета 8 момчета	Германия -2, Италия -3, Швеция - 3, Швейцария - 1, Англия - 2, Холандия- 1, Полша - 1, Гърция - 2, Австрия - 2, Дания - 1, Испания -3, Франция -1, Словакия - 1, Унгария -1, Босна и Херцеговина - 1, България -3
2017	18 деца 15 момичета 3 момчета	Швеция, Англия, Италия, Белгия, Холандия, Унгария, Гърция, Германия.
2018	23 деца 15 момичета 8 момчета	Швеция - 7, Англия- 3, Франция- 2, Кипър- 1, Италия -1, Унгария -1 Германия -1.
2019	17 деца 16 момичета 1 момче	Италия, Сърбия, Полша, Чехия, Франция, Нидерландия, Англия, Германия.
2020	31 деца 27 момичета и 4 момчета.	Австрия - 4 деца, Великобритания - 9 деца, Швеция - 4 деца, Нидерландия - 2 дете, Израел - 1 дете, Румъния - 1 дете, Франция - 1 дете, Швейцария - 2 деца, Полша - 1 дете, САЩ - 1 дете, Гърция - 1 дете, Германия - 3 дете и Португалия - 1 дете.

През 2011 г. са регистрирани първите 12 случая на изоставени български деца, веднага след раждането им в страни-членки на Европейския съюз. От тогава до 2020 г. Държавната агенция за закрила на детето работи на година средно по 5-6 случая на изоставени български деца в чужбина. За нито едно от тези деца родителите им не са се заинтересували след изоставянето им там. Много често се установява, че при направено проучване от българските социални служби на близкия семеен кръг на детето в повечето от случаите се оказва, че роднините и близките не са информирани за раждането на тези деца в чужбина, както и в повечето случаи отказват да полагат грижи за тях при евентуалното им транспортиране до България.

Особена категория са случаите на деца, родени и изоставени в чужбина от биологичните си майки. Държавата, в която са родени и изоставени тези деца, се явява тяхно обичайно местопребиваване. В тази връзка органите за закрила на държавата по обичайно местопребиваване на детето са компетентни да предприемат мерки за закрила на правата на тези деца. Осиновяването е една от правните възможности за закрила на деца, които са лишени от грижата на биологичните си родители. Съществен проблем в тези случаи е, че ражданията на тези деца не са обявени пред българските институции, поради което нямат

съставени български актове за раждане и те остават извън Националната база данни „Население“ на България. Този вид осиновявания не се считат за международни по смисъла на Хагската конвенция за защита на децата и сътрудничество в областта на международното осиновяване, поради което не се изисква становището на компетентните органи в държавата по произход. Това на практика поражда понякога както рискове за децата, така и бъдещи проблеми при осиновяванията им в държавата по обичайно местопребиваване. Законодателството в някои държави изисква за осиновяваното дете да бъде представен акта за раждане от държавата по произход, но поради гореспоменатите причини тези деца нямат съставени актове за раждане и няма правна възможност такива да бъдат съставени впоследствие поради изтичане на определени срокове, липса на конкретни данни за биологичната майка и т.н. От друга страна, при работата по случаи на изоставени деца в Гърция се установяват данни, че те вероятно са били продадени от биологичните си майки на гръцки граждани за осиновяване, но поради изключително либералния режим на осиновяване в тази държава и нежеланието на гръцките власти да съдействат на компетентните български органи за разследване на тези престъпления, българската държава не може да защити тези деца, въпреки че са с български биологичен произход. Липсата на международно правна регулация и въвеждането на единен подход в държавите, особено в рамките на Европейския съюз, създава сериозни пречки при гарантиране правата на тази група деца.

Държавната агенция за закрила на детето, заедно с другите български институции – Министерство на външните работи, Министерство на правосъдието, Министерство на вътрешните работи и Агенцията за социално подпомагане се бори за връщането на всяко едно дете с български произход в нашата страна, където да му се даде шанс за развитие в България.

Реализиране на политиката на Държавната агенция за закрила на детето по случаите на деца с международен характер.

Приложимата правна рамка по отношение на случаите, в които е засегнат интерес на дете и е налице международен характер, може да бъде определена като сложна, предвид тристепенната регламентация на този вид обществени отношения. На първо място, случаите, имащи териториална връзка със страна от ЕС, се решават при съобразяване първо на общностното право, на следващо място с международноправните актове, имащи действие между двете страни, двустранни договори и спогодби между страните и едва накрая при съобразяване на нормите на националното законодателство /стълковителни норми/. В работата по международни случаи е налице правна сложност поради усложнената правна рамка, определяща функционалната и териториалната компетентност.

Обменът на информация понастоящем се осъществява от:

- Министерство на правосъдието като Централен орган по приложимите международно правни актове;
- Държавната агенция за закрила на детето чрез дирекция „Консулски отношения“ на Министерство на външните работи;

Работата, която осъществява Държавна агенция за закрила на детето по тези случаи по искане на български или чуждестранни органи за закрила на детето, както и по молба за съдействие или сигнали от граждани и неправителствени организации при съществуващ риск за деца в трансгранична ситуация.

Отчитайки спецификата на случаите за деца с международен елемент, е много трудно те да бъдат квалифицирани и диференцирани по строго определен критерий. Голяма част от случаите, по които са работили експертите в ДАЗД, попадат в няколко категории и е трудно

да бъде извлечен определящ белег. Въпреки това, систематизираната и групирана по представения начин информация дава ясна представа за динамиката на случаите на деца, които по някаква причина имат връзка с правна система на друга държава и са попаднали в обхвата на системите за закрила на децата. Статистиката показва, че в годините от 2010 г. до 2020 г., много ясно се очертава и значително увеличеният обем на преписките по случаи на деца, които имат трансграничен характер.

Информацията за конкретните случаи постъпва от различни източници, както и сезирането на ДАЗД се осъществява по различни информационни канали. Сигналите постъпват преимуществено от българските посолства в чужбина. В голямата си част случаите са свързани с деца-български граждани, пребиваващи най-често в страна от ЕС със своите родители, при които е установен проблем в семейството (насилие, negliжиране, изоставяне на новородени деца) и това е довело до намеса на системата за закрила на децата в съответната държава. МВНР също е основен източник на сигналите за български деца, които са родени и изоставени в чужбина от техните биологични родители. Най-често търсеното съдействие в тези случаи е за уреждане на гражданско-правния статут на децата и извършване на социални проучвания на биологичното семейство.

Дирекциите за социално подпомагане се обръщат към ДАЗД основно за търсене на съдействие във връзка с регистриране на ражданията на родените деца в чужбина, които са били изоставени от своите родители или пък са се завърнали в страната с тях, без да са се снабдили с необходимите документи за съставяне на български акт за раждане. Друга група случаи, по които се търси съдействие от ДАЗД, е извършване на социално проучване на родители на български деца с мярка за закрила, живеещи в чужбина, във връзка със заявено желание на родителите за реинтеграция на децата и намерение те да бъдат отглеждани в чужбина.

Съществена част от ресурса на ДАЗД е ангажиран в работата по случаите на деца, които имат международен характер, предвид това, че правата и интересите на децата са засегнати от правните системи на две или повече държави.

Държавната агенция за закрила на детето осъществява съдействие на българските органи за закрила на детето във връзка с получаване на информация и съдействие от аналогични органи в чужди държави за разрешаване на конкретни казуси, свързани с деца. От друга страна ДАЗД осъществява дейности в сътрудничество с чуждестранни органи за защита на децата във връзка с проучване на положението на деца и семейства, които са били в досег със системата за закрила на деца в чуждата държава.

Сигналите постъпват в ДАЗД от различни източници:

- Агенция за социално подпомагане и териториалните ѝ структури – РДСП и дирекции „Социално подпомагане“;
- Министерство на външните работи чрез дирекция „Консулски отношения“; дипломатически и консулски представителства на РБ в чужбина;
- Други държавни институции и органи за закрила на децата – МВР;
- Посолства на чужди държави в Република България;
- Граждани /родители, роднини или близки, полагащи грижи за дете/деца;
- Съдилища;
- Чуждестранни органи за защита на децата;
- Неправителствени организации.

Постъпващите сигнали по международни случаи имат твърде широк предмет и могат да бъдат систематизирани съобразно положението на детето по следния начин:

- деца, родени и изоставени в чужбина /с мярка за закрила и учредено попечителство; в процедура по осиновяване/осиновени; с неуреден граждански статут/;
- деца, родени в чужбина и завърнали се в България, за които не е съставен акт за раждане и имат неуреден граждански статут;
- български деца в чужбина, които са под наблюдение и грижа на службите за защита на децата в съответната държава (поради лоша грижа за тях в семейството или отнемане на родителските права на биологичните родители; които са били с предприета мярка за закрила в България и подлежат на проследяване в чужбина, реинтегрирани в семейства, които живеят в чужбина; проучвания за деца при подаден сигнал в България за съществуващ риск за тях в чужбина; деца);
- деца, въввлечени в спорове за родителски права (родителски отвлечения; неизпълнение на постановен от съд режим за лични отношения, сигнали за лоша грижа и насилие, искания за проучвания в чужбина от съдилища и др.);
- деца/семейства, завърнали се от чужбина в България, които са били под закрилата/наблюдението на чужди социални служби /за проследяване; прилагане на мерки за закрила в страната/;
- деца – чужденци, пребиваващи в Република България (родени и изоставени в страната; с неуреден граждански статут; които са в риск и се нуждаят от закрила и др.).

Основни проблеми, по които е работила Държавната агенция за закрила на детето са:

- Значително увеличение на сигналите от ДСП за международните случаи на деца, което се наблюдава след разпространяване на указателното писмо на АСП;
- Неяснота и неразбиране от страна на голяма част от работещите по международни случаи на деца, по отношение на приложимите нормативни актове и разпределяне на компетентността между органите за закрила на национално ниво;
- Голяма палитра от проблеми, свързани с правното положение на деца в трансгранична ситуация;
- Запазва се тенденцията случаите да имат връзка с държави в рамките на ЕС – миграционни процеси;
- Значително увеличение на случаите, които имат връзка с Гърция, Германия, Великобритания, Холандия, Италия, Испания и Франция;
- Увеличен е също броят на сигналите, подадени от посолствата ни за родени и изоставени деца в чужбина;
- Разнопосочно прилагане на действащата правна рамка, регламентираща както приложимото право, така и компетентността на органите за закрила на децата;
- В последните две години ДАЗД се разпознава като компетентен орган за координация на работата по случаи с деца и семейства в рамките на ЕС Доказателство за това са директните контакти, които търсят чуждите социални служби (Великобритания, Франция, Швеция, Германия, Гърция) във връзка с необходимостта от съдействие от страна на българските органи за закрила;
- Динамиката на миграционните процеси води до сериозно увеличение на международните случаи, в които са засегнати интереси на деца, както и до пренатоварване на системата за закрила на детето;

- Липсата на достатъчно ясна и детайлна национална правна регламентация по отношение на правомощията на органите за закрила на детето в работата по случаи на деца с международен характер;
- Непознаване на действащата международна правна рамка в областта на закрилата на децата в трансгранични ситуации – общностни актове; международно правни актове; двустранни договори и спогодби;
- Недостатъчно добра координация в работата на институциите по тези случаи, което води до забавяне в разрешаването им или до паралелна работа по един и същи случай с предприемане на еднопосочни действия. Това би могло да доведе до сериозни последици за децата, чиито интереси са засегнати, необосновано разходване на ресурси и преследване на различни цели;
- Неинформираност на гражданите за това, какви права имат и към коя институция могат своевременно да се обърнат за съдействие в случаи на деца с международен характер;
- Липсва информация относно структурата и функциите на действащите системи за закрила на детето в другите държави и взаимодействието им с НПО.

Твърде широката палитра на видовете случаи с международен характер, по които ДАЗД е сезирана, е показателен пример за това, че както на национално ниво, така и в международен план не се прилагат в цялост нормативно регламентираните механизми за взаимодействие и сътрудничество между държавите. Практиката показва, че както дирекциите „Социално подпомагане” разпознават ДАЗД като оправомощен орган за осъществяване на дейността, така и чуждестранни институции се обръщат към Агенцията директно или чрез българските дипломатически представителства в чужбина за предоставяне на информация по случаи на деца, като по този начин не се прилагат утвърдените механизми. По този начин увеличаващият се брой постъпващи случаи в ДАЗД ангажира голям ресурс и затруднява изпълнението на другите законови правомощия, като в не по-малка степен е ангажиран и ресурса на дирекция „Консулски отношения” в Министерство на външните работи и българските дипломатически и консулски представителства в чужбина.

Държавната агенция за закрила на детето е работила по случаи с международен елемент за периода 2010 г.-2020 г.:

2010 г. – 21 случая; 2011 г. – 139 случая; 2012 г. – 66 случая; 2013 г. – 132 случая; 2014 г. – 145 случая; 2015 г. – над 100 случая; 2016 г. – 287 случая; 2017 г. – 320 случая; 2018 г. – 319 случая; 2019 г. – 309 случая; 2020 г. – 141 случая.

Невъзможност от страна на родителите да осъществят контакт с децата си, въпреки заявеното желание и възможност да полагат грижи за тях. Тези случаи се наблюдават обикновено в страните Норвегия, Нидерландия и Швеция, когато има образувано гражданско дело съгласно приложимото национално законодателство. Във всички горепосочени случаи, за които ДАЗД е информирана, предоставя становище по отношение на предприемането на мярка за закрила от страна на българските социални служби. Използват се всички възможности за сътрудничество, вкл. и Министерството на правосъдието.

Във връзка с продължаващата работа по част от случаите, за които има и голям медиен интерес, бяха организирани няколко съвместни срещи (ДАЗД, МП, МВнР и АСП) с родители на децата с цел подкрепа на българските граждани да възстановят контактите с детето си.

Предвид многообразието на случаите и различните действащи правни системи на държавите, от които се иска информация от експертите на Държавната агенция за закрила на детето за български деца с предприета мярка за закрила или поставени под наблюдение или в риск от изоставяне, много важно значение в процеса на работа по случаите на деца е своевременната обмяна на информация. В тази връзка за успешното развитие на случаите се разчита изцяло на активното съдействие от страна българските дипломатически представителства в чужбина, които осъществяват контакта с местните социални служби или други органи за защита на децата.

През последните години се провеждат регулярни срещи на дипломатическите представителства по проблемите на децата, които си сътрудничат активно със социалните работници, в други европейски страни, на чиято територия има български деца, за които предстои да бъдат върнати в Р България.

5. Политика, насочена към професионални интервенции за разрешаване на случаите на деца, жертви на насилие или деца в риск от насилие.

През 2010 г. българските институции създадоха *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*. С него се предвиди задължително да се създават и функционират междуведомствени мултидисциплинарни екипи на местно ниво, с център Дирекция „Социално подпомагане”/Отдел „Закрила на детето и с представители на изпълнителната власт, които работят заедно до приключване на случая.

По силата на подписаното през 2010 г. „Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция” органите за закрила на детето на национално и местно ниво са ангажирани с прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция (за краткост наричан Координационен механизъм). Сключеното споразумение е в изпълнение на чл. 6а от Закона за закрила на детето.

Споразумението за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция е сключено на 15 март 2010 г. между:

- Министъра на труда и социалната политика;
- Министъра на вътрешните работи;
- Министъра на образованието и науката;
- Министъра на правосъдието;
- Министъра на външните работи;
- Министъра на културата;
- Министъра на здравеопазването;
- Председателя на Държавната агенция за закрила на детето;
- Изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане;
- Председателя на управителния съвет на Националното сдружение на общините в Република България.

Целите на споразумението включват:

- обединяване на ресурсите и усилията между страните за осигуряване на ефективна система за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на

насилие или в риск от насилие и в случаите, при които е необходима кризисна интервенция, с оглед гарантиране спазване правата на децата;

- постигане на съгласие по всички цели и аспекти на Координационния механизъм;
- изясняване и разпределяне на правата, задълженията, процедурите и подходите на участниците при прилагането на Координационния механизъм;
- регламентиране на отношенията между страните, с оглед създаване на мултидисциплинарни екипи на местно ниво, с център Дирекция „Социално подпомагане”/Отдел „Закрила на детето” (ДСП/ОЗД), които включват представители на изпълнителната власт и на органи на местното самоуправление, ангажирани по Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.

В изпълнение на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция (КМ) ежегодно се извършва мониторинг на неговото изпълнение посредством разработената между партньорите информационна карта.

Съгласно Споразумението, картата се попълва от определения участник от всяка една от задължително представените институции в междуведомствения екип на местно ниво. Информацията от всички отдели „Закрила на детето“, Районните управления на МВР и общините следва да бъде обобщена на областно ниво, съответно от Регионалните дирекции за Социално подпомагане, Областните дирекции на полицията и администрациите на областните управители.

През 2019 г. Държавната агенция за закрила на детето разработи електронна платформа за отчитане на дейността на мултидисциплинарните екипи по Координационния механизъм за противодействие на насилието над деца. По своята същност платформата съдържа информационна карта, с конкретни индикатори, предоставяща възможност за електронно попълване на данните от дейността на мултидисциплинарните екипи по КМ.

Електронното попълване на данни и отчитане на дейността на екипите по КМ оптимизира целия процес по събиране, обработване и анализиране на данните, касаещи дейността на екипите по Координационния механизъм. След обработване на данните, ежегодно се разработва аналитичен доклад, който се публикуван на официалната страница на ДАЗД. Той съдържа констатации, изводи и препоръки, произтичащи от подадените данни от Регионалните дирекции за социално подпомагане на АСП, Областните дирекции на МВР и Областните администрации в страната, които от своя страна са събрали и обобщили информация от структурите си на местно ниво от цялата страна.

С извършените промени на Закона за закрила на детето от 01.07.2020 г. чрез новата разпоредба на чл. 36г „Координационен механизъм при насилие“ се цели регламентирането и подобряването на междусекторния подход и сътрудничество при случаи на насилие над деца, който действа от 2010 г. под формата на Координационен механизъм за взаимодействие при работа по случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция и работата на мултидисциплинарните екипи на местно ниво. Мултидисциплинарният екип работи заедно до приключване на случая и разработва план за действие за защита на детето или за предотвратяване на насилието. Основният фокус е оказването на навременна и целенасочена подкрепа на децата и техните родители от компетентните за това органи.

6. Политика, насочена към осигуряване качествени услуги за повишаване благополучието на децата.

Тази специфична политика се осъществява чрез няколко специфични дейности, реализирани от Агенцията.

6.1. Лицензиране на доставчици на социални услуги за деца.

Една от основните функции на ДАЗД от 2003 г. до 2020 г. е лицензиране на доставчици, които предоставят социални услуги за деца в общността.

През 2003 г. настъпват промени в Закона за закрила на детето, Правилника за неговото прилагане и Устройствения правилник на ДАЗД, с които от началото на 2004 г. на председателя на ДАЗД е дадено правото да издава лицензи на физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица за предоставяне на социални услуги за деца до 18 години. В тази връзка бяха предприети съответните стъпки по организацията и информационната осигуреност на административната услуга от страна на Агенцията.

Реформата в грижите за деца цели да развие мрежа от социални услуги в отговор на нуждите на децата и техните семейства за оказване на подкрепа в съответната общност. В тази връзка от месец януари 2004 г. с промените в Закона за закрила на детето и Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето стартира процесът на лицензиране на доставчици на социални услуги за деца. Създадена е комисия, която разглежда постъпилите заявления, а експертите от ДАЗД я подпомагат административно, изготвяйки становище по постъпилите заявления. В състава на Комисията по лицензиране на доставчици на социални услуги за деца участваха представители на: Министерството на труда и социалната политика, Министерството на образованието и науката, Министерството на здравеопазването, Министерството на вътрешните работи, Министерството на правосъдието, Министерството на младежта и спорта, Държавната агенция за закрила на детето, Агенцията за социално подпомагане и Агенцията за хората с увреждания.

Така през 2004 г. първите постъпили заявления за издаване на лиценз от председателя на ДАЗД са 91 за лицензиране на различни организации. През първата година на тази административна услуга, председателят на Агенцията е издал 59 лиценза и е отказал издаване на 14. През годините с развитието на социалните услуги тези цифри нарастват.

През 2005 г. експертите в ДАЗД натрупаха свой опит, който се обогатяваше и намери израз най-вече в изготвянето на методически указания за контрол по спазване на стандартите за качество на социалните услуги за деца. Създадената методика представлява добра практика, чиято цел е да се гарантира спазването на стандартите за предоставяне на социални услуги за деца, осигурявайки безопасна и сигурна среда за отглеждане и възпитание на децата и защита на техните интереси, както и повишаване на общото им благосъстояние, осигуряване на достъпност на социалните услуги за децата, нуждаещи се от тях.

Основен принцип в методическите указания е да се акцентира в много по-голяма степен на подкрепата и предоставянето на информация от проверяващия екип на доставчика на услугата, отколкото да се търсят слабите страни.

Експертите от ДАЗД консултират и насърчават много неправителствени и частни организации да развиват социални услуги за деца.

През 2006 г. за по-успешното развитие на мрежата от социални услуги допринесоха измененията в Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане с регламентираното предлагане на алтернативни услуги като: „Защитено жилище“ „Център за настаняване от семеен тип“, „Професионална приемна грижа“, „Център за обществена подкрепа“, „Център за работа с деца на улицата“.

Договарянето на социалните услуги е регламентирано в Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане, но към 2006 г. все още няма утвърден финансов механизъм, който да гарантира развитието на услугите в общините. Въпреки законово регламентираната възможност общината да възлага изпълнението на услугите на неправителствени организации, лицензирани от ДАЗД, много малка част от тях се възползват от тези възможности. Най-често срещаната форма на подкрепа от страна на общината е предоставянето на сграда от общинския фонд.

Експертите на ДАЗД осъществяват наблюдение на практиките на новосъздадените по проект „Реформа за повишаване благосъстоянието на децата в България“ Комплекси за социални услуги за деца и семейства, в десетте Комплекса за социални услуги за деца и семейства в градовете Варна, Бургас, Пловдив, Русе, Търговище, Стара Загора, Шумен, Пазарджик и София. Целта на наблюдението е проследяване и описване на създадените практики на работа и взаимодействие между отделите за закрила на детето, КСУДС и специализираните институции за деца в пилотните общини, както и оказване на методическа помощ и професионална подкрепа. Анализът на получените данни показва, че отделите за закрила на детето и комплексите за социални услуги за деца и семейства работят в условията на добро взаимодействие.

Моделите и методите на работа са най-разнообразни, обхващащи възможно най-голяма група деца и семейства. Тези модели са описани по време на наблюдението на практиките и са поместени на електронната страница на ДАЗД, за да се ползват от новите доставчици на социални услуги като идеи за бъдещи практики. Описанието на моделите на работа е предоставено и на министъра на труда и социалната политика и на изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане.

Новите практики, като и методологията на работа, е публикувана на електронната страница на ДАЗД с цел популяризиране и мултиплициране на опита и добрите практики на Комплексите. Събраната информация се ползва от доставчици на социални услуги.

Една от основните задачи по отношение създаването на условия за развитие на социални услуги през годината бе разработването на стандарти и методики за социални услуги за деца и семейства. Експерти на ДАЗД съвместно с експерти на МТСП, АСП и неправителствени организации, разработиха стандарт за услугите Звено „Майка и бебе“, „Приемна грижа“, „Дневен център за деца на улицата“ и „Управление на случай“.

Реформиране, реструктуриране и закриване на специализираните институции за отглеждане на деца чрез развитие на мрежа от социални услуги за деца.

За да подкрепят реформата в институционалната грижа за децата, експерти на Държавната агенция за закрила на детето в сътрудничество с други правителствени и неправителствени организации разработиха „**Методически указания за изработване на проекти за реформиране, реструктуриране и закриване на специализираните институции за отглеждане на деца**“. Те са предназначени за общинските администрации, екипите на специализираните институции, както и за служителите на всички институции и организации, които пряко или непряко участват в подготовката на тези проекти.

От средата на месец април до края на месец май 2007 г., с финансовата подкрепа на УНИЦЕФ, експерти на ДАЗД провеждат 28 регионални обучения за изработване на институционалните проекти в цялата страна.

Така за периода от 2003 г. до 2009 г. председателят на ДАЗД издава 349 лиценза, общо за 497 броя услуги (един лиценз се издава за няколко услуги). През 2009 г. става ясно, че функционират 95 услуги за деца и семейства, а отнетите 27 лиценза през 2009 г. са поради изтекъл 12-месечен срок от издаване на лиценза и услугите не се предоставят. Основната причина, поради която една трета от лицензираните доставчици на социални услуги за деца

не са стартирали дейност, е липсата на финансиране и слабата подкрепа от общинските власти, която се изразява предимно в предоставянето на материална база. Общините и органите за закрила на детето често не се разпознават като партньори, има не малко общини и кметове, които не разбират и не осъзнават като свой проблем и приоритет работата с децата и семействата, необходимостта от развитието на грижи и услуги като начин за промяна в икономическата и социалната ситуация. Правната база предвижда равен достъп до образование, здравеопазване и социални услуги, но на практика средствата и услугите не се разпределят според местните потребности, като в много случаи предоставянето на качествени услуги в общността е оставено и зависи понякога единствено от активността и личните управленски умения и инициатива на упражняващите местната власт.

През следващите години лицензирането на доставчици на социални услуги за деца от страна на ДАЗД е една от водещите дейности на агенцията. Ежегодно председателят на ДАЗД издава, подновява, прекратява, отказва или отнема лиценз, съгласно действащите разпоредби в Закона за закрила на детето. Лицензите са издавани за различни видове социални услуги за деца, които са изброени в действащия тогава Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане. Всички постъпващи кандидатури са разглеждани на няколко етапа, преди да се издаде или откаже лиценз. Документацията е преглеждана от юрисконсулти на Агенцията, както и от експертите в специализираната дирекция, която отговаря за политиките за детето. Ежемесечно са свиквани заседания на Комисията по лицензиране, на които са разглеждани постъпилите документи. Членовете на Комисията по лицензиране са представители на различни министерства и агенции, които имат отношение към децата и семействата. Предложенията на комисията са свеждани на вниманието на председателя на ДАЗД, който се произнася с окончателно решение.

Развитието на социалните услуги в общността през последните години довежда до издаване на лицензи за социални услуги, които са извън посочените в действащото законодателство. В тази връзка през последните години ДАЗД изискваше от кандидатите да докажат при кандидатстване, необходимостта от разкриване на друг вид социална услуга за деца на местно ниво.

Експертите от ДАЗД консултират кандидат-доставчиците на социални услуги за деца във връзка с процедурата по лицензирането през изминалите години.

През годините настъпват няколко промени в Закона за закрила на детето по отношение на лицензирането на социални услуги за деца, поради което през последните години – 2016 г. до 2020 г. издаването на един лиценз се отнася за предоставяне на една социална услуга за деца, като след изтичането му той може да бъде подновен. Доставчиците на социални услуги за деца, които притежават издаден лиценз от ДАЗД, имаха възможност да продължат да предоставят социалната услуга, като подновят лиценза, но при определени условия: да не са извършали нарушения при предоставяне на услугата, ежегодно са отчитали дейността си пред ДАЗД по отношение на услугата.

В периода от 2013 до 2020 г. средният брой на доставчиците на социални услуги е 220, с активни лицензи годишно – 273. Най-много регистрирани лицензи има през 2018 г. – 346 и през 2019 г. – 342. През 2018 г. се отчита увеличение на лицензираните от ДАЗД доставчици на социални услуги за деца.

През 2019 г. е приет Закона за социалните услуги за деца, който влиза в сила от 01.07.2020 г. Производството по лицензиране от председателя на Държавната агенция за закрила на детето продължи през месец август 2020 г. с изменение и допълнение на в Закона за социалните услуги, обнародвани в Държавен вестник от 11 август 2020 г.

Създава се Агенция за качеството на социалните услуги (АКСУ). Съгласно правомощията ѝ, регламентирани в чл. 22, ал. 3 от Закона за социалните услуги, функциите

по лицензиране на доставчиците на социални услуги за деца и контрол относно спазването на стандартите и критериите за социални услуги за деца преминаха към АКСУ.

6.2. Контролна дейност на председателя на ДАЗД и Главна дирекция “Контрол по правата на детето“.

От 2004 г. до 2020 г. Главна дирекция “Контрол по правата на детето“ /ГДКПД/ извърши 4346 проверки, от които 1976 са по сигнал на граждани и юридически лица, 330 са последващи проверки за проследяване изпълнението на дадено задължително предписание и 2040 са тематичните, в рамките на 44 предварително планирани проверки.

Контролните правомощия на дирекцията се осъществяват от 28 служителя в над 24 000 обекта - всички държавни, общински и частни училища, детски градини и ясли, центрове за подкрепа за личностно развитие, лечебни заведения, дирекции „Социално подпомагане“, доставчици на социални услуги за деца и на юридически лица с нестопанска цел, работещи в сферата на закрила на детето .

Реализират се чрез извършване на присъствени проверки в обекта – тематични планови по утвърден план и график; при сигнал за нарушения на правата на детето и последващи проверки за проследяване изпълнението на дадени задължителни предписания от председателя на ДАЗД. До влизане в сила на Закона за социалните услуги през м. юли 2020 г., от Главната дирекция са извършвани и проверки за спазване на стандартите за социални услуги за деца в услугите в общността, резидентните такива, специализирани институции, приемна грижа. Независимо от вида на проверките, те протичат при спазване на утвърдени Методически указания за контрол по спазването на правата на детето в цитираните институции и такива, специално изготвяни за всяка планова проверка, съобразно обекта и темата на контрола.

След осъществяването им, ръководителите на проверяваните обекти се уведомяват за констатациите, а при установени пропуски и нарушения им се дават задължителни предписания, с посочен срок за изпълнение, придружени с подробни методически указания за изпълнение и механизъм за взаимодействие на институциите.

След изтичане на срока на предписанието, ГДКПД проследява изпълнението му чрез проследяване и анализ на данните от получената писмена обратната връзка от ръководителя и от висшестоящия му орган, или чрез извършване на повторна проверка във ведомството.

Висшестоящият орган на управление и контрол на проверената институция също писмено се уведомява за резултатите, с оглед оказване на подкрепа, предприемане на мерки за отстраняване на пропуските или за реализиране на дисциплинарна отговорност спрямо служител.

През 2020 г., по повод въведеното в страната извънредно положение, заради Covid-19 и с оглед качествено изпълнение на контролните правомощия на дирекцията, за гарантиране на правата и интересите на децата, са актуализирани Методическите указания за контрол по спазването на правата на детето, чрез въвеждане на гъвкав и иновативен за ГДКПД подход при реализиране на дейността чрез дистанционни (неприсъствени) проверки. За гарантиране в пълна степен на прозрачността и приемствеността в работата на дирекцията, неразделна част от актуализираните Методически указания са утвърдените от председателя на ДАЗД стандарти при извършване на проверки по сигнал във всички горесцитирани институции.

Публичността и прозрачността на резултатите от проверките се осигурява чрез гарантиран достъп на гражданите и юридически лица до прессъобщения, както и до резюмета на анализи от планови проверки, публикувани на електронната страница на ДАЗД.

Плановите тематични проверки, които са 44 на брой за периода в 2040 обекта, се планират ежегодно, в началото на календарната година. Изборът на обекти и тема, които се изследват при проверката, се прави спрямо естеството на сигналите, постъпили в ДАЗД през изтеклата година от една страна, а от друга – следват системно, тематично обвързани с плановите проверки, извършени в предходни години. Реализират се по предварително утвърден план и график, с подготвен инструментариум.

Обектите на тематични проверки винаги са представителна извадка за страната, изборът на които се прави по предварително зададени критерии и изискване на данни по тях от висшестоящия орган на управление и контрол на идентифицираните за проверка обекти.

След приключването им, резултатите се анализират в национален доклад, който се предоставя на висшестоящия орган на управление и контрол, за сведение, за оказване на контрол и методическа подкрепа при необходимост, както и се предоставя на вниманието на ръководствата на всички обвързани институции, имащи правомощията да приложат в практиката мотивираните предложения за промени в организацията на работа, в тълкуване и ефективно прилагане на нормативни актове чрез издаване на допълнителни указания или чрез инициране на законодателни промени, с оглед надграждане на нормативния регламент за гарантиране в пълна степен на детските права.

При всички планови проверки, независимо от вида на обектите или естеството на темата за проверка, основна цел е гарантирането на висшите интереси на детето, с акцент върху повишаване нивото на междуинституционалното сътрудничество, на екипността при вземане на решения и планиране на мерки за подкрепа на детето и неговото семейство, повишаване на институционалната компетентност в областта на детските права и тяхната защита, завишаване чувствителността на институциите и обществеността към всяко нехуманно действие или отношение към дете. Обследването на практическите резултати, получени в хода на работа по случаите на деца в риск в различните направления при прилагане на нормативната уредба, цели идентифициране на необходимостта от актуализиране или промяна на нормативен регламент и/или съставяне на указания, механизми, ръководства за подкрепа на специалистите, работещи с деца.

Планираната и реализирана тематична контролна дейност на Главната дирекция винаги следва определена линия на поведение през годините, при пълно прилагане на системен подход, поради което всички проверки са неразривно свързани и проследяват дейността на различните институции по определено направление: насилие, ранни бракове и раждане, родителски конфликти, подкрепа на деинституционализацията и пр.

Обекти на тематичните проверки в посочените години са домове за медико-социални грижи за деца (ДМСГД), дирекции „Социално подпомагане“ (ДСП), кризисни центрове (КЦ), домовете за деца и младежи с умствена изостаналост (ДДМУИ и ДДУИ), дом за деца с физически увреждания (ДДФУ), домове за деца, лишени от родителска грижа (ДДЛРГ), центрове за обществена подкрепа (ЦОП), родилни отделения към Акушеро-гинекологични комплекси, помощни училища, социално-педагогически интернати (СПИ), възпитателни училища-интернати (ВУИ), социален учебно-професионален център (СУПЦ), училища, включително и духовни, детски градини, медицински практики на общопрактикуващи лекари и на акушеро-гинекологични специалисти в Медицински центрове и Диагностично-консултативни центрове, дневни центрове за деца с увреждания (ДЦДУ), всички резидентни услуги - центрове за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания (ЦНСТДМУ), центрове за настаняване от семеен тип за деца без увреждания (ЦНСТДМБУ), центрове за настаняване от семеен тип за деца с потребност от постоянна медицинска грижа (ЦНСТДППМГ), областни екипи по приемна грижа (ОЕПГ), центрове за специална

образователна подкрепа (ЦСОП), центрове за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ).

В периода 2004 г.-2009 г. контролната дейност на дирекцията е осъществявана основно в съществуващите специализирани институции, с оглед проследяване на качеството на грижа за децата в тях, както и в разкритите социални услуги от доставчиците на социални услуги за деца, лицензирани от ДАЗД, Помощни училища и Социални учебно-професионални центрове, с оглед проследяване на подобренията в системата за грижи за детето, както и грижата за психичното здраве на децата и алтернативите за тяхното образователно и професионално развитие. В резултат на осъществения контрол е подобрен процеса на интегриране на деца със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания в общообразователни училища, както и създаването на алтернативни социални услуги в домашна среда (почасови и мобилни услуги).

През 2008 г.-2009 г. е осъществена пилотна интегрирана проверка в община Перник, със съдействието на УНИЦЕФ, като Методиката за извършване на проверката е приета от Националния съвет за закрила на детето. По своята същност проверката представлява мониторинг за спазване на правата на детето на общинско ниво от всички институции и организации, работещи с деца – образователните институции, лечебните и здравните заведения, неправителствените и общински организации, предоставящи услуги за деца, детските педагогически стаи, МКБППМН. В състава на екипа влизат представители на ДАЗД, МОН/РИО, МЗ/РЦЗ, МВР/РПУ, АСП.

Историческо и емблематично за развитието на системата за закрила на детето в страната ни в периода 2004 г.-2020 г. е създаването на стратегическия документ Национална стратегия „Визия за деинституционализацията на децата в Република България”, приета през 2010 г. от Министерски съвет и последващия план за действие с 15-годишен период на действие. С него стартира процеса на фундаментална промяна в естеството и качеството на грижа за децата, отглеждани в институции в България. Държавната агенция за закрила на детето постави началото на този процес чрез изпълнение на проект „Детство за всички“, а професионалната експертиза на служителите на ГДКПД изигра съществена роля за повишаване на благосъстоянието на децата и за гарантиране на техните права и интереси. При стартирането на работата по него в България функционират 165 специализирани институции за деца, лишени от родителска грижа, за деца и младежи с увреждания и за медико-социални грижи за деца, които към 2020 г., или пет години преди приключване изпълнението на Националната стратегия са закрити, а малка част от тях – трансформирани в здравно-социални услуги за деца.

Именно затова, съществен и важен акцент в планираната тематична контролна дейност на дирекцията през годините бе **подкрепата на децата в процеса на деинституционализация**. Това стана чрез проверки, проследяващи процесите на реинтеграция в биологичното семейство, настаняване в семейство на близки и роднини осиновяване, планиране, подготовка и преместване на децата от институциите в новите и иновативни за България услуги, и подкрепата им. Чрез инициране и изразяване на становища за закриването на специализираните институции. ГДКПД мониторира разкриването на широкоспектърни социални услуги на територията на цялата страна – услуги в общността, резидентни такива, гарантиращи грижа в среда, близка до семейната, включително и за деца с тежки увреждания и с потребност от постоянна медицинска грижа, и упражни активен и цялостен контрол върху всички тях, за да се гарантира ефективността на подкрепата, оказвана на децата в психичен, физичен, интелектуален, социален и пр. аспекти, за развитие в пълна степен на техния потенциал и възможности.

ГДКПД проследи предприеманите мерки за закрила от органа за закрила на детето на местно ниво – Дирекции „Социално подпомагане“, по отношение на планиране и подготовката на децата за реинтеграция в биологична среда, за настаняване в приемно семейство или планирано преместване в новите резидентни услуги, като извърши множество проверки в ДСП, включително и цялостна такава във всичките 147 дирекции на територията на страната.

В този период се създаде алтернативна грижа за децата в България, с акцент върху биологичното семейство, последвано от осиновително такова, настаняване в приемна грижа, гарантираща отглеждането на детето в среда, близка до семейната, или настаняване в резидентна такава. Промени се и се подобри средата, в която децата се отглеждат, повиши се качеството на грижа и нивото на професионална подкрепа, подобри се организацията на работа в услугите в общността и в резидентните такива.

Разкритата широкоспектърна мрежа от социални услуги за децата, включително и здравно-социални, даде възможност на всяко дете да получи подкрепа от специалисти в различни направления.

За подкрепа на процеса на деинституционализация, Главната дирекция осъществи системен контрол в над 800 обекта – в Дом за медико-социални грижи за деца, Дирекция „Социално подпомагане“, Кризисен център, Дом за деца, лишени от родителска грижа, Домовете за деца с умствени увреждания, Дом за деца с физически увреждания, всички резидентни услуги - центрове за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания, центрове за настаняване от семеен тип за деца без увреждания, центрове за настаняване от семеен тип за деца с потребност от постоянна медицинска грижа, дневни центрове за деца с увреждания.

Друг важен акцент в контролната дейност на Дирекцията е по направление насилие във всичките му форми, включително и negliжиране. Този глобален проблем, запазващ в годините водеща позиция в сигналите за деца в риск до ДАЗД, е и най-интензивно изследваното направление от страна на Главната дирекция. Правото на защита от всички форми на насилие е изследвано в почти всички тематични проверки във всички обекти. Като последица от оказания контрол се отчита въвличането от страна на ДАЗД на всички държавни институции и ведомства, имащи отношение към детето и неговите права, съобразно компетенции и правомощия, в активна и съвместна работа за гарантиране благополучието на всяко дете без насилие. Допринесе за повишаване сензитивността на държавните структури, неправителствения сектор и обществото по направлението, и до последващата липса на толеранс към всички форми на насилие върху и между деца. Акцент при проверките се постави върху активната превантивната дейност на всички нива, за недопускане на нехуманно отношение към децата, въввлече държавния апарат в изготвяне и регламентиране на норми в законодателството, гарантиращи превантивна дейност; активни, навременни и ефективни мерки и практики за подкрепа на деца, пострадали от насилие, за тяхното възстановяване и рехабилитация. Провокира професионалното любопитство на работещите с деца, включително и на медицинската общност и медийна гилдия, за запознаване и прилагане в пълнота на законодателството по отношение на детските права и тяхната защита, включително и на задължението за съдействие, регламентирано в чл.7, ал. 1 и ал.2 от Закона за закрила на детето. Резултатът от това е наличието на вече утвърдена практика медици да сигнализират ДСП, ДАЗД или МВР за дете в риск, а медиите да проявят все по-голямо разбиране към децата и техните права.

С контролна си дейност и интензивни проверки в специалните училища СПИ/ВУИ по темата насилие и спазване правото на живот в семейна среда, се подобри качеството на грижа и обучение за децата, повиши се грамотността им, създадоха се документални

правила и норми в тях, за превенция на насилието и за действие при проява на такова. Чрез контролната си дейност в тези институции и констатациите от тях, Главната дирекция допринесе активно за закриването им и за инициране на диалог в обществото относно нуждата от генерална промяна във философията за работа с деца с девиантни прояви и в конфликт със закона.

Ранното съпружеско съжителство и ранното раждане е форма на злоупотреба с детето, форма на насилие върху детската психика и физика. За да се прекрати съществуващата в страната ни порочна практика в това направление, Главната дирекция приложи правомощията си в над 230 обекта – в родилно отделение към АГ комплекси и в дирекция „Социално подпомагане“, на чиято територия са ситуирани, в медицински практики на общопрактикуващи лекари, в индивидуални акушеро-гинекологични практики и в такива, ситуирани в Медицински центрове и ДКЦ. В резултат на тези проверки, освен че се сезираха по компетентност редица институции, в това число и Главния прокурор на Р България, се повишиха познанията на лекари и медицински персонал за функциите и правомощията на органите за закрила на детето, за нормативната уредба, регламентираща детските права и тяхната защита, за задължението им за съдействие чрез сигнализиране на отдела за закрила на детето, ДАЗД или МВР за дете в риск, за дефиницията на „дете в риск“ и нуждата от взаимодействие на гилдията с отдела за закрила на детето. Иницира се и се надгради във времето мултидисциплинарния подход в работата по случай на дете в риск и в съществена част от случаите се постигна еднопосочност в действията на институциите, имащи задължения и правомощия в това направление. Работещите с деца в различните сфери опознаха и овладяха алгоритъма за действие в случай на дете, родило дете или реализирало ранно съпружеско съжителство, който първоначално с норми в подзаконовата нормативна уредба и с указания, а към днешна дата и с нормативен регламент в Закона за закрила на детето, вмениява задължения за сезиране на органа за закрила на детето на местно ниво, с оглед подкрепа. След уведомяването на главния прокурор на Р България за установен системен отказ в съществената си част от страна на прокуратурите да приложат рестрикции спрямо пълнолетните лица, съжителстващи на семейни начала с непълнолетни момичета, и последващо спуснати указания, се промени практиката на прокуратурите и все повече подобни случаи приключват с образувани досъдебни производства и приложени рестриктивни и ефективни мерки спрямо виновните лица. Подобри се взаимодействието по темата между органа за закрила на детето на местно ниво и родилни отделения, общопрактикуващите лекари, АГ специалисти, социални услуги в общността и др.

Случаите на **деца в риск от родителско отчуждение, поради въвличането им в родителски конфликт след раздяла/развод на родителите са следващо** направление, по което са извършвани неколкостранно планови проверки в периода в ДСП и в социални услуги в общността за деца, поради тревожната тенденция за повишаване на броя им.

Целта на оказвания контрол по направлението е преглед на действащите механизми, норми, на практиката и изготвяне на предложения за оптимизиране на междуинституционалното сътрудничество, с оглед създаване на гаранции за спазване на правата на детето да поддържа контакт и отношения с двамата си родители, без да се въвлича в конфликт на лоялност.

Резултатността от тези проверки се изразява в обогатяване на данните от практиката за работа по случаите от страна на ДСП, трудностите, които срещат, породени основно от нежеланието на родителите да прекратят конфликта, от прекратяване на взаимоотношения между двамата родители, от въвличане на социалните работници в конфликта и неимоверно високите очаквания към тях за разрешаването му, надвишаващи техните задължения и правомощия.

С оглед тревожността на резултатите за работа по случаите, изразяващи се в продължителна във времето работа и непостигане на ефективност на резултатите в съществената си част, освен дадените задължителни предписания, сезирането на компетентните органи и ведомства, имащи нормативна възможност за надграждане на системата, ДАЗД организира кръгла маса по въпроса с участието на представители на всички институции в страната, имащи отношение, задължения и правомощия за работа по случаите, и на родители в конфликт. След проверките ДАЗД отправи множество мотивирани предложения за промяна в законодателството и в съдебната практика до Народното събрание, съдебната власт, Министерството на труда и социалната политика, Министерството на правосъдието и др. В резултат на това, с активното съдействие на председателя на Народното събрание се организираха и проведоха две срещи със законотворците, за обсъждане на феномена и търсене на работещи решения. ъвместно с Агенцията за социално подпомагане е създадено Методическо указание за работа по случай на дете в риск от родителско отчуждение, а през 2020 г. то се допълва, актуализира и надгражда на база оценената практика по прилагането му в 10-годишен период. Указанието все по-активно се ползва и прилага в ежедневната дейност от страна на социалните работници. Подобри се взаимодействието на системата за закрила на детето със съдебната власт, сезира се главния прокурор на Р България, за даване на указания към прокуратурите за прилагане на нормативно регламентираната рестриктивна мярка при неспазване на влязло в сила съдебно решение от страна на родител/и, активно започна да се прилага медиацията, като способ за подкрепа, осигуриха се надграждащи обучения на социалните работници по темата за родителско отчуждение и последиците за детето от него, все по-адекватно и в пълнота се прилага законодателството, за да се гарантира отпадане на рисковете за децата, въввлечени в родителски конфликт.

Въпреки множеството позитиви в това направление, натрупани през годините, безспорен факт е, че темата продължава да е сериозно предизвикателство за работещите в системата за закрила на детето, от гледна точка на ефективност. Липсата на сътрудничество от страна на родител/ите, прекратяване на комуникацията помежду им, наличието на необосновано високи очаквания от родителите към системата за закрила на детето, надхвърлящи правомощията и компетенциите на служителите, въвличането на служители в конфликта помежду им, са препятствия за постигане на дълготрайни и ефикасни резултати, което пък е и отправната точка за последваща работа по случаите на деца в риск от родителско отчуждение, за да се гарантират в пълнота техните права и интереси.

Държавната агенция за закрила на детето осъществи мониторинг и контрол върху процеса на деинституционализация. Основните изисквания бяха в насока за всяко дете да се извърши оценка на потребностите, включваща оценка на родителския капацитет и възможността то да бъде отглеждано в родното си семейство; съставени бяха планове за действие и грижа, разработени съвместно с хората, които в бъдеще ще се грижат за детето, и с участието на родното му семейство, когато това бе възможно. Работата с децата беше фокусирана върху поддържането на контакт и емоционална връзка с родното семейство, независимо дали има или не възможност за бъдеща реинтеграция. Осигури се предимство за настанявания в семейна среда – при търсенето на услуги, алтернативни на престоя в институция, първо се положиха усилия за реинтеграция на детето в родното му семейство, когато това е уместно и не застрашава живота на детето. Когато това не бе възможно, се търсеше възможност за дългосрочно решение в най-добрия интерес на детето, първо настаняване в семейство на близки или роднини, а след това при осиновители или приемни родители. Децата се настаняха в услуги от резидентен тип за малък брой деца, само когато не беше възможно настаняване в семейство, като търсенето на семейна форма на грижа от

системата на закрила не престава с настаняването. ДАЗД съблюдаваше децата да бъдат включвани, доколкото е възможно, в процеса на вземане на решения за формата на грижа, която ще бъде избрана.

Приоритетно бяха закрити институциите за деца с увреждания в паралел с домовете за медико-социални грижи от 0-3 години (с изключение на децата с множество увреждания и заболявания, изискващи постоянни медицински грижи), тъй като престоят на деца в институции от този вид и на тази възраст е най-пагубен за тяхното развитие.

По разпореждане на главния прокурор на Р България през 2010 г. са извършени проверки от представители на определени окръжни прокуратури в страната и представители на Българския хелзинкски комитет, съвместно с външни експерти, в домове за деца и младежи с умствена изостаналост и в домовете за деца с физически и умствени увреждания, с участието на експерти на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“. При извършеното наблюдение по време на проверките не е установено нехуманно отношение на персонала в домовете към децата, нито се установиха данни за прилагане на наказания на децата, които да уронват достойнството или увреждат здравето им. При част от извършените проверки е констатирано, че при някои от регистрираните смъртни случаи, починалите деца са погребвани без да е извършвана аутопсия, което се дължи на пропуски в съществуващата нормативна уредба, поради което от страна на ДАЗД са изготвени предложения за промяна на Закона за здравето и за изменение на НКССУД. През 2013 г. участие е взето и в извършения мониторинг от БХК в 12 специализирани институции.

През 2015 г. ДАЗД проконтролира и процесите на на планиране преместването на деца, настанени в домовете за деца, лишени от родителска грижа в новоизградените услуги от резидентен тип – ЦНСТ, проследено е междуведомственото сътрудничество с отделите за закрила на детето към дирекциите „Социално подпомагане“. Проверени са домовете за деца, лишени от родителска грижа и дирекциите „Социално подпомагане“, на чиято територия се намират те. От ДАЗД е оказана навременна методическа подкрепа за отстраняване на установените слабости, пропуски и нарушения в работата на институциите по време на този процес.

Експертите на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ осъществяват и мониторинг относно спазване на правата на детето в Поправителния дом за непълнолетни и в Регистрационно-приемателните центрове на ДАБ. В хода на тези наблюдения са подкрепени екипите, дадени са конкретни препоръки за подобряване на работата, за успешната социализация и адаптация на децата, които се намират в посочените институции. В Поправителния дом за непълнолетни в гр. Бойчиновци, а в последствие и в гр. Враца са извършени такива наблюдения през 2015 г. и през 2019 г. В Регистрационно-приемателните центрове са извършвани ежегодно наблюдения от 2016 до 2019 г.

Дадени са препоръки, свързани с подаване на сигнал до ДСП – Харманли при наличие на дете, нуждаещо се от закрила, и изготвяне на оценка на тези деца от социалните работници от отдел „Социална адаптация“ при РПЦ – Харманли.

Данните за извършените проверки по години са следните:

	по сигнал	последващи	планови	общо
2004	20	0	37	57
2005	35	0	73	108
2006	79	0	54	133
2007	87	31	26	144
2008	119	23	170	312
2009	132	40	116	288

2010	197	38	64	299
2011	186	28	75	289
2012	166	30	166	362
2013	229	20	89	338
2014	154	39	7	200
2015	141	15	62	218
2016	112	17	65	194
2017	81	18	315	414
2018	81	5	385	471
2019	85	19	239	343
2020	72	7	97	176
общо	1976	330	2040	4346

Проверки по сигнал.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
общо	20	35	79	87	119	132	197	186	166
ДСП	2	7	19	20	22	54	74	67	43
образователни институции	4	11	15	9	28	41	45	59	65
лечебни заведения	1	3	3	1	0	5	6	5	2
специализирани институции	9	13	10	31	22	26	44	26	31
доставчици на социални услуги	0	1	1	7	13	6	28	29	25
неуточнени обекти	4		31	19	34				

Продължение	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Общо
общо	229	154	141	112	81	81	85	72	1976
ДСП	77	43	43	45	26	23	33	31	629
образователни институции	68	60	51	30	29	27	24	12	578
лечебни заведения	14	1	7	0	1	0	1	2	52
специализирани институции	35	19		5	2	0	2	2	277
доставчици на социални услуги	35	31	40	32	23	31	25	25	352
неуточнени обекти									88

6.3. Налагане на санкции при неизпълнението на задължения и законови норми.

Резултати от санкционната дейност – задължителни предписания и административнонаказателна дейност.

В резултат на извършения контрол от Главна дирекция „Контрол по правата на децата”, през периода 2005 г. - 2020 г. са издадени **2 847 бр. задължителни предписания с конкретни мерки**, придружени с писмени методически указания за изпълнението им и механизъм за взаимодействие между отговорните институции. Отстранените пропуски и

нарушения са довели до по-добро качество на грижата, до гарантиране на правата на детето, до подобряване на организацията на работа на проверяваните обекти.

През 2009 г. нови разпоредби на Закона за закрила на детето доведоха до съществени промени във функциите на ДАЗД. Същите позволяват да се осъществява засилен контрол по спазване правата на децата, както и са въведени редица санкции при неизпълнението на определени задължения и норми от закона. Установяването на нарушенията, издаването, обжалването и изпълнението на наказателните постановления се извършва по реда на Закона за административните нарушения и наказания, като са разработени вътрешни правила за организационните процедури в тази връзка. За периода от 2009 г. до 2020 г., санкционираните нарушения са 331 бр., като преобладават тези за неизпълнение на задължението за съдействие, за информиране на органите за закрила за нуждата от закрила на дете в риск, които са 46% от общия брой, следвани от нарушенията за разпространение на сведения и данни за дете, които са 35%. Събраните приходи от наложените санкции – глоби и имуществени санкции, са постъпвали в център „Фонд за лечение на деца” към министъра на здравеопазването до 2019 г., когато той е закрит. В резултат на осъществяваната административнонаказателна дейност, е повишена информираността на обществото и е отчетено в по-голяма степен спазване на законовите задължения на гражданите за съдействие и информиране на органите за закрила за деца, които са в риск и се нуждаят от закрила. От страна на медиите също се спазва изискването за защита личността на децата, като не разгласяват сведения и данни за тях при излъчване на своите репортажи, новини и статии. Паралелно с това медиите са длъжни да съдействат на компетентните органи, особено когато децата са в хипотезата на извършител и жертва на извършено насилие и престъпление.

Направените задължителни предписания по години са следните:

- 2004 г. – не е извършено статистическо анализиране на издадени задължителни предписания от извършените проверки.
- 2005 г. – 33 бр. от проверки по сигнал (не са включени дадените предписания от плановете проверки в ПУ и ВУИ/СПИ)
- 2006 г. – 62 бр. от проверки по сигнал (не са включени дадените предписания от плановете проверки в ДЦ и СУПЦ)
- 2007 г. – 88 бр. задължителни предписания;
- 2008 г. – 245 бр. задължителни предписания;
- 2009 г. – 202 бр. задължителни предписания;
- 2010 г. - 188 бр. задължителни предписания;
- 2011 г. - 167 бр. задължителни предписания;
- 2012 г. - 221 бр. задължителни предписания;
- 2013 г. - 209 бр. задължителни предписания;
- 2014 г. - 160 бр. задължителни предписания;
- 2015 г. - 176 бр. задължителни предписания;
- 2016 г. - 188 бр. задължителни предписания;
- 2017 г. - 172 бр. задължителни предписания;
- 2018 г. - 430 бр. задължителни предписания;
- 2019 г. - 198 бр. задължителни предписания;
- 2020 г. - 108 бр. задължителни предписания.
- Общо дадени задължителни предписания 2005 – 2020 г. – 2847 бр.

Съставени актове за установяване на административно нарушение (АУАН) по години са следните:

Години от 2009 до 2020	Брой АУАН
2009 г.	12
2010 г.	17
2011 г.	23
2012 г.	37
2013 г.	46
2014 г.	31
2015 г.	22
2016 г.	29
2017 г.	38
2018 г.	22
2019 г.	27
2020 г.	27
Общ брой	331

Състав по чл. 45 от ЗЗДет.	Брой АУАН от 2009 г. до 2020 г.
Чл. 45, ал. 5 /предоставяне на соц.услуга без лиценз/	28
Чл. 45, ал. 6 /неизпълнение на задължение по ЗЗДет./	2
Чл. 45, ал. 7 /неизпълнение на задължение от длъжностно лице/	1
Чл. 45, ал. 8 /неизпълнение на от длъжностно лице в СИ и в социални услуги, включително резидентни/	7
Чл. 45, ал. 9 /неизпълнение на влязло в сила зад. Предписание/	19
Чл. 45, ал. 11 /неизпълнение на задължението за съдействие по чл. 7, ал. 1 и 2 от ЗЗД/	155
Чл. 45, ал. 12 /разгласяване на сведения и данни за дете/	119
Общ брой:	331

6.4. Оказване на експертна подкрепа на деца и семейства във връзка с жалби и сигнали.

Работата по сигнали и жалби на граждани и юридически лица е съществена част от ангажиментите на експертите в ГДКПД за изграждане на система за мониторинг на детските права. Чрез жалбите в ДАЗД постъпва информация за проблемните области и необходимостта от предприемане на мерки за закрила. В преобладаващата част от постъпилите сигнали намесата на ДАЗД се свежда до координиране на действията на отговорните институции за постигане на най-добрия интерес на децата. По немалка част от

сигналите са извършени проверки и са дадени задължителни предписания за отстраняване на нарушенията. Жалбите, молбите и сигналите на граждани, юридически лица, държавни институции, както и анонимни писма за насилие на деца, се обработват от експертите на ГДКПД под формата на преписки. Най-голям дял от подадените сигнали са от физически лица – родители, близки, заинтересовани граждани, деца. Следват постъпили запитвания от юридически лица, в това число представители на различни институции. Самосезирането е основно от средствата за масова информация. Незабавната реакция на експертите при такива случаи води до своевременно информиране на ДСП, на органите на МВР, прокуратура и до други институции за предприемане на мерки, с оглед на тяхната компетентност. В случаите на самосезиране, набирането на информация има за цел, както да установи причините довели до инцидент, така и да се предприемат мерки за превенция.

При анализа на жалбите и сигналите се стига до извода, че вече са утвърдени най-значимите проблемни области при функционирането на системата за закрила на детето в България. Това е проблемът с насилието в различните му измерения, проблемът с родителските умения и отговорности, но все по-ясно се насочва вниманието и се поставя акцент и върху качеството на предоставяните услуги за деца и семейства, най-вече от страна на ОЗД, Центровете за настаняване от семеен тип за деца и Дневните центрове за деца и младежи в общността.

От създаването на Дирекция „Контрол по правата на детето“ през 2004 г., в последствие прерастнала в Главна дирекция “Контрол по правата на детето” до 2020 г. са отработени общо 36 556 бр. преписки, като през годините се наблюдава нарастване на техния брой. Така например от 1 981 преписки през 1 010 г., през 2015 г. те вече са 2 490 бр., през 2020 г. са 3 330 бр. Част от тях са постъпили чрез Националната телефонна линия за деца 116 111, които след влизане в сила на промяната в Устройствения правилник на ДАЗД, считано от 01.02.2016 г. се мониторира от ГДКПД. Освен по новопостъпили жалби, ДАЗД работи и по преписки, образувани по сигнали от предходни години, които касаят основно родителски конфликти, нарушен режим на лични контакти на родител с детето и спорове за родителски права. По тези преписки ежесечно и дори по-често постъпват нови сигнали и жалби от родителите, за които се сигнализира компетентните органи или се извършват проверки от служителите на ГДКПД. От количествения анализ се вижда големия брой сигнали, и ефективността от предприетите мерки за закрила.

Работата на ГДКПД касае, както конкретни сигнали за нарушаване правата на детето, така и проблеми от национално естество, за провеждането на междуинституционални срещи и събития, свързани с дейностите на ДАЗД. През 2010 г., по повод инциденти с деца, с оглед предотвратяването на бъдещи такива е сезирано Националното сдружение на общините в Република България с молба за съдействие. Във връзка с настъпващи ваканции, кметовете на общините да проучат потенциалните опасности на общодостъпните за децата места като водоеми, необитаеми сгради, кина, театри, стадиони, спортни, развлекателни и други обекти и да предприемат съответните действия за тяхното обезопасяване. След тази инициатива е въведена практика такива напомнителни писма до кметовете на общините да се изпращат ежегодно, като се събира и анализира информацията за предприетите мерки по места.

През 2014 г. е отчетен и голям брой случаи, в които е задействан Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, който след промените в Закона за закрила на детето, влизащи в сила от 01.07.2020 г. е преименуван на Координационен механизъм при насилие. Във връзка с продължаващата работа на междуинституционалната работна група за създаването на методика от количествени и качествени показатели за изследване на родителския капацитет при изготвяне на социален доклад, представян в съдебно

производство, с цел ограничаване субективизма и в помощ на служителите в ОЗД, от страна на дирекцията в края на 2014 г. беше направен годишен анализ на преписките, по които се работи по тази проблематика.

По отношение на поставените проблеми, които се отнасят до спор за упражняване на родителски права и нарушени лични контакти на родителите с деца, ДАЗД изпрати писмо до Върховна касационна прокуратура през 2015 г. с искане да бъде предоставено становище по отношение на практиката за образуване на наказателно производство по чл.182, ал.2 от НК, както и за необходимостта от промяна в подхода и изготвяне на указания за подобряване на прокурорската дейност по приложението му. Често в тези случаи подателите на сигналите информират, че родителят, който отглежда детето negliжира неговите потребности или му оказва психически тормоз. Характерното при тези сигнали е, че работата по тях продължава с години. Извършват се множество проверки от органите по закрила поради факта, че и двамата родители много интензивно се жалват един от друг, въвличайки и детето в конфликта. Родителите не полагат никакви усилия, за да подобрят отношенията помежду си в името на детето и да го предпазят от психични травми, и винаги след проверка единият родител изразява несъгласие с констатациите на комисията, извършила проверката. Често подателите изразяват недоволство от изготвените социални доклади, представяни в съда. В тази връзка през първото полугодие на 2015 г. сформирана неформална междуинституционална работна група под ръководството на ДАЗД предложи модел на социален доклад, който е изпратен на изпълнителния директор на АСП за прилагане и унифициране на практиката на социалните работници в отделите за закрила на детето.

Проблемите, посочени в жалбите, сигналите и предложенията, по които е работила ГДКПД могат да бъдат групирани в няколко направления, които са степенувани според техния брой:

- **Проблеми в семейна среда.**

Занемаряване на детето от страна на неговите родители – системен отказ от полагане на грижи; физическо, психическо, домашно и сексуално насилие спрямо дете от страна на лицата, които полагат грижи за него; свързани с упражняването на родителски права и неспазване на постановени съдебни решения, във връзка с режима на лични контакти между детето и единия родител; констатиране на лоши битови условия, при които се отглеждат децата в семейна среда; материално подпомагане на семейството; жилищни проблеми.

- **Деца в риск и необходимост от предприемане на мярка за закрила.**

Проблемите, които са застъпени в тези преписки са нарушени права и необходимост от предприемане на мярка за закрила на деца, поради неподходящи условия за отглеждане и възпитание, липса на адекватно задоволяване на здравни и образователни потребности, както и риск от отпадане от образователната система, неприемливо поведение и/или агресия спрямо и между деца, прояви на дискриминация, липса на законен представител и др. спорове за упражняване на родителски права и нарушени лични контакти на родителите с деца.

- **Проблеми в услугите за деца.**

Сигнали за нарушени права на децата в Центровете за настаняване от семеен тип за деца без увреждания и такива за деца и младежи с увреждания – negliжиране, насилие над деца, нарушени права на дете с увреждания, както и в други резидентни услуги, като Преходно жилище, Звено „Майка и бебе“ и специализирани институции - Домове за деца, лишени от родителска грижа и Домове за медико-социални грижи за деца. Сигнали за недостатъчна грижа и липса на индивидуален подход към децата са подавани и срещу

Дневни центрове за деца с увреждания, Центрове за обществена подкрепа, Центрове за социална рехабилитация и интеграция и други услуги в общността.

• **Проблеми в образователните институция.**

Нарушаване правата на дете – насилие над дете, липсата на индивидуален подход спрямо деца със специфични образователни потребности. молби, свързани с нарушаване на правата на детето в детските градини. Регистрирани са случаи на агресивни прояви на деца спрямо деца в ранна детска възраст и затруднението на педагогическия персонал да отговори адекватно на ситуацията. Във връзка с това от страна на ДАЗД е предложено на МОН да се разкрие щатна длъжност - педагогически съветници на ниво детска градина.

Като засилен граждански интерес и повишена обществена чувствителност отчитаме подадените сигнали за безпризорни и просеци по улиците деца; за неприемливи форми на рекламиране на храни, цигари и алкохол; за прилагане на разпоредбата на чл. 8, ал. 3 от Закона за закрила на детето за провеждане на проверки в питейни заведения и др. Увеличават се и подадените до ДАЗД молби за съдействие и подкрепа при отглеждане на деца в семейна среда, както и помощ за разрешаване на различни социални проблеми. Увеличен е и броят на постъпилите сигнали, свързани с осигуряване на правото на образование на деца със специални образователни потребности. Поставят се и въпроси, отнасящи се до процедурите по осиновяване, реинтегриране на дете в семейна среда, приемна грижа. Също така за неутралност и безпристрастност в социалната работа на служителите, професионализма и качеството на социална работа в конкретни случаи и не на последно място, комуникативните умения на служителите при работа с клиенти. В някои от случаите по тези преписки ГДКПД сезира за проверка изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане. В преписките си гражданите сигнализират и за опасна за здравето на децата архитектурна среда – детски площадки, дворове на детски заведения, сгради на училища. В последните няколко години постъпват за отработване и преписки, свързани с изнасяне на лични данни за деца от страна на медии, инциденти с деца, въвличане на деца в политическа агитация и изнасяне на личните им данни в предизборни материали, постъпване на деца в болнично заведение след употреба на алкохол и наркотични вещества, ранно съжителство или брак с ненавършили пълнолетие деца. По тях са подадени сигнали към Районна прокуратура и Дирекция „Социално подпомагане”.

При сигналподателите се наблюдава тенденция за по-ясно дефиниране на поставените проблеми. Отчита се ръст на подадените сигнали на НТЛД 116 111, което показва, че е разпознаваема от лицата. Увеличават се жалбите, в които гражданите отправят искане за извършване на проверки за спазване на правата на детето.

Получената и обработена информация от жалбите и сигналите е използвана от експертите на ГДКПД за съставяне на предложения за промени в нормативната уредба, касаеща положението на децата в България.

Образуваните преписки по жалби и сигнали по години са следните:

- 2004 г. – 623 преписки;
- 2005 г. – 442 преписки;
- 2006 г. – 680 преписки;
- 2007 г. – 1117 преписки;
- 2008 г. – 1414 преписки;
- 2009 г. – 1329 преписки;
- 2010 г. – 1981 преписки, от тях 1527 нови и 454 от предходни периоди;
- 2011 г. – 2469 преписки, от тях 1304 нови и 1165 от предходни периоди;
- 2012 г. – 2033 преписки, от тях 1311 нови и 722 от предходни периоди;

- 2013 г. – 2353 преписки, от тях 1515 нови и 838 от предходни периоди;
- 2014 г. – 2737 преписки, от тях 1410 нови и 1327 от предходни периоди;
- 2015 г. – 2490 преписки, от тях 1357 нови и 1133 от предходни периоди;
- 2016 г. – 3157 преписки, от тях 1838 нови и 1319 от предходни периоди;
- 2017 г. – 3774 преписки, от тях 1884 нови и 1890 от предходни периоди;
- 2018 г. – 3138 преписки, от тях 2040 нови и 1098 от предходни периоди;
- 2019 г. – 3489 преписки, от тях 2229 нови и 1260 от предходни периоди;
- 2020 г. – 3330 преписки, от тях 2226 нови и 1104 от предходни периоди.

Общо за периода 2010 – 2020 г. – 36556 преписки, от тях нови 18641 и от предходни периоди – 12310 бр. (в периода от 2004 г. до 2009 г. преписките не са отчитани като нови и от предходни години.

6.5. Консултиране на граждани, физически или юридически лица.

Консултирането на граждани, физически или юридически лица е част от ангажиментите на служителите, свързани с координиране на действията на отговорните институции за спазване правата на детето. При консултирането нуждаещите се получават информация от експертите на контролната дирекция за възможностите да се разреши проблема, като се приложи законодателството и се използват ресурсите на общността.

В ГДКПД са проведени 21 199 консултации (като за периода от 2004 г. до 2005 г. те не са преброявани и анализирани) в приемното време на ДАЗД и по телефона. Консултациите са свързани с отговори по разнообразни казуси, като в част от запитванията се съдържа повече от един проблем.

Директният контакт на експертите с клиента в приемната на ДАЗД допринася за изясняване на казуса и формулиране на проблема. В някои от случаите след консултациите гражданите подготвят писмен сигнал с конкретно описание на ситуацията и молба за съдействие. Наблюдава се тенденция консултациите по телефон, да са преобладаващо предпочитания начин за бърз, спестяващ време и средства начин за получаване на търсената информация, съдействие или съвет. Факт е и че този вид консултации дава възможност консултирания да запази своята анонимност и да сподели своя проблем без да се налага директен контакт и среща със служител.

Физическите лица, потърсили консултация, предимно са единия и в много малка част двамата родители на дете, следвани от близки и роднини от разширения кръг на семейството – баба, дядо и т.н. и на трето място граждани (което показва повишената чувствителност на гражданското общество в Република България относно проблемите на децата и търсенето на варианти за тяхното успешно решаване). Юридическите лица, потърсили консултации предимно са социални работници от ОЗД/ДСП, ведомства и институции, управители на неправителствени организации - доставчици на социални услуги за деца, директори или педагози от образователни институции и детски заведения, лични лекари и специалисти, представители на общинска власт, представители на медии и др.

Водещи по честота са консултациите, свързани с упражняване на родителските права и нарушаване на правото на детето на контакт и с двамата родители или изразена тревога и притеснение за ограничаване или осуетяване на режима на лични отношения от страна на другия родител или членове на разширеното семейство. Следва търсене на информация за системата за закрила на детето – органите по закрила и техните правомощия и компетенции, както и предоставяне на координати на ОЗД/ДСП, функции на НТЛД 116 111 и други. Сигналите за физическо или психическо насилие над дете, нарушено право на образование и непредприети адекватни мерки за закрила, също се нареждат на едно от челните места по проблематика на дадените консултации.

Установено е, че гражданите се нуждаят от консултиране по въпроси, свързани с предприемане на мерки за закрила на дете; затруднения при полагане на грижи за дете, отглеждане на дете при рискови условия, ред за предоставяне на помощи и документи за социално подпомагане. Част от проведените консултации са относно изразено несъгласие с действията на ОЗД; ред за извършване на реинтеграция на детето в неговото биологично семейство, процедура за бащинство, процедура за осиновяване, за настойничество, права и отглеждане на деца с увреждания – възможност за ползване на социални услуги в общността, възможности за оказване на финансова подкрепа на родители, жилищни проблеми.

Юридическите лица най-често са търсили съдействие и методическа подкрепа по прилагане на действащото законодателство в областта на закрила на детето, както и по отношение на възникнали казуси в текущата им практическа дейност. Някои от тях касаят предоставянето на социални услуги за деца; съствени АУАН, предвидените в закона действия и санкциите срещу родители, които не се грижат за детето си; извеждане на дете през граница без съгласието на единия родител, различни производства и процедури /осиновяване, припознаване на дете, реинтеграция в семейна среда/, издаване на лична карта на дете; правото на джобни пари за деца, ползващи услуги; публикуване на лични данни на дете; предоставяне на услугата „приемна грижа“; продажба на имот, чиито наследник е дете; работа с деца с девиантно поведение в риск; проблеми относно интегрираното обучение на деца със СОП; прилагане на Координационния механизъм при насилие; необходимост от предприемане на мерки за закрила на дете в риск. Друг съществен проблем, който се поставя от специалистите, е работата с деца в риск и прилагане на конкретни мерки за закрила, както и нуждата от методически указания за планиране на грижи.

Служителите на контролната дирекция са осъществили голям брой консултации във връзка с изготвянето на проектите за реформиране, реструктуриране или закриване на специализираните институции, необходимостта от актуалната оценка на всяко дете, търсене на подходи за най-добро решение при предприемането на мерки на закрила спрямо деца в институции. Това показва ангажираност на ДАЗД и подкрепа за ефективно осъществяване на процеса на деинституционализация на децата в България.

При консултациите на клиентите се предоставя информация за нормативната уредба, свързана с разрешаването на поставените проблеми. В случаите, в които разрешаването на проблема не приключва с консултацията клиентите биват насочвани към други институции по компетентност. При всички консултации експертите се договарят с клиентите за осъществяване на обратна връзка и проследяване на поставените проблеми.

Повишаването на броя на консултираните граждани през годините и наличието на голямо разнообразие на търсените консултации и информация е показател за повишената информираност на обществеността, както и за ролята и значимостта на дейностите, осъществявани от ГДКПД.

Изказаното удовлетворение от работата на експертите при проведените консултации на граждани, получената обратна информация за разрешаването на проблема, са показатели за утвърждаване ролята на ГДКПД, както на национално, така и на регионално ниво за гарантиране спазването правата на децата. Също така води до извода, че дейността на ГДКПД насочена към спазване правата на децата и качеството на тяхната грижа, е извършена професионално и ефективно.

Данните за осъществените консултации по години са следните:

- 2006 г. – 1660 бр.;
- 2007 г. – 938 бр.;
- 2008 г. – 929 бр.;

- 2009 г. – 1066 бр.;
- 2010 г. – 1333 бр.;
- 2011 г. – 1665 бр.;
- 2012 г. – 1169 бр.;
- 2013 г. – 1436 бр.;
- 2014 г. – 1490 бр.;
- 2015 г. – 1552 бр.;
- 2016 г. – 1304 бр.;
- 2017 г. – 1422 бр.;
- 2018 г. – 1638 бр.;
- 2019 г. – 1860 бр.;
- 2020 г. – 1737 бр.;
- Общо дадени консултации за периода 2006 – 2020 г. – 21199 бр.

6.6. Методическа подкрепа на професионалистите, работещи с деца.

В рамките на Националния план за намаляване броя на децата, отглеждани в специализирани институции в България (2003 г.-2005 г.), през 2007 г. са разработени от експертите на ГДКПД *Методически указания за изготвяне на проекти за реформиране, реструктуриране и закриване на институциите за отглеждане на деца*, които са предоставени на екипите, ангажирани с разработването на институционалните проекти за реформиране и реструктуриране на специализираните институции за отглеждане на деца, в изпълнение на подписаното между Държавната агенция за закрила на детето и УНИЦЕФ споразумение. През 2009 г. са разработени, съвместно с АСП, указания за кметовете на общини относно управлението и функционирането на специализираните институции за деца.

През 2007 г. основен проблем в работата по закрила на детето на всички звена от системата продължава да бъде липсата на достатъчно социални услуги за деца и семейства и неяснотите при насочване на деца за тяхното ползване. За целта е разработено *Методическо указание до отделите за закрила на детето в страната за начина, по който се насочват деца за ползване на социални услуги в общността*. Указанието е разработено с представители на АСП и утвърдено от председателя на ДАЗД и Изпълнителния директор на АСП.

За повишаване качеството на социалната дейност и практика, през 2010 г. е продължен процесът по подобряване на взаимодействието между органите по закрила на детето и стандартизиране на подходите за работа с деца и семейства. Безспорно значение за социалната практика и за развитието на системата за закрила на детето има *Методическото указание за подобряване на прокурорската дейност при образуване и прекратяване на наказателното производство по чл.151, ал.1 и чл.191, ал.3 от Наказателния кодекс*, издадено от главния прокурор на Р България през 2010 г., което е иницирано в резултат на извършената от ДАЗД работа по темата, касаеща ранните съжителства и раждания на малолетните/непълнолетните момичета. В резултат на извършените от ДАЗД инспекции по тази проблематика е установен голям брой откази на прокуратурата да бъдат образувани наказателни производства и на прекратени досъдебни производства по чл.151, ал.1 и чл.191, ал.3 от НК, с мотив, че престъплението се извършва предимно сред ромското население, в резултат на установените обичаи и традиции сред това население за фактическо брачно съжителство при ранна възраст за момичето. При оценката на обичаите и традициите в даден етнос, вкл. и при ромското население, някои прокурори отдават приоритетно значение

на тези обстоятелства, в резултат на което не образуват или впоследствие прекратяват наказателното производство по посочените деяния. С методическото указание се отправят конкретни насоки към административните ръководители на окръжните прокуратури за работата им по посочената проблематика, както и за упражняването на контрол върху законосъобразното приложение на горепосочените разпоредби на НК. Това доведе до значими промени в системата за закрила впоследствие.

От съществено значение за системата за закрила на детето е сключеното на 15.03.2010 г. *Споразумение за сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури и органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и при кризисна интервенция*, между органите за закрила, регламентирани в чл.6 от Закона за закрила на детето. Правилата за прилагането на споразумението са описани в *Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция*. Регламентирани са отношенията между страните, с оглед създаване на междуведомствени мултидисциплинарни екипи на местно ниво, които да работят заедно до приключване на работата по всеки случай, с център Дирекция „Социално подпомагане”/Отдел „Закрила на детето”, които включват представители на изпълнителната власт и на органи на местното самоуправление.

Предвид необходимостта от оптимизиране на сътрудничеството, с цел осигуряване на по-ефективна система на взаимодействие между отговорните институции, в работата по случаи на деца на улицата, просещи деца и за наблюдение на детския труд, с оглед гарантиране спазване на правата на децата, както и за повишаване на общото благосъстояние на децата на територията на Столична община през 2010 г. е разработен работен вариант на *Споразумение за сътрудничество и Механизъм за взаимодействие в работата на отговорните институции*. В помощ на местната власт е разработена *Инструкция за отговорностите, задълженията и административно-наказателната отговорност на кметове на общини и директори на специализирани институции за деца*. В нея са разписани отговорностите, задълженията на кметове на общини по ЗЗДет, административно-наказателната отговорност при нарушение на разпоредбите на Закона за закрила на детето, посочена е нормативната уредба относно полагането на труд от непълнолетни лица, настанени в специализирани институции.

За подобряване практическата дейност и повишаване на капацитета за грижа в отделите за закрила на детето съществено значение има разработената от Държавната агенция за закрила на детето и Агенцията за социално подпомагане, и утвърдена през месец февруари 2010 г. *Методика за управление на случай за закрила на дете в риск от отдел „Закрила на детето”*, която подпомогна дейността на ОЗД. Методиката насочва социалните работници за интервенции както към детето и семейството му, така и към жизнената им среда, включително институциите, функциониращи в тази общност и съдържа стандарти за социална работа по управление на случай на дете в риск. През 2020/2021 г. методиката е актуализирана.

През 2010 г. по инициатива на председателя на Държавната агенция за закрила на детето е сформирана работна група, с участие и на експерти от Агенцията за социално подпомагане, и е разработено *Методическо указание за работата на служителите от отделите за закрила на детето в дирекциите „Социално подпомагане” по случаи на деца, отглеждани в рискова среда на живот, при наличие на конфликт във взаимоотношенията между родителите и настъпила в резултат на това криза в отношенията „родител –*

дете“. Целта на методическото указание е да насочи специалистите от отделите за закрила на детето към конкретните стъпки за действие в случаите на родителско отчуждение чрез навременна оценка и действия за предотвратяването му, чрез ефективни и цялостни превенционни подходи, насочени както към самото дете и неговите родители, така и към цялата социална и правна мрежа около семейството. Практическото му приложение подпомогна процеса на създаване на обществена нагласа и нетърпимост към посегателството над психиката на детето, както и за установяване на цивилизованост и култура при решаването на личните проблеми между родителите. През 2020 г. *Методическото указание за работа по случай на деца в риск от родителско отчуждение* е актуализирано, съвместно с представители на АСП, въз основа на натрупания през годините опит от осъществения от ГДКПД контрол и е сведено на вниманието на социалните работници от ОЗД.

През 2010 г. експерт на ГДКПД активно се включи в работата на междуведомствена работна група между МРРБ, МВР, ДАЗД и КЗП, за разработване на предложения във връзка с привеждане в изпълнение и ефективен контрол по отношение на спазване на изискванията на *Наредба №1 от 2009 г. за условията и реда за устройството и безопасността на площадките за игра*. Изпратено е съвместно писмо от ДАЗД, МРРБ, МВР до всички областни управители, за предоставяне на информация за актуалното състояние на стопанисваните от общините площадки за игра на територията на съответната област.

Активна е ролята на ДАЗД във връзка с медийните изяви на деца и публикуването на съдържание в медиите, уронващо достойнството и личността на деца. Със свое решение от 25.10.2011 г. Съветът за електронни медии прие *Критерии за оценка на съдържание, което е неблагоприятно или създава опасност от увреждане на физическото, психическото, нравственото и/или социалното развитие на децата*. Критериите са разработени от ДАЗД и СЕМ, на основание чл.32, ал.5 от Закона за радиото и телевизията с участието на доставчици на медийни услуги и представители на неправителствени организации, работещи в сферата за закрила на детето, както и дете – член на Съвета на децата към ДАЗД. През 2012 г. бе сформирана междуинституционална работна група, Председателствана от експерт от ГДКПД, която изготви проект на Споразумение за защита на децата от съдържание, което е неблагоприятно или създава опасност от увреждане на тяхното физическо, психическо, нравствено и/или социално развитие. В работата на работната група с идеи, мнения и предложения се включиха представители на Асоциацията на българските радио- и телевизионни оператори, Българската национална телевизия, Българското национално радио, Асоциацията на телевизионните продуценти, Националният съвет за саморегулация, представители на Асоциация „Родители“ и Фондация „Приложни изследвания и комуникации“. Споразумението бе подписано на 24.10.2012 г. между СЕМ, ДАЗД и 78 доставчици на медийни услуги. С подписването на Споразумението доставчиците на медийни услуги се съгласяват да спазват приетите Критерии за оценка на съдържание, което е неблагоприятно или създава опасност от увреждане на физическото, психическото, нравственото и/или социалното развитие на децата.

Предвид зачестилите случаи на агресия сред деца в учебни заведения, през 2017 г. по инициатива на ДАЗД междуведомствена работна група с представители на Министерството на образованието и науката разработи указания за работа на училищните ръководства с журналистите при медийно отразяване на случаи на деца: *Методически насоки за медийно отразяване на различни случаи на малолетни и непълнолетни деца, медийни изяви и участие на деца в медийни продукции*. След внимателен анализ на медийното отразяване на различни

казуси, работната група акцентира върху необходимостта от спазване на правата на децата, регламентирани в чл. 11а от ЗЗДет. както от страна на журналистите, така също и от страна на училищните ръководства в случаи на медиен интерес към случаи, в които са участници деца. Във връзка с прилагането на посочените законодателни разпоредби в учебни заведения, в документа са регламентирани конкретни правила, които е необходимо училищните ръководства да спазват.

През 2014 г. е направен преглед и е актуализирано разработеното от ДАЗД *Методическо ръководство за работа по превенция на изоставянето на деца на ниво родилен дом*. Предотвратяването на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции/резидентни услуги/приемна грижа е една от най-важните дейности за изпълнение на държавната политика в областта на обществената грижа за деца, за гарантиране правото им да растат в семейна среда. За успеха на действията, които се предприемат от социалните работници по предотвратяване на риска от изоставяне на деца, от изключително значение е междуинституционалното сътрудничество и координация на действията с лечебното заведение и медицинските работници на ниво родилно отделение. Разработеното методическо ръководство има за цел да подпомогне изграждането на междуинституционална професионална мрежа за взаимодействие, координация и сътрудничество между ОЗД и лечебните заведения, към които има родилни отделения, с цел да се улесни практическата работа по изпълнение на Наредбата за условията и реда за осъществяване на мерки за предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в институции, както и за тяхната реинтеграция.

За подобряване организацията на работа в специализираните институции и социалните услуги за деца, през 2016 г. ДАЗД разработи редица методически указания, насоки, анализи, във връзка с реализираната контролна дейност: *Практически насоки за работещите в новите услуги ЦНСТ за изпълнение на изискванията на критериите и стандартите за социални услуги за деца, уредени в НКССУД*, съгласувани от изпълнителния директор на АСП. Насоките са сведени на вниманието на областните управители в страната за разпространение до социалните услуги ЦНСТ, които се намират в териториалния им обхват. *Методически насоки, предназначени за работещите в социалната услуга „Кризисен център“ и в Отдел „Закрила на детето“*, за работа по случаи на деца, жертва на трафик и експлоатация, съгласувани от изпълнителния директор на АСП и сведени на вниманието на всички доставчици на социалната услуга „Кризисен център“ в страната. *Процедура за достъп на доброволци до специализирани институции за деца и социални услуги в общността*, съгласувана от министъра на младежта и спорта и от изпълнителния директор на АСП. Процедурата е разработена под ръководството на ДАЗД, с участието на представители на МТСП, ММС, АСП, НПО, НСОРБ. Процедурата е съставена с цел да се уреди доброволчеството в услугите, предвид липсата на нормативна уредба, която да регламентира доброволческия труд и произтичащите от това рискове.

По въпросите за осиновяването на деца бяха разработени през 2018 г., под ръководството на главния директор на ГДКПД, *Методически насоки за подготовка на дете за осиновяване*. Насоките са разработени на база на съществуващата практика до момента, идентифицираните трудности и предизвикателства в процеса на подготовката на децата за осиновяване и имат за цел да подобрят и уеднаквят работата на ангажираните с процеса участници. Насоките са предназначени за професионалистите, работещи с децата, вписани или за които предстои вписване в регистрите за осиновяване, а именно – служителите от отделите „Закрила на детето“ към дирекциите „Социално подпомагане“ в страната,

служителите от специализираните институции или от социалните услуги от резидентен тип, за приемните семейства, предоставящи услугата приемна грижа и за представителите на акредитираните организации за посредничество при международно осиновяване. Документът е подкрепен от Министерство на правосъдието, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на здравеопазването, Агенция за социално подпомагане, Българска асоциация „Осиновени и осиновители“, НСОРБ. Разработените насоки и въпросникът към тях са изпратени на отговорните институции, с оглед да бъдат сведени на вниманието на всички служители, включително и на общините на територията на цялата страна.

От страна на ДАЗД са разработени също редица документи, предназначени за подобряване на взаимодействието и подпомагане работата на образователните институции в различни направления. Разработени са и през 2019 г. са актуализирани *Практически насоки за действия, които работещите в образователните институции в сферата на средното образование трябва да предприемат в случай на инцидент, на насилие и в други критични ситуации и протокол за докладване и последваща реакция*. От съществено значение в подкрепа на работата на служителите в образователните институции с деца, въввлечени в родителски конфликти, са разработените *Практически насоки за работещите в образователната система (детски градини и училища) за подкрепа на детето в ситуации на раздяла и конфликт между родителите*, съгласувано от МОН. Родителският конфликт дава отражение върху поведението и цялостното присъствие на детето в детската градина и училището, като в много случаи учителите/възпитателите са първите възрастни, които се сблъскват с последствията от неразбирателствата в семейството. Всяка ситуация на родителски конфликт притежава строго специфични особености, което е предпоставка за различен тип поведенчески и емоционален отговор в зависимост от индивидуалните характеристики и капацитет за справяне на самото дете. В този смисъл е особено важно работещите с деца да имат необходимите знания за начина на реагиране и за разпознаване на ранните сигнали за риск, за да могат чрез съдействието на специалисти от другите служби да реагират правилно и да посрещат специфичните потребности на децата, попаднали в такава ситуация. За да защитят по най-добрия начин правото и интереса на детето в ситуация на родителски конфликт, е необходимо ръководителите и персоналят в детските градини и училищата да бъдат информирани за риска, който крие тази ситуация за детето, както и да бъдат подкрепени с насоки за предприемане на необходимите действия по компетентност.

С оглед защита на децата в Интернет пространството са съставени и предоставени на образователните институции *Правила за безопасност на децата и учениците в компютърната мрежа в детската градина, училището и в Интернет*. Правилата са разработени от ДАЗД в партньорство с Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, Национален център за безопасен Интернет, МОН, РУО – София-град, ръководители на образователни институции от Съюза на работодателите в системата на образованието и Сдружението на директорите в средното образование в Република България. Формулирани са общи правила за безопасно общуване в Интернет за децата и учениците, както и начините за сигнализиране в случай на кибертормоз. Регламентирани са отговорностите на ръководителите на образователните институции, на професионалистите, работещи с деца и с информационно-комуникационни технологии. Посочени са правата и отговорностите на родителите.

През 2020 г. ДАЗД разработи проект на *Наръчник за отговорностите и задълженията на родителите*, чиято цел е да запознае родителите с основните права и задължения, които са предвидени в българското законодателство и да ги подготви за изпълнението на отговорностите им към детето. В ръководството на достъпен език са

разяснени основни текстове от Конвенцията на ООН за правата на детето, Конституцията на Република България, Семейния кодекс, Закона за закрила на детето и други закони, засягащи правата на бъдещите родители, здравните грижи и редът, по който могат да се възползват от тях. Разяснени са правата на детето и родителската отговорност, правни действия от името на детето, които могат и е необходимо да извършват родителите. Вписана е информацията относно: осиновяване на дете; религия; защита на личността на детето и разпространението на информация за детето в медиите; ред за участие на дете в съдебни процедури; социални помощи и социални услуги. Посочени са действията, които се предприемат в случай на възникнал сериозен риск за детето, които държавата предприема чрез своите административни органи, с цел защита на живота и правата на детето.

Активно е взаимодействието на ДАЗД и с общините. През 2018 г. във връзка с изпълнението на Националната програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца (2017г.-2020 г.) и заложеното изискване за актуализиране на длъжностни характеристики на специалистите, чрез въвеждане на изискване за познаване и спазване на задължението за съдействие по чл.7, ал.1 и 2 от Закона за закрила на детето (ЗЗДет.), *от страна на ДАЗД бяха изпратени писма до кметовете на общини*, с молба всички професионалисти да бъдат запознати с нормативно регламентирани им задължения, съгласно ЗЗДет., чрез актуализиране на длъжностните им характеристики, както и с функциите и компетентностите на органите по закрила на детето. Основната цел на тази дейност е свързана с повишаване информираността на специалистите, работещи с деца, както и за институциите, към които те могат да се обърнат в случай на насилие над дете, като своевременно да сигнализират и за деца, нуждаещи се от закрила.

С оглед осигуряване на превенция и гарантиране на правата и висшите интереси на децата, ДАЗД отправи предложение до кметовете на общини, както и до министрите на образованието и науката, културата, здравеопазването, младежта и спорта, вътрешните работи и всички служители в сферите на образованието, здравеопазването, културата, спорта, социалните грижи, вътрешните работи и др., които имат предмет на дейност – работа с деца, *да бъдат запознати с разпоредбите на Етичния кодекс на работещите с деца, като задължение за прилагането му бъде регламентирано в длъжностните им характеристики*. Етичния кодекс на работещите с деца, утвърден през 2003 г. от Националният съвет за закрила на детето, има за цел да представи основните ценности и принципи, които работещите с деца трябва да знаят и спазват в своята практика; да очертае моралните отговорности на работещите с деца: към детето, към семейството, помежду им и към обществото. С този документ се определят стандартите за етично поведение на работещите специалисти в различните сфери на обществения живот. Дълг на възрастните и цялото общество е да ги предпазва и закриля, да създава сигурна и защитена среда, в която децата да се развиват според своите възможности и индивидуални потребности. Превенцията на насилието е една от приоритетните области в държавната политика в областта на закрилата на децата.

Ежегодно ДАЗД информира кметовете на общини, в качеството им на органи по закрила на детето, за необходимостта да предприемат необходимите превантивни мерки за осигуряване на безопасна и сигурна среда за децата на обществени места на територията на съответната община, по време на ваканцията на децата през летните месеци – обезопасяване на изоставени обществени сгради и наличните детски лагери, както и на водните площи. По места, от ДАЗД са организирани инициативи под наслов „Безопасно и здравословно лято”.

В пряката си работа по осъществяване на контрол служителите на ГДКПД работят по методики, утвърдени от председателя на ДАЗД. През 2004/2005 г. са съставени и периодично актуализирани *Методически указания за контрол по спазването правата на*

детето от всички държавни, общински и частни училища, детски градини и ясли, центрове за подкрепа за личностно развитие, лечебни заведения, дирекции „Социално подпомагане“, юридически лица с нестопанска цел, работещи в сферата на закрилата на детето, и специализирани институции за деца и Методически указания за контрол по спазването на стандартите за качество на социалните услуги за деца. През 2017 г. е разработена Одитна пътека за проследяване планирането и организирането на проверка по сигнал /самосезиране/; многократно са актуализирани Вътрешните правила за дейността на Главна дирекция „Контрол по правата на детето“. Разработени и утвърдени са методики за извършване на тематични планови проверки в различни обекти.

6.7. Проведени от ДАЗД обучения на професионалисти.

В рамките на Националния план за намаляване броя на децата, отглеждани в специализирани институции в България 2003 г. – 2005 г., през 2004 г. бе извършена оценка на специализираните институции за деца. На базата на тази оценка, през 2006 г. бяха приложени критерии за закриване, реструктуриране и реформиране на специализираните институции за отглеждане на деца, от междуведомствени комисии с участието на експерти от ДАЗД. През 2007 г. експертите от Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ са провели обучения на екипите, ангажирани с разработването на институционалните проекти на специализираните институции за деца, на които са представени Методическите указания за изготвяне на проекти за реформиране, реструктуриране и закриване на институциите за отглеждане на деца.

През 2010 г. по инициатива на ДАЗД, служители на ГДКПД са провели работна среща с педагогическите съветници от гр. Варна, на която е представена презентация за кризисната интервенция и направено обучение за методите на оказване на спешна психологична помощ при кризисни ситуации с деца в образователните институции и изготвяне на Процедура за взаимодействие между институциите при инциденти с деца. Презентацията е имала за цел да запознае специалистите с възможностите за спешна психологическа интервенция при кризисни ситуации, възникнали с деца и стъпките, които се предприемат за постигане на ефективни резултати.

През 2013 г. представители на ДАЗД са участвали като лектори в обучителен семинар по Проект „Повишаване на административния капацитет на полицейските служители за превенция на сексуалните престъпления срещу деца“. На обучението са представени „Основните трудности при взаимодействието между различните специалисти в работата по случаи на деца, жертви на сексуално насилие, възможностите за тяхното решаване“ и „Ранните бракове – специфики, последици в индивидуален и общностен план, законодателство, отговорности на институциите, възможности за превенция.“ Обучението има за цел да разясни на полицейските служители необходимостта от твърди и последователни действия срещу явленията „Деца раждат деца“, ранно съжителство и ранни бракове, така също и необходимостта от взаимодействие с другите органи за закрила.

През 2014 г. служители на ДАЗД са участвали в три работни срещи, на които са представени презентации и е проведено обучение. В първата от тях участие е взел началник отдел „Варна“, който е бил лектор в международна конференция “Образователни политики в 21-ви век” – Интер Експо Център, гр. София по покана на Център за творческо обучение. Представена е презентация на тема: „Закрила на децата в България и съвместни усилия на специалистите при работа с деца в риск“. По повод Световния ден за борба с насилието над деца – 19 ноември е проведено обучение на 30 директори на училища от общините Кубрат, Исперих, Самуил, обл. Разград, като е изнесена презентация на същата тема. Същата година е проведена работна среща за обучение на директорите на специални и помощни училища,

СПИ и ВУИ по Координационния механизъм за взаимодействие при работа по случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция.

През 2018 г. председателят на ДАЗД и главен директор са участвали в съвместно организиран с РУО – София град обучение на директори на училища и детски градини, районни кметове от Столична Община във връзка с актуализиране на практическите насоки и правила, отнасящи се до взаимодействието на образователните и социалните институции. През 2019 г. главни инспектори от отдел „МК – Западен“ са участвали в семинар на тема „Повишаване на административния капацитет при работа с деца“ в х. к. „Боровец“. Семинарът е проведен в резултат на партньорството на ДАЗД, РУО – София – град, РУО – София – регион, Столична община, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Съюза на работодателите в системата на народната просвета в България и Сдружение на директорите в системата на образованието в Р България. Представени са практики, постижения и лекции на различни теми. От страна на ДАЗД са представени проект на Методическо ръководство за спазване правата на детето, както и анализите на резултати от извършените планови проверки в образователните институции през 2019 г. Същата година главният директор и представители на ГДКПД са изнесли лекция в организирана от ДАЗД конференция „Децата във фокуса на медиите“, чрез домакинството на Софийски университет.

6.8. Сформиране на екип към ДАЗД за организиране на кризисна интервенция.

През 2010 г., във връзка с изпълнение на Споразумението на сътрудничество и координиране на работата на териториалните структури на органите за закрила на детето при случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, към Държавната агенция за закрила на детето е сформиран екип от външни специалисти и експерти от ДАЗД, за организиране на кризисна интервенция. Кризисната интервенция е прилагане на комплексна, изчерпателна и многокомпонентна програма за спешна психологическа помощ при критични/стресови събития. Тя съчетава подходящи напътствия и ръководене, умело слушане, емпатия, успокояване и вдъхване на увереност, даване на подходящи практически съвети. Кризисна интервенция се прилага при наличие на травмиращи събития, като например природни бедствия, злополуки, смърт на близък и др. Обекти на кризисната интервенция са пострадали деца и техни близки, очевидци, персоналет, участващ в спасителни действия, колеги и други. Председателят на Държавната агенция за закрила на детето е единствен специализиран орган на Министерския съвет за ръководство, координиране и контрол в областта на закрилата на детето и като такъв има задължението за организирането на кризисна интервенция, което произтича от чл. 17а, ал. 1, т. 10 от Устройствения правилник на ДАЗД. Главна дирекция „Контрол по правата на детето“ към ДАЗД сформира екипа и организира работата на мобилните групи за кризисна интервенция; осъществява подбор на специалистите, своевременното им уведомяване за възникналия инцидент и дава насоки за бързи и ефективни действия за справяне с кризисната ситуация. В случай на обявено извънредно положение или епидемична обстановка, може да се осъществяват дейности по набиране и логистика и онлайн. Интервенцията може да бъде осъществена дистанционно, ако тежестта и сложността на случая го позволява. В случай, че се налага реално присъствие и работа на терен, се спазват всички изисквания и издадени заповеди на министъра на здравеопазването и съответните ведомства.

Периодично критериите за подбор на външните експерти се актуализират при определени случаи, съобразно тенденциите за повишаване на квалификацията на този вид специалисти в страната и промяна на стандартите за предоставяне на кризисна интервенция.

В периода 2010 г.-2020 г., от страна на ДАЗД са организирани 29 бр. кризисни интервенции. Такива са организирани при смъртни случаи на деца в образователни институции, при бедствените ситуации в Хитрино и в Горни Лом, при случаи на инциденти с удавяния на деца, при загинали родители със свидетели деца и др.

6.9. Национална информационна система.

През 2001 г. по време на първото заседание на Националният съвет за закрила на детето са създадени и първите тематични работни групи, които да работят по приетите на първото заседание приоритети. Изграждането на Национална информационна система е един от гласуваните приоритети.

През 2002 г. стартират целенасочени действия за изграждане на Национална информационна система. За системата се разработва софтуер на национално ниво по проекта „Реформа за повишаване благосъстоянието на децата в България“ и включва два модула – за социално подпомагане и за благосъстоянието на децата. Експерти на ДАЗД участват в тестването и оценката на софтуерния продукт в модула му по благосъстоянието на детето. След прегледа на работата на социалните работници със системата в пилотните ОЗД са установени редица проблеми и набелязани конкретни стъпки за тяхното решаване.

През 2002 г., ДАЗД продължава събирането на информация за децата в риск (деца в институции и деца на улицата) и с извършени дарби чрез разработени от нея анкетни карти. Събират се и се обработват отчетите на ОЗД относно прилагането на ЗЗДет. Извършва се анализ на данните от приключилите преписки, получавани в Агенцията с оглед дефиниране на основните проблеми, които са причина гражданите, НПО, различни организации да търсят помощта на ДАЗД.

През следващите години 2003 г.-2005 г., информация и данни се събират в ДАЗД чрез информационни и анкетни карти, които отдел „Информация и анализи“ конструира и изгражда самостоятелно, на основание действащи нормативни актове. В отдел „Информация и анализи“ постъпват информационни карти от 325 заведения за отглеждане на деца и от 272 отдела за закрила на детето от цялата страна. На всеки 6 месеца постъпва обобщена информация за дейността на отделите и за проблемите, които срещат в работата. Прави се годишен анализ на работата на отделите за закрила на детето, както и годишен анализ на специализираните институции за деца на подчинение на МЗ, МОН и на общините. Освен това се води статистика и се прави обобщение на постъпилите преписки в ДАЗД на всеки 6 месеца. Получава се информация също така от Централната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни (ЦКБППМН), МВР, НПО, научни институти и организации и други, работещи по проблемите на децата.

През 2005 г. са подготвени количествени и качествени анализи по следните основни проблеми, на базата получената информация от годишните карти за 2004 г. и от картите за първото шестмесечие на 2005 г.:

- Осиновяване – състояние на националните и международните осиновявания след промените в нормативната уредба;
- Деца в специалните училища – помощни, логопедични, болнични, оздравителни, за деца с нарушено зрение и за деца с увреден слух;
- Състояние на ВУИ, СПИ, Социално учебно-професионално заведение (СУПЗ)-семеен и здравен статус, време на престой, причини за напускане и други;

- Деца с изявени дарби – вид на дарбата, възраст, семеен статус, проблеми в нормативната уредба;
- Контент-анализ на образа на детето в печатните медии;
- Децата и компютърните игри;
- Ефективност на системата за закрила на детето;
- Деца в дневните центрове и приюти;
- Анализ на приключилите преписки в ДАЗД по сигнали на граждани;
- Анализ на Служебните карти по административното обслужване на граждани и юридически лица - “Консултиране”;
- Обобщен анализ на мнението на гражданите за работата на експертите в ДАЗД през 2004 г.;
- Насилието над деца – вид, сем. статус и динамика;
- Дневните центрове за деца с увреждания – статус на децата, дейности, проблеми;
- Анализ на натовареността и кадровото обезпечаване на ОЗД.

Отдел „Информация и анализи“ изготвя текущи информационни справки на база собствена информация и информация от институции, с които ДАЗД е сключила споразумения (НСИ, МОН, МЗ и МВР). През 2005 г. са подготвени и предоставени над 36 вида справки по искане на различни ведомства, НПО, отделни граждани, експерти от агенцията и за подготовка на различни информационни доклади и представяния на дейността на ДАЗД и други.

На основание чл. 28, ал. 2 от Закона за достъп до обществена информация са подготвени и предоставени 16 предложения за решения за достъп до информация. Заявленията за достъп до информация се отнасят предимно до: специализираните институции за деца – адреси, брой деца, здравословен и семеен статус, осиновени, напуснали институцията, поради навършване на пълнолетие; деца, преживели насилие; деца, настанени в приемни семейства; безнадзорни деца.

Националната информационна система на Държавната агенция за закрила на детето функционира съгласно изискванията на чл.17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето.

В съответствие с изискванията на чл. 17а, ал. 1, т. 9 от ЗЗДет., председателят на Държавната агенция за закрила на детето има правомощието да създава и поддържа национална информационна система, чието функциониране се урежда с правилника за прилагане на закона и съдържа данни:

- а) за децата в риск;
- б) за децата с изявени дарби;
- в) от регистрите, водени от регионалните дирекции за социално подпомагане към Агенцията за социално подпомагане по реда на Семейния кодекс;
- г) за специализирани институции за деца;
- д) за юридически лица с нестопанска цел, работещи по програми за детето;
- е) за децата, необхващани от училище;
- ж) за доставчици на социални услуги за деца;
- з) други данни от значение за закрила на детето.

Същността на НИС по ЗЗДет. е събирането и структурирането на едно място – в ДАЗД, на информацията, която се отнася не само до закрилата в социалната сфера и политика, но във всички сфери на живот и сектори на политики, които оказват влияние и имат значение за качеството на грижата и развитието на детето, като се прилагат в тях принципите на Конвенцията на ООН за правата на детето.

От създаването на НИС в ДАЗД с определена периодичност (ежегодно) постъпва статистическа информация от различни първоизточници (първични звена). От 2018 г. са разработени нови карти, които ведомствата и институциите попълват он-лайн, но също така продължават да постъпват и на хартиен носител. Постъпват и се обработват информационни карти от доставчици на резидентни услуги, от доставчици на дневни и почасови услуги, информационни карти за дейността на екипите по Координационния механизъм за насилие, от специални училища и центрове за специална образователна подкрепа, от СПИ и ВУИ, от специализираните институции – домове за деца, лишени от родителска грижа (ДДЛРГ) и домовете за медико-социални грижи за деца (ДМСГД). От отделите „Закрила на детето“ към дирекциите „Социално подпомагане“ такава информация е предоставяна до 2012 г.

В ДАЗД постъпва и обобщена информация от НСИ, МВР, МОН, НПО, окръжните съдилища в страната и Софийски градски съд, от областните управители и др. организации, работещи по проблемите на децата.

За всички електронни карти базата данни се генерира автоматично. Част от информацията се събира с помощта на специално разработени информационни карти (електронни и на хартиен носител), по определени показатели с устойчива стабилна методология, отчитаща динамиката. Извършва се внедряване на електронни карти, където източникът на информация има съответната компютърна и комуникационна обезпеченост. С използването на EXCEL се поддържа генериране на обобщени форми и справки. Въз основа на данните, събирани, според изискванията на ЗЗДет. се подготвят анализи, доклади, извеждат се резултати, преценява се ефективността и проблемите в системата на закрила на детето и системата за грижи за деца, които се представят на национални и международни институции и национални и международни форуми от ръководството и експертите от агенцията.

Динамиката на събираната информация (в зависимост от измененията и допълненията на нормативните актове и приоритети на ДАЗД, както и потребителски нужди), не позволява създаването на твърди шаблони за формите, а те периодично, а и спорадично, търпят промени.

През 2020 г. са актуализирани 7 броя информационни карти и съответния брой електронни таблици по определени показатели, с които се събира и обобщава информация от специализираните институции за деца (Домовете за деца, лишени от родителска грижа и Домовете за медико-социални грижи за деца), от лицензираните доставчици на социални услуги за деца (резидентни и дневни/почасови), от Социално-педагогическите интернати (СПИ) и Възпитателните училища – интернати (ВУИ), от екипите, работещи по прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, и от Специалните училища и Центровете за специална образователна подкрепа към МОН, както и от окръжни съдилища.

За трета поредна година през 2020 г. информационните карти са попълнени електронно чрез използването на Google forms, което позволи по-бързото и ефективно подаване на данни от страната на отчитащите се.

Броят на постъпилите по електронен път информационни карти е 441 бр. От тях:

- Социално-педагогически интернати – 1 и Възпитателни училища-интернати – 3;
- Специални училища и Центрове за специална образователна подкрепа – 36;
- Лицензирани доставчици на услуги от резидентен тип – 97;
- Лицензирани доставчици на дневни/ почасови услуги – 284;
- Домове за деца, лишени от родителска грижа – 7;

- Домовете за медико-социална грижа за деца – 13.

През годината са предоставяни множество консултации във връзка с разработената онлайн платформа и формуляри за електронно попълване и отчитане на информационните карти, във връзка със задължението на доставчиците съгласно чл. 43е, ал. 5 от ЗЗДет. (в сила до 01.07.2020 г.

Извършват се ежедневни справки на попълнените в базата данни информационни карти от НПО и Общини от разработената онлайн платформа за отчитане на доставчиците на социални услуги.

Обобщени и обработени са данните, получени от окръжните съдилища, отнасящи се до осиновяванията на деца в страната и в чужбина. Информацията се получава от всички 28 окръжни съдилища.

През отчетния период ДАЗД стартира процес на събиране и обобщаване на данни за децата с изяви дарби, получили закрила съгласно Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изяви дарби (НУРОЗДИД). Извършен е преглед на нормативната уредба, регламентираща осъществяването на закрила на деца с изяви дарби, като при необходимост ще се инициира актуализирането ѝ. Във връзка със задължението на Председателя на ДАЗД за събиране и обобщаване на данни за деца с изяви дарби, регламентирано в чл. 17а, ал. 1, т. 9 от Закона за закрила на детето е изпратено писмо с молба за предоставяне на актуална информация за съществуващите регистри и видовете данни за деца с изяви дарби до АСП, МОН, ММС, МК и всички областни администрации в страната за 2018 г. и за 2019 г. както и за извършените дейности по закрила на деца с изяви дарби. Разработена е електронна таблица с конкретни 18 индикатора за събиране на информация, касаеща деца с изяви дарби, съгласно НУРОЗДИД.

Държавната агенция за закрила на детето координира събирането и обобщаването на данни за деца с изяви дарби, като конкретизира ролята на всички отговорни институции, в това число и кметовете на общините в страната, съгласно задълженията, регламентираны в Закона за закрила на детето и Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изяви дарби.

Разработена е електронна таблица с индикатори, която е изпратена на всички Лицензирани доставчици на социални услуги за деца, които са управлявали услуги през 2018 г., 2019 г. и 2020 г. Чрез електронните таблици е събрана и обобщена информация от 274 лицензирани доставчици от цялата страна. Обобщената информация съдържа данни по години за работата на доставчиците по проекти и програми, които не са финансирани от националния бюджет. Събраните и обобщени данни включват: Име на проекта/програмата; Тема/същност, за какво е проекта/програмата; Период на изпълнение; Целева/и група/и; Продукт/резултат/ефект от изпълнението; Наличие на доклад/отчет; Разработени материали/издания/изследвания по проекта или програмата.

Стартиран е процес на проучване на възможностите за надграждане и актуализиране на Националната информационна система на ДАЗД, създаването на информационна свързаност/интегрираност чрез софтуерен продукт (информационна система/база данни), който да генерира данни и информация от други системи на органи за закрила/институции/източници за постигане на достоверна и всеобхватна информация за съществуващите дейности на местно и национално равнище по отношение на грижата (рисковете) за детето. Подготвен е материал, съдържащ детайлно описание на различните видове рискове за детето и данните, които трябва да бъдат поддържани.

Генерираните данни и информация ще послужат за извършване на мониторинг и анализ на съществуващата грижа и ще позволят създаване на адекватни политики за детето

и семейството, отговарящи на съвременните им потребности. Проведени са срещи и разговори с цел консултиране на новата НИС с ДАЕУ и НСИ.

6.10. Националната телефонна линия за деца 116 111.

През 2001 г.-2002 г., със създаването на Държавната агенция за закрила на детето се поражда идея да бъде създаден специализиран телефон за децата на България, на който те да се обаждат и да споделят притесненията си и да получават психологическа подкрепа. Така започва историята на Националната телефонна линия за деца (НТЛД), а за реализацията на идеята, ДАЗД проучва опита на други европейски страни, в които има създадени подобни телефони, с цел и българските деца да имат възможност да ползват такъв телефон.

През 2007 г. Европейската комисия излиза с Решение 2007/116/ЕО от 15.02.2007 г., допълнено с Решение №2007/698/ЕО, според което хармонизирани услуги със социална значимост резервират в националните номерационни планове за хармонизирани номера, започващи със „116“. В тези две решения се определят и правилата, при които следва да се използват номерата от обхват 116. Европейската комисия определя три конкретни номера от обхвата, като дефинира тяхното специфично предназначение. Телефонни линии, предназначени за помощ, подкрепа и психологически консултации на деца и по проблеми, свързани с децата, съществуват във всички държави в ЕС.

Общоевропейският телефонен номер 116 111 е активен на териториите на следните държави: Албания, България, Германия, Грузия, Гърция, Дания, Естония, Ирландия, Испания, Кипър, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Молдова, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Украйна, Унгария, Финландия, Хърватия, Чехия, Швеция. В други държави, като напр. Австрия, Лихтенщайн, Швейцария, има телефонни линии за подкрепа на деца, които ползват различен номер от 116 111.

През периода 2007 г.-2008 г. UNICEF пилотира Национална телефонна линия за деца с телефон 0800 11 100 като избира за доставчик – гражданска организация. След приключването на проекта UNICEF дарява на ДАЗД всички активи от проекта, под формата на техническо оборудване, софтуер и ноу-хау.

До 2009 г. се извършват промени в Закона за закрила на детето и подзаконовите актове, за да се въведе европейски хармонизиран номер 116 111 в българската система за закрила на детето и ДАЗД обявява първия конкурс за избор на доставчик за обслужване на Центъра по прием на обажданията, съгласно Закона за обществените поръчки. През същата година тогавашният Председател на ДАЗД подписва първия договор за обслужване на линията с външен доставчик.

Националната телефонна линия за деца 116 111 е открита в България през 2009 г. съгласно чл. 17а, т. 17 от Закона за закрила на детето. Тя се управлява и контролира от Държавната агенция за закрила на детето и нейните функции, както и правомощията и задълженията на служителите в центъра за прием на обаждания, са описани в Глава 8 от Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. Линията е денонощна и безплатна и приема обаждания от територията на цялата страна.

През следващите години с подкрепата на ДАЗД се доизграждат структурата на линията и процедурите за работа. Осигуряват се добри възможни условия за работа на консултантите.

Под контрола на ДАЗД, Центъра по прием на обажданията към НТЛД се обслужва от гражданска организация 10 години, до месец април 2020 г.

Стремежът на ДАЗД е да надгради постигнатото през годините на НТЛД, да подобри софтуера и да оптимизира базата данни, с оглед и на бързо променящите се технологични решения и осъзнавайки, че софтуерът на линията е остарял, в началото на 2020 г. Агенцията предприе действия за осигуряване на по-добър технически ресурс.

Редица фактори допринесоха за управление и обслужване на линията от ДАЗД от 01.05.2020 г., като бързото развитие на информационните технологии и спазване на разпоредбите на „Наредба за минималните изисквания за мрежова информационна сигурност“, която регламентира конкретни ангажменти за държавните институции, свързани със сигурността на информацията.

През месец февруари 2020 г. ДАЗД обяви в медийното пространство, че освен управлението на НТЛД, ще поеме и обслужването на линията. Решението бе обмислено и преценено от цялото Министерство на труда и социалната политика, а целта е да се подобри интегрираната база данни за всички случаи, които постъпват от деца и родители.

Националната телефонна линия за деца 116 111 гарантира защита на личните данни на гражданите.

Държавната агенция за закрила на детето изгради нов софтуерен продукт за обработка и съхранение на данни от обажданията на телефонната линия. Софтуерът е инсталиран и конфигуриран за работа с виртуална телефонна централа. Правата на интелектуалната собственост са на ДАЗД. Софтуерният продукт е инсталиран на сървърни ресурси, осигурени от Агенцията. С новия софтуер се съхранява и по-голям обем от база данни, която се използва за анализиране и синтезиране на информацията и провеждане на по-добра политика в областта на закрилата на детето у нас. Новата телефонна система издържа на по-голямо натоварване, с възможност за обслужване от повече консултанти, включително и дистанционно. Новата система на линията осигури пълна резервираност (пространството е абсолютно защитено), абсолютно виртуална телефонна централа и осигурен пълен достъп до Интернет за консултантите.

За обезпечаване на линията ДАЗД осигури необходимото компютърно оборудване, което преди бе осигурявано чрез дарение или собственост на организацията, която обслужваше линията 10 години.

Държавната агенция за закрила на детето се стреми да осигури добро качество на обслужване на линията при обслужване на децата и гражданите. В тази връзка изборът на специалисти, които работят с децата и гражданите преминава през няколко кръга на предварителен подбор, като едно от изискванията е те да са специалисти с практически опит в здравния, образователния или социалния сектор. Държавната агенция за закрила на детето сключи договор с предприятие за временна заетост, лицензирано от Агенцията по заетостта на Министерството на труда и социалната политика, чиито ангажимент е да осигури необходимите специалисти за линията. По този начин се избягва риска от конфликт на интереси при обслужването на линията от лицензиран доставчик на социални услуги за деца. Така се гарантира и че няма да се насочват специални случаи с деца към определени доставчици на социални услуги.

На НТЛД работят едни от най-добрите специалисти в подкрепящите професии – психолози и педагози.

Поради усложнената обстановка с епидемията от коронавирус през 2020 г., се увеличи броя на наетите лица, които обслужват линията. Те са пряко подкрепени и от екип служители на ДАЗД, които участват в координирането и администрирането на телефонната линия.

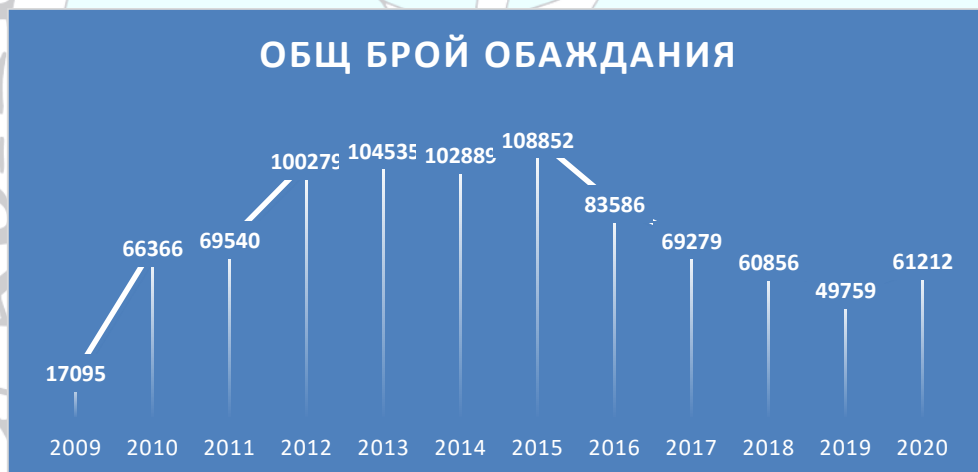
Консултантите обслужват линията напълно анонимно и подписват декларация за конфиденциалност на информацията, като работят по утвърдени стандарти за работа от ДАЗД.

С цел по-добро функциониране на линията от страна на агенцията беше разработена специална система за управление на линията, която включва:

- Вътрешни правила за функциониране на Центъра за обаждания с хармонизиран телефонен номер на Националната телефонна линия за деца 116 111;
- Методика за работа на Националната телефонна линия за деца 116 111.
- Инструктаж за използване на интегрираната система за обслужване на повиквания към Националната телефонна линия за деца 116 111 при Държавната агенция за закрила на детето.

Статистическите данни на НТЛД показват, че броя на обажданията за периода от 2009 г. до 2020 г. е 894 248 (графика 1), проведените консултации са 163 714 (графика 2), а лицата, които са получили информация са 22 791. За този период с НТЛД са се свързали 132 418 деца (графика 3), 12 316 родители (графика 4). На линията се обаждат и други възрастни – съседи, роднини, баби, дядовци, учители, медицински лица и други професионалисти, които най-често са подали тревожна информация за деца и са проявили загриженост.

Общият брой на постъпилите сигнали на НТЛД за периода от 2009 г. до 2020 г. е 6122 (графика 5).

Графика 1.

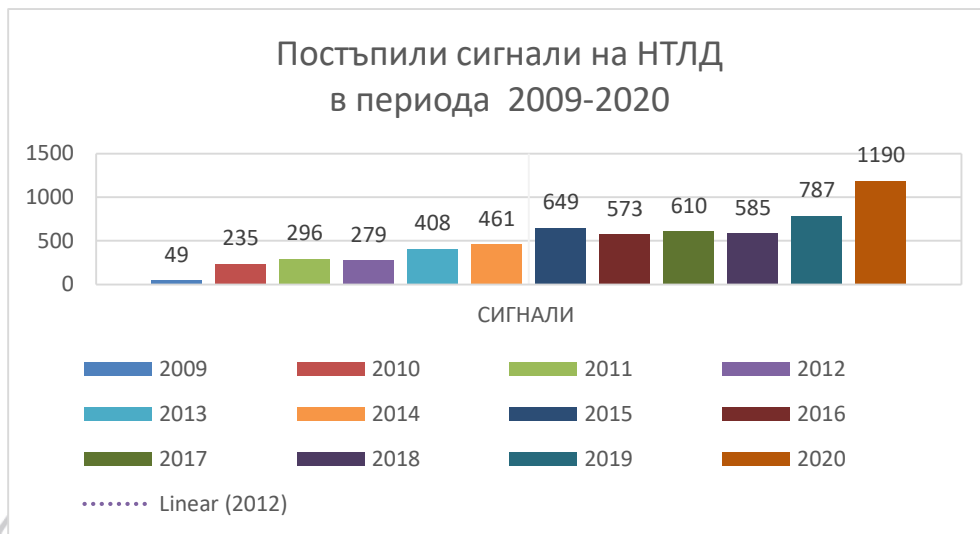
Графика 2.

Графика 3.

Графика 4.

Графика 5.

Постъпилата информация чрез системата на линията показва, че децата и възрастните имат доверие на Националната телефонна линия за деца 116 111, обаждат се, за да получат информация или да бъдат консултирани по въпроси, които ги вълнуват. Могат да се направят заключения и че обществото ни увеличава сензитивността си и не толерира насилието над деца. На линията има постъпили обаждания от съседни, които сигнализират за деца, които се отглеждат в лоши условия или над тях се упражнява системно насилие. Гражданите се обаждат, за да подадат сигнал за деца, чиито родители се отнасят унижително към тях, или за които съществува риск от изоставяне.

Постъпилите сигнали на линията са докладвани на представители на Отделите за „Закрила на детето“ към Дирекциите „Социално подпомагане“, с оглед на оказване на необходимата подкрепа на детето и семейството.

Обажданията от баби, дядовци и други роднини на НТЛД са за сигнализиране за дете, спрямо което е упражнено насилие или не се полагат адекватни грижи и близките на децата търсят възможност за отглеждането им в по-добра среда. При някои от обажданията се открива вероятен риск от въвличане на дете/деца в родителски конфликти. Това показва, че тези родители биха могли да се нуждаят от специализирана подкрепа и насоки за отглеждане на децата си, но подобни заключения могат да се изведат след извършване на социално проучване от страна на Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“.

Показателно е увеличението на броя на възрастните, които се обаждат на линията с конкретни заявки и гласуват доверие на компетентното мнение на консултантите. Удовлетворително е и доверието на децата, които все по-често използват линията, за да доверят съкровени мисли, да потърсят подкрепа и да разрешат проблем. Увеличението на сигналите от обажданията с вероятен риск от въвличане на деца в родителски конфликти потвърждава, че тези родители се нуждаят от специализирана подкрепа и насоки за отглеждането на децата си. Това е само първата крачка, която ще позволи на специализираните органи да предприемат необходимите мерки за преодоляването на трудните за децата психични преживявания. Увеличаването на сензитивността на обществото по отношение на неприемлив начин на поведение от страна на възрастните към деца или между връстници сочи повишаване на доверието към институциите и ангажираните с опазването на правата на децата във всяка една сфера от живота.

VI. Национални инициативи и кампании.

В своята дейност по отношение закрила правата на децата ДАЗД е организатор или участник в редица национални инициативи – кръгли маси, конференции, национални инициативи. По-важните от тях са:

2001 г.

- На 28.05.2001 г. ДАЗД организира и проведе Национална конференция „Правата на децата в информационното общество“. В нея взеха участие държавни институции, частни фирми и юридическите лица с нестопанска цел за координиране на усилията за закрила на децата, при работа в Интернет. Издаден е сборник с материалите от конференцията;
- Като резултат от конференцията, се постигна споразумение с Програмата на ООН за развитие за осъществяване на съвместен проект в тази област;
- Разработена и осъществена е национална програма за отбелязване на една година от ЗЗД и на международния ден на детето – 1 юни в сътрудничество с организации с нестопанска цел и частни спонсори;
- Изработена е стратегия за представяне на проблемите на децата в медиите. През юли се проведе среща с НСРТ, на която се обсъди предложение на ДАЗД за създаване на етичен кодекс за професионално поведение при отразяване на детската проблематика в медиите. Организиран е обучителен семинар за журналисти с участието на френските специалисти Даниел Роа и Филип Лакаде. ДАЗД, съвместно с Фонд „Спасете децата“ и „Партньори – България“ организира кръгла маса „Детската тема в медиите“;
- ДАЗД, съвместно с Национална асоциация „Дебати“ проведе публични дебати с участие на ученици в 10 града от страната на тема „За насилието около мен отговорност нося аз“;
- ДАЗД, съвместно с ЕСРАТ Int. и УНИЦЕФ - регионален офис Женева, организира и проведе на 7 и 8 юни Национална конференция на тема „Сексуална злоупотреба с деца“. В конференцията участваха представители на МП, МТСП, МВР, НСБОП, ДНП, ЦКБППМН, ВК Прокуратура и други институции, включително организации с нестопанска цел;
- ДАЗД подготви Национален доклад по същата тема, който беше представен за съгласуване съвместно с Министерството на външните работи от Министерския съвет през м. октомври 2001 г.;
- По задание на ДАЗД към Програма „Студенти на стаж в Парламента“ е подготвено Законодателно проучване на тема: „Законодателни решения в държави, членки на ЕС, свързани със закрилата на детето – приемно семейство, участие на децата в производства, особено представителство“;
- Пилотен семинар за обучение на съдии от страната, проведен през м. април от ДАЗД с участието на МП, Фонд „Спасете децата“ и Училището за подготовка на магистрати. Очертани са проблемите, възникващи при прилагането на закона. Резултатите от дискусиата са обобщени и се използваха от експертите на Агенцията при подготовката на измененията и допълненията на Закона за закрила на детето;
- Серия от образователни семинари за персонала на институциите за деца по въпросите на осиновяването, подготовка на осиновителите и детето, проведени през май-юли в 8 града от страната в сътрудничество с испанска неправителствена организация;

- През юли и август е проведено анкетно проучване за анализ на работното място с 48 служители от ОЗД в София и страната. Първите резултатите са анализирани и обобщени. Изпратени са за информация в МТСП;
- В края на м. май и през м. септември по инициатива на ДАЗД във всички училища на страната се проведе час на класа, посветен на правата на детето;
- С цел образование на обществеността по проблемите на правата на детето през м. юли в ДАЗД са проведени „Дни на отворените врати”. Такъв ден е проведен само за деца, на 20 ноември – ден, определен от ООН за ден на Конвенцията за правата на детето;
- Изготвена е WEB – страница на ДАЗД в Интернет пространството;
- Издаден е първия Бюлетин на ДАЗД, тематично насочен към превенция на насилието срещу децата. Вторият брой на бюлетина е с основна тематика: „Превенция на изоставянето“.

2002 г.

Разработване на Стратегия за закрила на децата на улицата.

Във връзка с изпълнението на тази задача е проведено проучване на институциите, които прилагат мерки за закрила и работят по програми и проекти за безнадзорни деца. Това са Детските педагогически стаи към РДВР и Домовете за временно настаняване на малолетни и непълнолетни (общо пет в страната) към МВР. Ангажирани с проблемите на безнадзорните деца са и психолози, педагози, фамилни работници и други специалисти от неправителствения сектор.

На базата на това проучване са направени следните заключения: Държавните институции, и неправителствените организации срещат в работата си едни и същи трудности, но между тях липсва координация и добрите модели на работа на НПО с приключване на съответния проект не се подкрепят и не се финансират. Липсва единна държавна стратегия, в която да има ясно формулирани цели, план за действие и конкретни отговорности на различните институции. Тези проблеми могат да бъдат разрешени само ако усилията на всички институции се обединят в следните посоки:

- Да се предприемат мерки за грижи и закрила на безпризорните деца в областта на образованието, здравеопазването и социалната сфера;
- Да бъдат осигурени безплатни имунизации, лечение на хронични заболявания и програми за запазване на здравето на децата;
- Да се използват възможностите на образователните институции и училищните настоятелства за подпомагане на обучението им (безплатни учебни пособия, стипендии и др.);
- Дългосрочното решаване на проблемите на децата на улицата изисква провеждането на активна социална, образователна, включително с цел повишаване на правната култура, работа с родителите за изпълнение на родителските им задължения;
- Да се използват целенасочено финансовите средства за изграждане на специализирани и консултативни центрове, в които специалисти да работят с родителите не само в големите областни градове, а и в цялата страна;
- Да се развиват алтернативните форми на грижа за безнадзорните деца;

2003 г.

- Разпространение с благотворителна цел и съвместно с неправителствени организации на пощенската картичка на България за 2003 г., посветена на хората с увреждания;

- Провеждане на конкурс за училищно настоятелство, осъществило значими инициативи за закрила на деца с увреждания през 2003 г. В конкурса участват 17 училищни настоятелства от цялата страна. Обявената награда от 1000 лева е присъдена на Училищното настоятелство при ОУ „Любен Каравелов“ в Пазарджик, в което са интегрирани и се обучават 16 деца със специфични образователни потребности. В училището е създаден ресурсен център за подпомагане на интегрираното обучение и въведен австрийски модел за интегрирано обучение, който работи успешно;
- Издаване и разпространение на диплона за правата на децата с увреждания, съдържаща специален подлистник на брайлово писмо, за да бъде достъпна за деца с нарушено зрение;

Във връзка с поетите ангажименти на ДАЗД по Националната програма „България за всички“ по повод Европейската година на хората с увреждания, на 1 юни – международния ден на детето Агенцията съвместно с музикална компания „Джи ел пи мюзик“ организира тържествен концерт, посветен на децата с увреждания. Патрон на събитието е г-жа Лидия Шулева, заместник министър-председател и министър на труда и социалната политика. На концерта специални гости са децата от всички специални и помощни училища в София, както и от специализираните институции за деца.

Проведени са поредица от обучителни семинари със следните групи специалисти, работещи с деца:

- 13 семинара за обучение на социални работници от 53 отдела за закрила на детето – 9 ОЗД от София, Перник, Варна, Кюстендил, Пазарджик, Пловдив, Регионална дирекция в гр. Враца с участието на 10 ОЗД към нея, Регионална дирекция гр. Монтана с 8 ОЗД, Регионална дирекция гр. В. Търново и с участието на 10 ОЗД към нея, регионална дирекция гр. Габрово с 4 ОЗД, регионална дирекция гр. Кърджали със 7 ОЗД. Проведено е обучение и за експерти от ДАЗД и АСП. Въз основа на меморандума, сключен между Държавната агенция за закрила на детето и неправителствена организация „Доброволчески услуги зад граница“, обучението се проведе от Колин Бауър - социален работник и преподавател в гр. Ванкувър – Канада. Темите на семинарите покриват различни аспекти от работата на социалните работници с деца, жертви на насилие, като: Разпознаване на малтретирани деца; Насилие в семейството; Получаване и оценяване на сигнали за малтретиране на деца; Работа на социалния работник в съда и др.;
- 230 медицински сестри - специалисти в здравните кабинети в училищата на територията на Столична община;
- над 700 директори на детски градини, предучилищни педагози и социални работници от Отдели за закрила на детето към ДСП в областите Враца, Варна, Бургас, Сливен, Ямбол, Велико Търново, Габрово, Кърджали, Момчилград и гр.София;
- 139 педагогически съветници от училищата на територията на София-град;
- SOS- майки и педагогическия персонал на SOS-селищата в България;
- Доброволци от Български младежки червен кръст.

В рамките на Туининг проекта, с краткосрочен експерт – г-н Никълъс Крайтън от Великобритания – съдия в Градския съд по семейни въпроси в Лондон, са проведени серия от срещи с български експерти, социални работници и съдии по въпросите на участието на съда и Отделите за закрила на детето в закрилата на децата, предвидена в Закона за закрила на детето. На 14 октомври 2003 г. ДАЗД организира кръгла маса, в която взеха участие и

представители на Министерството на труда и социалната политика, Агенцията за социално подпомагане, ДСП – гр. София и съдии от Софийски районен градски съд по темата. По същата тема, ДАЗД в партньорство с АСП и Фонд „Спасете децата“ – Великобритания, проведе семинар за 11-12 декември, за обучение на социални работници за подобряване на практическите им умения за работа със съда. Семинарът е оценен изключително високо от присъствалите съдии от РС – Плевен и Габрово и социалните работници и юрисконсулти (общо 42) от ОЗД – Кърджали, Разград, Плевен, Габрово, Добрич, Враца, Монтана, Силистра, Видин, Смолян, Ямбол, Кюстендил, Ямбол, Благоевград, Перник и Велико Търново.

Продължава започналият през 2002 г. проект на ДАЗД „Интернет и правата на децата“. В изпълнение на проекта са извършени редица дейности, най-важните от които са следните:

- Съвместно с МОН е проведен II-ри национален ученически конкурс „Интернет и правата на човека“. Трите най-добри разработки по темата са публикувани в специализираната Интернет-страница на агенцията;
- На обявения Национален конкурс за микро-проекти на НПО „Интернет и правата на децата“ е отличено Училищното настоятелство към СОУ „Цанко Церковски“ гр. Полски Тръмбеш с проект „Весела ваканция“, за който ДАЗД предоставя финансова помощ. Проектът предвижда обучение по компютърни умения и безопасна работа в Интернет на деца в неравностойно социално положение и на възраст 8-12 г. В периода юли-август повече от 30 деца в неравностойно социално положение от Полски Тръмбеш овладяват основни компютърни умения и се обучават как да работят безопасно в Интернет. На 16 септември 2003 г. Училищното настоятелство организира тържество, на което са представени резултатите от проекта и всички деца-участници в проекта получават грамоти от името на ДАЗД;
- ДАЗД организира провеждането на Национално представително проучване по проблемите на безопасността на децата в Интернет. Агенцията възложи на Националния център за изучаване на общественото мнение да проведе проучване на тема: „Обществената осведоменост по проблемите на безопасността на децата в Интернет“. То беше реализирано в периода септември-октомври 2003 г. и в него са включени над 1600 ученици, учители и родители от цялата страна. Изследването е представително на национално ниво за училищата, които предоставят възможност за работа с Интернет. Целта е да се изследват знанията, поведението и нагласите по отношение на рисковете и безопасността на децата в Интернет;
- В Интернет страницата на ДАЗД „Децата в информационното общество“ през месец февруари 2003 г. е открит специализиран сайт, в който е представена информация за безопасността на децата в Интернет. Страницата включва документи и нормативни актове по темата, полезна информация и ресурси за ученици, учители и родители, полезни връзки и др. Посочен е и електронният адрес на МВР, на който могат да се изпращат сигнали за детска порнография и друго вредно или незаконно съдържание в български сайтове.

През месец септември 2003 г. ДАЗД разпространява над 10 000 информационни издания, предназначени за директори, учители, ученици и родители. Сред тези материали са утвърдените през юли 2003 г. със заповед на министъра на образованието „Правила за

безопасна работа на учениците в училищната и компютърна мрежа и в Интернет.“, от които 5 000 бр. на български и 500 бр. на английски език. Издадени и разпространени са и 5000 бр. дипломи за родители „Тъмната страна на Интернет.“ с актуализирана полезна информация за рисковете и правилата за сигурността на децата в Интернет.

На 11 и 12 юни ДАЗД с финансовата подкрепа на фонд „Спасете децата“ – Обединено кралство организира конференция на тема: „Реформа в системата на благосъстоянието на детето - предизвикателства, постижения и перспективи“. В конференцията взеха участие над 100 представителя от всички институции, имащи отношение към грижата за детето, неправителствени организации, директори на институции за отглеждане на деца, началници на Отдели за закрила на детето от пилотните общини, представители на съда, полицията, общините. Основният проблем, който стоеше във фокуса на докладите и обсъжданията, беше свързан с деинституционализацията. Участниците се запознаха с проекта на Плана за деинституционализация и включените в него спешни и дългосрочни мерки. Представени са и добри практики в работата на ОЗД в партньорство с НПО, добра институционална грижа и възможности за реформиране на институциите с оглед предоставянето на алтернативни услуги.

Тази конференция дава възможност да се открие все повече увеличаващата се пропаст между пилотните общини, които натрупаха вече сериозни знания, опит и информация за разлика от общините, които не са обект на Проекта. Необходимо е да се помисли за нивото на професионални компетенции на всички Отдели за закрила на детето и възможности за обучения.

ДАЗД организира и провежда II-ра Национална конференция на тема „Сексуална злоупотреба и сексуална експлоатация на деца.“ (30-31 януари 2003 г.). В конференцията участват чрез свои представители Министерството на правосъдието, Министерството на вътрешните работи, Министерството на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Министерството на външните работи, Националната служба за борба с организираната престъпност, ЦКБППМН, Националното Централно Бюро Интерпол, Дирекция Национална Служба Полиция, Международната организация по миграция, Върховния комисариат за бежанците към ООН, Държавната агенция за бежанците, Върховната касационна прокуратура, Министерството на здравеопазването, Министерството на културата, Българският младежки червен кръст, Отделите за закрила на детето в Дирекциите за социално подпомагане, организации с нестопанска цел, работещи по програми за деца и др. (общо 90 участника).

На 25 ноември 2003 г. се провежда обществена дискусия на тема: „Държавната политика и безопасността на децата в Интернет“. Дискусията е организирана от ДАЗД в партньорство с Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта към НС и МОН. С нея приключи програмата на ДАЗД „Интернет и правата на децата“ за 2003 г. В дискусията взеха участие представители на МОН, МТС, МВР, МП, МТСП, НС, неправителствени организации, Интернет доставчици и др. Официален гост по покана на ДАЗД е г-н Гюс Венгардс – заместник директор на Европейска училищна мрежа, който представи европейски програми и проекти в областта на сигурността на децата в Интернет. На дискусията бяха представени и обсъдени резултатите от първото национално представително проучване на обществената осведоменост по проблемите на безопасността на децата в Интернет.

На 4 декември 2003 г. в Информационния център на Европейската комисия в София, ДАЗД организира и проведе среща за учредяване на Клуб „Бизнесът – партньор в политиката за децата“. На срещата присъстват представители на водещи български фирми като Търговска лига - Национална аптечна мрежа, Арома АД, Банка Биохим АД, агенция за

недвижими имоти „Явлена”, Контракс ООД, Калиман РТ, Инг Банк, Макдоналдс България ЕООД, Фикосота ООД, Максофт, Съюз на българските филателисти. На гостите бяха представени основните приоритети на политиката за децата и възможностите за сътрудничество между бизнеса и ДАЗД. Участниците в срещата приветстваха инициативата на ДАЗД и подкрепиха идеята сътрудничеството да продължи и за в бъдеще. Представителите на бизнеса проявиха интерес към представените проекти, по които работи ДАЗД и подчертаха необходимостта от даване на насоки на тяхната благотворителна дейност и подкрепа на различни инициативи в областта на социалната сфера. Участниците в срещата се договориха в началото на следващата година да се проведе първата работна среща на Клуб „Бизнесът – партньор в политиката за децата.” за уточняване на конкретни ангажименти.

2004 г.

През месец февруари 2004 гц. излиза от печат книгата „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел“. На 1 март стартира и нейното официално разпространение до всички държавни институции и неправителствени организации с отношение към проблема. Изданието се разпространи, както на национално, така и на местно ниво в тираж 2600 бр. чрез съвместно писмо от Националния координатор (министъра на вътрешните работи и Председателя на държавната агенция за закрила на детето) до всички регионални дирекции на вътрешните работи; всички регионални центрове по здравеопазване; всички регионални дирекции за социално подпомагане, всички отдели за закрила на детето; всички регионални инспекторати по образование; чрез местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни; чрез регионалните центрове в страната на Международна организация по миграция; специализираните институции за деца. Книгата се разпространява и чрез участието на експерти от агенцията в различни срещи, кръгли маси, конференции, семинари, обучения и др.

По предложение, отправено на Втората Национална конференция на тема „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел“ от началник сектор „Престъпления срещу деца” в Национално централно бюро Интерпол, за превод и издаване на Наръчник на Интерпол, ДАЗД пое инициативата за реализацията му. Чрез проект за превод и издаване, предложен за финансиране от УНИЦЕФ се реализира и заложената в плана задача. След отпечатването и разпространението му, ДАЗД предлага идеята, съвместно с донорска организация да организира обучения по Наръчника.

Специализирана Интернет страница: www.stopech.sacp.government.bg

През м. септември официално е пусната в експлоатация новата специализирана интернет страница на ДАЗД по темата „Сексуална експлоатация на деца с търговска цел”. Популяризирането ѝ се реализира чрез специална пресконференция с участието на Националния координатор, на която бе представена идеята и концепцията на страницата. Страницата предизвиква голям интерес както от страна на журналистите, така и от българската общественост и децата, които са една от целевите групи на сайта. Страницата непрекъснато се обновява, допълва и развива, за което спомага и проведеното обучение на експерти от ДПМС за административна поддръжка.

Постъпилата в страницата информация е за:

- българска интернет страница с вредно и незаконно съдържание, както и за свободно разпространение и продажба на порнографски материали;
- насилие над деца – домашно, сексуално;

- пренебрегване;
- малтретиране;
- консултации по семейни проблеми;
- молба за проверка на дейности и услуги, предоставяни от НПО и училища.
-

ДАЗД, съвместно с АСП, провежда обучение за обучители на тема „Работа на социалния работник при получаване на сигнал за насилие над дете и оценка на риска” за социални работници от ОЗД от цялата страна. Обучението се реализира чрез г-н Колин Бауър от VSO – Доброволци зад граница. За целите на обучението г-н Бауър, подготвя Наръчник за обучение на социални работници, адаптиран на български език. Това обучение е продължение на обучението за социални работници от 53 ОЗД в цялата страна, провело се в края на 2003 г. и началото на 2004 г. с участието на 250 социални работници от цялата страна. След проведените обучения, може да се разчита на добре подготвен екип в цялата страна, който да поеме ролята на обучителен и да разпространи добрата практика и възможностите за работа при получаване на сигнал за насилие над дете и оценка на риска.

В съответствие с целите на Националния план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел ДАЗД планира и провежда съвместно с Фондация „Джендър образование, изследване и технология” серия от семинари по въпросите на трафика на деца. Целевата група, за която са предназначени, е учители и социални работници от ОЗД, но се включват поетапно и експерти от звената на Дирекция „Контрол по правата на детето”. Целта е да се запознаят професионалистите от различни професии, работещи с деца с явлението трафик, законодателните промени и държавната политика в тази сфера.

В резултат на сътрудничеството с УНИЦЕФ Държавната агенция за закрила на детето реализира два проекта:

- Изготвяне на „Анализ за състоянието на жените и децата в България.“/Situation Analysis/;
- Превод и национална адаптация на Наръчника за прилагане на Конвенцията за правата на детето на ООН /CRC Implementation Handbook/ като световен стандарт за ефективни политики по детско благосъстояние.

През 2005 г. е предвидено издаване на двата документа, както и обучения на експерти по тяхното прилагане в България.

По поръчка на ДАЗД, МВМД осъществява проучване на качеството на живот на децата в специализираните институции. Основната цел на това изследване е да се направи оценка на качеството на живот на децата в съответствие с получаваната бюджетна издръжка с оглед определяне на необходимата адекватна сума. Като подцел може да се обособи изготвянето на сравнителен анализ на качеството на живот на децата под различни форми на обществена грижа – специализирана институция, дневен център, приемна грижа и определяне на държавен стандарт за едногодишна издръжка на дете в специализирана институция в съответствие с изискванията на Наредбата за критериите и стандартите за социални услуги за деца. Финансирането по този проект изцяло се поема от Отдела за социално развитие на ООН.

2005 г.

Експерти на ДАЗД разработват „Помагало за превенция на насилието.“ на училищно ниво, което ще бъде разпространено в цялата училищна мрежа. Основната му цел е да подпомогне работата в училище, свързана със задълженията на учителите, педагогическите съветници, психолозите и медицинските специалисти за разпознаване на физическите и

поведенчески индикатори за насилие, както и да очертае стъпките, които трябва да предприемат за сигнализиране на органите по закрила на детето. Помагалото се издава с финансовата подкрепа на УНИЦЕФ, който и през изтеклата година е един от основните партньори на ДАЗД в работата.

Дейността на ДАЗД по превенция на наркоманията е насочена и към подготовката на материали, ориентирани към децата, техните родители и професионалистите, работещи с деца. Те са публикувани в Интернет-страницата на ДАЗД и съдържат полезна базисна информация за психоактивните вещества, както и описание на последствията от системната употреба на наркотици в детска възраст.

От 2003 г. ДАЗД развива услугата Интернет-консултиране на деца и тийнейджъри. Към Клуб „Тийнейджър“ се обръщат както подрастващи, така и родители, учители, граждани. За отчетния период част от писмата са свързани с информиране за възможностите за лечение на деца, зависими от наркотични вещества. Експертите, които отговарят на въпросите от Клуба дават изчерпателна информация относно организациите, които осъществяват и контролират лечебния и рехабилитационния процес в страната. Предстои работната група по „Превенция на наркоманията“ да инициира създаването на линкове от Интернет страницата на ДАЗД към Интернет-страниците на държавните и неправителствените организации, които работят успешно в сферата на превенцията, лечението и рехабилитацията в областта на употребата на психоактивни вещества от деца.

През 2005 г. ДАЗД продължава да работи активно по изпълнение на инициативата Национално движение „Сигурност и безопасност за децата на пътя“. Неговите цели са свързани с намаляване броя на децата, които стават жертви на пътно-транспортни произшествия (ПТП); създаване на обществена нетърпимост към нарушаването на правилата за безопасно движение; формиране на ново отношение, поведение и култура на всички участници в движението по пътищата. Партньори в осъществяване на инициативата са: Пътна полиция, Столична община, Български червен кръст (БЧК), Съвета за електронни медии (СЕМ), Държавна агенция „Гражданска защита“, Национален клуб „Би-бит“, Национален дворец на децата, Съюза на българските автомобилисти (СБА), Съюз на преподавателите по авто-мото подготовка, Спортно сдружение „София“ и др. Експерти на ДАЗД организират и провеждат беседи по темата в 28 училища в страната, 7 от които в Столицата, като в инициативата са обхванати 2084 деца на възраст до 16 г. Под формата на дискусия се разискват основните правила, регламентирани в Закона за движение по пътищата. Децата участват в тематични игри, получават материали с полезни съвети, показват им се филми по темата, предоставени на ДАЗД от Френския културен институт. Участниците в инициативата попълват анкетни карти, в които изразяват своите виждания по отношение на причините за многото жертви по пътищата на страната и правят конкретни предложения, какво още да се направи с цел превенция. В програмата са включени и 160 деца от Домовете за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа. Данните от анкетата, в която децата са степенували по важност основните причини за ставащите у нас ПТП, са следните: 36,5 % от анкетираните са посочили като основна причина факта, че шофьорите и пешеходците не са дисциплинирани и не спазват Закона за движение по пътищата. 25,7 % от децата смятат, че водачите на автомобили карат с превишена скорост. Според 19,4 % санкциите за нарушителите не се прилагат еднакво за всички. Следват: пътищата са в много лошо състояние, с много дупки и кръпки (13 %), и повечето коли са остарели и са в лошо техническо състояние (11,2 %). Според направеното проучване, улиците в страната ни ще станат по-безопасни, ако се промени културата на поведение и всички участници в уличното движение спазват правилата за движение по пътищата (според 26,5% от анкетираните). Следват: по-строг контрол (18%) и завишаване

на санкциите спрямо нарушителите (15,7 %) от анкетираните са поставили изискването за подобряване на пътната мрежа в страната. 12,6 % от децата предлагат въвеждането на задължителни светлоотразителни елементи в облеклото на учениците. 11,8 % от децата са посочили като необходимост премахването на корупцията при нарушаване на правилата за движение или получаване на свидетелство за правоуправление. В анкетния лист учениците сами са посочили като причини за тежките ПТП – употребата на алкохол, провеждането на разговори по мобилни телефони по време на път, шофирането без шофьорска книжка или предпазен колан, липсата на достатъчен брой подлези и пешеходни пътеки, недостатъчната подготовка на шофьорите, безнаказаност на голяма част от нарушителите, издаването на фалшиви документи, занижени изисквания при проверка на техническата годност на автомобилите.

С цел подобряване безопасността и сигурността на децата на пътя по улиците анкетираните деца предлагат следното: да има повече униформени полицаи; всички нарушители да бъдат глобявани, а не да остават безнаказани; глобите да станат по-големи; около училищата да се поставят повече светофари, знаци, и намаляващи скоростта съоръжения; да се подобри организацията на движение в населените места; да се повиши културата на водачите и пешеходците по безопасност на движението; да се направят повече подлези, пешеходни и колоездачни пътеки; да се въведе като практика осигуряването на възрастен придружител, при отиване и връщане на малките деца от училище; да се подобри обучението на кандидат – шофьорите, като се забрани явяването им на изпит, за определен период от време, когато те са скъсани повече от три пъти; МПС да се движат с включени светлини по всяко време на денонощието.

По инициатива на ДАЗД, в Агенцията постъпиха десетки молби с предложения за подобряване на инфраструктурата около училищата и детските градини, които да спомогнат за опазване на живота и здравето на учениците. Родители сигнализираха, че липсата на осветление и ограда стават предпоставка за извършване на противообществени прояви и престъпления. Те предлагат: поставяне на нови светофари на рискови за децата места, подобряване на уличното осветление, поставянето на огради и парапети, когато такива липсват около заведенията за деца, подновяване на маркировката, която принудително ограничава скоростта, поставяне на необходимите пътни знаци, ремонтване на настилките около детските заведения.. За предприемането на конкретни действия бяха потърсени представители на „Пътна полиция” – КАТ, кметовете на съответните общини и МОН.

На ученици от столичните училища бяха раздадени 15 хиляди светлоотразители, дарение от посолствата на Финландия и Норвегия. За първокласниците от различни училища в страната, през учебната 2005 г.-2006 г., ДАЗД организира изработването и раздаването на 2 000 броя светлоотразителни ленти за ръце и 4 000 броя брошури с полезни съвети за безопасно движение на децата. Инициативата беше спонсорирана от Фондация “България 94”.

През месец октомври 2005 г. Държавната агенция за закрила на детето организира национален конкурс за детски рисунки на тема „Сигурност и безопасност за децата на пътя“. В него взеха участие 2012 деца от цялата страна, на възраст от 6 до 18 години. Журито, в което участваха представители на ДАЗД, Националната гимназия по приложни изкуства в гр. София и Пътна полиция към Столичната дирекция на вътрешните работи, класира 100 от картините и присъди 21 грамоти и индивидуални предметни награди, в четири възрастови категории. Всички рисунки участваха в изложба, която ДАЗД организира в Руския културно – информационен център. С рисунките на наградените малки художници ДАЗД изработи проект за картички, стенен и настолен календар за 2006 година.

2006 г.

ДАЗД организира форум за представяне на филм по превенция на насилието, чийто автори са деца от гр. Кюстендил. Децата са участници в реализирането на проекта на ДАЗД, финансиран от УНИЦЕФ „Превенция на сексуалната експлоатация и насилие към деца“. Филмът представя гледната точка на децата по проблема и предстои да бъде разпространен чрез ОЗД в специализираните институции за отглеждане на деца – ДОВДЛРГ. Интерес към филма проявиха различни медии, отдели за закрила на детето и много училища и НПО.

Разработени и публикувани са информационни и аналитични материали на електронната страница на ДАЗД по темата за насилието. Отпечатани са дигитални „Сам вкъщи“ и „Правила - Как да се предпазим от насилие“ предназначени за деца и родители. Материалите са в тираж 2000 броя.

Организиран е брифинг за международните участия на експерти от ДАЗД, на който са представени добри практики, развити в други страни. В брифинга участваха представители на медии, на АСП, МТСП, МОН и неправителствени организации. Направена е презентация за участие в работно посещение в гр. Бордо, Франция по проект „Предотвратяване на сексуалната експлоатация и насилие към деца“.

Експерти от ДАЗД взеха участие и предоставиха информационни материали за откриването на изложба по темата за насилието в музея на МВР.

Проведена е информационна кампания по специално разработени материали от полската неправителствена организация „Ничии деца“. Кампанията включва излъчване на видеоклип и разпространение на плакати.

Взето е участие в проведена национална информационна кампания за борба с незаконното и вредно съдържание в Интернет, която цели да създаде необходимата обществена среда за осигуряване на ефикасна работа на Горещата линия за незаконно и вредно съдържание в Интернет. Отпечатани и разпространени са рекламни материали – плакати и брошури.

В рамките на проект на ДАЗД, финансиран от УНИЦЕФ, експертите на агенцията разработиха Помагало за превенция на насилието на училищно ниво. Основната му цел е да подпомогне работата в училище, свързана със задълженията на учителите, педагогическите съветници, психолозите и медицинските специалисти за разпознаване на физическите и поведенчески индикатори за насилие, както и да очертае стъпките, които трябва да предприемат за сигнализиране на органите по закрила на детето.

В рамките на дейностите по проекта бяха проведени 15 обучителни семинара, включително и за работа с Помагалото. В тях участваха над 300 педагогически съветници и учители, формални и неформални ученически лидери и родители.

Помагалото по превенция на насилието на училищно ниво се предостави на МОН в тираж 2100 броя. С разпространението му в цялата училищна мрежа се ангажира РУО.

Експерти на ДАЗД взеха участие и в разработването на помагало за превенция на насилието в рамките на проект на Сдружение „Гаврош“ и МОН. Обучителните модули покриват широк спектър от теми, които подпомагат децата да разбират по-добре своите преживявания, да развият умения за справяне с негативни емоции и да отстояват своите права. От друга страна, обученията, в които се включват възпитателите и педагогическите съветници развиват уменията им да разпознават случаите на риск от злоупотреба или насилие върху децата и компетентностите им за адекватно поведение в тези ситуации.

Издаден е Наръчник на Интерпол за най-добра практика за полицаи и следователи при извършване на процесуални действия с деца - жертви на сексуална експлоатация, който съответства на най-добрите практики в ЕС.

ДАЗД поддържа две специализирани Интернет страници: „Противодействие на сексуалната експлоатация на деца с търговска цел” и „Прилагане на Конвенцията за правата на детето“. Страниците имат информационна цел и са предназначени за професионалисти, работещи с деца, за широката общественост, както и за самите деца.

Първата Интернет страница /www.storech.sacr.government.bg/ съдържа информация за всички международни и национални юридически актове, касаещи търговията с деца, детската проституция и детската порнография. Страницата предоставя възможност за подаване на сигнали в случай на: вредно и незаконно съдържание в Интернет, както и за свободно разпространение и продажба на порнографски материали; сексуална злоупотреба, нарушаване правата на децата, правни консултации и др. По получените сигнали за детска порнография ДАЗД сигнализира Главна дирекция „Борба с организираната престъпност” към МВР, с цел предприемане на действия за отстраняване на незаконното и вредно съдържание в Интернет.

Втората страница „Прилагане на Конвенцията за правата на детето” /www.crc.sacr.government.bg/ има за цел популяризиране правата на детето; предоставяне на пълна информация за напредъка по прилагането на Конвенцията за правата на детето; предоставяне на информация за системата на мониторинг по спазване правата на детето.

2007 г.

ДАЗД разработва „Практическо ръководство за социална работа с деца, преживели насилие” и „Методика за оценка на риска от насилие в семейството”, предназначени за социалните работници от Отделите „Закрила на детето” и „Социална закрила” в дирекции „Социално подпомагане”, когато работят по сигнали и случаи на насилие над деца и превенция на насилието. За популяризирането на добри практики за работа по превенция на насилието е открита нова рубрика в електронната страница на ДАЗД на тема „Добри практики”, в която се показва опита на общините за максимален обхват на децата в образователната система – връщане и задържане в училище.

Преиздадени са и книжките „Всички деца са различни, но с равни права“, „Конвенция на ООН за правата на детето“, „Насилие – как да се предпазим от него“, „Сигурност и безопасност на пътя“, „Сам в къщи“ (съвети за родителите), „Система за закрила на детето“, „Всички деца имат равни права“. Издадени са и листовки за „Сигурност и безопасност в Интернет“ и „Рискове и последици от употребата на психоактивни вещества“.

В училищата се разпространява „Помагало по превенция на насилието в училищната мрежа”, като то е публикувано и на електронната страница на ДАЗД. Филмът „Деца против насилието”, чиито автори са ученици от гр. Кюстендил, също е разпространен в училищната мрежа.

Експерти на ДАЗД участват в междуведомствена работна група за разработване на „Справочник със съвети към пострадалите лица за получаване на бърза и ефективна защита в случай на домашно насилие”, който ще бъде отпечатан в 15 000 тираж и ще се разпространява в държавните институции, отговорни за закрила на детето, в училищата, НПО, работещи с жертви на насилие и др.

ДАЗД организира кръгла маса „Децата в информационното общество – възможности и рискове”, която се състоя на 7 декември 2007 г. в София. Целта е обмяна на информация за добри практики в подхода за превенция, повишаването на обществената осведоменост за рисковете в „Глобалната мрежа“, но също и за възможностите, които предоставят новите информационни технологии за развитие на децата и младите хора. Тази инициатива изрази и съпричастността на ДАЗД към изпълнението на тригодишната програма на Съвета на

Европа „Да изградим Европа с и за децата” и е в потвърждение на последователната работа на ДАЗД за реализиране на правата на децата в Интернет.

ДАЗД разработва и онлайн консултиране за родители, които свободно да задават всякакви въпроси, свързани с развитието и правата на децата си. За Клуб „Родител“ се грижи екип от професионалисти в областта на психологията, правото, социалните дейности, педагогиката.

След обявяване на конкурс по темата „Сигурност и безопасност за децата на пътя“, бяха заснети видеофилмите „Да опазим децата на пътя“, с участието на деца от ЦДГ „Вяра, Надежда, Любов“, специализирана в обучение по безопасност на движението и „Да спасим живот“, заснет с пострадали от пътно-транспортни произшествия деца и представители на Пътна полиция при МВР.

Бяха проведени беседи и срещи с над 500 деца в предучилищна възраст. Експертите на ДАЗД направиха предложения за изменение и допълнение на Закона за движение по пътищата.

Едно от най-значимите събития през 2007 г. е организираната от ДАЗД и УНИЦЕФ консултация за Югоизточна Европа „Реформа на системата за грижи за деца - оценка на състоянието и ускоряване на дейностите”, което даде възможност за споделяне на основните изводи от реформата и очертаване на новите предизвикателства в процеса на реформа и изграждане на система за закрила на децата в България. Методологията за оценка на специализираните институции, методологията за разработване и прилагане на критериите за реформиране, реструктуриране и закриването им, както и резултатите от процеса, бяха оценени високо и ще бъдат препоръчани от УНИЦЕФ като модел за работа на страните, в които предстои работа по деинституционализация и децентрализация на заведенията и услугите за деца:

- Национална кампания „2014 г. – година на правата на детето“ по повод 25 години от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето;
- Национална кампания „Детската безопасност – споделена отговорност и грижа“ 2014 г.;
- Представяне на документална изложба „Закрилата на децата в България – началото“ във фойето на Народното събрание на Република България 2014 г.;
- Организиране на конференция „25 години Конвенция за правата на детето – българският поглед“ 2014 г.;
- ДАЗД дава старт на Третата глобална седмица за пътна безопасност на ООН на тема „Децата и безопасността по пътищата“ 2015 г.;
- На 1 юни 2015 г. десетки детски послания, написани на фенери, са пуснати в небето от членовете на Съвета на децата.;
- За отбелязване на Международния ден на детето през 2017 г. е създаден първият Национален календар, в който са обобщени инициативите за децата в българските общини.;
- На 1 юни 2018 г. се организира иновативното събитие „Д@!Здр“ с участието на най-известните влогъри и ютюбъри в България, подкрепено лично от еврокомисаря по цифровата икономика и редица значими личности у нас. Провежда се и футболен турнир с участието на деца от уязвими групи и известни футболисти;
- На 1 юни 2018 г. стартира Национална информационна кампания за популяризиране на правата на детето. Изготвени са редица информационни материали и презентации с децата от Съвета на децата;

- През 2018 г. се организира конкурс за деца и младежи на тема „Безопасност на децата в дигитална среда“. Изработено е първото мобилно приложение от ученик, предназначено за всички деца у нас;
- През 2018 г. се организира кампания за връчване на отличителен знак „Аз гарантирам щастливо детство“, насочена в подкрепа и благодарност към хора и организации, които работят с децата и за интересите на децата;
- През 2018 г. се провежда Национален художествен конкурс за плакат на тема „Сигурността на децата в реална и виртуална среда“;
- Кампания „Живот без насилие за всички деца“ стартира от началото на учебната 2018/2019 г. Тя е насочена към всички деца в България и е подкрепена от МОН, синдикатите и работодателските организации в страната. Идеята е децата да са проактивни и да им се предостави възможността да организират своя безопасен, сигурен, приятен и позитивен живот в групата/паралелката. Те, с помощта на менторите (педагози, психолози, социални работници), определят правилата за взаимоотношения помежду си, за да създадат среда на общуване и комуникация, изключваща всички форми на насилие;
- През 2019 г. се провежда Национален конкурс за плакат на тема „Пази семейството си на пътя“, съвместно с Държавната агенция за безопасност на движението;
- През 2019 г., съвместно с МОН се провежда Национален конкурс за плакат на тема „Здрав съм, не само когато не съм болен“;
- На 1 юни 2019 г. ДАЗД провежда концерт-спектакъл за децата, втори футболен турнир и изложба на Националния конкурс за плакат на тема „Щастливи заедно“.
- На 18.11.2019 г. ДАЗД валидира първата по рода си тематична пощенска марка по повод 30 години от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето.
- На 20.11.2019 г. ДАЗД за втори път връчва отличителен знак „Аз гарантирам щастливо детство“. По този начин ДАЗД изразява своята подкрепа към общини, юридически лица, детски градини, училища, центрове за специална образователна подкрепа и др., за ефективността и качеството на дейностите и услугите им за деца.
- На 21.11.2019 г., в зала 1 на Националния дворец на културата, съвместно с деца, родители и професионалисти от цялата страна се провежда „Празник на доброто“ – Концерт-спектакъл с връчване на приз „Посланик на доброто“ на 10 личности. Представени са наградените истории на добри хора със заразителни примери на човечност и оказана от тях помощ на деца и/или на семейства с деца. Инициативата е по повод 30-годишнината от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето и е подкрепена от Българската православна църква и уважена от Председателя на Народното събрание, вицепрезидента на Р България, министри и др.
- На 22.11.2019 г. е поставена Капсула на доброто в Европейския кът в сградата на Народното събрание по повод 30 години от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето. В капсулата се съхраняват ценни послания до идните поколения от Председателя на ДАЗД, Председателя на Съвета на децата, Председателя на 44-то Народно събрание, българския еврокомисар г-жа Мария Габриел, омбудсмана на Р България, министри, народни представители, кметове на общини и др. органи по закрила у нас. Тя ще бъде отворена на тържествена церемония през 2030 година. Инициативата на Председателя на ДАЗД е подкрепена от Председателя на НС и Председателя на Комисията за детето, младежта и спорта в 44-то НС.
- На 1 юни 2020 г. със стрийминг от три града се провежда онлайн концерт за децата от цялата страна с инициативата „Най-голямото детско: „Благодаря“ – излъчени са

изпълнения на деца от цяла България и видеа на деца от цялата страна, които благодарят на хора, които ги подкрепят и обичат.

- През 2020 г. се продължава за втора година инициативата за номиниране на 25 личности и организации „Посланици на доброто“ и за трета поредна година отличаване на заслужилите знака „Аз гарантирам щастливо детство“ в четири категории.
- През 2020 г. на страницата на ДАЗД се разкрива електронна услуга „Попитай тук COVID-19“, поддържана от опитни кризисни психолози, насочена към деца и граждани в подкрепа срещу тревогите им по време на пандемията.
- ДАЗД издава електронни книги за деца „Вашите силни страни“ и помагалото „Правила, за да си в безопасност в мрежата“ – 2020 г.
- Република България ратифицира Конвенцията с решение на Великото народно събрание от 11.04.1991 г. и тя става част от вътрешното ни право. Във връзка с 30 години Конвенцията на ООН за правата на детето в България и по повод липсата на национална стратегия за детето и за трета поредна година Национални програми за закрила на детето предвид сложната политическа обстановка у нас, председателя на ДАЗД д-р Елеонора Лилова организира създаването на първия документ „Бяла книга за детето“ в България. Актът цели да се предизвика широка обществена дискусия и да се насочи фокуса върху политиките за детето като се отбележи постигнатото в тези политиките за последните десет години. Представени са постиженията за децата у нас по темите: благосъстояние, социално включване, детско здравеопазване, образование, спорт, култура, сигурност с и за нашите деца, както и резултатите от националното представително проучване за нагласите на обществото на ДАЗД. В документа са определени и част от предизвикателствата в политиките за децата у нас, както и резултатите от Национално представително проучване по поръчка на ДАЗД и мнения по темите в нея от деца, членове на Съвета на децата към председателя на ДАЗД.
- Република България ратифицира Конвенцията с решение на Великото народно събрание от 11.04.1991 г. и тя става част от вътрешното ни право. Във връзка с 30 години Конвенцията на ООН за правата на детето в България и по повод липсата на национална стратегия за детето и за трета поредна година Национални програми за закрила на детето предвид сложната политическа обстановка у нас, председателя на ДАЗД д-р Елеонора Лилова организира създаването на първия документ „Бяла книга за детето“ в България. Актът цели да се предизвика широка обществена дискусия и да се насочи фокуса върху политиките за детето като се отбележи постигнатото в тези политиките за последните десет години. Представени са постиженията за децата у нас по темите: благосъстояние, социално включване, детско здравеопазване, образование, спорт, култура, сигурност с и за нашите деца, както и резултатите от националното представително проучване за нагласите на обществото на ДАЗД. В документа са определени и част от предизвикателствата в политиките за децата у нас, както и резултатите от Национално представително проучване по поръчка на ДАЗД и мнения по темите в нея от деца, членове на Съвета на децата към председателя на ДАЗД.
- По случай 20-годишнината от своето създаване Държавната агенция за закрила на детето представи първата за България „Бяла книга за детето“ в литературен клуб „Перото“ в гр. София с представители на всички заинтересовани страни – експерти от министерства, агенции, академична общност, синдикати, представители на детския глас от Съвета на децата към председателя на ДАЗД и др. Документът е още

едно усилие от страна на ДАЗД да насочим вниманието към въпросите, които в най-голяма степен засягат живота на нашите деца и е повод за равносметка и дискусия за промените във връзка с подкрепящата детето и родителите роля на държавата.

Всички ние искаме децата ни да бъдат по-добре от нас, затова водим трудния диалог и непрестанно търсим съгласието помежду си по въпроса какво бъдеще да им гарантираме. Бялата книга е своеобразен пътеводител в това наше търсене. Тя представя постиженията в грижата за благосъстоянието на децата през последните 10 години в България. В нея се очертават редица предизвикателства пред българските институции и обществото като взема предвид оценките и нагласите от страна на родители, граждани и експерти. Книгата може да се използва като отправна точка и помощник в сферата на законодателството, като пътеводител към бъдещето на здрави и щастливи български деца.

В „Бяла книга за детето“ са поставени важни слогани: *„България расте с децата си“* и *„Нека заедно постигаме повече за децата!“*.

3. Действия и мерки, свързани с COVID-19.

С обявяване ни на извънредно положение, поради настъпила епидемиологична криза в страната, ДАЗД предприе редица действия за подкрепа на децата и техните семейства:

- На сайта на ДАЗД е създадена специална рубрика „Питай тук COVID-19“. Това е мястото за поставяне на въпроси от децата и техните родители или лицата полагащи грижи за тях, за пандемията и мястото от което те получат компетентни отговори от специалисти. Рубриката е активна и работи от 18.03.2020 г.

- ДАЗД инициира създаването на рубриката „Аз съм дете“ на Единния информационен портал COVID-19, която съдържа полезни информационни материали за деца и родители.

- Национална телефонна линия за деца 116 111 заработи със засилена ежедневна подкрепа, за да може линията да е непрекъснато на разположение на всички деца и техните семейства, които имат нужда да бъдат консултирани. Работещите специалисти непрекъснато изслушват, подкрепят, насочват обаждащите се по всички въпроси, които ги вълнуват.

- За да гарантира правата и интересите на всяко едно дете в риск в ситуация на пандемия, ДАЗД създаде нови, адекватни на ситуацията правила за извършване на проверки (дистанционни/неприсъствени) за спазване на правата на детето.

- Във връзка с пандемията, ДАЗД информира кметовете на всичките общини на територията на страната (писма с изх. №16-00-14#23 от 26.03.2020 г.), в които към тях бе отправен апел за повишена бдителност на психическото и физическо здраве на децата, с акцент върху ръководителите на резидентните услуги. Препоръката към тях е за засилване на мерките чрез социална дистанция, висока лична хигиена и дезинфекция. Писмото съдържа послание за готовността на ДАЗД да окаже помощ и подкрепа, във всеки един момент.

- ДАЗД отправи молба към кметовете на общините (писма с изх. №16-00-14#47 от 23.04.2020 г.) да споделят трудностите, предизвикателствата, добрите практики, както и да предоставят обратна информация относно достъпа на децата до дистанционното обучение.

- ДАЗД се обърна и към регионалните управления на образованието и директорите на ВУИ и СПИ за подкрепа на децата, за споделяне на трудностите и предизвикателствата при условията на обявеното извънредно положение.

- В подкрепа на всички деца, във Фейсбук страницата на ДАЗД е поместено послание от дете–член на Съвета на децата, с което се цели да се вдъхне вяра и кураж на децата и техните родители, да се мотивират да спазват стриктно правилата за ограничаване разпространението на вируса.

- ДАЗД изготви обръщение към родители, при които е настъпила раздяла и е наличен спор за родителски права или са в конфликт, в контекста на регламентирани контакти дете-родител. Обръщението е поместено на официалния сайт на агенцията и призовава родителите да проявят търпение и ги насърчава да използват активно за комуникация с децата си всички алтернативни на личния контакт възможности: скайп, телефон, вайбър, месинджър и др.

- Осъществен бе контакт с кризисните щабове към общините, в които са ситуирани офисите на агенцията по места (Русе, Враца, Варна, Бургас и Пловдив), с уверение за готовност на служителите за включване, в дейности, които да подпомогнат и подкрепят децата, родителите им, гражданите на конкретната община;

- Във връзка с пандемията, бяха предприети действия по разработване на методическо и практическо ръководство с указания за действия при кризисна ситуация, насочено към институциите от Координационния механизъм при насилие в подкрепа на децата и семействата.

- С оглед на трудностите, предизвикани от социалната изолация и дистанция, свързани с намиране на адекватни решения за съхраняване връзката на децата и младежите с техните родители, роднини, близки приятели и съученици, както и за гарантиране на достъп до дистанционно обучение, ДАЗД разработи анкета, която изпрати до общо 316 социални услуги за деца от резидентен тип и специализирани институции. Целта е да се изследва функционирането и предприемането на конкретни мерки от социалните услуги за деца от резидентен тип и специализираните институции в условията на извънредно положение. Изготвеният анализ който ясно очертава трудностите и предизвикателствата, както на потребителите, така и на персонала. В тази връзка, от страна на ДАЗД бяха направени предложения до министъра на труда и социалната политика, министъра на здравеопазването, кметове, изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане и началници на регионални управления на образованието.

- ДАЗД преведе и изпрати публичният призив на Комитета на ООН за правата на детето във връзка с пандемията на вниманието на Националния оперативен щаб, на МТСП, МЗ, МОН, МВнР, МВР, МП, МК, ММС, АСП и НСОРБ.

- Актуализираха се и се популяризираха на сайта на агенцията и чрез МОН до системата по образование Правилата за безопасен интернет на децата, които засилено общуват и учат онлайн по време на пандемията. Издаде се специален вариант само за децата на хартиен и електронен носител.

- Във връзка със случаи на принудително изселване на лица от определени населени места, от страна на ДАЗД е изпратено писмо до всички кметове на общини с указания по отношение на действията, които да се предприемат с оглед спазване правата на децата, с конкретно позоваване и на Насоките на ООН при евакуация.

В контекста на гореизложеното, председателя на ДАЗД инициира и проведе работна среща с Главния държавен здравен инспектор доц. Ангел Кунчев за нуждата от указания и препоръки в училище за предпазване на децата в условията на епидемиологична криза. Обсъдена бе идеята за извършване на разяснителна кампания сред образователната общност.

VII. Международна дейност на агенцията.

1. Международно сътрудничество и участие в организации и комитети

Международната дейност на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД) започва още през 2001 г. и произтича от ангажиментите ѝ, които следват от Закона за закрила на детето и от Устройствения правилник на ДАЗД. Основното задължение на агенцията е извършването на регулярен мониторинг на държавната политика за детето в съответствие с Конвенцията за правата на детето. Също така ДАЗД подпомага други институции при подготовка на официални международни документи, които обхващат и правата на детето – Конвенция за правата на хората с увреждания, Конвенцията за икономическите и социалните права, Универсалният периодичен преглед за правата на човека в България, ежегодният доклад на Държавния департамент на САЩ, и други.

През годините ДАЗД участва като партньор, заедно с други организации от различни държави, в изпълнението на редица международни проекти.

Председателят на ДАЗД участва в заседанията на Управителния комитет по правата на детето към Съвета на Европа. През годините е осигурено участие на ръководно и експертно ниво в различни международни форуми, в ежегодния Европейския форум за правата на детето, а експерти от ДАЗД са членове на неформалната експертна група на Европейската комисия за правата на детето. Експерт от ДАЗД е член за България в Комитета Ланзароте, който е съвещателен орган към Съвета на Европа по въпросите на сексуалната експлоатация и злоупотреба с деца.

Експерти от ДАЗД изготвят и обменят регулярно кореспонденция със Съвета на Европа, Европейската комисия и др. международни структури и организации, отговарят на различни въпросници, подготвят становища и информация, необходими на Министерство на външните работи (МВнР), ПП-Брюксел, ПП-Страсбург, ПП-Женева и други за представяне на българската позиция по въпроси, свързани с правата на децата.

ДАЗД поддържа добро сътрудничество с УНИЦЕФ България, което спомага за по-лесното справяне с предизвикателствата, както и за подобряването на състоянието на правата на децата. В тази връзка се провеждат периодични и годишни срещи за партньорски преглед на изпълнението на Програмата за сътрудничество между УНИЦЕФ и правителството на Република България, на които се обсъждат и приоритетните дейности за периода.

В изпълнение на Конвенцията за правата на детето ДАЗД, във взаимодействие с МВнР подготвя първия *периодичен доклад на Правителството пред Комитета по правата на детето на ООН* за мерките, предприети по прилагането на Конвенцията след първоначалния доклад, защитен през 1997 г. На 21 май 2008 г. в гр. Женева, Швейцария, Комитетът по правата на детето на ООН разгледа втория периодичен доклад на България за напредъка по изпълнението на Конвенцията за правата на детето. Република България е представена от междуведомствена делегация, в която участват и представители на ДАЗД. През 2016 г. ДАЗД участва в защитата на Консолидирания трети, четвърти и пети периодичен доклад на Република България пред Комитета на ООН по правата на детето, свързан с изпълнението на ангажиментите на страната ни, регламентирани в Конвенцията за правата на детето.

По време на заседание на Националния съвет за закрила на детето, проведено през март 2017 г., е взето решение за създаването на *Междуведомствена експертна група към Националния съвет за закрила на детето за изработване на механизъм за изпълнение на препоръките на Комитета на ООН за правата на детето*. Създаването на групата е в изпълнение на една от препоръките на Комитета за правата на детето, свързана с

ефективността на координацията. Целта на групата е да бъдат обсъждани необходимите последващи стъпки, включително изготвянето на план за работа, с цел максимално изпълнение на препоръките.

В рамките на 7-те проведени заседания на *Ад-хок Комитета за правата на детето (CAHENF)* в периода 2016-2019 г. се обсъжда напредъка и предизвикателствата в изпълнението на политиките в областта на защита правата на децата в държавите-членки. Председателят на ДАЗД взима участие във всички проведени заседания. В рамките на Комитета се предоставя възможност за обмяна на опит и добри практики в областта на правата на детето, експертиза при разработването на законодателство, политики, практики, свързани с прилагането на международните стандарти, свързани с правата на детето на национално ниво. Председателят на ДАЗД на всяко заседание на Комитета запознава членовете на Ад-хок комитета с приетите на национално ниво стратегически документи, инициативи, постижения и бъдещи действия, които допринасят за изпълнението на приоритетите на Стратегия за правата на детето на Съвета на Европа за периода 2016 – 2021 г. На първото заседание на Ад Нос Комитета по правата на детето Председателят на ДАЗД е избран, заедно е представителя на Исландия, за основен докладчик по въпросите на детското участие в рамките на работата на Комитета.

Седмото и последно заседание на Комитета (12-14 ноември 2019 г.), е съпътствано от конференция „Рedefиниране на властта: укрепване на правата на детето като ключ към Европа, устойчива на бъдещето“, посветена на 30-та годишнина от приемането на Конвенцията на ООН за правата на детето.

Създаден през 2020 г., *Управителният комитет за правата на детето (CDENF)* е междуправителственият орган на Съвета на Европа, отговорен за определяне на стандартите в областта на правата на детето. Комитетът надгражда работата, свършена от Ад-хок Комитета за правата на детето (CAHENF) в периода на съществуването му от 2016 до 2019 година, както и съветва Комитета на министрите относно подходящи действия и предложения относно общите приоритети. Където е подходящо, предприема действия за развитие и популяризиране на дейности и инструменти (например препоръки, декларации, насоки за политики и ръководства за добри практики) относно правата на детето за разглеждане и приемане от Комитета на министрите.

CDENF също следи за изпълнението на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето, като гарантира че правата на детето са включени във всички съответни комитети и органи на Съвета на Европа, и подкрепя държавите-членки за утвърждаването на правата на децата – като улесни обмяната на опит и добри практики; осигурява експертиза на държавите-членки при изработване на законодателство, политики, практика, обучения и др.; осигурява съвместна работа с органите на ООН, ЕС и други; извършва преглед на различни конвенции.

Целта на срещите на *Неформалната експертна група за правата на детето към Европейската комисия*, която е сформирана през април 2013 г. е да се установи по-тясно сътрудничество между Комисията и държавите-членки по различни въпроси, свързани със защитата и насърчаването на правата на детето. По време на срещите участниците се запознават с актуални развития в законодателството, политиките и структурите за повишаване на защита на децата в държавите членки на ЕС. Представител за Република България е експерт от ДАЗД.

Чрез работата на експертната група се подкрепят усилията на държавите-членки за осигуряване на зачитане на правата на детето чрез улесняване на обмена на информация, опит и добри практики между националните органи, отговорни за защитата и насърчаването на правата на детето.

Експерт от ДАЗД участва и в заседанията на *Неформалната експертна група по правата на децата в миграция в рамките на ЕС*.

Комитетът Ланзароте е съвещателен орган към Съвета на Европа по въпросите на сексуалната експлоатация и злоупотреба с деца. Комитетът, съставен от настоящи и потенциални представители на страните по Конвенцията, оценява положението по отношение на защитата на децата от сексуално насилие на национално равнище въз основа на информацията, предоставена от националните органи и от други източници, включени както във въпросници за общия преглед, така и в тематични въпросници.

Комитетът също така има мандат да улеснява събирането, анализа и обмяна на информация, опит и добри практики за подобряване на капацитета за предотвратяване и борба със сексуалната експлоатация и сексуално насилие на деца. В тази връзка Комитетът организира дейности за изграждане на капацитет, в които се осъществява обмен на информация, като се провеждат и изслушвания по конкретни предизвикателства, предизвикани от прилагането на Конвенцията.

Представител на Република България в Комитета е експерт от ДАЗД, който взема участие във всички заседания.

Годишният *Европейски форум за правата на детето* предоставя платформа за диалог между институциите на Европейския съюз и други заинтересовани страни, включително деца. На форумите участие взимат представители от различни правителствени, международни и неправителствени организации, както и активно участие взимат децата. Те са подкрепени от специален екип за детско участие. Представител на ДАЗД участва във форума.

Универсален периодичен преглед (УПП) за правата на човека в България е проведен през 2010, 2015 г. и 2020 г. УПП се провежда за всички държави-членки на ООН на всеки 4 до 5 години. Прегледът е основен механизъм за мониторинг и контрол по изпълнението на поетите задължения от държавите, относно приложението на универсалните международни инструменти в областта на правата на човека. Експерти на ДАЗД участват в делегацията по време на прегледа.

2. По-важните международни дейности на агенцията са следните:

2001 г.

През 2001 г. започва установяването на двустранни контакти на ДАЗД - чрез **кореспонденция с посолствата** на държавите-членки на ЕС, тези от региона и някои други. Целта е идентифициране на сродни държавни структури и представяне на ДАЗД с оглед осигуряване на нейната международна подкрепа и развиване на двустранни проекти. Създадени са връзки с посолствата на Великобритания, Швейцария, Република Австрия, САЩ, Федерална република Германия, Хърватска, Полша, Словакия, Турция, Румъния и Украйна.

Осъществени са **връзки със сродни държавни структури**: Държавен Институт за защита на семейството, майчинството и младежта на Република Хърватска; Латвийски Национален център за правата на детето; Национален съвет за закрила на детето на Република Ирландия. Осъществена е и кореспонденция с Омбудсинституции за децата в Литва и Полша.

ДАЗД създава и поддържа добро сътрудничество с **Програмата за развитие на ООН - София**, както и с **УНИЦЕФ – Регионален офис в Женева**, с който са сключени споразумения за съвместна работа.

Договорено е сътрудничество с представителя за България в **Международната организация по труда (МОТ)**. Представител на ДАЗД участва в обсъждането на Национално изследване – **Състоянието на детския труд в България**, поръчано и финансирано от МОТ

С цел разработването на идеен проект по **подпомагане на децата, напускащи институциите** проведени са проведени три срещи със Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество към Министерството на външните работи.

Сключено е **двустранно споразумение за сътрудничество с датската организация Dialog Development**, която финансира две регионални срещи на ДАЗД

Двама експерти на ДАЗД участват на **Международна конференция по приемната грижа за деца** в Холандия, на която се запознават с международния опит и съвременните тенденции в алтернативните грижи за деца.

По покана на Асоциация “Приятелите на децата”, Италия и от Централната комисия по международно осиновяване към Министерския съвет на Италия, представители на ДАЗД взимат участие в **три национални конференции**. Представен е доклад на ДАЗД – “Реформата в благосъстоянието на децата в България и проблемите в международните осиновявания”.

Експерт на Агенцията участва в **Съвета по социалната харта на Съвета на Европа** към МТСП.

Експерт на ДАЗД участва при създаването на **Форум за децата и семействата на Съвета на Европа**, Страсбург.

Изпратено е до МВнР становище и бележки по **Националния доклад за мерките, предприети въз основа на срещата на високо равнище, посветена на децата**, Ню Йорк, 1990г., който е подготвен за Специалната сесия на ОС на ООН посветена на децата през септември 2001 г.

ДАЗД подготви Проект за доклад относно мерките, предприети на национално равнище за **борба срещу сексуалната експлоатация на деца** в изпълнение на Плана за действие от Световния конгрес против сексуалната експлоатация на деца с търговска цел – Стокхолм, 1996 г.

Експерт на ДАЗД участва в конференция, организирана от Секретариата на Съвета на Европа на тема “**Защита на децата от сексуална експлоатация**”, която се проведе в Будапешта.

ДАЗД участва чрез свой представител в правителствената делегация на **Конференцията за децата от Европа и Централна Азия**, която се проведе в Берлин – май, 2001 г.

Съвместно с МВнР и БНК за УНИЦЕФ, ДАЗД участва в провеждането на **конкурс и избор на две деца – членове на българската делегация за ОС на ООН**.

ДАЗД подпомага УНИЦЕФ при подготовката на **Анализ на състоянието на децата в България**, което е платформа за развитието на национална програма на организацията за в бъдеще в сътрудничество с ДАЗД.

2002 г.

Международното сътрудничество на ДАЗД през 2002 г. се осъществява в **няколко основни направления**: сътрудничество за подкрепа на приоритетите на Агенцията; участие в преговорите по присъединяване към ЕС.; мониторинг по международните договори в областта на правата на децата, включително участие в подготовката на присъединяването към международни договори в областта на правата на детето; изпълнение на международни проекти.

По темите за сексуалната експлоатация на децата с търговска цел, децата, жертви на трафик или пребиваващи в чужбина без придружител и правата на децата в информационното общество все още няма синхронизирана и координирана политика, насочена към защита на най-добрите интереси на детето. В тази връзка мисията на ДАЗД е чрез инструмента “национални планове за действие”, възприет в страните-членки на ЕС, да координира осъществяване закрилата на детето по тези нови, в национален и глобален план, рискове.

Председателят на ДАЗД участва в **Правителствената делегация за Специалната сесия на ОС на ООН за децата в Ню Йорк**, 8-10 май 2002 г. ДАЗД работи по мерки за прилагането на четирите приоритета, залегнали в Заключителния документ на Форумта, а именно: Осигуряване на здравословен живот за децата; Осигуряване на качествено образование; Защита срещу насилие и експлоатация; Борба срещу СПИН и ХИВ.

ДАЗД участва в **съгласувателните процедури** по двата факултативни протокола към Конвенцията за правата на детето, Хагските конвенции и Люксембургската конвенция, Конвенцията за личните контакти с деца на Съвета на Европа, декларациите от световните конгреси срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел и други. Подготвени са **отговори и становища**:

- на въпросника за оказване на съдействие на специалния докладчик на ООН по проблема с продажбата на деца, трафика на деца, детската проституция и порнография, в изпълнение на резолюция 2002/92 на Комисията на ООН по правата на човека;
- по Резолюция 2002/14 на ИКОСОС - Служба за предотвратяване на международни престъпления към офиса на ООН във Виена, за насърчаване на ефективни мерки за справяне с въпроса за изчезналите деца, както и сексуалната експлоатация и злоупотреба с деца;
- по Препоръка 1526/2001 на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа - Кампания срещу търговията с деца и слагане край на източноевропейския път относно предприетите мерки в областта на законодателството и социалната закрила на децата;
- на въпросника на работната група за деца в риск и деца в институции на Форумта за деца и семейства на Съвета на Европа.

2003 г.

ДАЗД участва в подготовка и организиране на **Втората национална конференция по темата за сексуална експлоатация на деца с търговска цел**, с участието на международния експерт проф. Стюарт Аскуит, член на РГ по трафик и сексуална експлоатация към Съвета на Европа.

Председателят на ДАЗД взе участие в **Среща на министрите от ЕС, отговорни за развитието на децата** в гр. Лука, Италия. Темите на срещата бяха: борба срещу семейната и извънсемейната сексуална злоупотреба и експлоатация на деца; борба срещу детския труд в ЕС и създаване на Омбудсман за деца в ЕС. Българската делегация представи напредъка на страната ни в изпълнение на поетите ангажименти от Двата световни конгреса (Стокхолм, 1996 и Йокохома, 2001) и Конференцията на Европейските и Централно-Азиатските страни по закрилата на децата срещу сексуална експлоатация.

В Париж се състоя следващата среща на министрите, отговарящи за **развитието на децата от Европейския съюз и страните - кандидатки за членство**. Министрите от страните – участнички в конференцията, представиха напредъка в областта на защита на децата от насилие и други форми на злоупотреба с тях.

Проведени са няколко срещи с министър Хелга Конрад – Председател на Групата за противодействие на трафика на хора към Пакта за стабилност за Югоизточна Европа, както и с други представители на Пакта за стабилност, на които е обменена информация за дейностите на ДАЗД.

В партньорство с **Върховния комисариат за бежанците на ООН и Държавната агенция за бежанците**, ДАЗД взима участие в **VI кръгла маса на ВКБООН** по присъединяване на България към ЕС. В периода 29-31 октомври в Пампорово е проведен **семинар на тема “Закрила на децата – бежанци в България”**, организиран от ВКБООН, ДАБ и БЧК – Бежанско-мигрантска служба. На семинара е представено законодателството в областта на закрила на детето

На Кръгла маса, организирана от **ВКБООН**, е връчена годишна награда на ДАЗД за **добро сътрудничество**.

ДАЗД идентифицира нуждата от обучение на **социалните работници от ОЗД за работа със съда**. С г-н Никълъс Крайтън от Великобритания – съдия в Градския съд по семейни въпроси в Лондон, се проведе серия от срещи с български експерти, социални работници и съдии по въпросите на участието на съда и Отделите за закрила на детето в закрилата на децата, предвидена в Закона за закрила на детето.

ДАЗД започва ползотворно сътрудничество с Регионалния офис на УНИЦЕФ за централно и източноевропейските държави по програма **“Развитие на политики и програми за закрила на децата и повишаване на информираността за правата на децата” (2003-2005)**. За 2003 г. програмата включва посещения на експерти на международни конференции, подготовка на проекти за издаване на международни и вътрешни документи по правата на децата, както и други съвместни прояви (пресконференции и др.).

В периода юни – септември на 2003 г. експерти от ДАЗД, с финансовата подкрепа на УНИЦЕФ, **взимат участие в различни международни форуми**. Взето е участие в работата на II-рата Национална и I-вата Централноевропейска конференция на тема “Насилие срещу деца”, проведена в Прага (1-4 юни), Чехия; в IX Европейска конференция по проблемите на насилието и пренебрегването на деца на тема “Популяризиране на интердисциплинарни подходи за закрила на децата”, която се провежда във Варшава – Полша от 26-29 август; посещение в Словения от 15-19 септември, с цел запознаване с политиката и практиката на страната в областта на благосъстоянието на децата.

На 21 октомври 2003 г. е проведена **междуинституционална среща за популяризиране на посещенията на експерти от ДАЗД в чужбина**.

2004 г.

През 2004 г. международната дейност на ДАЗД е изцяло съобразена с поетите ангажименти в Националната програма за закрила на детето за 2004 г., както и с всички програмни документи, приети от правителството на Р България с целева група – децата на България. **Ключови партньори на ДАЗД** при реализиране на дейностите по международно сътрудничество са: Детският фонд на ООН (УНИЦЕФ), Отделът за социално развитие на ООН, Мисията на Международната организация по миграция в София, Международната организация по труда, Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и др.

През 2004 г. ДАЗД **работи по рамкови програми на УНИЦЕФ за България** в насока реализиране на политики за закрила на децата и повишаване на обществената осведоменост относно правата на децата. Произтичащите от тези програми проекти са насочени към ефективна закрила на правата на целевите групи на: децата, лишени от родителска грижа – чрез реализиране на проект за развитие на приемна грижа в регион

Враца и към децата, които са жертви на насилие и сексуална експлоатация с търговска цел – чрез проект по разпространение на Националния план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел.

В сътрудничество с УНИЦЕФ за институционално укрепване на системата за закрила на детето, с цел ефективно прилагане на Конвенцията за правата на детето в България, е извършен **преглед на съществуващите политики за деца в България и анализирането им в контекста на добрите международни практики**. Тази дейност стартира със създаване на междуправителствена експертна работна група с мандат за преглед на приложението на Конвенцията за правата на детето (КПД) в България.

Въз основа на подадена информация от министерствата, работещи в областта на закрила на децата, е **финализиран доклад по приетия на Специалната сесия на ООН документ “Свят, подходящ за деца“**. Докладът съдържа анализ на съответствието на т.нар. “Цели на хилядолетието” и националното законодателство за деца.

Чрез подкрепата на Международната организация по миграция (МОМ) експерти от ДАЗД **участват в обучения и международни конференции**, на които е представена дейността, в т.ч. обучение на доставчици на социални услуги за деца и юристи по проблемите на непридружените малолетни и непълнолетни, жертви на трафик в гр. Прага, Чехия; конференция на тема “Изграждане на регионално партньорство за противодействие на трафика на хора в контекста на разширяването на ЕС” в гр. Варшава, Полша и др. Предоставена е и възможност за присъединяване към международни правителствени и неправителствени мрежи за противодействие на сексуалната експлоатация на деца с търговска цел. Българският Националният план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел е включен в редица международни материали за разпространение, а тематичната Интернет страница /www.stopech.sacp.government.bg/ присъства като линк в официалните Интернет страници на международни организации и проекти в раздела за България.

Във връзка с подобряване на законодателната уредба в областта на **противодействие на трафика на хора**, експерти от ДАЗД взимат участие в редица работни групи. Инициативите на ДАЗД са подкрепени и са оценени високо и от представителите на други международни организации в България като Международната организация по труда, Световната здравна организация, Международна социална служба и др.

ДАЗД работи с **Европейската мрежа за работа с деца на улицата**. През 2013 г. е получена покана в международен форум “Децата и младежите на улицата като приоритет на Европейския съюз за разработване на политики за социално включване в новите страни членки в Централна и Източна Европа”, заедно с представители от правителствата на Чехия, Естония, Унгария, Полша, Словакия, Румъния, както и с представители от структурите на ЕС. На форума, който се провежда в Брюксел от 9 до 10 декември, е представена държавната политика за закрила на децата на улицата и българските добри практики за работа с тази група деца.

През 2004 г. ДАЗД партнира с организацията “Спасете децата” - Save the children по проект за **обучение на представители на системата за закрила на детето на местно ниво**. Целта е установяване на работеща връзка между тях, с цел реализиране на принципа за най-добрия интерес на детето.

През 2004 г. ДАЗД работи в тясно сътрудничество и с организацията “Всяко дете” във връзка с реализиране на дейностите по проект **“Развиване на приемна грижа в регион Враца”**.

2005 г.

И през 2005 година продължава сътрудничеството с международната организация - **Child Helpline International**. Организацията обединява всички телефонни линии за деца в света и подпомага методически страните, които стартират услугата. Експерти на ДАЗД участват през м. март във **втората международна консултация на представители на телефонните линии за деца**.

През 2005 година продължава да бъде подавана информация за нуждите на Работна група „**Политически критерии за членство в Европейския съюз**” за тримесечното отчитане по Стратегията и плана за ускорено присъединяване за 2005 г. Представено е и **становище на ДАЗД по мониторинговия доклад на Европейската комисия за България за 2005 г.** в частта му за закрила на децата и трафика на хора.

В този период е предоставена и информация по повод **четвъртия Национален доклад по Европейската социална харта (ревизирана)** относно прилагането на Националния план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел 2003-2005 г.

През 2005 г. е подписан **Меморандум за сътрудничество между ДАЗД и Постоянния координатор на ООН в България**. Меморандумът е подписан в изпълнение на конкретни ангажименти по одобрени и финансирани от Постоянното представителство на УНИЦЕФ проекти. Новата програма за сътрудничеството между правителството на Република България и Детския фонд на ООН е представена през м. март 2005 г. в ДАЗД.

През м. юли е организиран **семинар на междуправителствена работна група към НСЗД по Конвенцията на ООН за правата на детето**.

През август 2005 г. ДАЗД подписва с УНИЦЕФ т.нар. „**Споразумение за сътрудничество за съвместно изпълнение на проекти**”, с цел:

- Изграждане на институционален капацитет за прилагане на КПД на национално и местно ниво;
- Предотвратяване на сексуалната експлоатация и насилие;
- Защита на правата на децата, лишени от родителски грижи, подобрили стандарти за социалните услуги за деца.

По линия на сътрудничеството със специализираните агенции на ООН, представител на ДАЗД взе участие в **Конференцията “60 г. ООН”**, която се провежда през м. май 2005 г. Основните акценти в презентацията са в насока етапи на утвърждаване на присъствието на УНИЦЕФ в страната ни и партньорство на организацията с ДАЗД. Предстои публикуването на материалите от Конференцията в тематично издание.

2006 г.

През 2006 г. продължи ежеседмичното подаване на информация за нуждите на Работна група „**Политически критерии за членство в Европейския съюз**”. Представени са становищата на ДАЗД по **Мониторинговия доклад на Европейската комисия за България за 2005 г.** в частта им за закрила на децата и трафика на хора, като е взето активно участие в изготвянето на документа за Българския принос към Мониторинговия доклад на ЕК от м. май 2006 г.

През календарната 2006 г. експерти от ДАЗД подават ежеседмично информация по изпълнението на мерките от компетентността на агенцията, заложили както в Работния план за ускорено присъединяване за 2006 г., така и в Допълнителни мерки за изпълнение на препоръките в Мониторинговия доклад на ЕК от 26.09.2006 г. към Плана за действие за 2006 г. за изпълнение на ангажиментите, поети в процеса на преговори за присъединяване към ЕС.

В този период е предоставена и информация по повод **четвъртия Национален доклад по Европейската социална харта** относно прилагането на Националния план за действие срещу сексуалната експлоатация на деца с търговска цел 2003-2005 г.

На основание подписания през ноември 2005 г. Съвместен меморандум по социално включване между правителството на Р България и Европейската комисия, ДАЗД взе активно участие в междуведомствената работна група, създадена със заповед на министъра на труда и социалната политика, по подготовката на първоначален доклад за изпълнение на заложените в меморандума ангажименти, както и в подготовката на **Национален доклад за стратегиите по социална закрила и социално включване за периода 2006 – 2009 г.**

Във връзка с Мониторинговия доклад на Европейската комисия от 16 май, 2006 г. ДАЗД координира обобщаването и анализа на информацията **относно реализирания напредък по идентифицираните в доклада проблемни области**, изпълнението по компетентност на заложените мерки в Плана за действие за изпълнение на ангажиментите, поети в процеса на присъединяването към ЕС за 2006 г., както и отчет за напредъка по политическите критерии за членство в ЕС, която изпраща ежеседмично до компетентните институции.

След редица консултации е подписан **Годишен работен план за 2006 г. между официалният представител на УНИЦЕФ за България и Председателят на ДАЗД**. Този план очерта рамката за съвместни дейности между ДАЗД и УНИЦЕФ.

Основните дейности, предвидени за изпълнение в този план, са: финализиране на Националния интегриран план за прилагане на КПД 2006 – 2009 и разработване на Национална система за мониторинг на правата на децата и показатели за детско развитие.

Експертите от ДАЗД работиха активно за финализирането на **Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията за правата на детето 2006 – 2009.**

Издадено е „**Ръководство за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето**” по съвместен проект между Държавната агенция за закрила на детето и Постоянното представителство на УНИЦЕФ в България. Ръководството представлява практическо помагало при прилагането на Конвенцията за правата на детето и двата факултативни протокола към нея. Ръководството е разпространено до всички партньори от системата за закрила на детето, с акцент върху отделите за закрила на детето, съд и прокуратура.

Председателят на ДАЗД проведе **среща със заместник-генералния секретар на Съвета на Европа г-жа Мод де Букикио**. Обсъдени са възможностите за сътрудничество между ДАЗД и Съвета на Европа в областта на закрилата на децата, както и предприемането на конкретни стъпки по повод лансираната през месец април 2006 г. от Съвета на Европа 3-годишна програма “Да изградим Европа за и с децата”.

Тази инициатива е в продължение на състоялите се през 2002 г. и 2004 г. конференции в Берлин и Сараево на тема “**Свят, подходящ за деца**”, както и на Регионалната среща в Любляна през 2005 г., посветена на насилието срещу деца и на международната среща в Монако, организирана от Съвета на Европа през м. април 2006 г. на тема “**Да направим Европа за и с децата**”.

Основна цел на конференцията е извършването на систематичен преглед на напредъка по изпълнението на целите и Плана за действие, залегнали в основата на документа “Свят, подходящ за деца”, приет през м. май 2005 г. на Специалната сесия на Генералната асамблея на Обединените нации, посветена на децата.

През 2016 година продължава тясното сътрудничество с Мисията на Международната организация по миграция у нас. В работата по случаи на непридружени български деца в чужбина, по които ДАЗД е сигнализирана, основен партньор е МОМ.

Голяма част от българските деца се завръщат благодарение на финансовата подкрепа и ресурса на организацията.

Съвместно с МОМ, ДАЗД организира и проведе обучение за деца на тема: “Превенция чрез изкуство” в с. Ковачевци, с цел повишаване информираността на децата по въпросите на трафика на хора и редовната миграция. В обучението участваха над 100 деца от 5 ДОВДЛРГ.

В работата по случаи на непридружени български деца и разделени семейства основен партньор на ДАЗД е и **Международната социална служба**. Продължава и сътрудничеството при организирането на обучителни семинари и съвместни форуми

Представители на ДАЗД взеха участие в **инициативи, организирани от ВКБООН** по случай Световния ден на бежанците (22 юни) в контекста на глобалната тема “Надежда” под надслов “Дайте НАДЕЖДА за бежанците в България”. ВКБООН редовно информира ДАЗД за случаи на деца-бежанци.

През годината продължи сътрудничеството и съвместните дейности с дипломатически и консулски представителства в Р България. Организиран е съвместно с посолство на Швеция семинар на тема “**Децата и техните права – новите предизвикателства**”, с участие на представители на държавните институции и НПО сектора.

Със съдействието на Посолството на Република Франция в България и Френския културен институт, заместник-Председателят на ДАЗД посети с учебна цел **Националната обсерватория за детето на Франция**. Това посещение бе от голяма полза не само предвид запознаването с добри чужди практики – свързани конкретно с предоставянето на директни услуги за деца, като френската телефонна линия за деца - но и от гледна точка на осъществяването на контакти и продължаване на ползотворното сътрудничество между българските и френските институции, които работят по закрилата на децата.

2007 г.

По покана на Председателя на Общото събрание на ООН Председателят на ДАЗД взе участие във Възпоменателно пленарно заседание на високо равнище на 11 и 12 декември 2007 г. в гр. Ню Йорк. Заседанието бе посветено на **петгодишнината от приемането на Плана за действие “Свят, подходящ за деца”**. Беше оценен напредъка по прилагането на Декларацията и Плана за действие към нея. Председателят на ДАЗД взе участие в дискусиите по време кръглата маса, посветена на темата “Осигуряване на всеобщо качествено образование като предпоставка за постигане на Целите за развитие на хилядолетието и като основа на закрилата срещу злоупотреба, експлоатация и насилие срещу деца”. Заседанието на високо ниво приключи с приемането от всички правителствени делегации на декларация “Свят, подходящ за деца +5”, която призовава към спешно постигане на обща визия за гарантиране на благосъстоянието на всички деца.

Сред най-важните участия на Председателя на Държавната агенция за закрила на детето са **Световната конференция за деца, лишени от родителска грижа**, гр. Хага и гр. Амстердам, Кралство Нидерландия, която е проведена през месец май 2007 г.; срещата **„Подобряване положението на децата, лишени от родителска грижа”**, гр. Брюксел, Белгия, юни 2007 г.; посещението на **Изследователския център на УНИЦЕФ „Иноченти“**, юли, 2007 г.; срещата на **междуправителствената постоянна работна група „Европа на детството” („Europe of l’Enfance”)** в гр. Лисабон, Португалия.

Заместник-Председателят на ДАЗД взе участие във важни форуми и срещи, сред които обучение, организирано от регионалния офис на УНИЦЕФ, на тема **„Стандарти за ранно детско развитие“** в гр. Истанбул, Турция, април 2007 г.

Едно от най-значимите събития през 2007 г. е организираната от ДАЗД и УНИЦЕФ консултация за Югоизточна Европа **“Реформа на системата за грижи за деца - оценка на състоянието и ускоряване на дейностите”**, което даде възможност за споделяне на основните изводи от реформата и очертаване на новите предизвикателства в процеса на реформа и изграждане на система за закрила на децата в България. Методологията за оценка на специализираните институции, методологията за разработване и прилагане на критериите за реформиране, реструктуриране и закриването им, както и резултатите от процеса, са оценени високо.

Участието в **семинари и международни срещи**, като проведени в Румъния **“Равни възможности в обща Европа”**, реализиран от неправителствени организации от Република Румъния и Република България, с основна тема „Услуги за изоставени деца”, дава възможност за намирането на по-добър подход в решаването на общите за страните ни проблеми като грижите за децата на икономическите емигранти.

Участието в семинар, посветен на трансверсалната капитализация на организацията Programmes Concertes Pluri Acteurs /PCPA/ и програмата за закрила на детето за Източна Европа „PROKOPIL”, осигури възможност за полезен обмен на информация относно универсалните етапи на действащите програми - организиране на мрежа за партньорско гражданско общество, организационно и институционално укрепване, съгласуване на програмите с обществените органи на властта.

Годишният работен план за 2007 г., подписан от представителя на УНИЦЕФ и Председателя на ДАЗД, очертава рамката за съвместни дейности. След приемането на Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето 2006-2009 г. през месец октомври 2006 г., една от целите на работния план бе създаването на система за координиране на неговото изпълнение.

С оглед осъществяване на мониторинг и отчет на изпълнението на Националния интегриран план през 2007 г., е разработен механизъм за функциониране на работните групи **“Закрила на децата”, “Образование”, “Здраве и развитие на децата и семействата”, “Обща координация”** към Националния съвет за закрила на детето, сформирани през месец ноември 2006 г.

Осъществен е контакт със Секретариата на **“ChildONEurope”**, като ДАЗД направи заявка за присъединяване като **асоцииран член към европейската мрежа на националните Обсерватории и институции за деца**.

През 2007 г. продължава сътрудничеството и съвместните дейности с **международни организации, дипломатически и консулски представителства у нас**.

Международната организация по миграция и Международната социална служба – България продължават да бъдат основен партньор на ДАЗД в работата по случаи на непридружени български деца в чужбина. Реализирани са съвместни инициативи и с Международната организация по труда, Върховен комисариат за бежанците на ООН и др.

Продължи сътрудничеството в областта на закрилата на децата с Посолството на Република Франция в България и Френския културен институт, Посолство на Обединеното кралство в България, Посолство на Кралство Швеция в България и др.

2008 г.

През месец април 2008 г. Председателят на ДАЗД взе участие в кръгла маса на тема **“Домашното насилие и алтернативи за социално включване”**. Кръглата маса се организира в рамките на кампанията на Съвета на Европа за борба с насилието срещу жени, включително домашното насилие, със съдействието на Информационния офис на Съвета на Европа.

През месец февруари 2008 г., по покана на ЕСРАТ за България, експерти на ДАЗД участваха като лектори във Второто национално заключително обучение за полицаи и социални работници по проект “Приложение на многоинституционалния тренинг по проблемите на сексуалната експлоатация на деца и трафика на деца за сексуални цели – Трафикинг - 4”.

Експерт на ДАЗД участва в Третия световен конгрес срещу сексуална експлоатация на деца, проведен в Рио де Жанейро, Бразилия, през м. ноември 2008 г., където представи доклад за напредъка на България в борбата със сексуалната експлоатация на деца и хармонизирането на българското законодателство с международните актове в областта.

В рамките на междинния преглед на програмата на Уницеф за страната за периода 2006-2009 г. е извършен анализ на дейностите, осъществени в партньорство с ДАЗД по посока създаване на условия за гарантиране спазването на правата на детето, подкрепа на процеса на деинституционализация и децентрализация, развиване и предоставяне на алтернативни социални услуги за деца и семейства, превенция на насилието и др.

Чрез планирането на ангажиментите, заложили в Националния интегриран план за прилагане на Конвенцията на ООН за правата на детето 2006 – 2009 г., ДАЗД следи за изпълнението на приоритетните области (здравеопазване, образование, закрила) чрез разработената система от индикатори във всяка една от работните групи, с участието на представители на основните институции с правомощия в областта за закрила на детето и НПО.

Пример за ползотворно партньорство е и съвместната работа на ДАЗД, УНИЦЕФ и неправителствената организация – Център ”Надя”. Извършен е преглед и анализ на резултатите от стартирането на Националната гореща телефонна линия за деца. Големият брой получени обаждания е индикатор за необходимостта от развиване на такъв вид услуга в България

2009 г.

ДАЗД и МВР са партньори по проект на Фондация „Център Надя“ за създаване и разработване на информационно-консултативен център и гореща телефонна линия – 116 000 за България за изчезнали и сексуално експлоатирани деца, подкрепен от Европейската федерация за изчезнали и /или сексуално експлоатирани деца по програма Дафне на Европейската комисия. Функциите на национален координатор по темата непридружени деца и деца – имигранти към Съвета на Европа, се изпълнява от ДАЗД.

Представител на Съвета на децата към ДАЗД участва в 64-та сесия на ООН, посветена на младежкото участие.

Подготвен е Годишен аналитичен доклад на основата на специално разработен въпросник, съдържащ данни за деца в риск и видове социални услуги за деца и семейства във връзка с ежегодното изследване, провеждано от центъра Innocenti на UNICEF в гр. Флоренция – Италия. След предоставяне на информация и данни за системите за закрила на деца в риск от всички страни от Източна Европа се разработва сравнителен доклад с хармонизирани индикатори по проект TransMONEE на UNICEF.

2010 г.

През 2010 година са проведени няколко събития на ниво Европейски съюз, в рамките на които е представен нов уникален модел за деинституционализация, както и новия подход в политиките за детето и семейството. Този модел и насоките в политиките са представени многократно на национално и на местно ниво пред представители на местната

и областната управа, социални работници, експерти от РДСП и ДСП, пред НПО и професионалисти от сектора, директори и работещи в специализирани институции и др.

ДАЗД предостави информация за изготвянето на **Първия универсален периодичен доклад пред Съвета за правата на човека на ООН**, координирано от МВнР. Подготвен е отговор на ДАЗД по повод предварителния доклад на Комисаря по правата на човека на Съвета на Европа. Подготвено е становище на ДАЗД до МВнР във връзка с питане за евентуално приемане на деца от Хаити след разрушителното земетресение.

ДАЗД координира събирането на информация и изготвянето на писмо до Парламентарната комисия за науката, образованието и въпросите на децата, младежта и спорта във връзка с участието на ДАЗД в изпълнението на годишната програма на правителството в процеса за **вземане на решения в ЕС**.

Подготвени са доклади по изпълнение на националната програма за интеграция на бежанците, изпълнение на ангажиментите по равнопоставеност на половете. **Попълнени са въпросници**, свързани с телесното наказание над деца от родители, подготвена е информация за МВР за форумът на директорите на имиграционни служби (GDISC) по повод експертна среща по проблемите на непридружените непълнолетни в Осло, Норвегия. Актуализиран е наръчникът за добри практики за непридружени деца, в рамките на проект „Основни права и гражданство” на Европейската комисия: „Повишаване информираността относно правата на непридружените деца, посредством провеждане на информационна кампания, разработена с включването и участието на самите деца”, изпълняван от Международна организация по миграция.

Изготвено е проектно предложение за съвместни дейности на ДАЗД с Република Франция. Идеиният проект предвижда: Обмяна на опит, предоставяне на консултантска помощ и изграждане на експертен капацитет за провеждане на реформа в правораздавателната система за деца в конфликт със закона.

Председателят на ДАЗД взе участие в:

- Международен семинар **„Забравени европейци, забравени права: правата на човека в институционалната грижа”**, организиран от Върховния комисариат по правата на човека на ООН, в периода 26-28 октомври 2010 г., в гр. Брюксел, Кралство Белгия. Целите на семинара бяха: поставяне на акцент от държавите членки на ЕС върху правата на човека на уязвими и пренебрегвани групи хора, като деца, хора с увреждания и здравословни проблеми, които ползват институционалната грижа или са в риск от попадане в институция; подчерта се важността на предизвикателствата пред правата на човека и пред инструментите и организациите на ООН, националните правозащитни институции и организациите на гражданското общество. Председателят на ДАЗД представи българската практика чрез влиянието на Европейския съюз във формирането на политиката от страна на българското правителство и предприетите действия относно деинституционализацията на децата от специализираните институции и развиването на алтернативни услуги за тях;
- Работно посещение в рамките на проект „От планиране към ефективно предоставяне на социални услуги в общността за лица с интелектуални увреждания в България” в периода 17.02.2010 г. - 21.02.2010 г. в Кралство Холандия. Проектът е двугодишен, финансира се от Холандското министерство на външните работи по Програма Матра с изпълнител българо-холандски екип, ръководен от холандската организация - доставчик на услуги „Де Пасерел“. В рамките на посещението са проведени срещи с доставчици на алтернативни социални услуги за деца с увреждания или хронични заболявания;

- Работно посещение в Република Франция, организирано от Посолството на страната в България. Целта на българската делегация е запознаване с френския модел на грижа за деца с увреждания; предоставянето на услуги за ранна интервенция и подкрепа на семействата; институционални срещи на регионално и национално ниво;
- Участие в обучение за служителите на Генералната дирекция и други служби на Комисията за повишаване на знанията на служителите за ролята на фондовете на ЕС за подпомагане на процеса на деинституционализация в Кралство Белгия.

2012 г.

ДАЗД взе участие в 7-мия **Европейски форум по правата на детето „Подкрепа на системите за закрила на детето чрез прилагане на дневния ред на Европейската програма за закрила на детето”**, който е проведен на 14.11.2012 г. в гр. Брюксел, Кралство Белгия. Целта е да се изгради общо познание за системите за закрила на детето, да подпомогне усилията на държавите-членки за укрепване капацитета и подобряване на функционирането на системите за закрила, да обмени добри практики и да очертае предизвикателствата при гарантирането правата на децата

Проведена е **работна среща във Виена, Австрия**, между експерти от Франция, Румъния, Гърция и България. Срещата е организирана в рамките на международния проект „Reveni”, финансиран от Европейската комисия и изпълняван от четири неправителствени организации: Сдружение “Деца и юноши” – България, ARSIS – Гърция, Hors La Rue – Франция и Terre des homes – Румъния и Унгария.

Целта на проекта е подобряване на сътрудничеството между Франция, Гърция, България и Румъния с оглед намаляване на случаите на непридружени деца и деца, жертви на трафик в тези страни, както и изграждането на механизми, които да подобрят процедурите по репатрирането на децата и проследяването на случаите. В рамките на срещата са представени системите за закрила в тези четири държави, отговорните институции за деца, както и са разгледани и дискутирани добри практики за репатрирането на децата в страните по произход.

Проведено е обучително посещение в гр. Дарби, Англия с основен акцент, изпълнение на проект „Детство за всички” и **обмяна на опит в областта на планирането и организирането на социалните услуги**, както и подготовката на преместването на децата в новите резидентни услуги. Посетени са две резидентни услуги, два дневни центъра, център за „кратка резидентна почивка – респайт”, общинско училище за ученици на възраст 3-19 години с увреждания, начално училище за деца на възраст 4-11 години и неправителствена организация, работеща с деца и младежи на възраст от 0-19 години. Проведени са още сесия за планиране, включваща подготовка на децата, планиране и създаване на резидентни услуги, набиране и обучение на персонала; презентация за организацията и социалния модел в община Шефийлд, както и презентация за опита на ползвателите на социални услуги.

Експерти от ДАЗД взимат участие в регионален семинар и уъркшоп, посветен на правата на децата. Семинарът е с водеща тема **“Демокрацията за децата. Влиянието на идеите на Януш Корчак върху съвременната трактовка на правата на децата”**, проведен в гр. Тирана, Албания, в периода 14-15 юни 2012 г. По време на семинара от страна на ДАЗД е представен опита на България в процеса на деинституционализация, с акцент върху изпълнявания от ДАЗД проект „Детство за всички”, координация и мониторинг на политиките за деца, сътрудничество с неправителствения сектор. Предварително е представен доклад на тема „Процесът на реформа в системата за закрила на детето в България – от институционална грижа към грижа в семейството и общността”

Експерти от ДАЗД взимат участие в семинар **„Изправени срещу бедността, как да осигурим благополучие за децата и техните семейства и как да бъдем солидарни между поколенията“**, който се проведе в Париж на 19-21 ноември 2012 г. Тази среща събира представители на около 30 държави: хора живеещи в бедност, доброволци, работодатели, организации на Каритас и други НПО, членове от местни, национални, европейски и международни институции, с цел да обогатят като се пресекат няколко гледни точки. Целта на срещата е всички присъстващи на семинара – гости и членове на Каритас, да формулират препоръки, които да бъдат представени пред Европейската комисия

ДАЗД взима участие в конференция на тема **„Ускоряване на напредъка в борбата с насилието над деца“**, която се проведе на 27 и 28 ноември в Анкара, Турция. Събитието е организирано от Съвета на Европа, съвместно с УНИЦЕФ и Министерството на семейството и социалните политики на Република Турция. Конференцията даде възможност на експерти от различни страни да обменят опит и ценна информация, както и да оценят моментната ситуация на децата в техните съответни държави, на фона на международните стандарти. Тази регионална конференция се проведе в рамките на мандата на специалния представител на генералния секретар на ООН за насилието срещу деца и имаше за цел, освен обмен на европейски опит при прилагането на интегрирани национални стратегии, адресиране на пропуски в отчетността и отговорността по отношение на гарантиране на правата на детето и премахването на насилието срещу деца.

Експерти на ДАЗД участваха на Международна конференция на тема **„Ролята на международното сътрудничество за борба срещу сексуалното насилие спрямо деца“**, организирана от Съвета на Европа и Италианското правителство/Генерална дирекция за развитие на сътрудничеството в Министерство на външните работи, с цел представяне на добри практики в световен мащаб по отношение превенция и предотвратяване на случаите на трафик на деца с цел сексуална експлоатация.

2013 г.

През 2013 г. ДАЗД участва активно в подготовката на **първоначалния доклад на България по Конвенцията за правата на хората с увреждания**, като предостави необходимата за подготовката на доклада информация за деца. Експерти на агенцията участват в редица междуведомствени групи, които целят транспонирането в националното законодателство на конвенцията, както и координация на Плана за действие, съдържащ мерки за привеждане от Република България на нормативната уредба и политики в областта на хората с увреждания, в съответствие с разпоредбите на Конвенцията за правата на хората с увреждания 2013-2014 г.

Подготвена е информация за Омбудсмана на Р България, с която се пояснява как са адресирани препоръките в областта на правата на детето, дадени по механизма за **Универсален периодичен преглед**. Тази информация послужи за междинния мониторинг за напредъка на България.

ДАЗД съгласува **ежегодния доклад по правата на човека на Държавния департамент на САЩ за 2012 г.** В следствие на този ангажимент са проведени редица срещи и разговори с представители на Посолството на САЩ в България, за да се уточни достоверността на данните и реалистичното представяне на правата на детето в България за следващата година.

Предоставени са данни до Агенцията по основните права на ЕС за подготовката на **Годишния доклад за състоянието на правата на човека в България.**

Чрез МВнР е подадена информация относно резолюция 66/140 от 27 март 2012 г. за домакинства, оглавявани от деца, както и резолюция 66/139 от 19 март 2012 г. за сътрудничество в областта на защитата на децата в системата на ООН.

Подготвен е отговор на въпросник на Генерална дирекция „Правосъдие“ на ЕК относно международните двойки, и по-точно последиците от раздяла или развод, правила на попечителство над децата, последиците от международното отвлечане; подготвени бяха отговори на въпросник „Проучване на безопасния Интернет в страните-членки на ЕС и индикатори за политиките“.

Съветът на Европа подготвя **междинна оценка на Стратегията за правата на детето 2012-2015**, която да бъде представена на срещата на страните-членки през март 2013г. За целта от всички държави-членки е поискана информация под формат на въпросник, която експертите на ДАЗД подготвят.

Попълнен е **въпросник за социално включване на младежите** по искане на ММС. Въпросникът е част от съвместното партньорство в областта на младежта на ЕК и Съвета на Европа.

ДАЗД е контактна точка на някои международни институции. Такова е сътрудничеството с Генерална дирекция „Правосъдие“ на ЕК, където експерт е член на неформалната работна група по правата на детето.

Друг от международните ангажименти на ДАЗД е свързан с подпомагане на **транспонирането в националното законодателство на европейските директиви и регулации** и синхронизирането му в съответствие с международните стандарти и изисквания на ЕС.

Експертите на ДАЗД следят и развитието на **проекта на директива за процедурните гаранции за деца заподозрени или обвинени в криминални престъпления**.

2014 г.

В ролята си на контактна точка, чрез лично участие или попълване на въпросници, е **предоставена важна информация към различни институции и организации** на международно и национално ниво и през 2014 г.:

- общ и тематичен въпросник за първия мониторингов кръг по Конвенцията на Съвета на Европа срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие над деца. Въпросниците са качени на сайта на Съвета на Европа;
- въпросник за най-добрия интерес на детето;
- въпросник по темата за безопасен Интернет;
- въпросник за системата за закрила на детето на АОП;
- въпросник за Годишния доклад по правата на човека на АОП в частта, касаеща правата на детето;
- въпросник за изследване на младежите, които не учат, не работят и не се обучават;
- въпросник от Секретариата на Върховния комисар по правата на човека за държавния бюджет и правата на децата;
- въпросник във връзка с изготвянето на Годишния политически доклад на Европейската миграционна мрежа за 2014 г.;
- Подаване и верифицирането на информацията за подготовка на националния доклад по Универсалния периодичен преглед, Конвенция 182 на МОТ;
- Извършен е преглед и на **други международни изследвания**, свързани с:
- системата за закрила на детето, изследване на АОП;

- изследването на ЕС за деца въввлечени в съдебни процедури, включително и индикатори;
- насоки за настояничество в случаи на трафик и сравнителен анализ на системите за настояничество, изследвания на АОП.

2015 г.

През 2015 г. продължи работата по попълване на **редица въпросници**, като например за телесното наказание или валидиране на изследването на АОП за насилието над деца с увреждания. Регулярно се **представя информация за правата на децата в България на различни правозащитни организации**.

Предоставена е информация от компетентността на ДАЗД по въпросници относно изпълнението на **декларация, разпространена от Координационното звено на Парижкия пакт**. Към МТСП е предоставена за подготовка на отговори за **въпросник за стратегическо докладване в областта на социалната политика за 2015 г.** в рамките на Европейския семестър, както и информация за актуализиране на профила на България за 2015 г. в областта на политиките за децата и семейството във връзка с препоръката на ЕК „Инвестициите в децата - изход от порочния кръг на неравностойно положение“ и Европейската платформа за инвестиране в децата.

Усилията на експертите са насочени към обработването на постъпилите **Списък е въпроси към Трети, четвърти и пети консолидиран периодичен доклад** за изпълнението на ангажиментите на Република България по Конвенцията на ООН за правата на детето. През 2016 година предстои и самата защита на доклада.

Едновременно с тези ангажименти се извършва и регулярна работа в рамките на **Националния координационен механизъм по правата на човека** чрез предоставяне на информация, предложения и съгласуване на национални доклади по правата на човека. През месец май 2016 г. експерт на ДАЗД участва в **защитата на Втория национален доклад в рамките на Универсалния периодичен преглед**, като са попълнени въпросници.

През февруари 2015 г. на посещение в България идва г-н **Нийлс Муженикс - Комисар по правата на човека на Съвета на Европа**. Той проведе редица срещи с представители на различни институции в България, включително с председателя на ДАЗД, а основни теми на дискусия бяха реформите в системите на социалните услуги и детското правосъдие.

На посещение в България идват и **представители на чуждестранни правителства** (Украйна и Китай) за обмяна на опит и запознаване с българската система за закрила на детето.

2016 г.

През 2016 година ДАЗД засили дейността си по отношение на участие и взаимодействие с различни международни институции и организации.

Ключовата ролята на агенцията е свързана с организиране и провеждане на важни и значими международни събития проведени по повод приемане на Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2016-2021.

ДАЗД, съвместно с представители на Съвета на Европа организира и проведе в гр. София международна конференция на високо ниво „Достигаме висини за детските права“, на която беше представена Стратегията на Съвета на Европа за правата на детето 2016-2021. Конференцията е организирана в рамките на българското Председателство на Комитета на министрите. На конференцията присъстват над 300 участници, включително българският президент и президентът на Малта, 17 европейски министри и заместник-министри, както и

други представители на високо ниво от международни организации като г-жа Габриела Батаини-Драгани, заместник генерален секретар на Съвета на Европа, г-н Беням Мезмур, Председател на Комитета по правата на детето на ООН, г-н Нийлс Мюжиикс, комисар по правата на човека на Съвета на Европа и други.

Попълнен и представен на английски език е въпросник, изпратен от Агенцията за основните права на ЕС, за определяне на фокуса на тематичните приоритети за 2018 г.

През този период е предоставена информация по въпросник на Съвета на Европа, свързан с женското генитално обрязване, както и информация по въпросник за тематично докладване относно социалната политика за деца бежанци.

Председателят на ДАЗД взе участие в редица международни форуми като:

- Международна конференция „Изграждане на здрави интимни отношения“, организирана от Европейската мрежа срещу насилието над деца и гръцката неправителствена организация „The Smile of the Child“, в периода 21-23 септември 2016 г. в гр. Атина, Република Гърция. Целта на конференцията е широкото популяризиране на подхода „Gender Equality Awareness Raising against Intimate Partner Violence“ сред младежите, дейностите, материалите и резултатите, достигнати в 7 европейски държави, в които е приложена тази методология;
- Международна конференция за алтернативни грижи за деца. Събитието е проведено на 3-5 октомври, 2016 г., в Женева, Конфедерация Швейцария. Конференцията е организирана от Международния институт по правата на децата, а във форума участват около 400 делегата, специалисти от различни среди, включително изследователи, учени, представители на академичната общност, от всички региони на света, както и деца в алтернативна грижа;
- Изготвена е и информация във връзка с изпратен въпросник от изследователи за нуждите на проучване, възложено от ГД Миграция и вътрешни работи в Европейската комисия, която провежда оценка на прилагането на преработената Директива относно стандарти за определянето на граждани на трети държави или лица без гражданство като лица, на които е предоставена международна закрила, за единния статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, както и за съдържанието на предоставената закрила;
- Председателят на ДАЗД взе участие в четвъртото заседание на Националния координационен механизъм по правата на човека, състояло се на 31 октомври 2016 г. В резултат на взетите решения в рамките на заседанието, ДАЗД инициира създаването на междуведомствена експертна работна група и изготвянето на анализ относно готовността на България за подписване на Факултативния протокол към Конвенцията на ООН за правата на детето за процедурата по комуникация, т. нар. Трети факултативен протокол.
- Подготвена е информация по въпросник от Секретариата на РГ „Консулско сътрудничество“ – СОСОН на Съвета на Европа във връзка с консулска защита на непълнолетни деца при случаи на отвлечане, принудителен брак или изоставяне в чужбина;
- Предоставена е информация за Постоянния представител на България към ООН за сътрудничество на нашата страна с УНИЦЕФ, във връзка с Годишна сесия на Изпълнителния съвет на УНИЦЕФ;
- Организирана е среща на Председателя на ДАЗД с г-жа Мадина Джарбусинова, специален представител и координатор на борбата с трафика на хора към ОССЕ. За срещата е подготвена информация.

2017 г.

През 2017 г. Председателят, заместник-Председателят на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД), както и експерти от Агенцията взеха активно участие в редица форуми, събития и инициативи на международно ниво.

- VI периодичен доклад Р България по изпълнението на задълженията, произтичащи от Международния пакт за икономически, социални и културни права; подготвена е информация за напредъка на България за периода 2013-2017 г. в областта на деинституционализацията, превенция на детския труд, включително и за мерките по предотвратяване на въвличането на деца в трудова и сексуална експлоатация;
- VI доклад по Конвенцията против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание пред Комитета против изтезания в Женева – предоставена е информация от компетентността на ДАЗД.

Във връзка със **среща-преглед на ОССЕ по изпълнението на ангажиментите в областта на човешкото измерение** - подготвена е информацията за целите на срещата във Виена, както и е представена допълнителна информация в рамките на дискусиите и препоръките към България по темите: случаи на трафик на деца и мерки за тяхната защита и статистика и мерки за закрила на непридружените деца, чужди граждани; принос към Доклада по Конвенции №182 на международната организация на труда относно най-тежките форми на детски труд от 1999 г. - подготвена е информация за законовата уредба в България, която регламентира детския труд, за специалните мерки за закрила на труда на децата, както и за мерки за предотвратяване на детския труд.

Във връзка с **Четвърти национален доклад по Рамкова конвенция за защита на националните малцинства** - подготвена е информацията за защитата на Доклада.

Председателят на ДАЗД участва в рамките на **Политическия форум на високо ниво на ИКОСОС по устойчивото развитие**, който се проведе в периода 11-19 юли 2017 г., в Ню Йорк, САЩ.

„Събитието на България“ се проведе на 14.07.2017 г., като темата бе формулирана „Осведоменост и действие по Целите за устойчиво развитие в класната стая: представяне на опита на ученици по линия на Най-големия урок в света и изучаването на Цели 2 /Премахване на глада/ и 3 /Добро здраве/” (Bringing Awareness and Action on the SDGs to the Classroom: A Presentation of Students’ Experience with the World’s Largest Lesson Exploring SDGs 2 /Zero Hunger/and 3/Good Health/). Във форума участват и високопоставени представители на международни организации и държави-членки на ООН.

В рамките на участието си, Председателят на ДАЗД направи изказване и отговори на въпроси по време на интерактивната част, както са поети конкретни ангажименти за популяризиране на резултатите от събитието и ангажиране на българските власти с тяхното изпълнение.

Председателят на ДАЗД, заедно със заместник-министъра на труда и социалната политика и управителя на Националния осигурителен институт, взе участие във форума на високо ниво **IV Глобална конференция за устойчиво изкореняване на детския труд**, Буенос Айрес, Аржентина, организиран от Международна организация по труда, в периода 14-16 ноември 2017 г.

В Буенос Айрес е представена информация за доброто законодателство, добрите механизми на взаимодействие, както и добрите практики за защита на правата на децата във въвличането им в неправомерна експлоатация на детски труд.

През месец юни и октомври 2017 г. експерти от ДАЗД участваха в подготвителна

среща за установяване на **Европейска мрежа за настойничеството**, съгласно Комуникацията на Комисията от 12.04.2017 г. На срещата е оповестено, че в контекста на защитата и гаранцията за непридружените деца в миграция, през месец април 2017 г. е обявено от ЕК създаването на Европейска мрежа по настойничество. Нейното създаване цели подобряване на обмяната на добри практики в процедурите по настойничество, подобряване на трансграничното сътрудничество, както и разработване на експертиза по ключови теми, свързани с непридружените деца.

На 7-8 ноември 2017 г. в София, България, се проведе **17-ти неформален семинар по човешките права на Азиатско-европейският форум (АСЕМ) по темата: „Правата на човека и деца“**.

Над 80 избрани участници участват в семинара, включително експерти от гражданското общество, академични среди, неправителствени организации, международни организации, представители на частния сектор и висши правителствени служители от Азия и Европа, за да се справят с правата на децата в рамките на срещата Азия-Европа. Целта на семинара е да се разработят препоръки за различните заинтересовани страни, работещи в тази област, и да се засили насърчаването и защитата на правата на децата на равнище АСЕМ.

Две събития на тема: **„Децата и медиите“** и **„Участието на децата“** допълват семинара. ДАЗД организира участието на децата, които участваха в семинара. Чрез събитието се отбелязва 20-та годишнина от създаването на Фондация „Азия-Европа“.

2018 г.

В периода 3-4 септември 2018 г., представител на ДАЗД участва като част от българската делегация, която защити **Първия национален доклад на Р България пред Комитета по правата на хората с увреждания, ООН, Женева**.

В периода 11-15 юни 2018 г. Председателят на ДАЗД беше включен в делегация на Световната банка и участва в **Международна конференция на тема „Политиката на Чили в областта на ранно детско развитие – Опитът на Чили расте с теб“**, гр. Сантяго де Чили, Чили.

ДАЗД осъществи съвместен проект със Съвета на Европа. България, съвместно с Италия и Латвия се включи във втория кръг държави, които през 2017 г. пилотно изпълниха проекти с финансовата подкрепа на Съвета на Европа за оценка на **детското участие съгласно Инструмента за оценка на Съвета на Европа**.

След приключването на проекта, в периода 05-06 юли 2018 г. в София се проведе заключителен семинар за оценка на детското участие, на който ДАЗД беше домакин. Събитието беше организирано съвместно със Съвета на Европа, като темата за дискусия, поставена пред участниците беше **„Защо мнението на децата има значение? Изграждане на солидна държавна политика, стимулираща детското участие“**.

ДАЗД участва на експертно ниво в 2 заседания на **Работната група SANENF-VAC срещу насилието върху деца към Съвета на Европа**. По време на второто заседание на Работната група (18-19 септември 2018 г., Страсбург) беше изготвен тематичен въпросник, свързан с насилието срещу деца.

Представителите на ДАЗД участват в две заседания на **междуправителствената работна група, организирани от Европейската комисия**. По време на заседанията бе обсъден напредъка в държавите-членки по изпълнение на политиките за деца, както и е представена новата многогодишна финансова рамка за периода 2021 г.-2027 г. и нейното приложение по отношение на правата на децата.

С координацията между институциите в **осъществяването на закрилата на децата в Република Сърбия**, се запозна екип на Държавната агенция за закрила на детето (ДАЗД).

В периода 18-21 юни 2018 г. по покана от Фондация „Лале“ Председателят на ДАЗД **взе участие в обучение по проект за „Обмяна на практики за Фамилни групови конференции в Европа“**. Обучението е част от Европейски проект, в който си партнират Фондация „Лале“, Департамент Жиронда (Gironde Departmental Council), Франция, Family Rights Group, Великобритания и Кметство Нюколн (Neukolln von Berlin) от Германия.

2019 г.

По покана на Синдикат „Образование“ към Конфедерация на труда „Подкрепа“ Председателят на Държавна агенция за закрила на детето **взе участие в „Панаир на образованието“, в гр. Лондон, Великобритания**. Събитието се състоя в периода от 23 до 27 януари 2019 г. Всяка година, този форум събира представители на организации, работещи в областта на образованието, младежта и технологиите, които осъществяват обмен на идеи и практики, чрез които трансформират обучението и образователната система за по-добро бъдеще на децата.

В периода 1-3.04.2019 г. Председателят на ДАЗД, заедно с деца от Съвета на децата към ДАЗД **посещават Европейския парламент** по покана на български евродепутати. Там те проведоха различни срещи, а децата взеха участие в заседанието на Европарламента.

2020 г.

През 2020 г. екипът на агенцията е в непрекъснат контакт с редица международни и европейски институции като Съвета на Европа, Европейската комисия и др. Представени са становища и информация на Постоянното представителство – Брюксел и Постоянното представителство – Страсбург по въпроси, свързани със защита на правата на децата.

В периода 4-6 февруари 2020 г. Председателя на ДАЗД **участва в 1-вото заседание на Управителния комитет за правата на детето (CDENF)**, което се проведе в гр. Страсбург, Франция.

През месец септември 2020 г. Председателят на Държавната агенция за закрила на детето д-р Елеонора Лилова **взе участие в онлайн заседание на Управителния комитет за правата на детето към Съвета на Европа**. Заседанието предостави възможност за обмяна на становища, свързани с подготовката на Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето (2022-2027).

В рамките на заседанието са обсъдени резултатите от Софийската стратегия на Съвета на Европа за правата на детето (2016-2021). Направена е ретроспекция на всички стратегии на Съвета на Европа през годините. Подчертано е, че детските политики са приоритет на Съвета на Европа, както и на страните-членки. Основен извод е, че Стратегията им дава важни насоки и ги подкрепя при реализирането на политиките за децата.

Споделени са сериозните предизвикателства пред всички държави във връзка с новата учебна година в условията на пандемията. Акцентът е поставен не само върху важността от спазването на здравните препоръки, но и запазването на психическото здраве на децата.

Председателят на ДАЗД **участва в заключителна конференция за закриване на Първата фаза на подготвителните действия за Гаранция за детето**, в периода 16-18 февруари 2020 г. в гр. Брюксел, Белгия.

След призива през 2015 г. на Европейския парламент за въвеждане на т.нар. Гаранция за децата (Child Guarantee) и последвалото искане до Европейската комисия (ЕК) през 2017

г. за започване на подготвителни действия за проучване на потенциалния му обхват, през 2018 г. Комисията започва изследване на възможностите, насочени към преглед и отправяне на предложения за това как конкретна програма може да бъде разработена най-добре, с цел борба с бедността и социалното изключване сред децата в най-неравностойно положение в ЕС (по-специално деца, живеещи в несигурна семейна среда; деца, пребиваващи в институции; деца с мигрантски произход (включително деца бежанци и деца с увреждания), както и за осигуряване на достъпа им до петте ключови области на политики, определени от Европейския парламент (безплатно здравеопазване, безплатно образование, безплатно образование за деца в ранна детска възраст, прилично жилище и здравословно хранене).

Събитието има за цел да постигне следното:

- Да се очертаят ангажираните страни от държавите-членки;
- Да се обсъди необходимостта от ново законодателство на ЕК;
- Да се очертаят необходимите финансови средства от фондовете на ЕК.

По време на събитието са презентирани добри практики от държавите-членки и приоритети за работа, споделена е статистика за положението на децата в ЕС, особено децата от уязвими групи, включително децата ромии и бежанците.

Председателят на ДАЗД участва в **Регионална конференция на тема: „Достъп на децата до правосъдие”**, която се проведе в гр. Сараево, Босна и Херцеговина, в периода 25-27 февруари 2020 г. Събитието бе организирано от Министерство на правосъдието на Босна и Херцеговина, УНИЦЕФ Босна и Херцеговина и с подкрепата на Европейския съюз, Конфедерация Швейцария, Швеция и Норвегия.

Целта на конференцията е да създаде форум, на който да се обсъди напредъкът в реформите на системите за правосъдие за деца, за споделяне на добри практики с фокус децата, пострадали от и свидетели на престъпление, и да насърчат по-сериозни усилия за гарантиране на справедлив достъп до правосъдие на всички деца. В събитието участват и деца и млади хора, които споделиха опит от участието си в различни правни процедури (производство по предоставяне на закрила на непридружено дете в Италия, мерки за закрила извеждане от семейството в Северна Македония, налагане на мерки, алтернатива на лишаването от свобода в Албания) и застъпническа дейност (за офиса на Омбудсмана в Черна гора, за УНИЦЕФ в Казахстан и Киргизстан).

Експерти от Държавната агенция за закрила на детето взеха участие в **13-тия Европейски форум за правата на детето** на тема „Постижения за децата: към Европейската стратегия за правата на детето, който се проведе в периода 29 септември – 01 октомври 2020 г. Заседанието е проведено онлайн, поради продължаващата епидемична обстановка.

През 2020 г. се провеждат четири заседания на **Комитета Ланзароте** (съвещателен орган към Съвета на Европа по въпросите на сексуалната експлоатация и злоупотреба с деца), в които взе участие експерт от ДАЗД. На проведените заседания за годината всички членове на Комитета Ланзароте се обединяват около темата за положението на децата по време на кризата с COVID 19. По време на тези заседания са споделени добри практики за справяне с пандемията, както и предизвикателствата, пред които се изправят хората, за да се гарантира защитата на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие. На проведеното заседание през месец ноември 2020 г. са обсъдени правните разпоредби по предварителния проект-доклад за наблюдение по прилагане на Конвенцията Ланзароте, относно „Защитата на децата срещу сексуална експлоатация и сексуално насилие, улеснена от информационни и технологични средства“. На проведеното 30-то онлайн заседание на Комитета Ланзароте към Съвета на Европа, през декември 2020 г. е призната важната роля,

която играят цифровите инструменти, разработени за разкриване на сексуално насилие и експлоатация на деца онлайн.

3. Участие в международни проекти.

Проекти по ФАР и МАТРА.

От 2001 г. ДАЗД изпълнява Проект “Реформа за повишаване благосъстоянието на децата в България” BG 0005.04 - компонент Фар 2000. За целта към ДАЗД е създадено Звено за изпълнение на проекта, в което участват и представители на МТСП и АСП (*Приложение б*). Успех е сключването на всички договори, предвидени във Фиша на Проекта, което позволява усвояването и на заложените средства по програмата. Сключени са и се изпълняват и трите основни договора – Туининг споразумението, Договор с Care International за предоставяне на техническа помощ за развиване на алтернативни услуги за деца и семейства в десетте пилотни общини и Договор за доставка на обзавеждане и медицинско оборудване в десетте пилотни отдела и 14 институции за деца с увреждания в пилотните общини.

ДАЗД, с участието на МТСП и МЗ, подготви Фиш за проект “Благосъстоянието на децата с умствени увреждания” за финансиране по програма Фар-2003 от Европейската комисия. Проведе се преговорен процес с Делегацията на ЕК. Проектът предвижда въвеждането на нова система за диагностициране на децата, интегрирани услуги и образование на деца с умствени увреждания и заболявания. Голямата цел на проекта е защита правата на децата с умствени увреждания в съответствие на Конвенцията за правата на детето.

В рамките на Проект "Реформа в благосъстоянието на децата в Р България" (РБД), е договорено получаване на консултантска помощ от ММР на Великобритания. Помощта се предоставя в лицето на четирима консултанти в областите – институционално укрепване на ДАЗД (Джордж Лейн), работа с неправителствени организации (Андрю Суитънненк), развитие на законодателството (Каролин Хамилтън) и развитие на политиката за деца на местно ниво (Ан Голдсмит) в периода преди стартиране на Туининг компонента по програма ФАР.

Основно направление в работата на Дирекция “Международно сътрудничество и програми” на ДАЗД, веднага след формирането на състава ѝ, е запознаване и очертаване на параметрите на участието ѝ в проекта РБД, финансиран със заема от Световната банка, средства на българското правителство и дарения на правителствата на Япония, Великобритания и от Европейския съюз. Проектът е изготвен преди създаването на ДАЗД.

Програма ФАР – Проект , BG 0005.04 – 3.5 млн. евро.

ДАЗД пое активно отговорностите си по стартиране на отделните подпроекти по Европейския фиш. По отделните компоненти е извършено следното:

А) Формирано е Звено за изпълнение на проекта.

Б) Туининг компонент. След приключване на преговорите по Туининг споразумението, то е внесено от Делегацията на ЕК в София и ЦЗФД – МФ в ЕК в Брюксел.

В) Компонент Първоначална техническа помощ за ДАЗД - изпълнен. Изготвените от експертите технически задания и технически спецификации са представени в МТСП, Делегацията на ЕК в София и ЦЗФД – МФ. Подготвена е тръжната документация за стартиране на тръжните процедури съобразно вида на договорите, които са подписани.

Проект „Реформа в благосъстоянието на децата (РБД) - Фар компонент 2000 BG 0005.04:“ приключи през м. декември 2003г. ДАЗД като бенифициент по проекта получи експертиза по трите основни инструмента на програмата, а именно Туининг, Техническа помощ и доставка на оборудване.

За постигане на целите, заложи в проектния фиш, в рамките на дирекция МСП е изградено Звено за изпълнение на проекта /ЗИП/, чиято основна задача е да подпомага технически ежедневната работа по осъществяване дейностите, предвидени в трите компонента на програмата. Освен техническо осигуряване на работния процес, ЗИП активно участва в изпълнение на дейностите по всички компоненти и на експертно ниво.

През месец ноември 2003 г. се проведе заключителна двудневна конференция по Туининг проекта с участието на предприєдинителните съветници, краткосрочни експерти, ръководствата на МТСП, АСП и ДАЗД и експерти от ОЗД в пилотните общини, директори на специализирани институции, представители на НПО (общо 200 участници). Обсъдени са заключителните документи, подготвени от Туининг експертите – Пътна карта за благосъстоянието на децата, Наръчник за качество за социалните работници и Децентрализиран план за управление. Ръководителите на Проекта – г-жа Ив. Христова, зам.-министър на труда и социалната политика и г-жа Р. Вайс, представлявана от г-н Х. Паулишин – ППС на ДАЗД, заявиха задоволството си от успешния проект, като от името на бенефициентите е заявено, че заключителните документи се приемат по принцип и препоръките на Туининга ще се имат предвид в бъдещата държавна политика за благосъстоянието на децата. Г-жа Л. Паркър, съветник в Делегацията на ЕК в София, обобщи важността на този проект и особено необходимостта за осигуряване на прилагането на законодателството и приетите национални стратегии и програми. Всички документи от Туининга са на разположение на експертите от ДАЗД, МТСП, АСП и ОЗД.

По компонент „Техническа помощ“, предоставяна от Консорциум Кеър, ДАЗД се ангажира в работата по пилотните проекти за предоставяне на услуги за деца и семейства в 10-те общини.

През 2003 г. по компонент „Оборудване“, с помощта на ЗИП е доставено техническо и информационно оборудване на ОЗД в 10-те пилотни общини, Националния обучителен център и медицинско оборудване в 9 институции за деца с увреждания.

Ново програмиране по Фар:

- разработен проектен фиш и приложения към него “Благосъстояние на децата и психично здраве” по програма Фар 2003,
- разработен проектен фиш Фар 2004-06 и приложения към него “Подкрепа на семействата при отглеждане и възпитание на децата”.

Разработено е и предложение, съвместно с Центъра за подготовка на магистрати при Министерството на правосъдието, за финансиране на проект по програма МАТРА на холандското министерство на външните работи - “Укрепване на сътрудничеството между съдебната система и системата за закрила на детето в работата по съдебни производства, по които се засягат права и интереси на деца”. Проектното предложение получи най-високата оценка на българското Министерство на външните работи, координатор на програмата за България, но е отхвърлен от донорите поради неяснота в нормативното уреждане на функциите на централните ведомства, отговорни за реформата в политиките за децата.

През 2005 г. е извършена преработка на проектен фиш по програма Фар 2004, за Проект “Деинституционализация чрез предоставяне на услуги, базирани на общността” съгласно новите изисквания на Европейската комисия – преглед и анализ на първичното и вторичното законодателство и стратегическите документи в областта на закрилата на детето и връзката им с целите, дейностите и очакваните резултати по проекта. Проектът с направените преработки е изпратен на МТСП. Във връзка с това се проведеха и редица срещи с представители на Делегацията на Европейската комисия и бенефициентите по проекта за обсъждане на фазите на проекта, както и за подготвяне на коментари от страна

на ДАЗД в частта, отнасяща се до децата и семействата. Експерти от ДАЗД са номинирани за участие в звената за управление на проекта.

Програма „МАТРА“

През 2001г. Агенцията, съвместно с Центъра за обучение на магистрати, подготви Проект за обучение на магистрати по ЗЗДет, предложен за финансиране от Програмата Матра – предприєединителни проекти на Холандското Министерство на външните работи. ДАЗД заедно с Центъра за обучение на магистрати дефинира острата необходимост от специално обучение на съдиите и прокурорите по прилагане на ЗЗДет и подзаконовите нормативни актове. Предвижда се и обучение на социалните работници да работят със съда. В резултат от Проекта е развита система за постоянно обучение на тези специалисти и разработени Наръчници по прилагането на законодателството за всяка подгрупа от тях.

Приемна грижа.

Проект „Развитие на приемна грижа в регион Враца.“

През 2006 г. приключи започналият през 2004 г. проект „Развитие на приемна грижа в регион Враца.“, реализиран в партньорство с Постоянното представителство на УНИЦЕФ.

Успешното развитие на услугата „Приемна грижа“ като алтернатива на институционалната е ключов момент от реформата на системата за грижи за деца в България. Резултатите и анализа от проекта послужиха като база за промените в Наредбата за кандидатстване, обучение и подбор на приеми семейства и настаняване на деца в тях, които са предприети и въвежда професионалната приемна грижа.

От началото на 2006 г. са реализирани следните основни дейности:

- Обучение на 46 директори, психолози, възпитатели и педагози от специализираните институции за деца от област Враца – за това как да подготвят дете за настаняване в приемна грижа;
- Съвместно обучение на 28 представители на специализираните институции за деца и ОЗД за работа в екип по предоставяне на приемна грижа;
- Проведено е Национално представително изследване на нагласите за развитие на приемна грижа в България, чиито изводи и препоръки очертават насоки за промени в регламентирането на приемна грижа. Изследването е представено пред членовете на НСЗД и пред членовете на Комисията по въпросите на децата, младежта и спорта към Народното събрание. То е отпечатано и разпространено.
- Отпечатан е Наръчник за работа по приемна грижа. като част от дейностите по съвместен проект с УНИЦЕФ „Развитие на приемна грижа в регион Враца“. Целта на Наръчника е да представя насоките за работа по приемна грижа на всички професионалисти от системата за закрила на детето, които развиват тази специфична услуга. Наръчникът е разпространен с целева група всички ОЗД, РДСП и комисиите за закрила на детето, както и за представители на неправителствения сектор.
- Осъществена е външна оценка на проекта за анализиране на постигнатите резултати.
- Проведена е заключителната конференция по проекта, на която са представени доклади от всички целеви групи, участвали в проекта, подготвената външна оценка на проекта представи анализ на постигнатото, проблемите и препоръките за развитие в местната общност. Конференцията даде възможност всички действащи лица от системата за закрила на детето да споделят ценен опит и да

представят своите виждания и предложения относно процеса на развитие на услугата приемната грижа.

Осъществяването на проекта даде възможност да се оценят пропуските и да се очертаят основни насоки за развитие на приемната грижа на национално ниво.

Приоритет: превенция на трафика и сексуалната експлоатация на деца.

През 2002 г. ДАЗД изпълнява съвместен проект с УНИЦЕФ – Регионален офис в Женева по темата „Сексуалната експлоатация на децата с търговска цел“ и координира проект за публикуване на Анализ на положението по правата на децата и жените в България на УНИЦЕФ. Последният е част от подготовката за откриването на офис на УНИЦЕФ в България.

През 2005 г. ДАЗД, съвместно с Фондация „Асоциация Анимус“ и в партньорство с Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа и австрийската неправителствена организация „Respect“ реализира проект „Сътрудничество между обществен и частния сектор за превенция на трафика и сексуалната експлоатация на деца в сферата на туризма“. Проектът цели въвеждане на нов подход в борбата с трафика на деца, като мотивира частния сектор и особено представителите на туристическата индустрия за въвеждането на мерки за превенция на сексуалната експлоатация на деца от страна на българските и чуждестранни посетители. Основна дейност от проекта е разработване и разпространение на Етичен кодекс за превенция на трафика и сексуалната експлоатация на деца в сферата на туризма, който е приет и подписан на 11 май 2005 г. от водещи туристически браншови организации и фирми. По проекта е проведена анкета за проучване на нагласите и познанията на работещите в сферата на туризма относно сексуалната експлоатация на деца с търговска цел, организирани са и обучения за представители на туристическия сектор, изработени и отпечатани са рекламни материали – плакати и брошури. В края на м. ноември се проведе работна среща на Постоянната наблюдаваща комисия по прилагането на кодекса, на която е представен доклад за извършеното и е обсъдена възможността за създаване на механизъм за мониторинг на прилагането на кодекса.

През 2006 г. ДАЗД разработи задание за пилотен проект „Мобилна работа на терен с деца на улицата“ с цел спешно създаване на мобилни екипи от НПО, които ежедневно да извършват работа на терен с деца, които просят, работят или живеят на улицата в гр. София. Проектът е възложен за изпълнение на Сдружение „16 +“, което стартира дейност в началото на месец ноември 2006 г. Създадени са три мобилни екипа за ежедневна работа на терен. Проектът цели повишаване ефективността по прилагането на Плана за работа с просещи деца в София, създаване на по-добри условия и повишаване качеството на живот за децата на улицата и подобряване на взаимодействието между институциите, регламентирани от Закона за закрила на детето като органи по закрила.

Проектът е финансиран от Фонд „Социално подпомагане“.

Проектът „Предотвратяване на сексуалната експлоатация и насилие над децата.“, стартирал през 2006 г. освен да повиши компетенциите за работа по превенция на насилието, е насочен и към разработване на училищни програми по превенция на насилието, чието изпълнение започна веднага чрез създадените и одобрени училищни проекти. Проектът повиши изключително много участието на децата и родителите в работата по превенция на насилието на училищно ниво. Създаденият филм от децата, макетът на „Машина за подобряване“, проведените анкети от деца на деца и издаването на училищен вестник, многото проведени конкурси за есе, рисунка, училищна електронна страница по темата сред децата от училищата в трите града са инициативи, които са част от създадените Училищни

програми по превенция на насилието и които положиха началото на една системна работа по проблема.

Работата по този проект, както и неговите резултати показаха, че не може да има унифицирана училищна програма по превенция на насилието и всяко училище само трябва да разработи такава според потребностите и възможностите на училището. Задължително условие при разработването на програмите е активното включване на децата и родителите.

През 2007 г. приключи първата фаза на „Проект за техническа помощ срещу детския труд и сексуалната експлоатация на децата, включително и трафика на деца за страните в Централна и Източна Европа” (PROTECT – CEE) на Международната организация на труда, който ДАЗД подкрепи. Реализирани са пет големи програми и десет малки проекта с участието на следните партниращи си институции и организации: ДАЗД, МТСП, АСП, ГИТ, КНСБ, КТ Подкрепа, Дружество на ООН за България, БЧК, ФА Анимус, Кеър България, Фондация ПроМедия. Е издаден и разпространен Наръчник за наблюдение на детския труд.

През годината е подготвено проектно предложение и окончателен пакет от документи за подписване на договор по Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ към МВР, за реализация на проект свързан с информиране на приемащото общество. Проектът е с наименование „Да опознаем другия”, като ДАЗД е партньор, а Българският червен кръст е водеща организация.

Държавната агенция за закрила на детето кандидатства по процедура към Европейската комисия REC-RDAP-GBV-AG-2017 „Предотвратяване и борба с насилието, основано на пола, и насилието срещу деца“. На 13 ноември 2017 г. е подаден проект „CORE”, насочен към разработване и прилагане на национални координационни процеси за премахване на всички форми на насилие срещу деца, както и подобряване процеса на планирането и изпълнението на цялостната политика по закрила на детето в Р България, посредством извършване на междинна оценка на изпълнението на Национална програма за превенция на насилието и злоупотребата с деца 2017-2020 г. Очаква се отговор от страна на Европейската комисия по направеното предложение.

През 2017 г. Държавната агенция за закрила на детето подкрепи следните проекти с писма за подкрепа:

- проектно предложение на Международната организация по миграция (МОМ), клон България. По Програмата на Европейската комисия за правата, равенството и гражданството (REC); проектно предложение „Отворен онлайн курс за деца в движение“ на Международна социална служба – България;
- проектно предложение „Превенция и справяне с насилието въз основа на пола или насилие сред децата на ФИЦЕ – България чиято цел е повишаване на капацитета на специалистите, работещи с деца в услуги от резидентен тип; проектно предложение на „Алианс за регионални и граждански инициативи“, с цел подобряване на работата на специалистите в процеса на предприемане на мерки за превенция на насилието и злоупотребата с деца, както и подобряване на уменията на специалистите за разпознаване на насилието при деца;
- проектно предложение на тема: „За предотвратяване на насилието и насилието въз основа на пола на Фондация „Партньори България”, с който кандидатства в рамките на програмата на Европейската комисия;
- проектно предложение „Изграждане капацитет за утвърждаване правата на децата и закрила на децата-мигранти, които са разделени или пътуват.

През 2018 г.

Проект „Координиран отговор към насилието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни - от планирането към практиката“ /Coordinated Response to Child Abuse and Neglect via a Minimum Data Set: from planning to practice 'CAN-MDS II'/

Държавната агенция за закрила на детето участва като партньор в изпълнението на проект „Координиран отговор към насилието и пренебрегването на деца чрез минимална база от данни - от планирането към практиката.“ (Coordinated Response to Child Abuse and Neglect via a Minimum Data Set: from planning to practice 'CAN-MDS II').

ДАЗД участва в този проект като партньор с други организации от различни държави. Общият бюджет на проекта е 802,857 евро. Изпълнението на проекта започна през 2018 г. след получено одобрение от Европейската комисия и подписването на декларация за партньорство с водещата организация Дирекция „Ментално здраве и социално благосъстояние“ към Института за детско здраве в гр. Атина, Гърция. В настоящия проект е предвидено тестването на разработената система CAN-MDS да се проведе на национално и местно ниво. CAN-MDS е разработена в рамките на проект „Координиран отговор на насилието над деца и пренебрегването чрез минимална база данни“, прилаган в консорциум от няколко държави – Гърция, Белгия, България, Германия, Франция, Италия, Румъния и Швейцария.

От българска страна участникът в консорциума е Югозападният университет „Неофит Рилски“, Благоевград. Проектът е изпълнен през 2017 г. Разработен е инструментариум за апробиране на системата и за провеждане на обучения по нея. Идеята на системата е всички ключови участници в работата по случаи на насилие или пренебрегване на деца да имат достъп на различни нива до разработения софтуер за вписване на информацията. Софтуерът позволява проследяване на всеки един конкретен случай и допълване с информация, например насочване към нови услуги или промяна на ситуацията на детето и семейството. Системата се приема като иновативна, защото използва обща методология за различните страни и е чувствителна към всички сектори, професионални среди и услуги и ще запълни празнините в изследването на насилието в световен мащаб. В национален план въвеждането на системата ще подкрепи и изпълнението на международните ни ангажименти за изпълнение и отчитане на напредъка по премахване на насилието над деца.

Целта на втората фаза на проекта е осигуряване на необходимите ресурси за обучение и учебителни материали за укрепване капацитета на професионалистите, работещи с деца, за които е установено, че са negliжирани или има сигнали за злоупотреба. Целевата група са професионалисти, които имат не само директни контакти с деца, но и тези, които са заети в области, отнасящо се до закрилата на децата, като работещи на горещи линии, в здравеопазването, образованието, правосъдието, държавни институции и неправителствени организации. В настоящия проект е предвидено тестването на разработената система CAN-MDS да се проведе на национално и местно ниво. За България съгласно проекта са предложени 3 области – Велико Търново, София и Благоевград. Като на национално ниво се ангажира ДАЗД, а на местно ниво се ангажират „Отделите за закрила на детето“, общините, полицейските управления, РЗИ, РУО и неправителствените организации. ДАЗД поема ръководната функция предвид отговорността за управление и поддържане на Национална информационна система, в която се събира информация за децата в риск. Изпълнението на проекта започна през месец ноември 2018 г. и съгласно сключеното споразумение срока приключва в края на м. юни 2021 г.

Проект, свързан с изграждане на специализиран център за настаняване на непридружени деца-чужденци.

През 2018 г. продължи работата по предварително дефинирания проект за създаване на център за непридружени деца-чужденци. Направени са корекции по бюджета на проекта, както и отговори по коментари от Офиса на Норвежкия финансов механизъм и Норвежката дирекция за миграция, които в конферентна връзка са представени на норвежката страна. През май 2018 г. е подписано Рамково споразумение между правителството на Р България и Кралство Норвегия за финансиране на 14 проекта по Норвежки финансов механизъм, единият от които е предварително дефинираният проект на Държавната агенция за закрила на детето. През 2018 г. е осъществено от Председателя на Държавна агенция закрила на детето съвместно с експерти работното посещение в Кралство Норвегия за запознаване с изградената системата за убежище, прием и процедура за разглеждане на молбите за закрила на непридружени деца-чужденци в Кралство Норвегия. Домакините от Норвежката дирекция по миграция организираха за участниците работното посещение на две специализирани услуги за деца МУСЕБУ (Mysebu) – Транзитен център за жени и деца от 15-17 години и Център за грижи за непридружени на възраст 0-15 г. (Ringerike care centre).

В резултат на продължаващото сътрудничество с норвежката страна, Държавната агенция за закрила на детето:

- прие предложението на Норвежката дирекция по имиграция за въвеждане на механизъм за мониторинг на изпълнението на предварително дефинирания проект № 1, „Изграждане на център за непридружени деца чужденци.“;
- изрази своята готовност да се включи в процеса на договаряне на дейности от двустранен характер, които да бъдат финансирани от Двустранния фонд по Норвежкия финансов механизъм 2014 г.-2021 г. за идентифициране на дейности за обмен на опит и добри практики между двете държави както и за създаване на контакти между аналогични институции от двете страни. В хода на работата по проекта е констатиран риск от ненавремененно разписване на проектното предложение и бюджета към него, поради невъзможност за осигуряване на сграда за Центъра до този момент.

Подготвени и подадени проектни предложения от ДАЗД.

На 13 ноември 2018 г. са подадени две проектни предложения по програма „Права, равенство и гражданство“ на Европейската комисия по обявена покана RECRDAP-GBV-AG-2018 „Превенция на насилието, основано на пола“.

Първото проектно предложение „Закрила на децата в България, занимаващи се със спорт“ („Child protection in Bulgarian sports settings“) е с водеща институция Министерство на младежта и спорта, а партньори са Държавната агенция за закрила на детето, Центърът за приобщаващо образование, Ноу-хау центърът за алтернативни грижи за деца, Централният полицейски таекуондо клуб и Детско-юношеската футболна школа „Национал“. Основните дейности, включени в проектното предложение, са насочени към създаването на мрежа за сътрудничество с участието на държавни институции, организации на гражданското общество, професионалисти, представители на академичната общност за обмен на добри практики и опит в областта на спорта и закрилата на децата, практикуващи различни спортове и физически дейности, както и разработване на национални стандарти и критерии за гарантиране на здравето на децата и превенция в спорта. Стандартите са насочени към спортни клубове и организации, организиращи спортни дейности за децата.

Второто проектно предложение ENCHANCE по същата програма на Европейската комисия е разработено и подадено в партньорство с Фондация „Работилница за граждански инициативи“, която е водещата организация, и Синдикат „Образование“ към КТ

„Подкрепа“. Общата стойност на проекта е 254 852,60 евро. Проектното предложение е подкрепено от областните управители на област Добрич, Видин и Бургас.

Общите цели на проекта са:

- Подобряване на мултидисциплинарния подход и сътрудничество на регионално и местно ниво за превенция и справяне с насилието срещу деца;
- Повишаване на информираността на широката общественост по въпросите, свързани с борбата с всички форми на агресия и предразсъдъците, предизвикващи, насилие, основано на пола;
- Насърчаване на трайното установяване на добри практики чрез различни методи в отделните сектори в съответствие със Стандартите на Европейската комисия „Да запазим детето“.

Планираните дейности са:

- Провеждане на кръгла маса по въпроси, свързани с политиките за децата, с фокус превенция на насилието и злоупотребата с деца;
- Създаване на наръчник за професионалисти от различни области, работещи с децата, с информация за прилагането на Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, стандартите на Европейската комисия и по теми, свързани с прилагането на политиката за превенция и противодействие на насилието;
- Провеждане на обучения, насочени към професионалисти от различни области в 28-те области на страната, сред които 200 представители на НПО и 400 представители на институции, организации и структури, свързани с прилагането на политиките за деца.

Провеждане на Национална информационна кампания за повишаване на обществената нетърпимост към проявите на насилие и агресия към децата

Приоритет-онлайн сигурност на децата.

Проект „Детето в мрежата” (2006 г.)

Проектът се реализира съвместно с Фондация „Партньори – България” и с финансовата подкрепа на Британско посолство, под мотото: „Не знаеш кой стои от другата страна”.

Основната цел на проекта е насочена към противодействие на въвличането на деца в сексуална и трудова експлоатация – предпазване на децата от възможни заплахи, свързани с използването на Интернет, т.е. несигурни контакти с непознати хора, даване на лична информация и др.

В рамките на проекта е проведено национално представително проучване сред децата относно познанията им, свързани с опасностите, които Интернет крие и начините за предпазване. Е проведена пресконференция, на която е широко представено проучването на средствата за масова информация, както и на представители на изпълнителната и законодателна власт.

Наред с проучването се осъществи и анкета чрез он-лайн въпросник: „Кажете мнението си за сърфирането в Мрежата”, чрез който се проучи нагласата на децата при сърфирането им в Интернет.

Проведена е национална информационна кампания под мотото „Никога не знаеш кой стои от другата страна”. Тя се състои от телевизионен клип, билбордове, плакати за метро станциите, за станциите на градския транспорт, плакати за училищата в цялата страна и издаване на брошура с правила за безопасно сърфиране в Интернет.

На 29 ноември 2006 г в хотел „Анел”, София се проведе заключителна конференция по проекта „Детето в мрежата”. Във форума взеха участие представители на държавните институции, неправителствени организации и бизнес – партньори. Водещи на конференцията са г-жа Ширин Местан – Председател на ДАЗД, г-н Джереми Хил – посланик на Великобритания в България и г-жа Даниела Коларова – директор на Фондация „Партньори – България”.

Националният център за изучаване на общественото мнение представи анализа на данните, получени от оценката на проведената в периода месец май – септември 2006 г. информационна кампания по проекта. Анализът на резултатите показва, че проектът „Детето в мрежата” е реализирал целта си, като посланията от проведената информационна кампания са достигнали до повечето деца и семейства в България.

С реализацията си проектът „Детето в мрежата” обедини усилията на държавните институции (в лицето на ДАЗД и МВР), неправителствените организации и бизнеса (в лицето на „Майкрософт – България” и „Компютел”), като постави началото на бъдещи съвместни инициативи в противодействието на вредното и незаконно съдържание в Интернет.

Във форума на медиите, активно участвали в провеждането на Информационната кампания „Никога не знаеш кой стои от другата страна”, е връчено Удостоверение „Чрез Вас посланието ни стана видимо” от партньорите по проекта.

През 2007 г. продължи партньорството по проект „Детето в мрежата” с фондация „Партньори-България” и Британското посолство в България. Стартира разработването на помагало за педагогическия персонал във връзка с езопасното използване на Интернет.

Приоритет-образование.

През 2006 г. ДАЗД е партньор на Фондация „Всяко дете”, по силата на споразумение за сътрудничество за осъществяването на проект „Равен достъп до образование”, който се реализира в Община Хасково. Проектът има за цел да подпомогне интегрираното обучение на децата със специални образователни потребности чрез развитие на социални услуги, сформирани на мултидисциплинарни екипи, обучение на ресурсни учители, разработване и прилагане на индивидуални образователни планове, повишаване на обществената информираност по проблемите на децата с увреждания. В резултат на успешната реализация на проекта е изградена достъпна и подкрепяща среда в едно училище и две детски градини в гр. Хасково; постигната е позитивна промяна в нагласите на местната общност към децата с увреждания, повишила се е професионалната компетентност на специалистите, работещи в сферата на образованието и е създаден действащ модел на междуинституционално сътрудничество в процеса на интеграция.

Чрез предоставено писмо за подкрепа, ДАЗД съдейства за продължаване и разширяване обхвата на проекта по отношение на всички общински училища в гр. Хасково, което ще осигури приемственост, устойчивост и мултиплициране на постигнатите резултати и ще даде реален шанс на децата с увреждания в общината да упражняват ефективно своите права.

През същата година ДАЗД взе участие в работата на Консултативния съвет по проект „Заедно за интегрирано образование на децата с увреждания”, който се реализира от сдружение Асоциация „Заедно“ с финансовата подкрепа на Фондация „Лале”, координатор на Обединени Холандски Фондации за Централна и Източна Европа в България.

Проектът се осъществява в 28 СОУ „Ал. Константинов” – гр. София, и е насочен към създаването на подкрепяща среда за интегрирано обучение на деца с увреждания. В резултат на успешното приключване на проекта 50 деца със специални образователни потребности

са получили достъп до общообразователната система. Сградата на училището е адаптирана за деца с физически увреждания, има изградена рампа, асансьор и сервизни помещения, създадени са училищен ресурсен център и мултидисциплинарен екип, назначени са ресурсни учители и са формирани позитивни нагласи у родители, учители и ученици към децата с увреждания, повишена е активността на родителите в процеса на интеграция.

Приоритет „Детско участие“.

През 2017 г. с участие на международни консултанти от Съвета на Европа и с финансовата подкрепа на най-старата организация в Европа е реализиран проектът „Прилагане на инструмент за оценка на детското участие“. Осъществена е значителна кореспонденция, преводи и организация по изпълнение на проекта, както и на откриващия семинар. Откриващият семинар предизвика интереса на професионалната общност и медиите. Присъствието на международните консултанти и споделяне на опит от други държави членки на Съвета на Европа обогати допълнително представата и възможностите за развитие на детското участие.

Експерти на ДАЗД, съвместно с представители на Българския червен кръст, разработиха и представиха идейна концепция на проект за създаване на Център за временно настаняване и грижи за непридружени и разделени малолетни и непълнолетни

Представената концепция е Центърът да разполага с капацитет до 50 деца при продължителност на престоя от 3 до 6 месеца, в който Център отговорните институции да правят оценката на всеки случай с оглед на най-добрия интерес на непридружените и разделени деца. Проектът е възможност за българските институции да създадат система за грижа и настаняване по отношение на тази група деца в нашата страна, чрез предоставянето на адекватна грижа и подходящи условия за задоволяване на техните потребности, използвайки интегриран подход с помощта на различни специалисти. Предложеният идеен проект е продължение на усилията на Държавната агенция за закрила на детето, както и на всички институции и организации, които имат отговорности по отношение на изпълнението на политиките, гарантиращи правата на децата – чужденци за достъп до образование, здравни и социални услуги и развитие в сигурна среда. Едно от основните предизвикателства пред българските органи за закрила, е идентификацията и настаняването на децата-чужденци в подходящи пространства, отделно от възрастните, където да им бъдат осигурени качествени грижи. В края на годината е готова рамката и бюджета на идейния проект.

През годината ДАЗД подкрепя три проектни предложения на Националния център за безопасен Интернет, насочени към: борба с онлайн речта на омразата, кибер-тормоза, дискриминация, расизъм и ксенофобия в Интернет на Центъра за безопасен Интернет.

През 2018 г. ДАЗД подготвя проектно предложение по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г., процедура чрез директно предоставяне на конкретен бенефициент BG05M9OP001-3.014 „Развитие на ефективни политики за спазване правата на децата и участието им в механизма за вземане на решения при формиране на държавната политика, насочена към тях“. На 22.05.2018 г. е сключен договор за изпълнение на проект BG05M9OP001-3.014-0001 „Развити ефективни политики за спазване правата на децата“ със срок за изпълнение 20 месеца.

Проектът е разработен в отговор на необходимостта от подобряване на ефективността на политиката на Държавна агенция за закрила на детето по отношение на спазване правата на детето и активното му включване в процеса на вземане на решение при въвеждане и развитие на политиките за деца. Предвидените дейности са насочени към проучване и анализ на системата за закрила, подобряване на ефективността и ефикасността

на процеса на изпълнение на детското участие върху формирането на местните и националните политики, свързани с децата. Предвидено е обучение за 100 служители, което цели повишаване на професионалната компетентност за по-ефективно и ефикасно изпълнение на задълженията на служителите от ДАЗД, МТСП, АСП. Обучението е насочено към подобряване на качеството и ефективността на прилаганите политики за децата от всички участници в процеса. Предвиден е анализ на резултатите от проучването и на процеса по детското участие с цел представянето му пред Националния съвет за закрила на детето за обсъждане и вземане на решение по въвеждане на идентифицираните мерки в ежегодната Националната програма за закрила на детето. Предвижда се да бъдат проведени информационни събития с цел информация и комуникация за популяризиране на дейностите по проекта и полученото финансиране от програмата.

Съгласувано с Управляващия орган на ОП РЧР, е подготвено изменение на дейност 1 от проектното предложение, която е одобрена. В резултат на извършената промяна е актуализиран и одобрен графикът за тръжни процедури на проекта. В края на годината стартира процесът по провеждане на тръжните процедури по проекта.

По отношение на успешната реализация на проекта е констатиран риск от забавяне на неговото изпълнение, поради съществуваща законова възможност за обжалване на обявените тръжни процедури по ЗОП.

В рамките на 2019 г. за изпълнение на договора за безвъзмездна финансова помощ са сключени договори с изпълнители по следните обществени поръчки: „Анализ на резултатите от проучването и на процеса по детско участие“ и „Провеждане на обучения на служителите на ДАЗД и представители на заинтересовани институции“. През месец декември 2019 г. планираните обучения са приключени успешно, с което сключеният договор е изпълнен. Предстои приключване на изпълнението на договора за „Анализ на резултатите от проучването и на процеса по детско участие“. Освен посочените по-горе поръчки е обявена обществена поръчка с предмет „Проучване и анализ на системата за закрила и извеждане на констатации и препоръки за подобряване на нейната ефективност в краткосрочен и дългосрочен план, които да способстват за усъвършенстване на съществуващата нормативна уредба“. Същата е обжалвана два пъти пред Комисията за защита на конкуренцията, чието решение е в полза на възложителя – ДАЗД. Поръчката отново е обжалвана пред Върховния административен съд, чието окончателно решение е в полза на агенцията. Изпълнението на проекта е удължен до 31.12.2020 г.

Приоритет – ефективност на администрацията.

През 2014 г. ДАЗД изпълнява проект „Изграждане на модерна, многофункционална и висококвалифицирана администрация на ДАЗД за осъществяване на ръководните, координационните и контролните й функции в областта на закрилата и правата на децата на национално и международно ниво“.

Основната цел на проекта е надграждане на професионалната компетентност на служителите за ефективно прилагане на отговорностите на Държавната агенция за закрила на детето като единствен специализиран орган към Министерския съвет за осъществяване на държавната политика по дейности за закрила на детето в Република България.

През 19.09.2014 г. Държавната агенция за закрила на детето стартира изпълнението на проект „Изготвяне на функционален анализ за подобряване на ефективността и ефикасността на администрацията на Държавната агенция за закрила на детето“. Основната цел на проекта е създаване на условия за организационно развитие и повишаване на ефективността на ДАЗД като единствен специализиран орган на Министерския съвет за осигуряване на качествено прилагане на държавната политика за закрила на детето в

Република България. С изпълнението му ще бъде направен анализ на функционалната и организационната структура на ДАЗД, ще бъде изготвен план за действие за подобряване на дейността на експертите, което ще гарантира повишаване на административния капацитет на Агенцията и избягване на дублиращи се функции. Въз основа на препоръките, направени във функционалния анализ, се разработи и проект за нов устройствен правилник, чрез който да се оптимизира структурата на ДАЗД.

Проект „Изграждане на капацитет за социални услуги, образование и полицейски служители, с цел укрепването на системата за закрила на децата в България - Strengthen“

Държавната агенция за закрила на детето е партньор с Фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ) и Синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“ по проект „Укрепване на системата за закрила на детето в България чрез изграждане на капацитета на професионалисти от сферите на социалните услуги, образованието и полицията“. Проектът започва на 01 април 2020 г. и е с период на изпълнение от 2 години. Той е съфинансиран по програма „Права, равенство и гражданство“ на Европейския съюз.

Проектът предвижда изграждане на капацитет за предлагащите социални услуги, полиция и образователния сектор (включително образование и грижи в най-ранна детска възраст, учители, друго училищно/ранно образование и за персонала, полагащ грижи за децата), с цел систематизиране на превенцията, откриването, идентифицирането и реагиране на неблагоприятни детски преживявания, с ясен фокус върху насърчаването на положителни и грижовни отношения, които да подпомогнат устойчивостта.

В рамките на отчетния период е очертано състоянието на системата за закрила на детето в България чрез изследвания на качеството и идентифициране на пропуските. С предстоящите дейности партньорите по проекта предвиждат: разработване на учебни модули за професионалистите от образователната сфера, социалните служби и полицията, за да бъдат попълнени пропуските и провеждане на обучения на национално ниво; произвеждане на едно образователно видео, и на международна конференция.